

Journal of MCU

Peace

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

ISSN : 2985-1556 (Online)

Studies

หลักสูตรสันติศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ปีที่ 11 ฉบับที่ 7

(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2566)

Vol.11 No.7

(November-December 2023)

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

Journal of MCU Peace Studies

ปีที่ 11 ฉบับที่ 7 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2566)

Vol. 11 No. 7 (November - December 2023)

ISSN: 2985-1556 (Online)

● วัตถุประสงค์

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร กำหนดเผยแพร่ปีละ 7 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม, ฉบับที่ 4 มิถุนายน, ฉบับที่ 5 กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 6 กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน - ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

The Journal of MCU Peace Studies published 7 time per year (1st issue January - February, 2nd issue March - April, 3rd issue May, 4th June, 5th issue July - August, 6th issue September - October and 7th issue November- December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students.

The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Peace Studies, should not be Previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Peace Studies including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Peace Studies, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ห้อง D 423 79 หมู่ที่ 1
ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035248000 ต่อ 8528,
084-320-3962, 082-551-5991
journalpeacemcu@gmail.com
โทรสาร: 035-248000 ต่อ 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **ที่ปรึกษา**

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

● **Owner**

Master of Arts Program in Peace Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Zone D, D423 4th floor, School Building,
79 M.1, Phahon Yothin Road, Lam Sai,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya,
13170, Thailand.
Tel: + 66 35 248 000 ext. 8528
084-320-3962, 082-551-5991
journalpeacemcu@gmail.com
Fax: + 66 35 248 000 ext. 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **Advisors**

The Rector
Vice-Rector for Academic Affairs
Dean, Faculty of Buddhism
Dean, Graduate School
The Secretary-General of King Prajadhipok's Institute
The Secretary-General of the Office of the Judiciary

● บรรณาธิการบริหาร

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● กองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นายสุชนา ศิริธัญญ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.นิตานาจ โสภภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศิลาคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผศ.ดร.พัทธธีรา นาคอุไรรัตน์

มหาวิทยาลัยมหิดล

● Executive Editor

Prof.Dr. Phra Medhivajarpundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● Editorial Board

Dr.Phrahruvinaithonsuriya suriyo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr.Phra Pramote Vadakovid

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phrakrupalad Adisak Vajirapañño

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst.Prof.Dr.Khantong Wattanapradith

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Mr.Suchaya Siritanyaporn

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Asst.Prof.Dr.Uthai Satiman

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Assoc.Prof.Dr.Rattana Panyapa

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Assoc.Prof.Dr.Nisanart Sopapol

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Krairoek Silakom

Udon Thani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Pramote Yotkaew

Suan Dusit University

Dr.Sanya Kenaphoom

Rajabhat mahasarakham University

Asst.Prof.Dr.Padtheera Narkurairattana

Mahidol University

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สุรัชย์ พุดชู

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dr.Chalat Pratheuangrattana

King Prajadhipok's Institute

Assoc.Prof.Dr.Pimolpun Phetsombat

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Asst.Prof.Dr.Phramaha Maghavin Purisuttamo

Mahamakut Buddhist University

Dr.Surachai Phutchu

Mahamakut Buddhist University

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว),

มือถือ: 084-320-3962 Line ID: Tom77725

อีเมลล์: Somporn.lang@mcu.ac.th

ดร.ประดิสสิษฐ์ ประคองสาย,

มือถือ: 082-551-5991 Line ID: ohho456

อีเมลล์: Pradisist.pra@mcu.ac.th

Coordination and Management

Phra Somporn Pasanno (Langkeaw),

Tel. 084-320-3962 ID line: Tom77725

Email: Somporn.lang@mcu.ac.th

Dr. Pradisist Prakongsai,

Tel. 082-551-5991 Line ID: ohho456

Email: Pradisist.pra@mcu.ac.th

● ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

ดร.คชาภรณ์ คำสอนทา: Dr.Kachaporn Kumsonta

● ออกแบบปก (Cover designed)

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน (โสมมา): Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

● จัดรูปเล่ม (Content designed)

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phra Somporn Pasanno (Langkaew)

ดร.ประดิสสิษฐ์ ประคองสาย, ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Dr. Pradisist Prakongsai

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม

ฉบับที่ 4 มิถุนายน

ฉบับที่ 5 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 6 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน – ธันวาคม

วารสารกำหนดระบบการอ้างอิงเป็น APA เอกสารอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความผู้เขียนจะต้อง
ปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เพื่อพัฒนาวารสารในการเตรียมเพื่อเข้าสู่ฐาน ACI และ Scopus ต่อไป

ตั้งแต่ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2562) เป็นต้นไป ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปแบบที่เป็น
เอกสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว สามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้คณาจารย์บุคลากร
เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้สนใจ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้เสนอและเผยแพร่บทความ ได้แก่
บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ บทความปริทรรศน์ และบทความพิเศษ ที่ได้มาตรฐาน
สู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้
เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย
และที่สำคัญองค์ความรู้ดังกล่าวจะเป็นแนวทางไปสู่การบูรณาการ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมสันติวิธี เนื่องจาก
สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ
และความเหลื่อมล้ำในสังคม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการอยู่ร่วมกันของสมาชิก
ที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและภาษา เป็นต้น อันก่อให้เกิดแนวโน้มนำไปสู่ความขัดแย้ง
เชิงโครงสร้างของสังคม หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เห็นถึงปัญหา
ดังกล่าว จึงได้จัดทำวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร เพื่อให้เป็นตลาดวิชาการ และเป็นช่องทางแห่งการ
ค้นหาและรวบรวม แนวคิด ทฤษฎี หลักการ แนวทาง กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง
และหลักการ แนวทางในการเสริมสร้างสันติวิธี เพื่อพัฒนาไปสู่สันติสุขหรือสันติภาพ ดังนั้น ชุดองค์ความรู้จาก
บทความวิชาการ บทความวิจัย เป็นต้น ที่ทางวารสารได้รับตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ
หลากหลายสาขามาไว้ด้วยกัน จะเกิดการสร้างสรรค์และค้นพบเครื่องมือการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
จะทำให้บุคคล องค์กร สังคม ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติให้เกิดสันติสุขได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน

หรือเตรียมความพร้อมให้กับบุคคลหรือสังคมเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงที่จะตามมา

ทั้งนี้ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้เปิดรับบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สันติศึกษา สังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชน การศึกษา จิตวิทยา และรวมถึงสหวิทยาการ เชิงประยุกต์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเผยแพร่ ปีละ 7 ฉบับๆ ละ 33 บทความ โดยบทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ทั้งนี้เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ปีที่ 11 ฉบับที่ 7 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2566) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืนซึ่งวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้รับความไว้วางใจ และความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความวิจัย และบทความวิชาการที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ซึ่งเป็นการเอื้อเพื่อแบ่งปันชุดองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อจะร่วมกันพัฒนาชีวิต องค์กร ชุม และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าอยู่อย่างอารยธรรมยิ่งขึ้นไป

กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ให้ความสนใจส่งบทความวิชาการเข้ามาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้ และกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกผู้ติดตามอ่านทุกท่าน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

(พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย: Research Articles	

Assessing the Bangkok Metropolitan Administration Primary School Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC).....	2571-2584
<i>Sunee Banno, Nantarat Charoenkul and Pruet Siribanpitak</i>	
English Language Teaching Model for the Learners in Higher Education Through Online System among COVID-19 Pandemic Situations with Tacit Knowledge.....	2585-2592
<i>Suwannee Horsaengchai and Pennapa Palapin</i>	

บทความวิจัย: Research Articles

แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร: Guidelines for Developing Supervision in Schools on Highland Areas.....	2593-2608
<i>นุชนาถ สุทธิการ และ จิติมา วรณศรี:</i>	
<i>Nuchanart Suthakarn and Jitima Wannasrii</i>	
การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: The Development of a Learning Model Based on Blended Learning Concepts to Promote English Reading Comprehension Proficiency for High School Students	2609-2620
<i>เกศรา อินทะนนท์ และ ปริณ ทนชัยบุตร:</i>	
<i>Katesara Intanon and Prin Tanunchaibutra</i>	

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล: A Model for Community Participation in the Administration of Early Childhood Education under the Municipality.....	2621-2633
ดนุตา ณ กาฬสินธุ์, ชวนคิด มะเสนา และ ไพรวลัย โคตรตะ:	
<i>Danuda Na Kalasin, Chaunkid Masena and Praiwan Kotta</i>	
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการแบบเปิด: The Development of Ability to Solve Mathematical Problems of the 4 th Elementary School Students Using an Open Approach...	2634-2647
สุกัญญา จันทุนีย์, กุสุมา ใจสบาย และ กิตติศักดิ์ ใจอ่อน:	
<i>Sukanya Janhunee, Kusuma Jaisabuy and Kittisak Jai-on</i>	
การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด: An Application of Iddhipāda for Personnel in the Performance of Duties in Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province.....	2648-2656
พระครูปลัดสุริยะ ชวนบุญ (ศรีสุระ):	
<i>Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo (Srisura)</i>	
การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์ อาหารภาคกลางตอนล่าง: Factor Analysis of Community Enterprises in the Food Processing and Product Groups in the Lower Central Region.....	2657-2671
เปรมระพี อูยามาวีร์หิรัญ, ชญาภัทร์ กี่อารีโย, ธนภพ โสตรโยม และ น้อมจิตต์ สุธิบุตร:	
<i>Premraphi Ooaymaweerahirun, Chayapat Kee-ariyo,</i>	
<i>Thanapop Soteyome and Nomjit Suteebut</i>	
การพัฒนาแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดใน เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: Development of A Model to Enhance the Competency of Members of the Provincial Administrative Organization Council in the Northeastern Provinces.....	2672-2683
การุณ สุจริตประภากร, มาลี ไชยเสนา และ นิศานาจ โสภภาพล:	
<i>Karoon Sucharitpraphakorn, Malee Chaisena and Nisanart Sopapol</i>	

เรื่อง	หน้า
รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: The Network Model of Cooperation in the Academic Administration of Small-Sized Primary Schools under the Office of the Basic Education Commission.....	2684-2694
<i>วิภาดา สายสรรพมงคล, ชวนคิด มะเสนา และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์:</i> <i>Wipada Saisapphamongkhon, Chaunkid Masena and Pongthorn Singpan</i>	
รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด: A Way of Life Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Students of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus.....	2695-2707
<i>พระครูวิกรมธรรมธัช ปิยธมโม (คัมภีรवारธรรม):</i> <i>Phrakru Vikrom Thammathat Piyadhammo (Kamphiravaratham)</i>	
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น: The Development of a Teaching and Learning Model to Foster Creativity for the 2 nd Year Elementary School Students Under the Local Administrative Organization.....	2708-2717
<i>สุจิตรา โขมะพัฒน์, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ และ ปิยาภรณ์ พิชญาภิรัตน์:</i> <i>Suchittra Komapat, Phumpong Jomhongpipat</i> <i>and Piyaporn Pichayapirat</i>	
ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี: Satisfaction of the Elderly in Using the Service of the Old Age Living Allowance, Chaophrayasurasak City Municipality, Sriracha District, Chonburi Province.....	2718-2729
<i>สุภัตตรา แก้วประดิษฐ์ ทรัพย์ชุกุล และ ทินมณี การะกิจ:</i> <i>Supatra Kaopradit Supchukul and Thinmanee Karakit</i>	

เรื่อง	หน้า
ความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย: The Ability of Second Grade Students to Write Vowels in Thai According to Game-Based Learning Management Together with a Practice Package for Writing Vowels in Thai.....	2730-2740
สุภัชฌาณ์ ศรีเอี่ยม: Supatcha Sri-lam	
การสร้างธุรกิจใหม่จากการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย: Digital Generation Influencing Service Transformation and New Venture's Business for Health Care Center in Thailand.....	2741-2749
ชนันพร กิตติพิชญางกูร และ วิชิต อุ๋อัน: Chananporn Kittiphitchyangkul and Wichit U-on	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6: The Development of Instructional Model to Enhance Creative Writing Abilities for 12 th Grade Students.....	2750-2762
อนุวัฒน์ แก้วลอย, ปิยาภรณ์ พิทยาภรณ์ และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์: Anuwat Kaewloy, Piyaporn Phitchayapirat and Bhumbhong Jomhongbhibhat	
รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุนแขวงจำปาสัก สปป.ลาว: The Development Model of One-Stop Investment Service at the Provincial Level of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao People's Democratic Republic.....	2763-2773
สะหวิ แก่นพมมา, อนันต์ สุนทราเมธากุล และ นิศานาจ โสภภาพล: Sawee Khanphomma, Anan Suntramethakul and Nisanart Sophapol	

เรื่อง	หน้า
กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจักษณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: Social Studies Learning Process by Positive Digital Footprint Approach to Promote Critical Digital Citizenship of Secondary Students.....	2774-2787
<i>สุวสิรินทร์ สุวรรณจักร และ ชรินทร์ มั่งคั่ง:</i> <i>Suwasin Suwannajak and Charin Mangkhang</i>	
การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย: A Factor Analysis of the Educational Leadership Characteristics of the Administrators of the Islamic Ethics Training Center for Mosques in Thailand.....	2788-2802
<i>ปิยะ همانอิน, จรัส อติวิทยากรณ์ และ ตริยภูมิ นทร์ ตรีศรีศร:</i> <i>Piya Marn- In, Jarus Ativittayaphon and Tripumin Tritrishual</i>	
แนวทางบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน: Guidelines of Management for Enhancing Private School to Learning Organization.....	2803-2814
<i>ทศม วรประวัติ และ จิติมา วรณศรี:</i> <i>Tasama Voraprawat and Jitima Wannasri</i>	
ผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการติดตามการกินยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ H. pylori ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรธานี: Effects of Health Belief Program and Social Support on Drug Monitoring of H. pylori Infected Patients in Fort Pichai Dab Hak Hospital, Uttaradit Province.....	2815-2827
<i>ธัญชัย จวบประสพ, ปิยะพร จีอดมา, กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร และ นิชารีย์ ใจคำวัง:</i> <i>Thananchai Juapprasop, Piyaporn Jodma, Kanyarat Phuengbanhan and Nicharee Jaikhamwang</i>	

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน: Agricultural Potential Development to Increase Productivity in the Upper Central Region Area.....	2828-2840
ตรีพิพัฒน์ ศิลปการสกุล และ ตรีเนตร ดันตระกูล:	
<i>Treepipat Sillapakansakun and Treenate Tantrakul</i>	
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5: The Development of an Instructional Model to Enhance Arts Design Competency for the 11 th Graders.....	2841-2852
พัทธพงษ์ ศิริสุวรรณ, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ และ สาวิตรี เถาว์โท:	
<i>Pattharapong Sirisuwan, Bhumbhong Jomhongbhibhat and Savitree ThaoTho</i>	
กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร: The Area-Based Educational Management Strategies for Enhancing Educational Quality in Small-Sized Schools Under Mukdahan Primary Education Service Area Office.....	2853-2867
บุญรอด ริมทอง และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์:	
<i>Boonrod Rimthong and Sutum Tummatasananon</i>	
การพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง: The Area-Based Development of Phra Bundit Asa and Phra Dhammajarik Based on Buddhist Local Innovations to Solve Poverty Problems of the Highland People.....	2868-2882
สมบุญ ตาสนธิ, พระครูพิลาธธรรมากร (ณัฐพล ประชุมหะ), พระมหาธณัฏขพงศ์	
สุพรหมปัญญา (คิดอ่าน), อำนาจ ชัดวิชัย และ บัวสวรรค์ จันทร์พันดาว:	
<i>Somboon Tasonthi, Phrakhru Piladdhammakorn (Natthaphon Prachunha) Phramaha Thanatchapong Subrahmapanno (Kidarn), Umnat Kudvichai and Buaswan Junpundao</i>	

เรื่อง	หน้า
การมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ บูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต: Participation and Learning Achievement by Using Integrative Active Learning Model for the Participation with Agricultural Communities on the Internet.....	2883-2895
ศตพล กลัยา, จันทร์จิรา นันตา, วิวัฒน์ มีสุวรรณ, พิชญาภา ยวงสร้อย และ ประเจต อำนาง:	
Satapol Kunlaya, Junjira Nunta, Wiwat Meesuwan, Pichayapha Yuangsoi and Prajate Umnat	
กระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธีของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่: The Development Process of Bullying Prevention by Buddhist Peaceful Means of Kasikornbank Head Office.....	2896-2910
วุฒิไกร มะลิลา และ พระธรรมวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปัญญา): Wuttikrai Malila and Phra Dhamvajarabanthid (Somjin Sammapañño)	
กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี: The Processes for Developing a Livable Urban Community by Buddhist Peaceful Means.....	2911-2923
พีรพงศ์ แพทย์พงศ์: Peraphong Pheadphong	
พัฒนาการสื่อสารการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี: The Development of Sales Communication for the Personnel in Tunkatang Best Center Co., Ltd., by Buddhist Peaceful Means.....	2924-2938
พิมพ์ชญา บุญญชนะ และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท: Pimchaya Boonchana and Phra Pramote Vāḍakovidho	

เรื่อง	หน้า
โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: A Structural Equation Model of the Performance by Operating Personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Based on the Buddhadhamma.....	2939-2947
พระมหาประยูร อีรวโร (ตระการ), สมศักดิ์ บุญปู และ สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย: <i>Phramaha Prayoon Teeravaro (Trakarn), Somsak Boonpoo and Suddhipong Srivichai</i>	
การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทจังหวัดอุบลราชธานี: The Development of a Suitable Model for Taking Care of the Well-being of the Elderly Living Alone in the Countryside, Ubon Ratchatani Province.....	2948-2962
บุญมี โททำ และ ศรัณย์ ฉวีรักษ์: <i>Boonmee Totum and Saran Chaweerak</i>	
การพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีวัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร กรุงเทพมหานคร: The Development of Religious Heirs to Preserve Buddhism by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Dhammamongkol Taobunnonthavivhara Temple, Bangkok.....	2963-2977
ปวีณา อุดมสถาผล และ พระปราโมทย์ วารโกวิท <i>Paweena Udomsataphol and Phra Pramote Vāḍakovito</i>	

เรื่อง

หน้า

บทความวิชาการ : Articles

นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษาโลกเสมือนจริง: Metaverse: Innovation in Teaching

Art Education in the Virtual World: Metaverse..... 2978-2988

สุปราณี ชมจุมจัง:

Supranee Chomjumjang

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

Assessing the Bangkok Metropolitan Administration Primary School Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC)*

¹Sunee Banno, Nantarat Charoenkul and Pruet Siribanpitak

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sunee.banno@gmail.com

Abstract

The objective of this research aims to enable Thai education to achieve the global vision, SDG 4 Goal 4.7, by 2030 it is necessary to ensure that all Thai students have the knowledge and skills necessary to promote sustainable development and a more pronounced sustainable lifestyle. It is, therefore, necessary to first identify the current level of the students' sustainability competencies. This study has two research objectives: (1) to study the conceptual framework of Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC) and (2) to study the SSLC level of Grades 1-3 students under the Bangkok Metropolitan Administration (BMA). 431 BMA primary schools as the population and 723 Informants were Grade 1-3 teachers and school leaders (Principal, Vice-principal, and Heads of the learning subject groups) from 205 sample schools. The research instrument was the Grade 3 SSLC online assessment form.

The result of the research; the first research objective, turned out the most appropriate SSLC conceptual framework, comprising 5 essential competencies: (1) Sustainability literacy; (2) Proactive values; (3) Systems thinking; (4) External collaboration; (5) Social innovation, 15 general competencies, 33 enabling competencies, and 33 success descriptors, to develop 33 questions of the Grade 3 SSLC online assessment form, using 4 descriptive ratings: (1) students cannot do this yet; (2) students can do some; (3) students can do well; (4) students can teach others. The second research objective, found that the overall BMA Grades 1-3 SSLC level according to the perception of Grade 1-3 teachers and school leaders was in the "student can do some" level, but the arithmetic mean in each Grade was different. Grade 3 students had the highest mean while Grade 1 students had the lowest. This study highlights the need to transform academic management at both the macro and micro levels, in terms of educational policy, curriculum & textbooks, teaching and learning, and assessment for better empowering students to be sustainability leaders who lead the ways to achieve SDGs.

Keywords: Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC); Sustainable Lifestyle; Sustainability Change-maker

*Received December 26, 2022; Revised January 23, 2023; Accepted January 29, 2023

Introduction

Sustainable Development is a significant agenda in any national policies, plans, and strategies in today's world. We believe that people in the Kingdom of Thailand have more or less absorbed sustainable development consciousness through the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) development works of King Rama IX, His Majesty King Bhumibol Adulyadej, throughout his reign and is made clearer at the national level through the National Strategy (2018-2037), which is the country's first national long-term strategy pursued to ensure that the country achieves its vision of becoming a developed country with security, prosperity, and sustainability guided by SEP and the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) with the ultimate goal being all Thai people's happiness and well-being together with people around the world. (Charoenkul, and Tomioka, 2021; NESDC, 2018)

The Bangkok Metropolitan Administration (BMA) has aligned with the Thai National Strategy 2018-2037 becoming the revised edition of the 20-Year Bangkok Development Plan (2018-2037) (BMA Strategy and Evaluation Department, 2018) and has developed a BEMIS, Bangkok of Education Management Information System, a new web-based service tool, that collects big data and analyzes data which is very useful during this Coronavirus disease (Covid-19) epidemic. (Banno, 2020)

Ikeda (2002) as a global educator who actively promotes sustainable development stated that when the "top-down", such as legal and institutional measures have been reformed, it is the perfect time to create sustainable solutions with "bottom-up" reforms by raising sustainability consciousness and changing basic ways of thinking and living at the people's level. These are two interlinked prerequisites of global change. Based on the above principles, this would be a perfect time for the pioneer, BMA Education, to take a serious initiative to transform Thai local education into a new educational end result, cultivating Sustainability Leaders for the capital city of Bangkok and our beloved world.

Sustainability Leaders mean people who understand how their lifestyle choices impact the world, renew their mode of living toward sustainability, empower people to live better and lighter, and take concrete actions with courage and hope to the challenges we face (Ikeda, 2002; UNEP, 2022).

We, as educators think not aiming too high to cultivate Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC) in Thai young students. This is because apart from UNESCO (2017), the key organization has proposed key learning objectives for achieving SDGs, cross-cutting key competencies, and specific learning objectives for achieving SDGs for the UN member states to transform current educational management. We have also discovered a lot of evidence from many good educational practices in basic education, such as the Republic of Finland (Halinen, 2017) and MEXT Japan (2016), international educational organizations, such as The Institute for Global Environmental Strategies (IGES) (Ofei-Manu, and Didham, 2014), 56 member countries of The Commonwealth Secretariat (Osman, Ladhani, Findlater, and

McKay, 2017), and PISA (OECD, 2018), the Human Resource Development Institute (HRDI) (Russell Reynolds Associates, 2015; Strandberg, 2015), are now cultivating sustainability competencies, sustainable lifestyles, and sustainability leaders to participate in achieving SDGs. It can be preliminarily concluded that the review of sustainability leadership competencies in both education and the future workforce gives us a clearer picture of the Thai educational end result that should be designed.

Therefore, we first explored the SSLC conceptual framework and develop the SSLC assessment form in line with both Thai and contemporary global contexts, submit expert verifications and Research Ethics Committee, and then conducted BMA teachers and school leaders survey to identify the current levels of Grades 1-3 SSLC. The information from this survey will lead to the design of academic management innovation in the next step.

It is expected that the BMA as a special local administrative organization and the capital city with extremely diverse social, economic, and environmental crises will be developed into a good practice educational organization that encourages students to be Sustainability Leaders, as well as being good educational management prototype that can be scaled up to other local organizations across Thailand to create a systemic change in Thai education towards sustainable development shortly.

Objectives of the Research

1. to study the conceptual framework of Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC).
2. to study the SSLC level of Grades 1 - 3 students under Bangkok Metropolitan Administration (BMA).

Research Methodology

This research was designed to be descriptive research that was carried out in seven steps:

1st Step: Studied data and information in print media and online media in both Thai and foreign languages by considering the data and information's accuracy, clarity, and credibility in line with the 1st research objective. To thrive in a changing future workforce, we adopted HRDI sustainability leadership competencies (Strandberg, 2015) with slight modifications as this study's SSLC 5 essential competencies, then created interlinked competencies consisting of 15 general competencies, which derived from UNESCO (2017, 2019), the good practices above, and summarized as the SSLC conceptual framework.

2nd Step: Carried out six research phases in the following sequence to complete:

1. Verified the appropriateness of the SSLC conceptual framework by 9 experts responsible for the BMA education administration and education researchers. A purposive sampling technique was selected. The result is as follows:

Table 1: The appropriateness of the SSLC conceptual framework

Verify items	Verify results (n=9)
The SSLC conceptual framework	Average >0.50
1. 5 Essential competencies	5 (0.78-1.00)
2. 15 General competencies	15 (0.78-1.00)

Table 1 found that all competencies had an average value of >0.50 (0.78-1.00), which was appropriate to use in developing the research instrument.

2. Developed the SSLC assessment form as the research instrument. This step was divided into two parts of questions and measurements. (1) Questions: 33 questions corresponding to the SSLC conceptual framework and its extensions or operational definitions are 33 enabling competencies and 33 success descriptors which will be useful in the development of the research instrument, derived from the tables showing the key stage outcomes of education of Singapore Ministry of Education (Jamaludin, 2018), BMA educational context, including Thai students' child development and milieu were also highlighted, and point of view from 9 experts who verified the appropriateness of the SSLC conceptual framework. (2) The SSLC measurement criteria: we applied the Teacher Competency Assessment Guidelines (Seameo Innotech, 2018) and the PISA 2018 Global Competence Assessment Guidelines (OECD, 2018) to the SSLC 4 descriptive ratings: (1) students cannot do this yet; (2) students can do some; (3) students can do well; (4) students can teach others.

3. Verified the Content Validity of the research instrument by 9 experts responsible for the BMA education administration and education researchers. A purposive sampling technique was selected. The result is as follows:

Table 2: The content validity of the research instrument.

The research instrument Grade 3 SSLC assessment form	Verify results (n=9)		
	Number of questions	Number of questions with IOC less than 0.50	Number of questions with IOC of 0.50 or higher
1. The success descriptors questions	33	-	33

Table 2 found that the results of the content validity of the research instrument showed that the IOC index of the questions, without any question, was lower than 0.50. However, the point of view from experts recommended using simpler language and adding examples was taken and the guidelines of The Research Ethics Committee introduced on the website were studied. Therefore, an online assessment form was prepared.

4. Conducted a tryout to measure of internal consistency of the research instrument with 24 Informants (Grade 1-3 teachers and school leaders) and used the computer program SPSS version 28 to determine Cronbach's Alpha Coefficient.

Table 3: The measure of internal consistency of the research instrument.

The research instrument	Number of questions	Cronbach's alpha
1. Grade 3 Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC) online assessment form	44	.975

Table 3 found that the result of the measure of internal consistency of the research instrument was more than 0.70 or higher by Cronbach's Alpha Coefficient in social science research, which was acceptable.

5. Applied for a Certificate of Research Approval for the Grade 3 SSLC online assessment form and obtained the Certificate of Research Approval, COA No. 192/65, dated the 1st of August 2022, and proceed to the next phase.

6. Submitted a request for cooperation letter in doing research to the Director of the BMA Department of Education, obtained the letter of acceptance from the BMA Department of Education dated the 19th of August 2022, and proceed to conduct the survey.

3rd Step: Key informants were divided into two groups: Grade 1-3 teachers and school leaders (Principal, Vice-principal, and Heads of the learning subject groups) in 205 sample schools (Krejcie & Morgan, 1970). The systematic random sampling method was used.

4th Step: The research instrument was The SSLC online assessment form, which consists of 2 parts:

Part 1 General Information of Informant. (11 questions)

Part 2 Assessing the Level of Grade 1-3 Students' Sustainability Leadership Competencies. (33 questions)

The questions in Part 1 were checklist and fill-in-the-blank, while the questions in Part 2 were the SSLC 4 competency levels rating scale: (1) students cannot do this yet; (2) students can do some; (3) students can do well; (4) students can teach others.

5th Step: Data collection was from August 23 to October 2, 2022, a total of 41 days. Informants answered the questionnaire by scanning QR Code and received data through the system where the Grade 3 SSLC online assessment form is located.

6th Step: Data were analyzed by using The SPSS software platform. The statistics used were Frequency Distribution, Percentage, Arithmetic Mean, and Standard Deviation, the criteria for interpreting the data are as follows: 1.00-1.50 means students cannot do this yet; 1.51-2.50 means students can do some; 2.51-3.50 means students can do well; 3.51-4.00 means students can teach others.

7th Step: Summarized and presented the research results in the form of a tabular composition.

Research Results

The 1st objective of the research was to study the conceptual framework of Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC) and found that the most appropriate SSLC conceptual framework, comprising 5 essential competencies: (1) Sustainability literacy; (2) Proactive values; (3) Systems thinking; (4) External collaboration; (5) Social innovation and 15 general competencies which have been verified. 33 enabling competencies and 33 success descriptors were extended during research instrument development. The details of the SSLC conceptual framework and its extension as shown in Table 4 below:

Table 4: The interlinked structures of the SSLC conceptual framework table

1. Sustainability literacy		
General Competencies	Enabling Competencies	Success Descriptors for primary school student
1.1 P1: People	1.1.1 SDG1 No poverty	1. Financial planning
	1.1.2 SDG2 Zero hunger	2. Food waste reduction
	1.1.3 SDG3 Good health and well-being	3. Good health and well-being
	1.1.4 SDG4 Quality education	4. Education is the key to transforming yourself and your environment
	1.1.5 SDG5 Gender equality	5. Mutual appreciation
1.2 P2: Planet	1.2.1 SDG6 Clean water and sanitation	6. Water management and self-hygiene
	1.2.2 SDG12 Responsible consumption and production	7. Ecological footprints reduction and zero waste
	1.2.3 SDG13 Climate Action	8. Reducing the impact of climate change
	1.2.4 SDG14 Life below water	9. Conserving marine resources and reducing the impact on the oceans.
	1.2.5 SDG15 Life on land	10. Conservation and restoration of terrestrial ecosystems
1.3 P3: Prosperity	1.3.1 SDG7 Affordable and clean energy	11. Switching to renewable or clean energy
	1.3.2 SDG8 Decent work and economic growth	12. Social Enterprises: SE
	1.3.3 SDG9 Industry, innovation, and infrastructure	13. Sustainable industry, innovation, and infrastructure.
	1.3.4 SDG10 Reduced inequality	14. Reduce Inequalities and increase the dignity of life
	1.3.5 SDG11 Sustainable cities and communities	15. Respect for multiculturalism.
1.4 P4: Peace	1.4.1 SDG16 Peace, justice, and strong institutions	16. Diversity of religious and ethnic identity
1.5 P5: Partnership	1.5.1 SDG17 Partnerships for the goals	17. Creative and trustful teamwork

2. Proactive values		
General Competencies	Enabling Competencies	Success Descriptors for primary school student
2.1 Self-awareness	2.1.1 Diversity competency	18. Cope with and apply to develop from differences and diversity.
	2.1.2 Integrity competency	19. Honesty and dare to encounter dishonesty politely.
	2.1.3 Self-management competency	20. Disciplined life and emotion management.
2.2 Values alignment to sustainable development	2.2.1 Inclusive development	21. Leave no one behind by listening and encouraging suffering people to resolve or able move forward on their own.
	2.2.2 Universal development	22. Treasure differences and diversity of experience and learning method.
	2.2.3 Integrated development	23. Understandably, SD is a collaboration of multiple disciplines and stakeholders.
	2.2.4 Local-focused development	24. Always look at problems at the macro level first, but problem-solving always starts from the micro level.
	2.2.5 Technology-driven development	25. Able to present work using basic computer programs for greater understanding and storage for development.
3. Systems thinking		
General Competencies	Enabling Competencies	Success Descriptors for primary school student
3.1 Complex problem-solving competency	3.1.1 Complex problem-solving competency	26. Can apply a variety of conceptual frameworks to solve complex problems.
3.2 Synthetic thinking competency	3.2.1 Synthetic thinking competency	27. Distinguish, question, and fuse norms, practices, and options into a new framework that reflects sustainability.
3.3 Strategic planning and anticipatory competency	3.3.1 Strategic thinking competency	28. Can plan by understanding real needs, and evaluating the future as to what is possible and what is the likelihood.
4. External collaboration		
General Competencies	Enabling Competencies	Success Descriptors for primary school student
4.1 External communication competency	4.1.1 External communication competency	29. Able to persuade multiple stakeholders to jointly develop new solution options.
4.2 Relationship building competency	4.2.1 Relationship building competency	30. Able to connect and build positive relationships with others, and caring, admiring, and learning good qualities from others
4.3 Conflict resolution competency	4.3.1 Conflict resolution competency	31. Understands and respects the needs, views, actions of others, and can handle conflicts.
5. Social innovation		
General Competencies	Enabling Competencies	Success Descriptors for primary school student
5.1 Social change leadership competency	5.1.1 Social change leadership competency	32. Can shift from focusing on defensive solutions to innovating for a sustainable future together.
5.2 Creativity and innovation competency	5.2.1 Creativity and innovation competency	33. Able to present creative and diversified innovations to sustainable practices

The 2nd objective of the research was to study the SSLC level of Grades 1-3 students under the Bangkok Metropolitan Administration (BMA). The details are as follows:

Table 5 Grade 1-3 SSLC levels by 5 essential competencies according to the perception of Grade 1-3 teachers and school leaders

1.00-1.50 = students cannot do this yet; 1.51-2.50 = students can do some; 2.51-3.50 = students can do well; 3.51-4.00 = students can teach others.

Grade 1-3 SSLC Level (n=723)		Grade 1	Grade 2	Grade 3				Total (n=457)
		T.1 (n=143)	T.2 (n=123)	T.3 (n=149)	Head (n=148)	VP (n=87)	Prin. (n=73)	
1. Sustainability literacy	$\bar{X}$	2.55	2.79	2.83	2.90	2.95	3.00	2.81
	S.D.	.695	.653	.621	.620	.547	.620	.650
2. Proactive values	$\bar{X}$	2.36	2.61	2.69	2.79	2.90	2.87	2.67
	S.D.	.726	.674	.641	.626	.608	.615	.681
3. Systems thinking	$\bar{X}$	1.81	2.07	2.24	2.31	2.53	2.47	2.20
	S.D.	.783	.773	.723	.688	.632	.666	.757
4. External collaboration	$\bar{X}$	2.09	2.39	2.53	2.56	2.67	2.58	2.45
	S.D.	.744	.764	.673	.685	.632	.657	.726
5. Social innovation	$\bar{X}$	1.84	2.10	2.30	2.31	2.47	2.40	2.21
	S.D.	.811	.789	.796	.672	.627	.669	.770
Total average	$\bar{X}$	2.13	2.39	2.52	2.57	2.70	2.66	2.47
	S.D.	.752	.731	.691	.658	.609	.645	.717

Table 5 found that the overall SSLC level of the BMA students in Grades 1-3 according to the perception of 723 Informants was in the "student can do some" level as well, but the arithmetic mean in each Grade was different. Grade 3 students had the highest mean ($\bar{X}$ = 2.47, S.D.= .717) while Grade 1 students had the lowest mean ($\bar{X}$ = 2.17, S.D.= .752).

In addition, found that the highest level of the 5 essential competencies of Grade 1-3 students was Sustainability literacy at the same level as the "Student can do well" (Grade 1: $\bar{X}$ = 2.55, S.D.= .695; Grade 2: $\bar{X}$ = 2.79, S.D.= .653; Grade 3: $\bar{X}$ = 2.81, S.D.= .650). The lowest level was Systems thinking, which was also at the same level as the "Student can do some" (Grade 1: $\bar{X}$ = 1.81, S.D.= .783; Grade 2: $\bar{X}$ = 2.07, S.D.= .773; Grade 3: $\bar{X}$ = 2.20, S.D.= .757).

Table 6: Grade 1-3 SSLC levels by 15 general competencies according to the perception of Grade 1-3 teachers and school leaders

1.00-1.50 = students cannot do this yet; 1.51-2.50 = students can do some; 2.51-3.50 = students can do well; 3.51-4.00 = students can teach others.

Grade 1-3 SSLC Level (n=723)		Grade 1	Grade 2	Grade 3				Total (n=457)
		T.1	T.2	T.3	Head	VP	Prin.	
		(n=143)	(n=123)	(n=149)	(n=148)	(n=87)	(n=73)	
1. Sustainability literacy								
1.1 P1: People	$\bar{X}$	2.47	2.68	2.78	2.85	2.84	2.88	2.74
	S.D.	.712	.651	.606	.628	.549	.621	.653
1.2 P2: Planet	$\bar{X}$	2.63	2.87	2.89	2.96	2.92	3.06	2.87
	S.D.	.695	.637	.650	.609	.573	.622	.650
1.3 P3: Prosperity	$\bar{X}$	2.21	2.44	2.53	2.62	2.74	2.66	2.51
	S.D.	.710	.705	.655	.651	.580	.645	.687
1.4 P4: Peace	$\bar{X}$	2.83	3.03	3.04	3.08	3.14	3.27	3.04
	S.D.	.694	.645	.593	.607	.489	.607	.627
1.5 P5: Partnership	$\bar{X}$	2.60	2.92	2.93	3.01	3.09	3.10	2.91
	S.D.	.664	.627	.602	.607	.545	.605	.635
2. Proactive values								
2.1 Self-awareness	$\bar{X}$	2.60	2.84	2.85	2.93	3.00	3.07	2.86
	S.D.	.660	.604	.594	.602	.590	.583	.627
2.2 Values alignment to sustainable development	$\bar{X}$	2.13	2.38	2.53	2.64	2.79	2.67	2.49
	S.D.	.791	.744	.687	.650	.625	.647	.734
3. Systems thinking								
3.1 Complex problem-solving competency	$\bar{X}$	1.79	2.00	2.19	2.25	2.48	2.40	2.15
	S.D.	.797	.816	.722	.662	.608	.640	.755
3.2 Synthetic thinking competency	$\bar{X}$	1.79	2.07	2.24	2.34	2.53	2.52	2.20
	S.D.	.797	.750	.732	.689	.663	.709	.771
3.3 Strategic thinking competency	$\bar{X}$	1.87	2.13	2.30	2.35	2.57	2.48	2.25
	S.D.	.755	.752	.714	.712	.624	.648	.745
4. External collaboration								
4.1 External communication competency	$\bar{X}$	1.85	2.09	2.26	2.32	2.49	2.45	2.21
	S.D.	.793	.856	.720	.674	.664	.668	.768
4.2 Relationship building competency	$\bar{X}$	2.25	2.51	2.70	2.68	2.83	2.68	2.59
	S.D.	.716	.697	.646	.676	.617	.621	.694
4.3 Conflict resolution competency	$\bar{X}$	2.17	2.58	2.63	2.68	2.70	2.59	2.54
	S.D.	.724	.739	.652	.706	.615	.684	.715
5. Social innovation								
5.1 Social change leadership competency	$\bar{X}$	1.81	2.10	2.28	2.29	2.45	2.34	2.19
	S.D.	.816	.800	.783	.655	.626	.650	.765
5.2 Creativity and innovation competency	$\bar{X}$	1.87	2.10	2.32	2.33	2.49	2.45	2.23
	S.D.	.807	.779	.808	.688	.628	.688	.775

Table 6 found that Grade 1 students had the highest mean of general competencies in P4: Peace of Sustainability literacy ($\bar{X}$ = 2.83, S.D.= .694), and the lowest was Complex problem-solving competency ($\bar{X}$ = 1.79, S.D.= .797) and Synthetic thinking competency ($\bar{X}$ = 1.79, S.D.= .797) of Systems thinking; Grade 2 students had the highest mean of general competencies in P4: Peace of Sustainability literacy ($\bar{X}$ = 3.03, S.D.= .649), and the lowest was

Complex problem-solving competency of Systems thinking ($\bar{X}$ = 2.00, S.D.= .816); Grade 3 students had the highest mean of general competencies in P4: Peace of Sustainability literacy ($\bar{X}$ = 3.04, S.D.= .627), and the lowest was Complex problem-solving competency of Systems thinking ($\bar{X}$ = 2.15, S.D.= .755).

The New Body of Knowledge

The SSLC Framework infographic or data visualization below was designed to give an easy-to-understand for the interested educator as shown in Picture 1 below:

Picture 1: The Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC) Framework

Discussion of Research Results

From the research result of the 1st objective, found that the Table of the interlinked structures of the SSLC conceptual framework (Table 4) was developed to show interlinking, especially by adding a column of defensive success descriptors indicating the desired learning objective/outcome of each SDG. This is because the SDGs' content is very large. Therefore, the selection of important childhood-appropriate topics as defensive success descriptors is a very important research step and clarifies the picture in the higher-grade years. This is

consistent with The Commonwealth Secretariat's Curriculum Framework Mapping Guidelines (2017) and UNESCO's Tables of specific SDG learning objectives (2017).

From the research result of the 2nd objective, there are three points of interest:

1. The SSLC online assessment form has been created because ready-made assessment forms are rarely available. Our Thai assessment form contains Thai contextual questions that were consistent with universal success descriptors and set Grade 3 as key stage outcomes of SSLC and had undergone multi-stage verification. While teachers and school leaders who are informants are likely to gain a better understanding of SSLC, this may immediately be considered an in-service teacher education. This is because to truly transform Thai education into an Education for Sustainable Development that has Sustainability Leaders as the education end result, there should be current state-of-the-art tools to assess. This is consistent with UNESCO guidelines and suggestions for educators to adapt to fit concrete learning contexts of each locality and country (2017), and consistent with the development guidelines of King Rama IX that focus on differences in way of life, as well as cultural and traditions (ORDPB, 2017).

2. In addition, it was surprising that all Grade 1-3 SSLC levels by 5 essential competencies had the highest mean of Sustainability literacy at the "students can do well" level. Even though Sustainability literacy is directly related to the SDGs people generally say they don't understand the SDGs. This may be the researchers broke down the meaning of the SDGs into student behavioral questions; it appeared that teachers and school leaders also saw sustainable lifestyles in their students. This is consistent with the "House-Temple-School model" the heart of community development according to the royal initiative of King Rama IX (Siamrath online, 2021) that surrounds the BMA schools, community schools, then students naturally have a somewhat sustainable way of life.

3. It is found that 3 essential competencies of Systems thinking, External collaboration, and Social innovation, which are considered core competencies, are at the worrying level of "students can do some" in all students. This is worrisome because this indicates that since the National Education Act B.E. 2542 (1999) was enacted, we have still not been able to cultivate competency for students. This is consistent with Winichakul (2021) said that in the past 20 years, in teaching critical thinking which is a necessary skill for the future workforce, Thailand ranks near the bottom among ASEAN countries and since the start of the PISA test from 2000 to 2018, Thailand's PISA scores have always been relatively low and below the average score (using OECD countries as criteria), indicating that critical thinking skills, logic and the reasoning of Thai children is a serious problem and tends to get worse.

Conclusion

The synthesis of educators' work and scholars' work in sustainability leadership competencies, teacher and school leader surveys indicate that it is vital to cultivate Students' Sustainability Leadership Competencies (SSLC) from the young, leading them to create sustainable happiness for themselves and others as a true human being our world needs. Seeing the good evidence from Grade 1-3 students' Sustainability literacy level from teachers' and school leaders' perspectives provides a hopeful aspect for educators and researchers to use and extend the present study to the next higher-grade years and in the BMA academic and school management. The focus on cultivating SSLC in the curriculum is one of the qualities that make education alive and create value for each student and stakeholder in their contribution to our world. Hence, teachers, school leaders, community stakeholders, the BMA District Office, and concerned agencies in the Department of Education have a responsibility to cultivate the SSLC of each student, polishing them to be Sustainability Leaders together with increasing the proportion of Sustainability Leaders in Bangkok.

Suggestions

1. The suggestion for using the finding of the research

1.1 For school leaders and teachers are able to integrate the success descriptors topics from the Table of the interlinked structures of the SSLC conceptual framework (Table 4) into their current lesson plans. For example, SDG1 No Poverty focuses on the Financial Planning topic in the areas of money discipline; money-saving; making an income expense account; understanding basic investment and profit and loss, etc., which are the way to escape from "the cycle of poverty". School leaders and teachers can also integrate multiple subjects such as Mathematics, Career, Social study, etc. In addition, students should gain knowledge and understanding of how to explain the essence of each SDG (the principles, causes, effects, and solutions associated with other SDGs) to create sustainable living and lead to higher-grade years as well.

1.2 For school leaders and teachers, as BMA schools have the atmosphere of the "House-Temple-School model" we proposed the use of "Contextual learning" for young Grades 1-3 students to exercise competencies because the community is a portrait of a larger global society.

1.3 Both the District Office Director and the agencies in the BMA Department of Education such as the Educational Strategy office, BMA Teacher Development Division, and Education Supervisory Unit can apply this prototype to develop the SSLC curriculum grid and initiate to transform education in affiliation.

1.4 For all BMA educational stakeholders should try to study and use a "Sustainable economic and social innovation learning management" to enhance the organization's strengths to strengthen SSLC and for all.

2. The suggestion for the future research

Future research should involve the following issues:

2.1 The District Office Director, who is directly in charge of the schools in the district, is likely the one who initiates the sample schools of this study to try to integrate SSLC into current lesson plans and exchanges knowledge between schools within the district.

2.2 Both the school and BMA's education agency jointly study the Grade 4-6 SSLC level by setting the ability to design projects that cultivate sustainable living that is appropriate and feasible for people in their communities as a Grade 6 key stage outcome of SSLC.

2.3 A Study of Academic Management Guidelines for BMA primary schools is based on the concept of SSLC.

2.4 The SSLC concept can be integrated into 54 BMA Education Sandbox schools.

References

- Banno, S. (2020). *Educational Management Internship Report: Training Unit: BMA Education Office*. (Master's Thesis). Faculty of Education, Chulalongkorn University. Bangkok.
- BMA Strategy and Evaluation Department. (2018). *Executive Summary 20-year Development Plan for Bangkok Metropolis*. Bangkok: BMA Strategy and Evaluation Department.
- Charoenkul, N., & Tomioka, H. (2021). Human Value Creating Global Citizenship: A Lesson Learned from Soka Education and International Perspectives. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(3), 571–576.
- Halinen, I. (2017). *The Conceptualization of Competencies Related to Sustainable Development and Sustainable Lifestyles (UNESCO Ed.)*. Switzerland: UNESCO-IBE.
- Ikeda, D. (2002). *The Challenge of Global Empowerment: Education for a Sustainable Future (July 2002)*. Retrieved November 18, 2022, from <https://www.daisakuikeda.org/sub/resources/works/props/ed-sustain2002.html>
- Jamaludin, A., Toh, Y., & Hung, D. W. (2018). Empowering Partnership for School-based Innovation Scale and Sustainability. In T. S. H. Koh, David (Ed.). *Leadership for Change: The Singapore Schools' Experience* (pp. 252). Singapore: World Scientific Publishing Company.
- MEXT Japan. (2016). *A Guide to Promoting ESD (Education for Sustainable Development)*. (1st ed.). Japan: Japan National Commission for UNESCO.
- NESDC. (2018). *National Strategy 2018 - 2037 (Summary)*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- OECD. (2018). *Handbook Preparing our Youth for an Inclusive and Sustainable World*. France: Directorate for Education and Skills, OECD.
- Ofei-Manu, P., & Didham, R. J. (2014). *Quality Education for Sustainable Development: A Priority in Achieving Sustainability and Well-being for all IGES Policy Briefs (No 28)*. Hayama: IGES.

- ORDPB. (2017). *The Royal Development Principles of his Majesty King Bhumibol Adulyadej*. Bangkok: Office of the Royal Development Projects Board (ORDPB).
- Osman, A., Ladhani, S., Findlater, E., & McKay, V. (2017). *Curriculum Framework for the Sustainable Development Goals*. United Kingdom: Commonwealth Secretariat.
- Russell Reynolds Associates. (2015). *Sustainable Leadership: Talent Requirements for Sustainable Enterprises*. U.S.A.: Russell Reynolds Associates.
- Seameo Innotech. (2018). *Southeast Asia Teachers Competency Framework (SEA-TCF)*. Bangkok: The Teachers' Council of Thailand.
- Siamrath Online. (2021, 6 August 2021). *"House - Temple - School", the Heart of Community Development According to the Royal Initiative of "King Rama IX"*. Siamrath Online. Retrieved October 30, 2022, from https://siamrath.co.th/n/268995?fbclid=IwAR0gQb8TAE1KI4_fqKDKrMnNAEMDTWPGyF_dP_AhiyEpUP2uLXTdPMWYRww
- Strandberg, C. (2015). *Sustainability Talent Management: The New Business Imperative Five Sustainability Leadership Competencies for Your Competency Model*. Canada: Strandberg Consulting.
- UNEP. (2022). *Why Sustainable Lifestyles Matter. What We Do*. Retrieved November 18, 2022, from <https://www.unep.org/explore-topics/resource-efficiency/what-we-do/sustainable-lifestyles/why-sustainable-lifestyles>
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*. France: UNESCO.
- UNESCO. (2019). *SDG Resources for Educators, Education*. Retrieved November 18, 2022, from <https://en.unesco.org/themes/education/sdgs/material/01#primary>
- Winichakul, W. (2021). *20 Years of Thailand and the Development of Human Quality*. Common INFO. Retrieved November 18, 2022, from https://www.thekommon.co/20-years-thailand-people-quality/?fbclid=IwAR10shUR4L9vkeFOpsNi3mluGQ-k0I9YjM4LZjJ_hNNVkp5_EzLLvMv8Nhil

English Language Teaching Model for the Learners in Higher Education Through Online System among COVID-19 Pandemic Situations with Tacit Knowledge^{*}

¹Suwannee Horsaengchai and Pennapa Palapin

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's E-mail: suwannee.ho@ssru.ac.th

Abstract

The objectives of this research as follow, 1) to study English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations. 2) to evaluate English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations. 3) to evaluate knowledge and satisfaction of the learners to the English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations. The academic article was to be the quantitative research by measuring the testing score from the experimental method which was designed during pandemic situation of COVID-19 by practicing English for Social Development Management. The objectives of this research are the online teaching instead of on site in order to avoid spreading of diseases by using the purposive sampling group who has been the undergraduate, the 3rd year student, amount to 46 students, field of Social and Culture Management, Human and Social Science Faculty, Rajabhad SuanSunadha University, during time, from July to October 2022 (15 weeks) semester 1/2022.

The results of research were found that the students could practice English Language with understanding, vocabulary and proverb structures of English Language which has been social development management field which getting along with listening, speaking, reading and writing to have effectiveness by adjusting content appropriately with teaching technical model in accordance with tacit knowledge by Dr. Suwannee Horsaengchai.

Keywords: English Language Teaching Model; Higher Education; Online System; COVID-19 Pandemic Situations; Tacit Knowledge

Introduction

Teaching technique by Tacit Knowledge is to teach through experience. For this model, it is to teach through online which is an educational innovation during COVID-19 Pandemic Situations. It has been changed old learning to be new learning by using technology to help teaching. It is a distancing model by teaching through website as well as to connect internet

^{*}Received March 17, 2023; Revised June 17, 2023; Accepted July 12, 2023

on computer. It is to use modern technology for building education which has been interaction both instructor and learners. There is no need to see one another face to face being comfortable, and quickly conducted as well as it can be accessible to everywhere, every time easily. It has built lifelong learning to the learners having media for presenting program such as content, message, slide, animation, sound, or video etc. for helping motivate the learners to be interested so well. The instructor can connect to website like real time on internet learning to be unlimited. Online teaching focus on learning as student center. (National Institute Development Administration, 2010).

Description and explanation content is English storytelling by the instructor who has been a facilitator. To advise the instructors for searching information as well as being a team work, each member in group helps to search information for supporting (Sharing information) to present working completely like participation by using teaching process 3 steps as follows, 1) Prepare before teaching step 2) Learning step and 3) Evaluate after learning step (Imsa-ard, 2019).

For this research article, it has been the action research to use the purposive sampling group: The 3rd year student, amount to 46 students, field of Social and Culture Management, Human and Social Science Faculty, Rajabhad SuanSunadha University, as well as to use the content: (SDM3401) English for Social Development Management. The course description is as follow: Training for understanding, vocabulary and proverb structures of English Language which used in social development management along with practical exercises of vocabularies and proverbs for writing, listening, and speaking during the time of research from July to October 2022 (15 weeks) semester 1/2022. The tools of research have been the online teaching namely Personal Computer (PC), Laptop (Notebook), iPad, and Smartphone by using the program that serves online teaching namely Zoom meeting, Google Meet, Group Line. For the communication channels, the learners sent work or paper and chat box namely E-mail-address, Group Line, Google drive etc.

With this reason, the researcher has resolved to design online teaching to the learners with English teaching model in Higher Education among COVID-19 pandemic situations.

Objectives of the Research

1. To study English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations.
2. To evaluate English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations.
3. To evaluate knowledge and satisfaction of the learners to the English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations.

Research Methodology

This studying was to be in Classroom Research or Classroom Action Research. The methodology followed to researching framework as Teaching model, Instruction, Content, Teaching tool, Schedule or teaching plan, Pre-test, Post-test, Test/Examination, Key words and Evaluation form, Satisfaction-Questionnaire. There were 3 steps as follow; 1. Prepare before teaching step 2. Learning step and 3. Evaluate after learning step

1. Prepare before teaching step

- 1.1 To set the group line of class.
- 1.2 To divide the learners to be 5-6 person per group.
- 1.3 To send the content that will be taught before learning 1 week following to direction for the member in group. Each people in group is divided to work by having condition that each one has to send the task to e-mail address of the instructor before learning one day.
- 1.4 Each learner must set the application to be Zoom and Google meet in Notebook or Smartphone, and link to the Line application into online classroom.

2. Learning step

- 2.1 To begin from bringing the content to be assigned in the last time, the instructor has explained the content, explaining, replying to the question and answering that suspected through PowerPoint Program, and then sharing screen of content on Notebook or PC
- 2.2 The instructor has explained the content to make the learners to be able to revise the old content. So this step, the learners have listened the instructor to explain content, sentences, idiom, analyze main idea, key words, to make the learners get learning like feedback to revise self-understanding.
- 2.3 The learners can practice making some questions with group of friends and find out the answer from the question; cooperation is to be a teamwork like participation, divided to work together, to help cooperation, to make exchange together in group. Each learner has interaction and relationship of friends so well.

3. Evaluate after learning step

- 3.1 The learners make test in Google form totally 10 items. The instructor made it before and send this link to line group, after finishing class suddenly by taking time 20 minutes (Turn off system).
- 3.2 The instructor make answer key by sharing screen and explain it. After finishing three teaching process namely prepare before teaching, learning step and evaluate after learning step, the instructor will evaluate the learners' satisfaction with the questions about evaluating of the learners, which were classified to be the parts like sample as follow, Instructor/Lecturer, Content, Teaching Method, Teaching Model, Time.

Content

Following course description TQF3 by adjusting content appropriately with trend and context on field of humanities and social science.

Tools for teaching

1. Zoom meeting and Google meet
2. Schedule of teaching plan
3. Pre-test
4. Post-test
5. Test/Examination (Imsa-ard, 2019).
6. Key words
7. Evaluation form (Imsa-ard, 2019).
8. Satisfaction-Questionnaire

Research Results

The result of the 1st objective is to conform with English teaching model by online, for the learners of higher education in COVID-19 Pandemic Situations. It was found that this model should be composed of teaching process 3 steps as follows, 1) Prepare before teaching step 2) Learning step and 3) Evaluate after learning step. By preparing before teaching step, the learners should do the pre-test for making the instructor to know basic English knowledge of learners and how to be adjusted it, as well as, to do the post-test for knowing development of learners continuously, including to have the final examination and key words for making the learners to occur in learning and understanding from perceiving accidentally. As the result to be the 85 percentage of learners got scores post-learning more than pre-learning. Anyway, the result of final examination, the 73.50 percentage of learners got scores in moderate level to fine level.

The result of the 2nd objective is to evaluate English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations by using rating scale 5 level of Likert Scale. It was found that the evaluating English teaching model through online media of learners to teaching model to be 4.35, which was in high level.

The result of the 3rd objective is to evaluate knowledge and satisfaction of the learners to the English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations. It was found that the learners have the skill of knowledge to be better than pre-learning as well as they have felt satisfaction to be 4.50, which was in high level.

The New Body of Knowledge

The framework of research is English Language Teaching Model for the Learners in Higher Education through Online System among COVID-19 Pandemic Situations with Tacit Knowledge by Dr. Suwannee Horsaengchai

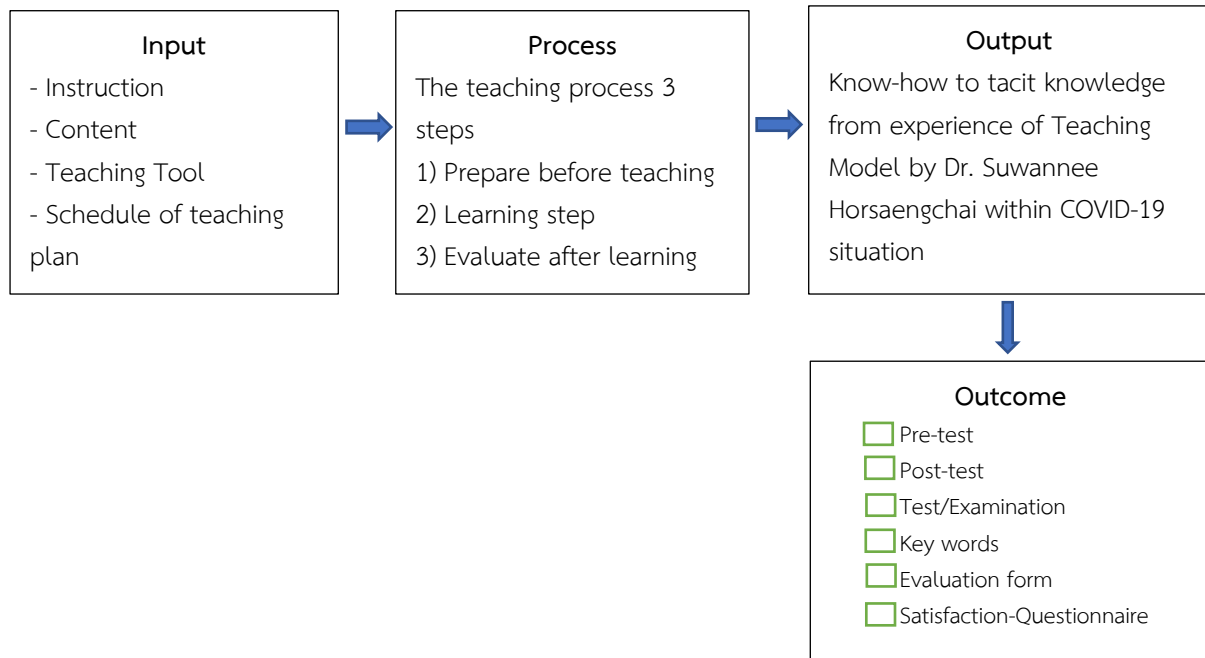

Diagram 1: English Language Teaching Model for the Learners in Higher Education through Online System among COVID–19 Pandemic Situations with Tacit Knowledge by Dr. Suwannee Horsaengchai

For the finding of this research to be an action research which is the teaching technical model with tacit knowledge by Dr. Suwannee Horsaengchai*. focusing on, the problem of online classroom from this research by analyzing each factor, it is found as follows:

Instructor: the knowledge and understanding of each instructor about using tools that were brought to teach the learners may have skill unequally. For this reason, the instructor should be enthusiastic about enhancing competencies more and educate the way of using online media to be not interrupted during of teaching. It will to be able to solve problem in due time, not spoil the atmosphere of teaching and make the learners confident both transit knowledge and information technology skill of the instructor.

Learners: A number of learners that were overabundant have affected to learn English so much. Therefore, English Language is the subject that must practice all of 4 skills; listening, speaking, reading, and writing. In fact, the number of learners has large more. So, the transition of knowledge is a one-way communication. The instructor could not know that the learners were interesting in class during communication or not. Another thing, duration of learning time has no activities because it cannot be done by. When it comes back, time out. So, the instructor can do something about online teaching for measuring the learners to be done the

test in Google form. It is designed by random for protection or copy key words together. Especially, the instructor has recorded and open camera of notebook or Personnel Computer (PC) all times of learning.

Teaching and media tool: Resources are not enough such as an unstable internet because of terrible weather, rainy day. So, it was the important factor for online learning not following to the plan.

Content: The content that brings to teach the students must be up to date, interesting, fit for class level. So, it is the motivation that the learners would like to learn with the instructor throughout the study period. Therefore, the content that is brought to teach is interesting.

Teaching technique: This is the competency of instructor that can motivate the learners concentrate on end of learning class. Using positive words is important, escaping from negative words or blame because this is the time that everybody is worried; it is an unusual time. Thus, the instructor should say cheerfully in order to make the learner feel relaxed and, comfortable to learn happily. The instructor should find the new method such as to make question by using game namely “Kahoot” in website; it can be downloaded easily for creating an exciting situation, including to get knowledge by songs, and to get entertainment, as well as, teaching plan, time control appropriately. These are techniques to prevent the learner from feeling bored; all of them depend on experience of instructor, how to control class.

Discussion of Research Results

From the research result of the 1st objective, according to English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situations, it was found that, before teaching, the instructor should make the learners to be happy and feel good. Whenever the learners have done the pre-test before learning, it would make the instructor to teach learners to be easier. After that, the instructor rechecks by using the post-test for knowing their understanding. This is the reason of learning by passion according to Steve Jobs (2011) “The only way to do great work is to love what you do. If you haven’t found it yet, keep looking. Don’t settle. As with all matters of the heart, you’ll know when you find it.” (Jobs, 2011)

From the research result of the 2nd objective, according to the evaluating English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situation, it was found to use model as follow, 1. Input: 1) Instruction 2) Content 3) Teaching Tool 4) Schedule of teaching plan, 2. Process: The teaching process 3 steps: 1) Prepare before teaching 2) Learning step 3) Evaluate after learning, 3. Output: Know-how to tacit knowledge from experience of Teaching Model by Dr. Suwannee Horsaengchai within COVID-19 situation. And the last 4. Outcome: 1) Pre-test 2) Post-test 3) Test/Examination 4) Key words 5) Evaluation form 6) Satisfaction-Questionnaire.

From the research result of the 3rd objective, according to the evaluation of knowledge and satisfaction of the learners to the English teaching model by online system for the learners in Higher Education among COVID-19 pandemic situation, it was found that the instructor should use the evaluating form and the satisfaction-Questionnaire for measuring and analyzing to be quantitative by using rating scale 5 level of Likert Scale. These are for evaluating English teaching model through online media as well as evaluating knowledge and satisfaction of learners of higher education in COVID-19 Pandemic Situations. As the result, the opinion level of learners to teaching model is to be effective.

Conclusion

There is the supporting of thinking freedom to the learners. It makes the learners “think outside the frame”. So, it brings to “Creativity”, the result of work was shown to the instructor over expectation. Thus, it may sometime be better or worse, alright? At least, the learners have thought freedom, as well as, it is a good matter of academic. It makes the learners to be happy. The instructor should practice the learners to have the main concept. They can do something because of loving and understanding, not make it because of commanding. Do not learn anything for scores. Finally, the learners will be happy to do it.

Suggestions

From the results of the research, the researcher has the suggestion as follows:

1. The suggestions from the research

if it has the pandemic like COVID-19, other researchers should study the setting of English Language Teaching Model or other fields in order to apply several dimensions of subject as well as they can use this model, in case, pandemic occurs like this situation in the university.

From the research result of the 1st objective, it was found that the only teaching model should be adjusted according to situation as well as it should be adjusted the content appropriately for both the learners in university and the learners in school.

From the research result of the 2nd objective, it was found that the evaluation of teaching model should be flexible following to situation as well as to the learners.

From the research result of the 3rd objective, it was found that the only teaching model should make the learners happy.

2. The suggestions for future research

For future research, the suggestions should involve organizations, or reformation for Teaching Model through Online System among COVID-19 Pandemic Situations with Tacit Knowledge by online.

References

- Adelson-Goldstein, J., & Shapiro, N. (2009). *Oxford Picture Dictionary English/Thai Edition*. [Oxford Picture Dictionary]. (Gawichai, W., Translator). (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- Heaton, J. B. (1990). *Longman Tests in Context 3*. (3rd ed.). UK: Longman Group.
- Imsa-ard, P. (2019). TOEIC Reading Section: Evaluation of the Four Cardinal Criteria for Testing a Test. *NIDA Journal of Language and Communication*, 24(36), 91-110.
- Jobs, S. (2011). *Quate Gram*. Retrieve April 26, 2023, from <https://quotesgram.com/steve-jobs-quotes/>
- Richards, J. C. (1994). *New Ways in Teaching Vocabulary*. Illinois, USA: Pantagraph Printing.
- Suan Sunandha Rajabhat University. (2023). *Registrar SSRU*. Retrieve January 26, 2023, from [https://reg.ssrุ.ac.th/main](https://reg.ssrु.ac.th/main)
- Thornbury, S., & Harmer, J. (2004). *How to Teach Grammar*. (1st ed.). USA: Pearson.
- White, R. V. (1995). *New Ways in Teaching Writing*. Illinois, USA: Pantagraph Printing.

แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร*

Guidelines for Developing Supervision in Schools on Highland Areas

¹นุชนาถ สุทธการ และ จิตtima วรณศรี

¹Nuchanart Suthakarn and Jitima Wannasrii

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Faculty of Education, Narasuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Nuchanarts62@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 2) ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 10 คน จาก 10 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์สภาพการดำเนินการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 2.1 ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2.2 ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 โรงเรียนโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีจำนวน 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1.1) เป้าหมายการนิเทศ 1.2) วางแผนเตรียมการ 1.3) ดำเนินการนิเทศ 1.4) ประเมินและรายงานผลการนิเทศ 1.5) ปัจจัยความสำเร็จ 1.6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และ 2) แนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับการนิเทศสถานศึกษาแล้วพบว่า มีจำนวน 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1. เป้าหมายการนิเทศ 2. วางแผนเตรียมการ 3. ดำเนินการนิเทศ 4. ประเมินและรายงานผลการนิเทศ 5. ปัจจัยความสำเร็จ 6. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

คำสำคัญ: การนิเทศ; สถานศึกษา; พื้นที่สูง

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the condition of supervision in schools on highland areas and 2) study the guidelines for supervision in schools on highland areas that promote the efficiency of learning management of teachers. The research procedure was divided into two steps. 1) The condition of supervision in schools on highland areas was studied. The informants were 10 school administrators from 10 schools. They were chosen by purposive sampling. The research instrument was an interview form regarding the condition of supervision in schools on highland areas. The data were then analyzed using content analysis. 2) The guidelines for supervision in schools on highland areas were studied. The research procedure was divided into two steps. 2.1) The guidelines for supervision in schools on highland areas were studied by interviewing five experts who were chosen by purposive sampling. The research instrument was an interview form regarding the guidelines for developing the supervision in schools on highland areas. The obtained data were then analyzed using content analysis. 2.2) The guidelines for supervision in schools on highland areas were studied from three schools with best practice which were chosen by using purposive sampling. The research instrument was an interview form regarding the guidelines for developing supervision in schools on highland areas. The data were then analyzed using content analysis.

It was revealed that 1) the condition of supervision in schools on highland areas consisted of six elements: 1) supervision goals, 2) planning, 3) implement of supervision, 4) evaluation and report of supervision results, 5) success factors, and 6) teachers' learning management efficiency. Moreover, 2) the guidelines for supervision in schools on highland areas that promote the efficiency of learning management of teachers from the interviews of the experts and the administrators of the schools with best practice in terms of school supervision included six elements: 1) supervision goals, 2) planning, 3) implement of supervision, 4) evaluation and report of supervision results, 5) success factors, and 6) teachers' learning management efficiency.

Keywords: Supervision; School; Highland Area

บทนำ

นโยบาย Office of the Basic Education Commission (2020) ด้านการสร้างโอกาสในการเข้าถึง การบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อให้ประชากรในวัยเรียน ทุกคนและทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ได้เข้าถึงการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งประเทศไทยมีสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลทั่วทุกภาคของประเทศไทย ที่อยู่ในภาวะยากลำบากและมีปัญหาต่อการได้รับบริการทางการศึกษาอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจาก ความยากจน ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากจะด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาแล้วคุณภาพของ

การศึกษายังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติ และด้านปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาคุณภาพของผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร พบว่า มีผลการทดสอบระดับชาติ O-NET (Ordinary National Test) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากสถาบันการทดสอบแห่งชาติ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558-2563 พบว่า สถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เกือบทุกสถานศึกษามีผลการทดสอบ O-NET มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ อีกทั้งยังพบว่า ผลการทดสอบระดับชาติ NT (National Test) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ มีสถานศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีค่าเฉลี่ย NT สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jansila (2018) กล่าวว่าสภาพทางภูมิศาสตร์ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ห้างไกล ทุรกันดาร การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเป็นหมู่บ้าน หย่อมบ้านตามที่ราบเชิงภูเขา บนเขา การคมนาคมไม่สะดวก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำสวนและมีฐานะยากจน มีความแตกต่างด้าน เศรษฐกิจ สังคม และประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง บางพื้นที่มีผู้ลี้ภัย มีปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประชาชนในพื้นที่สูง Office of the Education Council (2017) กล่าวถึงสภาพปัญหาหลายประการเกี่ยวกับโรงเรียนในพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ ปัญหาด้านผู้เรียน ปัญหาด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สาธารณูปโภค สื่อและอุปกรณ์การเรียน และรวมถึงด้านงบประมาณ การบริหารและการจัดการ จากสภาพและบริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารดังกล่าวแล้ว ส่งผลให้ สถานศึกษาบนพื้นที่สูงยังไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ Kaewkana, Chanjarain, Chamchantharawong, and Monvucharin (2015) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีนักเรียนหลากหลายชนเผ่าเรียนร่วมกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย พบว่า สถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการ นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการอ่านออกเขียนได้ การสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการต่อยอดองค์ความรู้เพื่อใช้ในการศึกษาเรียนรู้และทักษะในชีวิตประจำวัน ประกอบปัญหาการขาดแคลนเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saksomboon (2014) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงมีความขาดแคลน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุบโละเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. พบว่า สภาพปัญหาของสถานศึกษา คือ ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำ ครูไม่ครบชั้นและครูขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ ขาดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการคมนาคมที่ยากลำบากและขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบที่ยังขาดประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการขาดการกำกับ ติดตามช่วยเหลือจากผู้บริหารสถานศึกษาและความร่วมมือของครูผู้สอนที่ร่วมกันปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและเหมาะสมตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่าปัญหาต่างๆ เหล่านี้คือการขาดกระบวนการนิเทศติดตามการดำเนินของผู้บริหารและครูผู้สอน

จากสภาพปัญหาการนิเทศที่ผ่าน พบว่า กระบวนการดำเนินการนิเทศยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการนิเทศที่แท้จริง ว่าเป้าหมายและจุดหมายปลายทางของการนิเทศ คือการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งระบบ ทั้งคุณภาพผู้เรียน คุณภาพครูผู้สอน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nomsongnorn, Manyanonda, Labmala, and Chinacarawat (2020) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศภายในของสถานศึกษาในอำเภอบุณฑริก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ปัญหาหลายประการที่ทำให้การ

นิเทศภายในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักว่าตนมีส่วนสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงมีความเห็นว่า การนิเทศคือการไปตรวจสอบ จับผิด ประเมินวิพากษ์วิจารณ์ จึงไม่ให้ความร่วมมือ ร่วมทำ กอปรกับ ผู้บริหารยังขาดความมั่นใจในการนิเทศในโรงเรียน อีกทั้งยังขาด สื่อ เครื่องมือและนวัตกรรมใหม่ๆที่ใช้ประกอบการนิเทศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ketjaroenkhun (2016) ได้ศึกษาปัญหาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนกลุ่มบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือด้านพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ อันได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้วางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้และความต้องการของผู้เรียน การจัดหาคู่มือครู สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่เพียงพอ ซึ่งจากสภาพและปัญหาการนิเทศดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินการนิเทศที่ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายการนิเทศที่แท้จริงได้

ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณภาพการสอนของครู เนื่องจากเป็นกระบวนการในการแนะนำ ให้คำปรึกษาหารือ ช่วยเหลือ และเสริมสร้างขวัญกำลังใจทำให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางความคิด สู่พฤติกรรมการจัดกระบวนการเรียนการสอน และถ่ายทอดสู่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Wannasri (2014) กล่าวว่า การนิเทศเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและดำเนินอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ผู้บริหารได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยแก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้ง Jiradechakul (2007) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและให้บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาที่ใช้ส่งเสริม ติดตามและช่วยเหลือการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นการนิเทศภายในสถานศึกษาจึงสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโดยภาพรวม ครูได้รับการนิเทศ คำแนะนำ ช่วยเหลือทั้งความรู้ ทักษะและสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย

สภาพปัญหาดังที่กล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เพื่อพัฒนาปรับปรุงทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดและอุปสรรคของสภาพบริบทสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม ช่วยเหลือและพัฒนาครู ซึ่งสอดคล้องกับ Louwriandee (2007) ได้กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการศึกษาที่มุ่งปรับปรุงกระบวนการสอนกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน และส่งเสริมพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในพื้นที่พิเศษ และพื้นที่สูง ให้สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและจัดระบบดูแลและป้องกันภัยคุกคาม อีกทั้งเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ให้ครูสามารถ

พัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานวิชาชีพของตนเอง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ วิธีและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และทักษะการดำรงชีวิต สามารถนำองค์ความรู้สู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถดำรงชีวิตได้มีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 10 คน จาก 10 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารเป็นระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป

ประเด็นที่ศึกษา คือ สภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วย 1) เป้าหมายของการนิเทศ 2) การวางแผนเตรียมการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินและรายงานผลการนิเทศ 5) ปัจจัยความสำเร็จของการนิเทศ และ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์สภาพการดำเนินการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ อาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษาและพัฒนการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษประจำคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จำนวน 3 คน นำมาหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย หรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นคณะปฏิบัติงานในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

ประเด็นที่ศึกษา คือ แนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วย 1) เป้าหมายของการนิเทศ

2) การวางแผนเตรียมการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินและรายงานผลการนิเทศ 5) ปัจจัยความสำเร็จของการนิเทศ และ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน นำมาหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2.2 ศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

แหล่งข้อมูลคือ สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดีจากการประกวดแข่งขันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ 2564 จำนวน 3 โรงเรียน โดยการสัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา

ประเด็นที่ศึกษาคือ แนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วย 1) เป้าหมายของการนิเทศ 2) การวางแผนเตรียมการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินและรายงานผลการนิเทศ 5) ปัจจัยความสำเร็จของการนิเทศ และ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน นำมาหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร พบว่าจากการศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร โดยวิธีการสัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงและนำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า มีสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1) เป้าหมายการนิเทศ 2) วางแผนเตรียมการ 3) ดำเนินการนิเทศ 4) ประเมินและรายงานผลการนิเทศ 5) ปัจจัยความสำเร็จ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งอธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 เป้าหมายการนิเทศ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ การส่งเสริมสนับสนุนครูให้มีการจัดการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ 2) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพสูงสุด พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 3) เพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

1.2 วางแผนเตรียมการ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ มีการศึกษาสภาพและบริบทของสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) จัดทำแผนการนิเทศ มีการจัดทำคู่มือการนิเทศ การจัดทำโครงการนิเทศ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ และการจัดทำปฏิทินการนิเทศ 3) ด้านเครื่องมือการนิเทศ มีการกำหนดเครื่องมือให้เหมาะสมกับประเด็นการนิเทศ การเลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา การจัดทำแบบบันทึกการนิเทศ และการจัดทำคู่มือแนวทางการนิเทศ

1.3 ดำเนินการนิเทศ ได้แก่ 1) การลงมือปฏิบัติตามแผนการนิเทศ มีการประชุมชี้แจงเป้าหมายการนิเทศแต่ละครั้ง การลงพื้นที่นิเทศชั้นเรียน การดำเนินการนิเทศตามแผนการนิเทศ การกำหนดวันเวลาในการนิเทศที่ชัดเจน และการบันทึกผลการนิเทศ 2) วิธีการและเทคนิคการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การนิเทศออนไลน์ และการเยี่ยมชั้นเรียน 3) กระตุ้นและช่วยเหลือผู้รับการนิเทศ ให้กำลังใจครูในการจัดการเรียนรู้ การช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ให้คำแนะนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการนิเทศ

1.4 ประเมินและรายงานผลการนิเทศ ได้แก่ 1) การกำกับ ติดตามการนิเทศ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการนิเทศตามความเหมาะสมบริบทสถานศึกษา การทบทวนประเด็นการนิเทศและเครื่องมือการนิเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมาย 2) มีการวัดผลและสรุปผลการนิเทศตามแผนการนิเทศและตามสภาพจริง และสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา 3) มีการจัดทำรายงานผลการนิเทศ การสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการนิเทศ

1.5 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารมีจัดสรรงบประมาณสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ให้กับครู 2) การสร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษา ได้แก่ การรับการช่วยเหลือแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา ใกล้เคียง และผู้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร 3) ทักษะของผู้นิเทศ มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ มีทักษะการสื่อสารที่ดีและเป็นผู้มีกัลยาณมิตรที่ดี

1.6 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ 1) ครูมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ครูสามารถจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน 2) ครูมีทักษะและเทคนิคการสอน ครูสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ครูสามารถบูรณาการสื่อต่างๆ รอบตัวใช้ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ 3) ครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการเรียนรู้ เสียสละ ทุ่เมในการจัดการเรียนรู้ มีความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า

2.1 ผลศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศและนำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า มีแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1) เป้าหมายการนิเทศ 2) วางแผนเตรียมการ 3) ดำเนินการนิเทศ 4) ประเมินและรายงานผล 5) ปัจจัยความสำเร็จ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งอธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 เป้าหมายการนิเทศ ได้แก่ 1) เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู กระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ 3) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิตของนักเรียน 4) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.1.2 วางแผนเตรียมการ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ของครู 2) การศึกษาความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การจัดทำแผนการนิเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 4) การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการนิเทศ 5) การจัดทำปฏิทินการนิเทศ 6) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ 7) การเลือกเครื่องมือนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2.1.3 ดำเนินการนิเทศ ได้แก่ 1) การดำเนินกิจกรรมการนิเทศตามแผนที่กำหนดไว้ 2) การสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนร่วมนิเทศทุกครั้ง 3) เลือกใช้วิธีการและเทคนิคนิเทศให้เหมาะสม อาทิ เทคนิคการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เทคนิคการนิเทศแบบโค้ชชิ่ง (Coaching) 4) การบันทึกการนิเทศ

2.1.4 ประเมินและรายงานผล ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสารต่างๆ จากการดำเนินการนิเทศ 2) การสะท้อนผลการนิเทศ 3) ผู้บริหารเป็นผู้นำในการวัดผลและสรุปผลการนิเทศ 4) วัดผลและสรุปผลให้เป็นไปตามเป้าหมายและแผนการนิเทศ 5) การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู

2.1.5 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา 2) สร้างภาคีเครือข่าย และ 3) ทักษะของผู้นิเทศ

2.1.6 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ 1) ครูมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน 2) ครูมีทักษะและเทคนิคการสอน 3) ครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอน

2.2 ผลศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

จากการศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับการนิเทศสถานศึกษาและนำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า มีแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1) เป้าหมายการนิเทศ 2) วางแผนเตรียมการ 3) ดำเนินการนิเทศ 4) ประเมินและรายงานผล 5) ปัจจัยความสำเร็จ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งอธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 เป้าหมายการนิเทศ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น 2) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูสู่การเป็นครูมืออาชีพ 3) เพื่อกระตุ้นให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน 4) เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของนักเรียนตามบริบทอย่างเหมาะสม 5) เพื่อให้นักเรียนนำความรู้และทักษะที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน 6) เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 7) เพื่อพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2.2.2 วางแผนเตรียมการ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพและบริบทของสถานศึกษา 2) การวิเคราะห์ข้อมูลรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษา 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากความต้องการครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา 4) การจัดทำแผนการนิเทศ 5) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ 6) การจัดทำปฏิทินการนิเทศ 7) การจัดสรรงบประมาณในการนิเทศ

2.2.3 ดำเนินการนิเทศ ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจการดำเนินการนิเทศกับครู 2) การนิเทศตามแผนการนิเทศ 3) การบันทึกผลการนิเทศ 4) การสร้างรูปแบบนิเทศ 5) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร 6) การนิเทศแบบออนไลน์ สร้าง Digital Platform และใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการดำเนินการนิเทศ

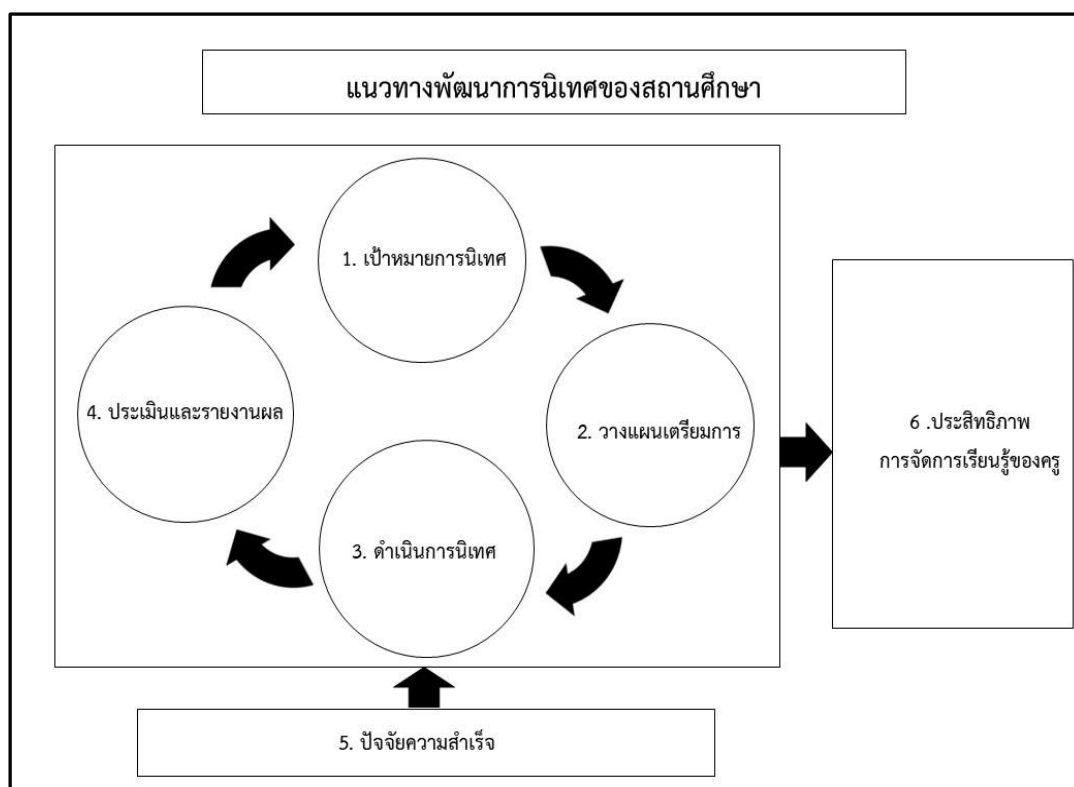
2.2.4 การประเมินและรายงานผล ได้แก่ 1) การประชุม ติดตามผลการนิเทศ 2) การลงพื้นที่ติดตามการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การสรุปผลการนิเทศเป็นรายครั้ง 4) การแจ้งผลการนิเทศให้ครูรับทราบ

2.2.5 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ประสานงานทางวิชาการกับเครือข่ายทางการศึกษาและหน่วยงานต่าง 3) การรับการแนะนำและช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ 4) ผู้นิเทศมีทักษะสื่อสารที่ดี และเป็นผู้มีกัลยาณมิตร

2.2.6 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ 1) ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพบริบทของสถานศึกษา 2) ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับผู้เรียน 3) ครูสามารถวัดผลและประเมินผลการเรียนได้เหมาะสมกับผู้เรียน 4) ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 5) ครูมีเจตคติเชิงบวก 6) ครูต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ประกอบด้วย 1)การมีเป้าหมายการนิเทศ 2) การวางแผนเตรียมการนิเทศ 3)การดำเนินการนิเทศตามแนวทางวิธีการที่กำหนด 4) การประเมินผลและรายงานการนิเทศเพื่อปรับปรุงพัฒนาในครั้งต่อไป 5) ปัจจัยความสำเร็จในการนิเทศ ได้แก่ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำวิชาการ ผู้นิเทศมีทักษะในการนิเทศและเป็นกัลยาณมิตร มีภาคีเครือข่ายร่วมมือในการพัฒนาด้านวิชาการ และ 6) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ทักษะและเจตคติที่ดีของครู ดังปรากฏตามรูปที่ 1

Picture 1: Guidelines for Developing Supervision of Schools

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. เป้าหมายการนิเทศ พบว่า สภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีเป้าหมายการนิเทศ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพสูงสุด และเพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารมีสภาพพื้นที่อยู่บนภูเขาสูง นักเรียนมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ส่งผลให้การนิเทศมีเป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะและมีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนต้องเป็นไปตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อบริบทสถานศึกษา นักเรียนมีความรู้ ทักษะและสมรรถนะอย่างสูงสุด จึงจะส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Boonsawat (1995) ที่ได้กำหนดเป้าหมายของการนิเทศ เพื่อช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองและเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการปรับปรุงหลักสูตร รวมทั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. วางแผนเตรียมการ พบว่า สภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีการวางแผนเตรียมการ ด้านการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ จัดทำแผนการนิเทศ การคัดเลือกตัวบุคคลและเครื่องมือนิเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพครูผู้สอนจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เกิดความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การนำข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนปรับปรุงและต่อยอดองค์ความรู้ของนักเรียนแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน อีกทั้งการจัดทำแผนการนิเทศที่เป็นระบบ การวางแผนคัดเลือกผู้นิเทศที่เหมาะสม ประกอบกับการจัดทำเครื่องมือนิเทศที่สอดคล้องกับแผนนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kittiratchadanon (2008) ได้กล่าวถึงการวางแผนการนิเทศ ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์จุดที่ต้องพัฒนา การกำหนดภาพความสำเร็จ การสื่อสารภาพความสำเร็จ และการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง

3. ดำเนินการนิเทศ พบว่า สภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีการดำเนินการนิเทศ มีการลงมือปฏิบัติตามแผนการนิเทศ วิธีการและเทคนิคการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการกระตุ้นและช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งนี้เนื่องจากการที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ร่วมกันดำเนินการนิเทศตามแผนนิเทศที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องแล้ว ย่อมส่งผลให้ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งกันและกัน ซึ่งทั้งนี้ผู้นิเทศควรให้วิธีการและเทคนิคการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและวิธีการกระตุ้นและช่วยเหลือผู้นิเทศด้วยเทคนิคและทักษะต่างๆ อาทิเช่น การเป็นเพื่อนที่ปรึกษากับผู้รับการนิเทศ การร่วมจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนร่วมกับผู้นิเทศ และเทคนิคต่างๆจะส่งผลให้การดำเนินการนิเทศประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Suwannakasorn (2015) ได้กำหนดกิจกรรมการนิเทศ โดยพิจารณาเลือกวิธีการหรือกิจกรรมต่อไปนี้จะเหมาะสมได้แก่ การปฐมนิเทศ การสาธิตการจัดกระบวนการเรียนรู้ การประชุม การอบรม

4. การประเมินและรายงานผลการนิเทศ พบว่า สภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีการประเมินและรายงานผลการนิเทศ ทั้งการกำกับติดตามการนิเทศ การวัดผลและสรุปผลการนิเทศและมีการจัดทำรายงานผลการนิเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินและการรายงานผลการนิเทศ

ที่ประกอบไปด้วยขั้นตอนของการกำกับติดตามนิเทศ การวัดผลและสรุปผลการนิเทศรวมทั้งการจัดทำรายงานการนิเทศ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สะท้อนผลการดำเนินการนิเทศที่สมบูรณ์ ที่สามารถแสดงผลและเชื่อมโยงกระบวนการดำเนินการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดกระบวนการนิเทศ ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถศึกษาข้อมูลการตั้งเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการจนมาถึงสรุปผลและรายงานผลการนิเทศ เพื่อให้นำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามบริบทสถานศึกษาและปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Allen (2008) (as cited in Templuem, 2019) กล่าวว่าการประเมินผลการนิเทศ (Assessment process) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน โดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผลการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1) พิจารณาผลงาน (Judging performance) ประเมินค่าผลงานว่าดี-เลวประการใด 2) วัดผล (Measuring performance) ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ ผลการปฏิบัติงาน

5. ปัจจัยความสำเร็จ พบว่า สภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีปัจจัยความสำเร็จด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารและการสร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้นำในสถานศึกษา แสดงศักยภาพเป็นผู้นำทางวิชาการในการนำครูผู้สอนร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยเทคนิคและวิธีการต่างๆ อาทิเช่น ผู้บริหารสามารถเป็นที่ปรึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้สอนได้ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของตนเอง การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติครู การดูแลสวัสดิการให้กับครู รวมทั้งการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ให้กับครู การประสานงานเครือข่ายให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพแล้วย่อมส่งผลให้ครูเกิดความรัก ความศรัทธาต่อผู้บริหารและพร้อมให้ความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างเต็มใจและเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mung-ana (2015) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านการกระตุ้นทางปัญญาของครู ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ของครู

6. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า สภาพการณ์ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ ครูมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน มีทักษะและเทคนิคการสอน และครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ทั้งนี้เนื่องจากครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งประกอบไปด้วยนักเรียนหลากหลายเชื้อชาติและภาษา ประกอบกับนักเรียนมีฐานะที่ยากจน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามกรอบความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติที่ล่าช้ากว่าสถานศึกษาพื้นที่ปกติ ประกอบกับสถานศึกษาที่ห่างไกลและมีสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนที่ยากลำบากแล้ว ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างเชี่ยวชาญ โดยครูผู้สอนต้องสามารถบูรณาการมาตรฐานตัวชี้วัดระดับชาติ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียนอย่างสูงสุด สามารถนำสื่อที่มีอยู่รอบตัวตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน รวมทั้งครูสอนต้องมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน มีความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ต่อผู้เรียน มีความรักและเอ็นดูนักเรียน จึงจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jansila (2018) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง มุ่งส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เนื่องจากสภาพบริบทนักเรียนที่มีข้อจำกัดและสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง ด้านคมนาคม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประชาชนในพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านเป้าหมายการนิเทศพบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ควรมีจุดมุ่งหมายที่ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต 3) เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Rojanaphong (1991) ที่กล่าวว่าเป้าหมายของการนิเทศ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการปฏิบัติการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำหลักการ แนวคิดและกระบวนการนิเทศมาใช้ดำเนินการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านวางแผนเตรียมการพบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู การจัดทำแผนการนิเทศที่สอดคล้องกับบริบท การจัดทำปฏิทินการนิเทศ การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ การสร้างเครื่องมือนิเทศที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายจะต้องมีการกำหนดและเตรียมการปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้นิเทศที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร การวิเคราะห์ความต้องการนิเทศของครูในสถานศึกษา การกำหนดเวลาในการดำเนินการนิเทศที่เหมาะสม และเครื่องมือในการนิเทศเพื่อรวบรวมข้อมูลและแนวทางการพัฒนาหลังสิ้นสุดการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Boonprasert, and Pingkarawat (2013) ได้กล่าวว่า การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดขั้นตอน คำโครงการงานด้วยวิธีการที่เหมาะสมให้บรรลุ ตามความต้องการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดที่มีอยู่

3. ด้านดำเนินการนิเทศพบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ควรมีการดำเนินกิจกรรมการนิเทศตามแผนที่กำหนดไว้ โดยการสร้างความเข้าใจกับครู ผู้มีส่วนร่วมนิเทศ การเลือกใช้วิธีการและเทคนิคการนิเทศให้เหมาะสม อาทิ เทคนิคการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เทคนิคการนิเทศแบบโคชชิ่ง และมีการบันทึกผลการนิเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในสถานศึกษาควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลในการนิเทศแต่ละครั้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Meepan (2019) ได้ทำการวิจัย รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) การบริหารจัดการ 2) ทักษะของผู้นิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมของครูการศึกษาพิเศษ 5) การสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับของผู้รับการนิเทศ 6) การสร้างเครือข่ายทางการศึกษา

4. ด้านการประเมินและรายงานผลพบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารควรมีการประเมินผลการนิเทศ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการนิเทศ การสะท้อนผลการนิเทศ สรุปผลการนิเทศ การจัดทำข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรมีการกำกับ ติดตาม การประเมินและการรายงานผลการดำเนินการนิเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการนิเทศและเผยแพร่สู่สถานศึกษาต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง รวมทั้งเพื่อนำข้อค้นพบที่ควรปรับปรุงแก้ไขมาร่วมกันวางแผนหาแนวทางพัฒนาการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ

เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ได้สอดคล้องแนวคิด Kornkaew (1999) ได้เสนอกระบวนการนิเทศไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและการกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อและเครื่องมือ การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลและการรายงานผล

5. ด้านปัจจัยความสำเร็จพบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ที่จะประสบความสำเร็จควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา การมีภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนา ด้านวิชาการ และผู้นิเทศมีทักษะความสามารถในการนิเทศและเป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญอันได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทและผู้นำในการดำเนินการนิเทศ หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแสดงภาวะผู้นำวิชาการที่สามารถนำพาครูผู้สอนสู่กระบวนการนิเทศอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมาย มีการติดต่อสื่อสารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาด้านต่างๆ พร้อมทั้งการส่งเสริมขวัญกำลังใจผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ให้แสดงความสามารถและบทบาทอย่างเต็มที่แล้ว ย่อมส่งผลให้การนิเทศดำเนินการอย่างราบรื่นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nampuan (2020) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษากับการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สูง ส่งผลต่อการปฏิบัติการนิเทศภายในมีการปฏิบัติงานสูงด้วย

6. ด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า แนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งประกอบด้วยครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับผู้เรียน ครูสามารถวัดผลและประเมินผลการเรียนได้เหมาะสมกับผู้เรียน ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการที่ครูมีเจตคติเชิงบวกและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ทั้งนี้เนื่องจากการที่ครูสามารถวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติสู่การวางแผนออกแบบการจัดการบวนการเรียนรู้ของอย่างเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา จากนั้นครูมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างครบถ้วนทุกกระบวนการ ทั้งใช้สื่อเทคโนโลยี การวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมแล้ว ย่อมสามารถทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพแต่ละบุคคล

สรุป

ผลการวิจัยแนวทางพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร การศึกษาสภาพการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร พบว่า มีสภาพการนิเทศ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. เป้าหมายการนิเทศ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ รวมทั้งเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างสูงสุด 2. การวางแผนเตรียมการนิเทศ มีการดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู การจัดทำแผนการนิเทศที่ครอบคลุม ได้แก่การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ การจัดทำปฏิทินการนิเทศ การจัดทำเครื่องมือและการเลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมตามบริบทสถานศึกษา 3. การดำเนินการนิเทศตามวิธีการที่กำหนด อันได้แก่ การลงพื้นที่นิเทศในชั้นเรียน การใช้วิธีการและเทคนิคที่หลากหลาย รวมทั้งการกระตุ้นและให้กำลังใจผู้นิเทศ 4. การประเมินผล

และรายงานการนิเทศ มีการกำกับติดตามการนิเทศเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ตลอดจนมีการถอดบทเรียนเพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีในการนิเทศ 5. ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย การรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร การสร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษาต่างๆ และการมีทักษะของผู้นิเทศ 6. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย การที่ครูมีความรู้และทักษะในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างเชี่ยวชาญ สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งการที่ครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอน มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู

2. แนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู แนวทางการนิเทศในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ควรมีแนวทางในการดำเนินการนิเทศ จำนวน 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1. เป้าหมายการนิเทศ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูสู่การเป็นมืออาชีพ รวมทั้งการพัฒนาความรู้และทักษะของนักเรียนตามบริบท 2. การวางแผนเตรียมการนิเทศ ควรมีการวิเคราะห์สภาพและบริบทของสถานศึกษา การวิเคราะห์ความต้องการครูและนักเรียน การจัดทำแผนการนิเทศ และการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการนิเทศ 3. การดำเนินการนิเทศ ควรมีการดำเนินกิจกรรมตามแผนการนิเทศที่กำหนดไว้ การสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้มีส่วนร่วมการนิเทศทุกครั้ง การเลือกใช้วิธีนิเทศที่เหมาะสมและการบันทึกผลการนิเทศ 4. การประเมินผลและรายงานการนิเทศ ควรมีการประชุมติดตามผลการนิเทศ การนำข้อมูลการนิเทศมาทบทวน การสรุปผลการนิเทศตามสภาพจริง การแจ้งผลการนิเทศให้ครูทราบ รวมทั้งการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 5. ปัจจัยความสำเร็จ ควรประกอบด้วยการสนับสนุนจากผู้บริหาร โดยผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการนิเทศ การประสานงานวิชาการกับเครือข่ายทางการศึกษาต่างๆ รวมทั้งการที่ผู้นิเทศควรมีทักษะการสื่อสารที่ดี 6. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งครูควรมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีและสื่อการสอนตามธรรมชาติมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งครูควรมีเจตคติเชิงบวกต่อนักเรียนและการมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านเป้าหมายการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายการนิเทศที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือและพัฒนาครูตามบริบทของสถานศึกษา และสร้างขวัญกำลังใจให้ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

1.2 ด้านการวางแผนเตรียมการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและเป็นผู้นำในการวางแผนจัดทำแผนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ มีความชัดเจน เป็นระบบและเหมาะสมตามบริบทสถานศึกษา ย่อมส่งผลให้การดำเนินการนิเทศสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

1.3 ด้านการดำเนินการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือครูอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยการใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลายเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการนิเทศสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูได้สำเร็จ

1.4 ด้านการประเมินและรายงานผลการนิเทศ ผู้บริหารควรดำเนินการกำกับติดตามการนิเทศอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการนิเทศให้เหมาะสมตามบริบท

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายการนิเทศในสถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศในสถานศึกษาพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

References

- Boonprasert, U., & Pingkarawat, C. (2013). *Principles And Guidelines for Internal Supervision Management for Primary Schools*. (1st ed.). Bangkok: Rungruengsarn Printing.
- Boonsawat, W. (1995). *Principles of Educational Supervision*. Bangkok: Division of Educational Management, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Jansila, V. (2018). *Administration of Highland Educational Institutions in the Wilderness*. (1st ed.). Phitsanulok: Rattanasuwan Printing.
- Jiradechakul, K. (2007). *Educational Innovation: School Supervision Handbook Series*. (1st ed.). Bangkok: Tharn Aksorn Publisher.
- Kaewkana, M., Chanjarain, A., Chamchantharawong, J., & Monvucharin, P. (2015). School Management in Hill Tribe Primary Schools under the Primary Educational Service Area Office in Chiangrai Province. *Journal of Education Graduate Studies Research*, 9(2), 106-114.
- Ketjaroenkun, P. (2016). *Problems of Academic Supervision within Schools of Bang Lamung 3 School Group under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Kittiratchadanon, S. (2008). *The Development of a Model of Supervising Teaching and Learning Management in Educational Institutions at a Basic Level*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Kornkaew, S. (1999). *Participatory Supervision in the Mai Ta Khian School Group under the Office of Lamphun Primary Educational Service, Thung Hua Chang District, Lamphun Province*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Louwriandee, W. (2007). *Educational Supervision*. (3rd ed.). Nakhonpathom: Curriculum and Instruction, Department Faculty of Education, Silpakorn University.
- Meepan, S. (2019). *A Model of Internal Supervision for Join Learning Management in Schools Affiliated with Bangkok Metropolis*. Bangkok: North Bangkok University.
- Mung-ana, S. (2015). *Leadership of Basic Education School Administrators in Schools on Highland Areas*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Nampuan, P. (2020). *Instructional Leadership of School Administrators and Supervision within the School*. (Master's Thesis). Chiang Rai Rajabhat University. Chiang Rai.

- Nomsongnern, P., Manyanonda, S., Labmala, S., & Chinacarawat, N. (2020). Condition and Problems of In-school Supervision in Amphor Buntharik under Ubonratchathani Primary Service Area Office 5. *Journal of Educational Innovation and Research*, 5(1), 91-102.
- Office of the Basic Education Commission. (2012). *Policy of Office of the Basic Education Commission in the Fiscal Year 2020*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. (1st ed.). Bangkok: Office of Council of State.
- Rojanaphong, N. (1991). *Handbook of Organizing Supervision Activities within the School*. (1st ed.). Bangkok: S. Wattana Printing House.
- Suksomboon, P. (2014). *Problems and Development of Small Schools on the Highlands with Scarcity: A Case Study of Ban Ublo Nua School, Sop Moei District, Mae Hong Son Province*. (Master's Thesis). Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai.
- Suwannakasorn, R. (2015). *Elements of Supervision within Educational Institutions*. Retrieved September 20, 2022, from <http://www.gotknow.org/posts/192681>
- Templuem, R. (2019). *The Development of Academic Supervisions System in Municipal Schools*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Wannasri, J. (2014). *Academic Administration in Educational Institutions*. (1st ed.). Phitsanulok: Rattanasuwan Printing 3.

การพัฒนาแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*

The Development of a Learning Model Based on Blended Learning Concepts
to Promote English Reading Comprehension Proficiency
for High School Students

¹เกศรา อินทนนท์ และ ปริณ ทนันชัยบุตร

¹Katesara Intanon and Prin Tanunchaibutra

สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: fon_kate1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ 2. พัฒนาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 3. พัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ให้มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป วิธีดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมแพพิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ 1) รูปแบบการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างกระบวนการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการเรียนรู้ 4) การวัดผลและประเมินผล และ 5) ระบบสนับสนุน ผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.32) และแผนการเรียนรู้โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.58) 2. ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ด้านกระบวนการ (E_1) มีค่าร้อยละเท่ากับ 74.92 และการประเมินผลลัพธ์ (E_2) มีค่าร้อยละเท่ากับ 73.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 3. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีคะแนนกับร้อยละ 75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้; แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน; การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

Abstract

The objectives of the research article were as follows: 1) to develop and examine the quality of learning styles and learning plans; 2) to develop the efficiency of learning plans to meet the 70/70 criterion; and 3) to develop English reading comprehension to achieve a score higher than 70%. The study employed research and development method. The sample group comprised 20 students from the fifth secondary school of Chumphae Pittayakhom School in the academic year B.E. 2565 who were selected through purposive sampling. The instruments used in the study included: 1) learning styles and plans; 2) a test of English reading comprehension during the learning process. The obtained data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

From the study, the results revealed as follows: 1) The learning styles based on blended learning concepts consists of the following components (1) principles of learning styles, (2) objectives of learning styles, (3) learning procedures, (4) measurement and evaluation, and (5) support system. The results of the quality check showed that the learning styles are of high quality overall ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.32), while the learning plans are of high quality overall ($\bar{X} = 4.44$, S.D.= 0.58); 2) The efficiency of learning plans in terms of process efficiency (E_1) has a percentage of 74.92, while the efficiency of achievements (E_2) has a percentage of 73.12, which is higher than the set criterion of 70; and 3) The results of the development of English reading comprehension based on blended learning concepts show that students achieved a score of 75%, which is above the specified criterion.

Keywords: Learning Styles; Blended Learning Concepts; English Reading Comprehension

บทนำ

แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถใช้ในการดำรงชีวิตและการทำงานในปัจจุบัน มีความพร้อมที่จะนำความรู้และทักษะมาใช้ในการแก้ปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่ซับซ้อน มีวิจรณ์ญาณในการเลือกรับข้อมูล มีความตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา มีคุณลักษณะในการปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นด้วยความเคารพความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรม สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนทุกคน ดังนั้นหนึ่งในเป้าหมายของการจัดการศึกษาในปัจจุบันคือการเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นพลเมืองโลก (Trilling, and Charles, 2012)

ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่ต้องใช้บ่อยทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนและยังนับได้ว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดที่จะต้องเรียนรู้ให้ลึกซึ้งเพราะจะช่วยให้มีพัฒนาการที่สูงกว่าในการเรียนวิชาต่างๆ (Anderson, 1999) นอกจากนี้ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่นักเรียนมีโอกาสได้ใช้มากทั้งในช่วงของการศึกษาและหลังจบการศึกษาไปแล้ว ส่วนทักษะอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการฟังการพูดหรือการเขียนนั้นมีโอกาสได้ใช้น้อยและอาจจะลืมนไปในที่สุด (Allen, and Valette, 1989) การสอนอ่านซึ่งอาจเป็นการอ่านออกเสียงหรืออ่านในใจจากนั้นจะเป็นการตอบคำถามเพื่อวัดความเข้าใจในการอ่านซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นคำถามเกี่ยวกับคำศัพท์และรายละเอียดของบทอ่าน การสอนอ่านแบบนี้มีข้อจำกัดเนื่องจากไม่สอดคล้องกับแนวคิด

ของกระบวนการอ่าน ทำให้ผู้อ่านอ่านได้ช้า ไม่พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ความหมายของบทอ่าน ไม่สามารถควบคุมกระบวนการอ่านของตนเองหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการอ่านของตนเอง และสาเหตุที่เกิดจากตัวนักเรียน เช่น นักเรียนขาดความรู้ด้านภาษาโดยเฉพาะด้านคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ และไม่ทราบกลวิธีการอ่านที่เหมาะสมทั้งไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ความรู้เดิมกับเนื้อเรื่องที่อ่าน ขาดการฝึกฝนการคิดและแก้ปัญหาในการอ่านหรืออาจเกิดจากตัวครูผู้สอนใช้การสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางการออกเสียงหรือการแปลและทำแบบฝึกหัดท้ายบท ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนในการเดาคำศัพท์ ไม่มีการสอนกลวิธีการอ่านที่เหมาะสม ตลอดจนนักเรียนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอ่าน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำทักษะการอ่านไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ (Ponpuak, and Jomhongphiphat, 2018)

โรงเรียนชุมแพพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่นจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศและเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่าสาเหตุที่การเรียนการสอนภาษาอังกฤษไม่ประสบผลสำเร็จคือนักเรียนขาดทักษะในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ประกอบกับไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่าน ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ส่งผลให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้ด้านคำศัพท์ และโครงสร้างไวยากรณ์ไม่เพียงพอ และสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเกิดจากครูขาดวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจอย่างเป็นระบบเป็นระบบ (Academic work at Chum Phae Pittayakom School, 2021) ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ย จะพบว่าคะแนนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ไข เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ได้ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่น่าสนใจคือการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการร่วมกันระหว่างการเรียนแบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บนเว็บหรือแบบออนไลน์ (Online Learning) และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าหรือในชั้นเรียนปกติ (Face-to-Face Meetings) เข้าด้วยกัน มีการประยุกต์ใช้กิจกรรมที่หลากหลายในระดับสัดส่วนที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยทางสถิติ (Srichote, Worathumrong, and Yimwilai, 2023)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อช่วยในการแก้ไขการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

3. เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน ให้มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบและแผนการเรียนรู้ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) สำหรับผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำการร่างรูปแบบการเรียนรู้ นำรูปแบบการเรียนรู้เสนอต่อที่ปรึกษา แก้ไขปรับปรุงและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (Likert, 1967) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แก้ไขและจัดพิมพ์รูปแบบการเรียนรู้เป็นรูปเล่มสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินคุณภาพขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ หัวข้อการประเมิน จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการเรียนรู้ 4) การวัดผลและประเมินผล และ 5) ระบบสนับสนุน

2. แบบประเมินคุณภาพแผนการเรียนรู้ หัวข้อการประเมิน จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) การกำหนดองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้และ 3) การเรียบเรียงและการใช้ภาษา

แบบประเมินทั้ง 2 แบบ เป็นแบบประเมิน มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 -1.00 (Srisaard, 2017) แบบประเมินทั้ง 2 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ ดำเนินการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2/2554 จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (Kanchanawasi et al, 2004)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน จำนวน 9 แผนการเรียนรู้

2. แบบทดสอบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างกระบวนการเรียนรู้และแบบทดสอบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังกระบวนการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินแบบ

ปรนัย 20 ข้อ 4 ตัวเลือก ผ่านการตรวจสอบหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00 มีค่าความยาก (P) ระหว่าง 0.20-0.79 ค่าอำนาจจำแนก (R) ระหว่าง 0.37-0.93 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แผนการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดลองทั้งหมด 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 18 ชั่วโมง ใช้เวลาในการสอน 18 วัน ทำการบันทึกผลคะแนนระหว่างกระบวนการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบท้ายบทเรียน หลังเสร็จสิ้นการทดลองดำเนินการทดสอบหลังกระบวนการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้โดยการหาค่าร้อยละและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน ให้มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้แผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จำนวน 9 แผน รวมเป็นเวลา 18 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 1/2555 จำนวน 18 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ คะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยวิเคราะห์ความแตกต่างเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อทำการสรุปลักษณะที่สำคัญของข้อมูล ด้วยค่าทางสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ รูปแบบการวิจัยเป็นการทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) โดยเป็นการทดลองแบบ One-Short Case Study

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการเรียนรู้ 4) การวัดผลและประเมินผล และ 5) ระบบสนับสนุน ซึ่งมีการกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอและสร้างความน่าสนใจ (present and create interest) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการทดสอบความรู้หรือประสบการณ์เดิมของนักเรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาและซักถาม จากนั้นจึงนำเข้าสู่บทเรียนโดยการตั้งคำถามหรือข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน นำเสนอคำศัพท์ ที่เกี่ยวข้องในบทเรียน เป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Learning) ที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งชั้น กระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นโดยใช้ภาพ หรือวิดีโอ เพื่อให้ให้นักเรียนสนใจเรื่องที่จะอ่าน

ขั้นตอนที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์และสำรวจการเรียนรู้ (Connect experiences and explore learning) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ คำศัพท์ จากขั้นนำเสนอและสร้างความน่าสนใจ เพื่อทำแบบฝึกหัดคำศัพท์ ประโยค สำนวนในเนื้อเรื่องและความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียน โดยนักเรียนสามารถสำรวจองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมในขั้นตอนนี้ นักเรียนทำกิจกรรมผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning)

ผ่าน Google Classroom ได้แก่ การหาความหมายของคำศัพท์ การจับคู่คำศัพท์กับความหมายให้ถูกต้อง การเติมคำลงในช่องว่างให้ถูกต้อง การเรียงประโยคให้ถูกต้อง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 สร้างความเข้าใจการอ่าน (build reading comprehension) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยผู้สอนแนะนำเทคนิคการอ่านจับใจความ สรุปความ วิเคราะห์ความ และนักเรียนจะฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจผ่านรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) ผ่าน Google Classroom โดยนักเรียนเติมข้อความจากประโยคปลายเปิด โดยนักเรียนตอบคำถามหรือเติมข้อความให้สมบูรณ์ โดยใช้ภาษาของตนเอง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอและถ่ายโอนข้อมูล (present and transfer information) เป็นขั้นที่นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับจากการอ่านมานำเสนอโดยใช้รูปแบบการเขียนผังความคิด (Mind Map) แล้วนำเสนอให้เพื่อนร่วมชั้นได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและสะท้อนผลการเรียน (Summarize and reflect on study results) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้สะท้อนผลความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยทำแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจในการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) ผ่าน Google Classroom และนักเรียนได้ร่วมกันสรุปบทเรียน ด้วยพูดหรือเขียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในการเรียน โดยสะท้อนผลการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Learning)

ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
	1	2	3			
1. หลักการของรูปแบบการเรียนรู้	4	4	5	4.33	0.58	มาก
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้	4	4	4	4.00	0.00	มาก
3. ขั้นตอนการเรียนรู้	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การวัดผลและประเมินผล	4	4	4	4.00	0.00	มาก
5. ระบบสนับสนุน	4	4	5	4.33	0.58	มาก
รวมทุกด้าน				4.33	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.32) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.58) ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.00) ด้านขั้นตอนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.00) และระบบสนับสนุน ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.58) จากผลการประเมินข้างต้น แสดงว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีคุณภาพของอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ได้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แสดงผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
	1	2	3			
1. การกำหนดองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้	4	4	5	4.33	0.58	มาก
2. องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การเรียบเรียงและการใช้ภาษา	3	4	5	4.00	1.00	มาก
รวมทุกด้าน				4.44	0.50	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้ รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่า ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58) ด้านองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) และด้านการเรียบเรียงและการใช้ภาษา ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.50)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ดังนี้

ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 แผน แสดงผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การประเมิน	แผนการเรียนรู้									E ₁	E ₂
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
ระหว่างเรียน	71	71.5	73	75	75.5	75.7	77	77.6	78	74.92	
หลังเรียน											73.12

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การประเมินด้านกระบวนการ (E₁) ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 74.92 และการประเมินผลลัพธ์ (E₂) ได้ค่า ประสิทธิภาพเท่ากับ 73.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 70/70

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน ให้มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป

ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน แสดงผลตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน

จำนวน นักเรียน	คะแนน			จำนวนนักเรียนที่ผ่าน เกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่าน เกณฑ์	
	เต็ม	ร้อยละ	S.D.	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
20	20	75	1.58	16	80.00	4	20.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน นักเรียนมีคะแนนร้อยละ 75 นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจุดเด่นคือการนำแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานมาบูรณาการเป็นรูปแบบการเรียนรู้จำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอและสร้างความน่าสนใจ ขั้นตอนที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์และสำรวจการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 สร้างความเข้าใจการอ่าน ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอและถ่ายทอดข้อมูล และขั้นตอนที่ 5 สรุปและสะท้อนผลการเรียน โดยใช้เนื้อหาการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษอ่าน-เขียน ที่สอดคล้องกับหลักแกนกลางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการคิดสรรข้อดีของการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ทั้งแบบในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาสาระของรายวิชาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ที่บางบทเรียนต้องการระบบการเรียนรู้แบบขั้นเรียนปกติเพราะต้องการให้ผู้เรียนอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ภายใต้การปรึกษากับผู้สอน แต่บางเนื้อหาผู้เรียนอาจต้องการใช้เวลาศึกษาเรื่องราวเหล่านั้นตามความสามารถของตนเอง ทั้งนี้จึงทำให้การใช้เวลาในชั้นเรียนน้อยลงในขณะที่ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองได้มากขึ้น รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้อยู่ในระดับมากและคุณภาพของแผนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากความต้องการและจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ และศึกษาลักษณะการใช้ภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบัน และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ โดยมีการจัดขั้นตอนการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้น และเนื้อหาการเรียนรู้ที่ทันสมัย และมีการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับชิ้นงาน จากนั้นผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมพร้อมทั้งให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขให้รูปแบบการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Scriven (2000) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการช่วยลดความความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากอคติ ลดอิทธิพล ส่งผลให้นวัตกรรม

ที่สร้างขึ้นมีความน่าเชื่อถือสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของ Joyce, Weil, and Calhoun (2011) ที่กล่าวว่าผู้วิจัยควรศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากเอกสาร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน จะส่งผลให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนด และสอดคล้องกับหลักการออกแบบการเรียนรู้ของ Kruse (2008); Khemmani (2017) กล่าวถึง ก่อนการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ ผู้วิจัยต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทำความเข้าใจกับปัญหาและเป้าหมาย การเรียนรู้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะสร้างขึ้น ตลอดจนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และความรู้พื้นฐาน ของนักเรียนที่จำเป็น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sriwichai, and Kaewurai (2018) ที่ได้ สรุปว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ผู้วิจัยควรศึกษาข้อมูลประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของ นักเรียนและผู้สอน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีผลการประเมินประสิทธิภาพ มีค่าเท่ากับ 74.92 /73.12 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากความต้องการและจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและวิธีการเรียนรู้ ในปัจจุบันที่มีการค้นคว้าและติดต่อสื่อสารในระบบออนไลน์ โดยมีจุดเน้นในการพัฒนาความรู้และ ความสามารถของนักเรียน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเนื้อหาการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับยุคปัจจุบัน และแบบทดสอบเหมาะสมกับนักเรียน และได้นำรูปแบบการเรียนรู้ไปตรวจสอบคุณภาพ พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำไปหาค่าประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด ของ Scriven (2000) กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ นั้น ต้องผ่านการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการช่วย ลดความความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากอคติ ลดอิทธิพล ส่งผลให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีความน่าเชื่อถือ การสร้าง แบบฝึกความสามารถควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ควรมีแบบเดียวเพราะจะทำให้ นักเรียนเกิดความน่าเบื่อ หน่ายในการอยากรู้ อยากลอง เนื้อหาในแบบฝึกจึงต้องมีความน่าสนใจเหมาะสมแก่นักเรียนและเรียงลำดับ เนื้อหาจากง่ายไปหายาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ srisawat (2022) ที่ได้นำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ไปหาค่าคุณภาพกับผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้รูปแบบการเรียนรู้มีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีคุณภาพที่จะนำไปจัดการเรียนรู้ได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ เข้าใจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐาน ให้มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้รับการ ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาคุณภาพ และได้มีการหาค่าประสิทธิภาพก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการเรียนรู้มีความสนุกสนาน มีความท้าทายและเหมาะสมกับนักเรียน นักเรียนมีโอกาสได้สืบค้นข้อมูล และติดต่อสื่อสารกับผู้สอนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับ แนวคิดของ Posrie (2007) ที่กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ว่า คือต้องวิเคราะห์ปัญหาและ ความต้องการในการเรียนรู้ ออกแบบชุดกิจกรรม ตรวจสอบความถูกต้องของแบบทดสอบ การทดลองหา ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jammor, Prasarnpun, Kaewurai, and Lhincharoen (2016) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยาแบบผสมผสานโดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลักเพื่อส่งเสริมความ ใฝ่เรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุป

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ จากการสอบถามนักเรียนและการสัมภาษณ์ผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ จากนั้นนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้มีความคุณภาพอยู่ในระดับมาก แผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ นักเรียนมีคะแนนร้อยละ 75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาที่ต้องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รูปแบบการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาการเรียนได้ดีขึ้น ได้แก่ ทำกิจกรรมผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้างความเข้าใจการอ่าน ใช้รูปแบบการเขียนผังความคิด การสรุปและสะท้อนผลการเรียน ดังนั้นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่นสามารถนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้สอนไปประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและบริบทของนักเรียน

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตภาคอีสาน สามารถนำเกณฑ์การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการประเมินรูปแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ นักเรียนมีคะแนนร้อยละ 75 ดังนั้นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั่วประเทศที่มีจุดประสงค์ในการส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนรู้ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อตัวแปรอื่น เช่น ความสามารถในการอ่านภาษาไทย ความสามารถในการคิดคำนวณ การรู้เท่าทันสื่อ และนวัตกรรม เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาอังกฤษจากการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ

เข้าใจกับการเรียนรู้แบบอื่นๆ เพื่อศึกษาจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นฐานในเชิงบูรณาการระหว่างรายวิชาภาษาอังกฤษกับรายวิชาอื่นๆ เช่น รายวิชาภาษาไทย รายวิชาสังคม รายวิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น

References

- Academic Work at Chum Phae Pittayakom School. (2021). *Learning Results Report for the Academic Year 2021*. Khon Kaen: Chum Phae Pittayakom.
- Allen, E. D., & Valette, R. M. (1989). *Classroom Techniques: Foreignlanguage and English as a Second Language*. New York: Harcourt Brace Javanovich Inc.
- Anderson, N. J. (1999). *Exploring Second Language Reading: Issues and Strategies*. Toronto: Heinle & Heinle Publishers.
- Jammor, P., Prasarnpun, S., Kaewurai, W., & Lhincharoen, A. (2016). A Development of Blended Learning Management Model in Biology Using Resource Based Learning to Enhance Learning Avidity for Highschool Students. *Journal of Education Naresuan University*, 18(2), 37-49.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2011). *Models of Teaching*. (9th ed.). Boston: Pearson Education Inc.
- Kanchanawasi, S. et al. (2004). *Selection of Suitable Statistics for Research*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Khemmani, T. (2017). *Science of Teaching: The Knowledge for Efficient Learning Management*. (21st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Kruse, K. (2008). *Introduction to Introduction Design and the Addie Model*. Retrieved March 15, 2020, from <http://www.Cognitivedesignsolutions.Com/Instruction/LearningTheory>
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.
- Ponpuak, C., & Jomhongphiphat, P. (2018). The Development of an Instructional Model Based on his Majesty's Footstep Wisely to Enhance English Reading Comprehension and Active Learning for Upper Secondary. *Academic Journal of Eastern University of Management and Technology*, 15(2), 384-402.
- Posrie, R. (2007). *Creating a Set of Learning Activities*. Uttaradit: Uttaradit Rajabhat University.
- Scriven, M. (2000). *The Methodology of Evaluation in Curriculum Evaluation*. Chicago: American Educational Research Association.
- Srichote, P., Worathumrong, S., & Yimwilai, S. (2023). Enhancing English Reading Comprehension of Thai Secondary School Students through the Integration of Technology into Task-Based Language. *Ratchaphruek Journal*, 21(1), 152-166.
- Srisaard. B. (2017). *Preliminary Research*. (10Th ed). Bangkok: Suwiriyan.

- Srisawat, S. (2022). The Development of Instructional Model Using Cooperative with Team Game Tournament Technique to Promote the Achievement of Learning Thai Language for Communication for Undergraduate Students. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(6), 2397-2410.
- Sriwichai, P., & Kaewurai, W. (2018). A Development of Learning Management Model Based Onauthentic Learning with Scaffolding to Enhance Creative Thai Language Writing Ability for Upper Secondary Students. *Journal of Education Naresuan University*, 22(3), 135-149.
- Trilling, B., & Charles, F. (2012). *21st Century Skills: Learning for Life in our Times*. San Francisco: John Wiley & Sons.

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล *

A Model for Community Participation in the Administration of Early Childhood Education under the Municipality

¹ดนดา ณ กาฬสินธุ์, ชวนคิด มะเสนะ และ ไพรวลัย โศตรตะ

¹Danuda Na Kalasin, Chaunkid Masena and Praiwan Kotta

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: danuda.kg63@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 108 คน และ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ 2) แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ค่าเฉลี่ย และ 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ คือ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) วิธีดำเนินการ 2.4) การประเมินผล และ 2.5) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งรูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน; การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย; สังกัดเทศบาล

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to examine the current conditions and needs for community participation in the administration of early childhood education under the municipality; and 2) to develop a model for community participation in the administration of early childhood education under the municipality. A mixed methods approach was used for the study. The key informants were 1) 108 administrators, early childhood teachers, and school committee members; and 2) 11 experts. The instruments used in the study were 1) a questionnaire with a 5-point Likert scale and 2) a model evaluation form. The statistics used for the content analysis were 1) mean and 2) standard deviation (S.D.).

*Received March 22, 2023; Revised April 6, 2023; Accepted April 15, 2023

From the study, the following results were found: 1) The current conditions, both overall and in all aspects, are at a moderate level, while the needs, both overall and in all aspects, are at a high level; and 2) The model developed for community participation in the administration of early childhood education under the municipality consists of 5 components, namely 2.1) principles, 2.2) objectives, 3.3) procedures, 3.4) evaluation, and 2.5) conditions for success. The model has overall propriety at a high level and feasibility overall at a high level.

Keywords: Community Participation; Early Childhood Education Administration; Municipality

บทนำ

การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้านของเด็กในอนาคต เนื่องจากเด็กวัยนี้มีการพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้จึงมีความสำคัญเป็นพิเศษเพราะเป็นรากฐานของพัฒนาการต่อไปของชีวิตของแต่ละบุคคล (Suwannatep, and Uamcharoen, 2015) และเป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง เป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนสามารถป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาวโดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก ให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง (Office of the Education Council, 2007)

สภาพปัจจุบันสถานศึกษากับชุมชนยังขาดความร่วมมือต่อกัน มีความสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสถานศึกษาไปยังชุมชนยังไม่ทั่วถึง สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องหาวิธีในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน ดังที่ Phuangsomjit (2017) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนว่าการจัดการศึกษาในระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วฝ่ายสถานศึกษามองว่าฝ่ายตนเองมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษา ส่วนฝ่ายชุมชนเป็นเพียงผู้รับบริการและสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้น การปฏิบัติของฝ่ายสถานศึกษาต่อชุมชนจึงปฏิบัติแบบผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ โดยจำกัดการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ที่ระดับของการให้ความร่วมมือและสนับสนุนสถานศึกษา กล่าวคือ เมื่อสถานศึกษาจะดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ฝ่ายสถานศึกษาจะเป็นผู้คิดและตัดสินใจไว้ล่วงหน้าว่าจะดำเนินการอย่างไรแล้วจึงไปขอความร่วมมือจากชุมชน ทำให้ฝ่ายชุมชนไม่ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจเป็นแต่เพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น แม้ปัจจุบันจะมีนโยบายและกฎระเบียบที่กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวางแผนจนถึงขั้นการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก็ตาม แต่ความคุ้นชินต่อการดำเนินงานในอดีตยังส่งผลให้การมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาไม่ถึงระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง สอดคล้องกับ Phinthuphan (2011) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาขาดการปรึกษาหารือกับชุมชนในการจัดทำแผนงาน มีงบประมาณดำเนินงานน้อย วัสดุครุภัณฑ์ให้บริการแก่ชุมชนไม่เพียงพอ และฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อต่อการสนับสนุนสถานศึกษา ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้รับการปฏิบัติน้อยกว่าการบริหารงานด้านอื่น ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล พบว่า สภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นปัญหาที่สมควรต้องเร่งแก้ไขโดยใช้กระบวนการทางการบริหารการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

และมีระบบมากยิ่งขึ้น ดังที่ Sopchokchai (2008) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ รวมทั้งบทบาทผู้บริหารในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุผลโดยต้องมิวิสัยทัศน์เน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นพบว่า ถ้าองค์กรมีความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะทำให้การบริหารจัดการนั้นมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังที่ Nakvach (2020) กล่าวว่า การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีบทบาท มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในการมีส่วนร่วม ร่วมมือกันช่วยพัฒนาประเทศทำให้การศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ร่วมมือร่วมใจต่อกัน ให้ความสำคัญในการสร้างชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และ Rattanasuwan, Navakijpaitoon, and Temrat (2021) ที่กล่าวว่า มีสถานศึกษาจำนวนหนึ่งที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอย่างได้ผลและประสบความสำเร็จในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย เป็นที่ประทับใจของผู้ปกครองและนักเรียนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการศึกษา จึงเป็นจุดสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาการศึกษา มีความตระหนักที่จะศึกษาแนวคิดที่จะให้ชุมชนได้ร่วมพัฒนาจัดการศึกษาอย่างได้ผลและประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่นจากการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยศึกษากระบวนการต่างๆ ของชุมชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขอันนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์และเป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาที่สำคัญที่จะนำไปขยายผลกับโรงเรียนอื่นๆ รวมทั้งจะช่วยให้ได้คำตอบหรือข้อค้นพบแนวทางหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ Chenchob (2020) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ถ้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พัฒนารูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วย่อมสามารถนำไปใช้ได้จริง และสามารถเกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสมตามวัย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลโดยดำเนินการระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยการสร้างชุมชนเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยและพัฒนาของ Buosonte (2011) ในการพัฒนารูปแบบ และพัฒนาองค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิดของ Assawapoom (2007) และ Weil, and Calhoun (2009) ที่ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เขียนบทสรุปสาระสำคัญและนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย และกรรมการสถานศึกษา สังกัดเทศบาล จำนวน 108 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลในประเด็นต่างๆ ทุกประเด็น และนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ในขั้นตอนที่ 2.2 ต่อไป

2.2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ผู้วิจัยประมวลประเด็นสำคัญและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ ประมวลจากการศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 2.1 มาสรุปผล แล้วนำมาสร้างองค์ประกอบหลักของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ จากนั้นผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารการศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษานิเทศก์และครู โดยมีประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันพัฒนารูปแบบและให้ข้อเสนอแนะที่เห็นว่าควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ จำนวน 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) การประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแต่ละองค์ประกอบ ด้วยแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผลในประเด็นต่างๆ และนำเสนอผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย และกรรมการสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 108 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเป็นหน่วยในการสุ่ม และสุ่มมา 1 จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยมีระดับของตำแหน่งเป็นหน่วยในการสุ่ม และสุ่มมาตำแหน่งละ 17% ได้จำนวนตำแหน่งในแต่ละระดับดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา	สุ่มมา 15 คน
2) ครูผู้สอนปฐมวัย	สุ่มมา 78 คน
3) กรรมการสถานศึกษา	สุ่มมา 15 คน

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว พบว่า ได้ตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 108 คน

3.2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 ศึกษานิเทศก์และครูที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาหรือสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีประสบการณ์สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

4.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 43 ข้อ โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.64–0.96 และวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย และกรรมการสถานศึกษา เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ จำนวน 11 ข้อ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จำนวน 17 ข้อ และ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน จำนวน 15 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อมีเกณฑ์การพิจารณาตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความต้องการในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความต้องการในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความต้องการในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความต้องการในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความต้องการในระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ จำนวน 3 ข้อ 2) วัตถุประสงค์ จำนวน 2 ข้อ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ จำนวน 22 ข้อ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ จำนวน 2 ข้อ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ จำนวน 5 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อมีเกณฑ์การพิจารณาตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย และกรรมการสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลตอบแบบสอบถาม และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิจารณาประเมินระดับสภาพปัจจุบันและความต้องการของประเด็นต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างรูปแบบในขั้นตอนที่ 5.2 ต่อไป

5.2 ผู้วิจัยสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 5.1 มาใช้ในการสร้างองค์ประกอบหลักของรูปแบบ และผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะที่เห็นว่าควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิจารณาประเมินระดับความเหมาะสมและความเป็นได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

6.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยนำข้อมูลจากแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับความเหมาะสมและความเป็นได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล พบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 1.20) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.97) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 1.1) ชุมชนร่วมวางแผนและตัดสินใจในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทางด้านร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงสมบูรณ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.96) 1.2) ร่วมวางแผนและตัดสินใจส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยมีประสบการณ์เรียนรู้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 1.19) และ 1.3) ร่วมวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 1.01) 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 1.05) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 2.1) การมีส่วนร่วมส่งเสริมการบริหารจัดการในด้านการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้อย่างปลอดภัยเพียงพอ ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.74) 2.2) การมีส่วนร่วมในการประชุมประเมินผลการพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านกับบริบทของท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 1.07) และ 2.3) การมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีคุณธรรมและจริยธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.80) และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 1.13) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 3.1) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 1.26) 3.2) การมีส่วนร่วมในการประเมินและติดตามผลการเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.94) และ 3.3) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านกิจกรรมสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 1.19)

2. ความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 1.05) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 1.05) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 1.1) ชุมชนร่วมวางแผนและตัดสินใจในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทางด้านร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงสมบูรณ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.97) 1.2) ร่วมวางแผนและตัดสินใจส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยมีประสบการณ์เรียนรู้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 1.09) และ 1.3) ร่วมวางแผนและตัดสินใจในการสนับสนุนพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้านตามมาตรฐาน ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 1.07) 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 1.00) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 2.1) การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร ติดตามและประเมินผลการจัดการตรวจสอบความปลอดภัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.93) 2.2) การมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 1.01) และ 2.3) การมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็กสอดคล้องกับบริบทสังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.99) และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน มีความต้องการอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 1.11) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 3.1) การมีส่วนร่วมประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.97) 3.2) การมีส่วนร่วมประเมินค่าชี้แจงในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 1.05) และ 3.3) การมีส่วนร่วมประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 1.02)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล พบว่า

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ 1.1) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน 1.2) หลักการกระจายอำนาจ และ 1.3) หลักการเป็นเจ้าของร่วม 2) วัตถุประสงค์ ได้แก่ 2.1) เพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2.2) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ที่สอดคล้องกับสภาพและเป็นแนวคิดในการพัฒนาบริหารองค์กรตามสภาพจริง 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ 3.1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ 3.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ 3.3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ ได้แก่ 4.1) ประเมินกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล และ 4.2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 5.1) ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีหลักการบริหารจัดการที่ดี 5.2) บุคลากรในโรงเรียนทุกคนจะต้องเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และมีความสามัคคีเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน 5.3) คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย 5.4) บุคลากรในโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษายินดีที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล และ 5.5) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ดังนี้

2.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.60$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า (1) หลักการของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.51$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ (1.1) หลักการกระจายอำนาจ ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.52$) (1.2) หลักการเป็นเจ้าของร่วม ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.52$) และ (1.3) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.52$) (2) วัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.99$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 2 ลำดับแรก คือ (2.1) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลที่สอดคล้องกับสภาพและเป็นแนวคิดในการพัฒนาบริหารองค์กรตามสภาพจริง ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.69$) และ (2.2) เพื่อให้ได้รูปแบบ

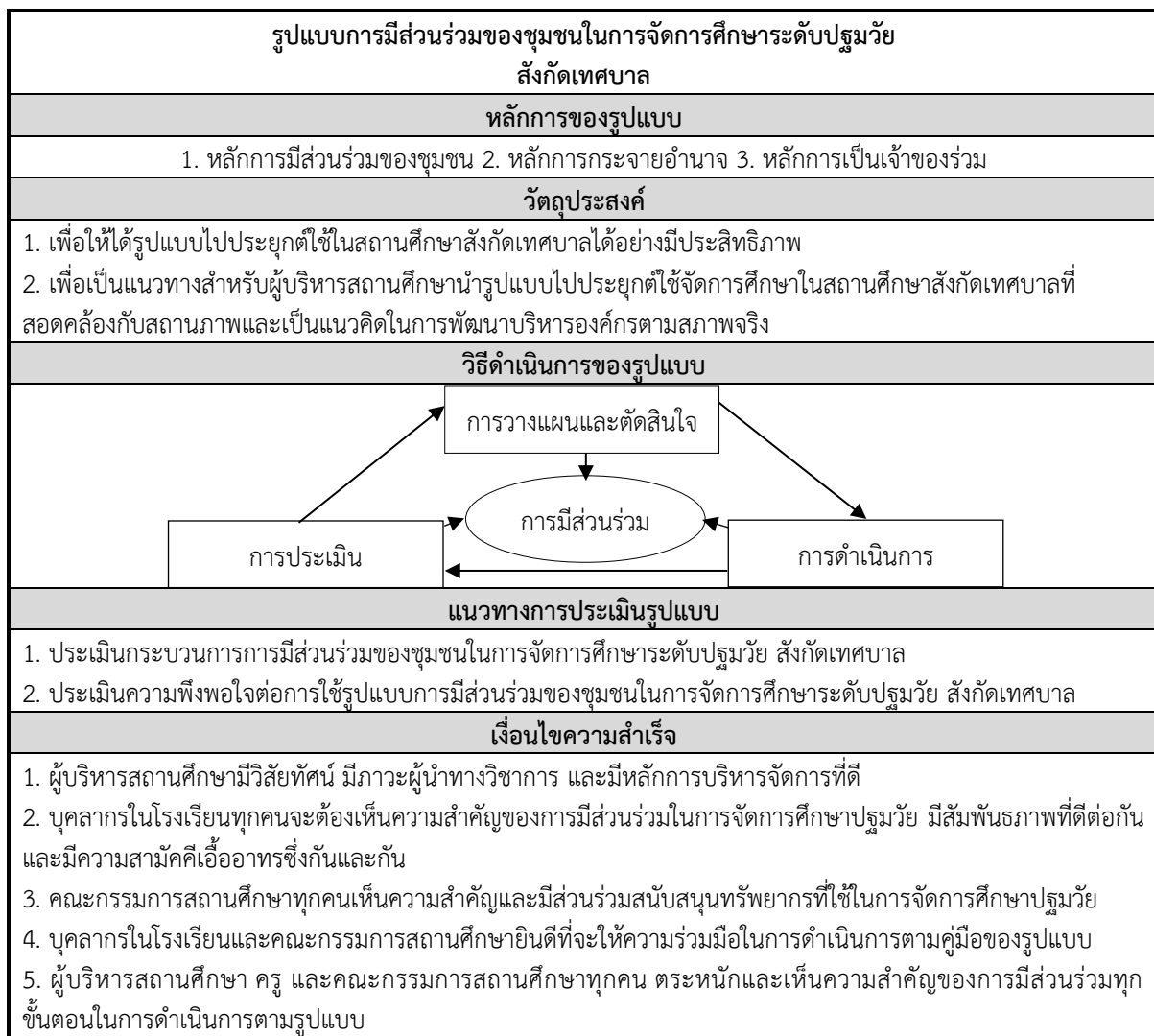
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้
 ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.09, \sigma = 1.22$) (3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ
 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45, \sigma = 0.57$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ
 (3.1) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\mu = 4.56, \sigma = 0.54$) (3.2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ
 ($\mu = 4.44, \sigma = 0.60$) และ (3.3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ($\mu = 4.35, \sigma = 0.56$) (4) แนวทางการ
 ประเมินรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.41, \sigma = 0.59$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 2 ลำดับ
 แรก คือ (4.1) ประเมินกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล
 ($\mu = 4.55, \sigma = 0.52$) และ (4.2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ ($\mu = 4.27, \sigma = 0.65$) และ
 (5) เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49, \sigma = 0.60$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด
 3 ลำดับแรก คือ (5.1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนตระหนักและเห็น
 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด
 การศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ($\mu = 4.64, \sigma = 0.50$) (5.2) บุคลากรในโรงเรียนและคณะกรรมการ
 สถานศึกษายินดีที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของ
 ชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ($\mu = 4.55, \sigma = 0.52$) และ (5.3) คณะกรรมการ
 สถานศึกษาทุกคนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการ
 จัดการศึกษาปฐมวัย ($\mu = 4.45, \sigma = 0.69$)

2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล มีความ
 เป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43, \sigma = 0.59$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า (1) หลักการของ
 รูปแบบ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.46, \sigma = 0.51$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับ
 แรก คือ (1.1) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\mu = 4.55, \sigma = 0.52$) (1.2) หลักการกระจายอำนาจ ($\mu =$
 $4.55, \sigma = 0.52$) และ (1.3) หลักการเป็นเจ้าของร่วม ($\mu = 4.36, \sigma = 0.50$) (2) วัตถุประสงค์ มีความเป็นไปได้
 อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.18, \sigma = 1.05$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 2 ลำดับแรก คือ (2.1) เพื่อเป็นแนวทาง
 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัด
 เทศบาล ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลที่สอดคล้องกับสภาพและเป็น
 แนวคิดในการพัฒนาบริหารองค์กรตามสภาพจริง ($\mu = 4.18, \sigma = 0.98$) และ (2.2) เพื่อให้ได้รูปแบบการมี
 ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา
 สังกัดเทศบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.18, \sigma = 1.17$) (3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ มีความเป็นไปได้
 อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45, \sigma = 0.54$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ (3.1) การมีส่วนร่วม
 ในการดำเนินการ ($\mu = 4.61, \sigma = 0.51$) (3.2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ($\mu = 4.43, \sigma =$
 0.57) และ (3.3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ($\mu = 4.27, \sigma = 0.48$) (4) แนวทางการประเมินรูปแบบ
 มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55, \sigma = 0.51$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 2 ลำดับแรก คือ
 (4.1) ประเมินกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ($\mu =$
 $4.55, \sigma = 0.52$) และ (4.2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ ($\mu = 4.55, \sigma = 0.52$) และ (5) เงื่อนไข
 ความสำเร็จ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.36, \sigma = 0.62$) และมีค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุด 3 ลำดับแรก
 คือ (5.1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนตระหนักและเห็นความสำคัญของ
 การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับ
 ปฐมวัย สังกัดเทศบาล ($\mu = 4.55, \sigma = 0.52$) (5.2) บุคลากรในโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษายินดี

ที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.52$) และ (5.3) คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.67$)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล แสดงดังรูปภาพที่ 1

Picture 1: A Model of Community Participation in the Administration of Early Childhood Education under the Municipality

จากรูปภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รongลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมิน และต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ และความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รongลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมิน และต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพอสมควร เนื่องจากได้มีการกำหนดให้มีส่วนร่วมในฐานะกรรมการสถานศึกษา มีโอกาสเข้าร่วมประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาตามโอกาสในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสถานศึกษาได้ดำเนินการในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงทำให้สภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Suntrayuth (2008) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนการประเมินผลโดยทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongtuea (2014) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในสถานศึกษา: การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งรูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบได้ผ่านกระบวนการสร้างตามแนวคิดการวิจัยและพัฒนาของ Buosonte (2011) และผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จากนั้นได้ดำเนินการสร้างรูปแบบ ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม เสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้และแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จึงทำให้รูปแบบนี้มีความสมบูรณ์เหมาะสมในเชิงทฤษฎี มีองค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิดของ Assawapoom (2007) และ Weil, and Calhoun (2009) ที่ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความครอบคลุมการปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุผล โดยกระบวนการพัฒนารูปแบบที่กล่าวมาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Soommat, Runcharoen, and Teasna (2015) ที่ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการทางการศึกษา 2) สร้างรูปแบบ และ 3) ประเมินรูปแบบ และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nafeuangvilay, Chompha, and Chaisena (2020) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ระดับมาก

สรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล พบว่าสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ คือ หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน การกระจายอำนาจ และการเป็นเจ้าของร่วม 2) วัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้ได้รูปแบบประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลที่สอดคล้องกับสภาพและเป็นแนวคิดในการพัฒนาบริหารองค์กรตามสภาพจริง 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการประเมิน 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ คือ ประเมินกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลนี้ จะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยดำเนินการระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีระบบมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้ที่จะนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลไปใช้ ต้องศึกษารายละเอียดของรูปแบบให้ชัดเจนตลอดจนทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 เงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่งที่จะทำให้การนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาลไปใช้สัมฤทธิ์ผลได้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนต้องเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือทุกขั้นตอนในการดำเนินการตามรูปแบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ต้องปรับเพิ่มบางส่วนที่เป็นกระบวนการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดเทศบาล เช่น การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หรือการร่วมระดมทรัพยากร เพื่อให้รูปแบบมีความหลากหลายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

References

- Assawapoom, S. (2007). The Use of Research to Develop a Model in A Doctoral Thesis. *Journal of Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 2(2), 76-85.
- Buosonte, R. (2011). *Research and Development of Educational Innovations*. (2nd ed.). Phitsanulok: Rimping Printing Part., Ltd.
- Chenchob, H. (2020). *A Model of Community Participation in the Educational Management of the Child Development Center of the Local Administration Organization in Khlung District, Chanthaburi Province*. (Master's Thesis). Rambhai Barni Rajabhat University. Chanthaburi.
- Nafeuangvilay, S., Chompha, C., & Chaisena, M. (2020). The Development of Public Participation for the Basic Infrastructure in Champasak District, Lao PDR. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 121-132.
- Nakvach, S. (2020). *The Municipal School Administration as a Community Participation*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Nakhonpathom.
- Office of the Education Council. (2007). *Early Childhood Development Policy and Strategy (0-5 Years) Long Term 2007-2016*. Bangkok: V.T.C. Communication Ltd.
- Phinhuphan, H. (2011). *Professional Executive*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Phuangsomjit, C. (2017). Establishing School-community Relationships. *Veridian E-Journal*, 10(2), 1342-1354.
- Rattanasuwan, R., Navakijpaitoon, N., & Temrat, S. (2021). Guidelines for Community Participation in the Administration of Educational Institutions under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. *Journal of Buddhist Sociology*, 6(3), 1-16.
- Soommat, S., Runcharoen, T., & Teeasna, S. (2015). The Educational Managing Model for Student Quality Development in Small Schools of Kalasin Primary Educational Service Area 3. *Rommayasan*, 13(3), 163-178.
- Sopchokchai, O. (2008). *Key Principles of Participatory Public Administration*. Bangkok: Office of Nation Education Standards and Quality Assessment (Public Organization).
- Suntrayuth, D. (2008). *Regenerative Management: Theory, Research, and Practice in Education*. Bangkok: Naticul Press Co., Ltd.
- Suwannatep, P., & Uamcharoen, S. (2015). The Study of Childhood's Progress According to the Desirable Characteristics Standard by Using the Thai Folk Amusement Activities. *Silpakorn Educational Research Journal*, 7(1), 256-269.
- Thongtua, C. (2014). *Development of a Community Participation Model for Organizing Lifelong Education Activities in Schools: Using a Participatory Action Research*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Weil, J., & Calhoun, E. (2011). *Models of Teaching*. (8th ed.). Boston: Pearson Education.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการแบบเปิด*

The Development of Ability to Solve Mathematical Problems of the 4th Elementary School Students Using an Open Approach

¹ศัญญา จันหุณี, กุสุมา ใจสบาย และ กิตติศักดิ์ ใจอ่อน

¹Sukanya Janhunee, Kusuma Jaisabuy and Kittisak Jai-on

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sky.janhunee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและการบันทึกวิดีโอ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยใช้ข้อมูลจากโพรมิตคอลการแก้ปัญหาของนักเรียน ผลงานนักเรียน ผลการบันทึกภาคสนามใช้ในการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาตามกรอบการวิเคราะห์ของโพลยาและการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง มุม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นตามลำดับจากร้อยละ 71.43 จนถึงร้อยละ 100 และนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น โดยมีพัฒนาการขั้นตอนการแก้ปัญหาจนครบทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนมีพฤติกรรมโดยการพูดแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นภาษาความเข้าใจของตนเองและอ่านสถานการณ์เพียงครั้งเดียวหรือหลายๆ ครั้ง ขั้นตอนการวางแผนแก้ปัญหา นักเรียนแสดงออกโดยการพูดและใช้ท่าทางประกอบ ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน นักเรียนจะใช้แนวทางในการแก้ปัญหาตามที่วางแผนไว้และขั้นตรวจสอบผล นักเรียนแสดงพฤติกรรมตรวจสอบคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง

คำสำคัญ: การพัฒนา; วิธีการแบบเปิด; ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

The research article aimed to investigate the progress of 4th year elementary school students' ability to solve mathematical problems after receiving the learning activities through an open approach. The study employed experimental research. The sample group included 7 students from the 4th year elementary school students from Ban Thung Mai Phai School, in the academic year B.E. 2564, who were chosen by simple random sampling. The study used learning activity plans with an open approach, field study recording forms, and video recordings as instruments. The collected data were subjected to content analysis using information from students' problem-solving protocols, student accomplishments, and the field study recording form. Based on Polya's problem solving process, the study was conducted to examine the ability for mathematical problem solving. The percentage and mean statistics were used for the analysis.

The study's findings revealed that the progress of 4th year elementary school students' ability to solve mathematical problems on angles increased from 71.43 percent to 100 percent after receiving learning activities through an open approach. Students' ability to solve mathematical problems was increased with four-step problem-solving processes, namely, 1) comprehending problem, in which students have a habit of expressing their ideas in their own languages and evaluating circumstances one time or many times; 2) planning solutions to problems, where students use gestures and speech as a means of expression; 3) executing plans, where students use approaches to solve problems according to the plan; and 4) investigating, where students express themselves by investigating their answers and solutions to problems.

Keywords: Development; Open Approach; Ability to Solve Mathematical Problems

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (Office of the National Education Commission, 2002) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดหมายไว้ว่าเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนต้องมีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต ซึ่งการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญและเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ควรมุ่งพัฒนากระบวนการคิด การวางแผน และการลงมือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อให้นักเรียนคิดเป็น วางแผนเป็นและแก้ปัญหาเป็นและสามารถนำความรู้ประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ (Krulik, and Rudnick, 1988)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test; O-net) พบว่า คะแนนระดับโรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ มีคะแนนเฉลี่ย 27.50 จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำและไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 (National Institute of Educational Testing Service, 2020) เนื่องจาก

แบบทดสอบจะเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา ผลการทดสอบจึงแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน สาเหตุที่ทำให้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 เนื่องจากนักเรียนยังขาดทักษะกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ล้วนแต่ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาไปสู่ทักษะหรือกระบวนการอื่นๆ ได้ทั้งสิ้น

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนคณิตศาสตร์ ช่วยฝึกกระบวนการคิด สามารถเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาเข้าด้วยกันทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ การวางแผนแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนของโพลยา (Polya, 1985) ได้จัดอันดับขั้นตอนในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไว้ 4 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการตรวจสอบคำตอบ การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา เป็นวิธีการที่ทำให้เข้าใจการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากขึ้น

นวัตกรรมในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดมีแนวทาง 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ดังนี้ 1) นำเสนอปัญหาปลายเปิด 2) นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา 3) อภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และ 4) สรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียน (Inprasitha, 2010) ซึ่งวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เป็นวิธีการสอนหนึ่งที่ใช้กิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิชาคณิตศาสตร์และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย จำเป็นต้องสร้างกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีคิดทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมในการแก้ปัญหของนักเรียนได้เปิดออกมาอย่างชัดเจน (Nohda, 1986) และการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตลอดจนพัฒนาทักษะอื่นๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ (Naowyenphon, 2011) อีกทั้งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากการศึกษางานวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้ปัญหาปลายเปิดเป็นศูนย์กลางมีศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม เป็นการหาคำตอบที่ต้องใช้ความรู้ทักษะ/กระบวนการที่มีมาก่อนและวิธีการคิดบูรณาการเข้าด้วยกัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาปลายเปิดจะช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (Becker, and Shimada, 1997)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการแบบเปิด พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดสามารถช่วยให้นักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดและการแก้ปัญหอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นแนวทาง เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในการนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดไปใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง มุม โดยใช้วิธีการแบบเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (Inprasitha, 2014) ได้แก่ ขั้นนำเสนอปัญหาปลายเปิด ขั้นนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา ขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียนและชั้นสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียน และศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยวิธีการ 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของโพลยา (Polya, 1985) ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา ขั้นการดำเนินการตามแผนและขั้นตรวจสอบผล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

(2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและการบันทึกวิดีโอ

(3) กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะใช้ในเครื่องมือ ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องใช้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยตามแผนการจัดการเรียนรู้ นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมแล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาตรวจสอบหาความสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายชะอวด 3 อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง มุม ทั้งหมด 12 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและการบันทึกวิดีโอ

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยแต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง มุม โดยใช้วิธีการแบบเปิด จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้จะประกอบไปด้วยกิจกรรม จำนวน 6 กิจกรรม และใบงานหลังการจัดกิจกรรม จำนวน 6 ใบงาน และนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

พิจารณาตรวจสอบหาความถูกต้อง ความสอดคล้องของเนื้อหา และความเหมาะสม เพื่อประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่า $IOC \geq 0.67$ ถือว่าผ่านเกณฑ์

2. แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย แบบบันทึกภาคสนามที่ใช้ในการบันทึกเหตุการณ์ในระหว่างที่ทำการทดลองในแต่ละขั้นตอน เพื่อประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด นำแบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความชัดเจนและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้

3. การบันทึกวีดิทัศน์ ใช้บันทึกภาพเคลื่อนไหวและเสียงของนักเรียน เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกขณะแก้ปัญหาและผลงานของนักเรียน โดยมีวิธีการบันทึกวีดิทัศน์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ชื่อนำเสนอปัญหาปลายเปิด ครูเป็นผู้บันทึกวีดิทัศน์ ในชั้นเรียน ชั้นนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา นักเรียนมีการบันทึกวีดิทัศน์ ขณะทำกิจกรรมแล้วส่งมาให้ครูผู้สอนผ่าน Line ซึ่งผู้ปกครองจะเป็นผู้บันทึกวีดิทัศน์ ให้กับนักเรียน โดยบันทึกตั้งแต่นักเรียนเริ่มทำกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรมและแต่ละกิจกรรมต้องบันทึกให้เห็นพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา ขั้นตอนิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน ครูเป็นผู้บันทึกวีดิทัศน์ ขณะที่นักเรียนแต่ละคนนำเสนอ ร่วมอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียนและชั้นสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียน ครูเป็นผู้บันทึกวีดิทัศน์ ขณะที่นักเรียนร่วมกันหาข้อสรุปที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วางแผนการเก็บข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยผู้วิจัยชี้แจงวิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการแก้ปัญหาของโพลยา (Polya) จากการดำเนินการสอนตามวิธีการแบบเปิด ให้ผู้ช่วยวิจัยทราบเพื่อเป็นแนวทางในการบันทึกภาคสนามของนักเรียน

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมแสดงออกระหว่างการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากการบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย บันทึกวีดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหวและเสียง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มุม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ขนาดของมุม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง หน่วยที่ใช้แสดงขนาดของมุม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วัดขนาดของมุมโดยใช้โปรแทรกเตอร์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง วิธีการสร้างมุมและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง มุมของรูปสามเหลี่ยม

3. เมื่อดำเนินการกิจกรรมครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยรวบรวมผลงานของนักเรียนในแต่ละชั่วโมง ผลการบันทึกภาคสนามของผู้ช่วยวิจัย เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนตามกรอบการวิเคราะห์ของโพลยา (Polya, 1985)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยใช้ข้อมูลจากโปรโทคอลการแก้ปัญหานักเรียน ผลงานนักเรียน ผลการบันทึกภาคสนามมาใช้ในการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ของโพลยา (Polya, 1985)

2. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์คะแนนความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้วิธีการแบบเปิดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ คะแนนที่ได้จะได้จากการทำใบงานหลังแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและร้อยละ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการแบบเปิด หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด ผู้วิจัยได้อภิปรายความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้ข้อมูลจากโพรโทคอลการแก้ปัญหาของนักเรียน ผลงานนักเรียนและผลการบันทึกภาคสนาม รายละเอียดดังตารางที่ 1 และคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยา (Polya) จากการทำใบงานหลังแผนการจัดการเรียนรู้ดังรายละเอียดตารางที่ 2 ซึ่งแสดงได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง มุม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อ	ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์																							
	ทำความเข้าใจปัญหา						การวางแผนแก้ปัญหา						การดำเนินการตามแผน						ตรวจสอบผล					
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่						แผนการจัดการเรียนรู้ที่						แผนการจัดการเรียนรู้ที่						แผนการจัดการเรียนรู้ที่					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
ไอติม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เบ็นเท็น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓
ภู	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓
เทียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
แดน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ตอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓
อันปัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

*หมายเหตุ ชื่อที่ใช้เป็นนามสมมุติของนักเรียนเท่านั้น

จากตารางข้างต้นพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น โดยมีพัฒนาการขั้นตอนการแก้ปัญหาจาก 3 ขั้นตอนจนครบทั้ง 4 ขั้นตอน สังเกตได้จากการเรียนรู้ในแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 - 2 นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมในขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา และขั้นดำเนินการตามแผนส่วนขั้นตรวจสอบผลจะพบกับนักเรียนบางคน สำหรับแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 - 6 นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ครบทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการตามแผนและขั้นตรวจสอบผล

ตัวอย่างการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

การวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มุม พบว่า มีนักเรียนจำนวน 4 คน ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ครบทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา ขั้นการดำเนินการตามแผนและขั้นตรวจสอบผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา จะเกิดขึ้นในขั้นนำเสนอปัญหาปลายเปิดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด เป็นวิธีการสอนแบบ On-Line เมื่อนักเรียนได้รับสถานการณ์ปัญหาแล้ว นักเรียนมีการพิจารณาคำสำคัญโดยการพูดถึงคำที่อยู่ในสถานการณ์ปัญหา โดยสังเกตจากคำว่า การจัดกลุ่มมุม เมื่อนักเรียนได้รับสถานการณ์ปัญหาแล้วยังไม่เข้าใจ นักเรียนจะอ่านสถานการณ์ปัญหาซ้ำๆ หลายๆ รอบ จนเกิดความเข้าใจในปัญหาและสามารถสรุปปัญหาออกมาเป็นภาษาของตนเองได้

สถานการณ์ปัญหา ครูให้นักเรียนจัดกลุ่มมมที่มีลักษณะเหมือนกัน โดยให้นักเรียนจัดกลุ่มมมที่มีลักษณะเหมือนกัน พฤติกรรมของนักเรียนในการทำความเข้าใจปัญหานักเรียนจะอ่านสถานการณ์ปัญหาซ้ำๆ และมีการพูดแสดงความคิดเห็นคำสำคัญที่อยู่ในสถานการณ์ปัญหา ดังโพรโทคอล (Item 6-8) และการบันทึกภาคสนามดังต่อไปนี้

Item 6. ครูผู้สอน : ครูจะให้นักเรียนจัดกลุ่มมมที่มีลักษณะเหมือนกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยครูจะให้เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาทีและบันทึกวีดิทัศน์ ในการทำกิจกรรมแล้วส่งวีดิทัศน์ มาให้ครูด้วยนะ จากนั้นก็เข้ากลับมาในชั้นเรียนอีกครั้ง

Item 7. เทียน : ครับครู ฉันจะต้องไปจัดกลุ่มมม จัดกลุ่มที่เหมือนกันไว้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

Item 8. แดน : รับทราบครับ จัดกลุ่มมม มมที่เหมือนกัน ไว้ด้วยกัน

และจากการบันทึกภาคสนามของผู้ช่วยวิจัย แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการพูดถึงคำสำคัญที่อยู่ในสถานการณ์ปัญหาและอ่านสถานการณ์ปัญหาอีกครั้งหลังจากที่ครูนำเสนอสถานการณ์ไปแล้ว ดังภาพที่ 1

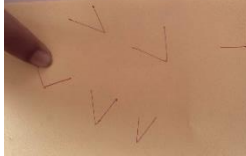
พฤติกรรมของนักเรียน	เหตุการณ์	
	เกิดขึ้น	ไม่เกิดขึ้น
1. การพูดแสดงความคิดเห็น เช่น มมแมลง, มมฉาก, คล้าย ๆ กันจัดไว้กลุ่มเดียวกัน, แบบนี้เหมือนกันเลย เป็นต้น	✓	
2. ร้องรายการชี้เขียน		✓
3. การอ่านสถานการณ์ปัญหาซ้ำ ๆ	✓	

Picture 1: Field Study

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดในขั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาของครูผู้สอน นักเรียนจะทำความเข้าใจปัญหาอย่างแจ่มแจ้ง โดยพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงให้เห็น คือ การพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหานั้นๆ โดยยึดจากคำสำคัญที่ตนเองได้สังเกตและมีการอ่านสถานการณ์ปัญหาซ้ำๆ หลายครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาจนสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองได้

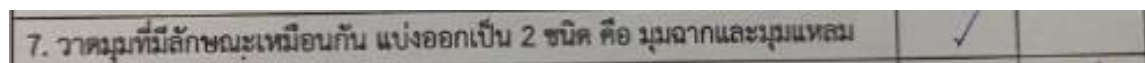
2. ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา เป็นขั้นการแก้ปัญหาด้วยตนเองของนักเรียน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบ On-Hand นักเรียนบันทึกวีดิทัศน์ ในการทำกิจกรรมและส่งวีดิทัศน์ มาให้ครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขั้นการวางแผนแก้ปัญหาและรวบรวมแนวคิดวิธีการ เพื่อประกอบกับแนวคิดของนักเรียนในระหว่างการแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาจริงและนำไปสู่การอภิปรายทั้งชั้นเรียน เมื่อครูนำเสนอสถานการณ์แล้วนักเรียนจะทำความเข้าใจปัญหาจากนั้นนักเรียนมีการวางแผนแก้ปัญหาโดยมีพฤติกรรมดังภาพวีดิทัศน์ และการบันทึกภาคสนามต่อไปนี้

วิธีทัศน์ของสถานการณ์ปัญหา ให้นักเรียนจัดกลุ่มมูมที่มีลักษณะเหมือนกัน พร้อมทั้งบอกเหตุผลในการจัดกลุ่มมูม

วิธีทัศน์ ของ	คำพูด	ภาพประกอบ	
เป็นเห็น	เนี้ยๆ เหมือนกัน (ใช้มือชี้) แล้วอันนี้จะเหมือนกันจัดไว้ อยู่กลุ่มเดียวกัน		
		ภาพที่ 1	ภาพที่ 2
			
		ภาพที่ 3	ภาพที่ 4

พฤติกรรมของเป็นเห็นในการจัดกลุ่มมูม นักเรียนจะใช้นิ้วมือชี้มูมที่มีลักษณะเหมือนกันไว้ด้วยกัน ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ส่วนมูมที่นักเรียนชี้ใหม่อีกครั้งแสดงให้เห็นว่ามูมนั้นๆ มีลักษณะเหมือนกัน ดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4 และพูดขึ้นมามีว่า **เนี้ยๆ เหมือนกัน แล้วอันนี้จะเหมือนกันจัดไว้อยู่กลุ่มเดียวกัน** ซึ่งหมายความว่า มูมนี้มีลักษณะเหมือนกันก็จัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันและอีกกลุ่มหนึ่งก็มีลักษณะเหมือนกันก็จัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน จากคำพูดและพฤติกรรมข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการวางแผนในการจัดกลุ่มมูมที่มีลักษณะเหมือนกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

และจากการบันทึกภาคสนามของผู้ช่วยวิจัย มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียน โดยนักเรียนใช้นิ้วมือของตนเองในการจัดกลุ่มมูมที่วาดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการวางแผนที่จะแก้ปัญหา ดังภาพที่ 2

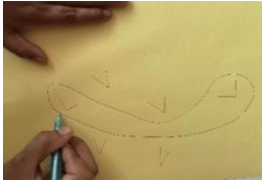

Picture 2: Field Study

จากวิธีทัศน์ของนักเรียนข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการวางแผนแก้ปัญหา โดยการใช้ท่าทางประกอบการวางแผนแก้ปัญหา โดยใช้นิ้วมือชี้สิ่งที่ต้องการจะแก้ปัญหา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้เห็นว่านักเรียนมีการดำเนินการในการวางแผนอย่างเป็นระบบและนักเรียนสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา

3. ขั้นการดำเนินการตามแผน จะอยู่ในขั้นของการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหาขั้นอธิบายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียนของวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด วิธีทัศน์ ในขั้นนี้จะดำเนินต่อจากขั้นการวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งในขั้นนี้นักเรียนจะลงมือปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้เพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา โดยอาศัยทักษะและการใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการได้มาซึ่งคำตอบ โดยมีพฤติกรรมดังภาพวิธีทัศน์ และการบันทึกภาคสนามต่อไปนี้

วิธีทัศน์ของสถานการณ์ปัญหา ให้นักเรียนจัดกลุ่มมูที่มีลักษณะเหมือนกัน พร้อมทั้งบอกเหตุผลในการจัดกลุ่มมู

วิธีทัศน์ ของ	คำพูด	ภาพประกอบ
เป็นเห็น	อันนี้ๆ เหมือนกันเลยมีเส้น 2 เส้นตั้งฉากกันอยู่กลุ่มเดียวกัน (ใช้ปากกาหน้าเงินวง) แล้วอันนี้มันคล้ายๆ กัน มุมมันเล็กหิดเดียวนิ (ใช้ปากกาแดงวง)	 ภาพที่ 1 ภาพที่ 2

พฤติกรรมของเป็นเห็นในการจัดกลุ่มมู นักเรียนจะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนลงมือปฏิบัติการจัดกลุ่มมูที่มีลักษณะเหมือนกันไว้ในกลุ่มเดียวกัน โดยนักเรียนจะใช้ปากกาหน้าเงินวงมูที่มีเส้น 2 เส้นตั้งฉากกันและมูที่มีขนาดเล็กกว่ากลุ่มแรกจะใช้ปากกาสีแดงวงรูปมู เพื่อแสดงให้เห็นว่ามูที่นักเรียนจัดได้มี 2 กลุ่มด้วยกัน ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2 จากนั้นนักเรียนพูดขึ้นมว่า **อันนี้ๆ เหมือนกันเลยมีเส้น 2 เส้นตั้งฉากกันอยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วอันนี้มันคล้ายๆ กัน มุมมันเล็กหิดเดียวนิ** ซึ่งหมายความว่า รูปที่มีเส้น 2 เส้นตั้งฉากกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะใช้ปากกาสีน้ำเงินวงรูปมูที่มีลักษณะเหมือนกันและมูที่มีขนาดเล็กกว่ามูฉากจะจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันโดยใช้ปากกาสีแดงวงรูปมูที่มีลักษณะเหมือนกัน พฤติกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้

และจากการบันทึกภาคสนามของผู้ช่วยวิจัย มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียน โดยนักเรียนจะจัดกลุ่มมูที่นักเรียนวาดไว้และใช้ปากกาสีที่แตกต่างกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่ามูที่นักเรียนจัดกลุ่มได้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันและจากการบันทึกภาคสนามแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ดังภาพที่ 3

พฤติกรรมของนักเรียน	เหตุการณ์	
	เกิดขึ้น	ไม่เกิดขึ้น
1. ใช้ปากกาแต่ละสีวงกลมรูปที่วาดเพื่อแบ่งกลุ่มมูที่มีลักษณะเหมือนกันไว้กลุ่มเดียวกัน	✓	
2. ใช้ปากกาแต่ละสีทำสัญลักษณ์เพื่อจัดกลุ่มมูที่เหมือนกัน	✓	
3. นำมูที่วาดได้มาวาดใหม่เพื่อจัดกลุ่มของมู		✓
4. ทำท่างในการบอกว่ามูใดเป็นมูฉากและมูใดเป็นมูแหลม	✓	

Picture 3: Field Study

จากวิธีทัศน์ของนักเรียนข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมในการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามที่นักเรียนวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยนักเรียนมีการจัดกลุ่มมูที่มีลักษณะเหมือนกันไว้ด้วยกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้นักเรียนมีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้

4. ขั้นตรวจสอบผล จะเกิดขึ้นอยู่ในขั้นของการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา ขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียนและชั้นสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์เกิดขึ้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด เมื่อนักเรียนแก้ปัญหาแล้วนักเรียนจะแสดงพฤติกรรมตรวจสอบคำตอบวิธีการทางคณิตศาสตร์และวิธีการแก้ปัญหของตนเองว่ามีความถูกต้องหรือไม่ จากนั้นนักเรียนนำเสนอวิธีการแก้ปัญหของตนเองและนำมาเปรียบเทียบร่วมกับเพื่อนคนอื่นจนเกิดเป็นข้อสรุปในชั้นเรียน โดยตรวจสอบว่ามุมที่วาดมีการจัดกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ ดังโพโทคอลและบันทึกภาคสนามดังต่อไปนี้

Item 15. ครูผู้สอน : นักเรียนจัดกลุ่มมุมได้กี่กลุ่มคะ

Item 16. อันปัน : หนูจัดได้ 2 กลุ่ม เนียมุม 1, 2 อยู่กลุ่มเดียวกัน และมุม 3, 4, 5, 6 นี้จะอยู่กลุ่มเดียวกัน

Item 17. แตน : ผมกะได้ 2 ครูเห้อ

Item 18. เทียน : ที่เพื่อนนำเสนอมาได้ 2 กลุ่มเพครู

Item 19. ครูผู้สอน : เหตุผลใดนักเรียนถึงจัดได้แบบนี้คะ

Item 20. ไอติม : กี่กลุ่มที่ 1 มันมีเส้น 2 เส้นที่ตั้งฉากกันแล้วกลุ่มที่ 2 นั้นมุมมันเล็กหามุมที่ตั้งฉากกัน

Item 21. แตน : สังเกตแล้วกลุ่มที่ 1 มันเป็นแบบนี้ครู (ยกกระดาษให้ครูดู) แล้วกลุ่มที่ 2 มันคล้ายพินนี้เพ (ยกกระดาษให้ครูดู)

Item 22. อันปัน : เนี่ยครูที่มันอยู่พินนี้ (ใช้ปากกาทำท่าทางประกอบ) จัดให้อยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วที่มันอยู่พินนี้จะจัดให้อยู่กลุ่มเดียวกัน (ใช้ปากกาทำท่าทางประกอบ)

Item 23. ครูผู้สอน : ใช้แล้วคะ มุมที่นักเรียนวาดจัดกลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือ มุมที่เส้น 2 เส้นตั้งฉากกันนั้นมีชื่อเรียกว่า มุมฉาก และมุมที่เล็กกว่ามุมฉากนั้น เรียกว่า มุมแหลม

Item 24. ไอติม : อ้อครู พินนี้เค้าเรียกว่า มุมฉาก (ใช้ปากกาทำท่าทางประกอบ) เพราะว่าเส้น 2 เส้นนั้นมันตั้งฉากกันแล้วพินนี้จะเรียกว่า มุมแหลม (ใช้ปากกาทำท่าทางประกอบ) เพราะว่ามันเล็กหามุมฉาก

Item 25. แตน : หมันแหลไอติมเห้อ เหมือนที่ไอติมว่านั้นถูกแล้ว

Item 26. อันปัน : หนูกะว่าแบบนี้แหลครูเห้อ

Item 27. ครูผู้สอน : ค่ะ มุมที่นักเรียนวาดจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ มุมฉากและมุมแหลม มุมนี้จะเกิดจากเส้นตรง 2 เส้น โดยเส้นตรง 2 เส้นนั้นมีจุดเริ่มต้นจุดเดียวกัน ส่วนจุดเริ่มต้นนั้น เรียกว่า จุดยอดมุม เส้นตรง 2 เส้นเรียกว่า แขนของมุม

Item 28. เทียน : อ้อแสดงว่า มุมฉากและมุมแหลมเกิดจากเส้นตรง 2 เส้น แล้วเส้น 2 เส้นมันมีจุดเริ่มต้นจุดเดียวกันแล้วเส้นตรง 2 เส้นนี้จะเป็แขนของมันแหล(ใช้มือชี้) แล้วมีจุดยอดมุมตรงนี้ใช้ไหมครู (ใช้มือชี้)

Item 29. แตน : หมันแหล ถ้าเป็นมุมแล้วมันจะมีจุดยอดมุม มีแขนของมุมเพแหล

เมื่อพิจารณาคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จากใบงานหลังแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน จำนวน 6 ใบงาน เป็นรายบุคคล มีผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลคะแนนความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง มุม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด

คนที่	คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา					
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (5คะแนน)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (5คะแนน)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (5คะแนน)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 (5คะแนน)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 (5คะแนน)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 (5คะแนน)
1	4	5	5	4.5	5	5
2	3	3	3	3.5	5	5
3	3	4	4	4	5	5
4	4	5	5	4.5	5	5
5	4	4	4	4.5	5	5
6	3	3	4	4	5	5
7	4	4	4	4.5	5	5
รวมเฉลี่ย	25 3.57	28 4.00	29 4.14	29.5 4.22	35 5.00	35 5.00
ร้อยละ	71.43	80.00	82.86	84.29	100.00	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง มุม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.57 คิดเป็นร้อยละ 71.43 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.00 คิดเป็นร้อยละ 80.00 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.14 คิดเป็นร้อยละ 82.86 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.22 คิดเป็นร้อยละ 84.29 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 คิดเป็นร้อยละ 100.00 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 คิดเป็นร้อยละ 100.00 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกแผนการจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดสูงขึ้นตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

การนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด เรื่อง มุม เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด ดังนี้

1. ขั้นนำเสนอปัญหาปลายเปิด ครูผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดให้กับนักเรียนได้เผชิญกับปัญหาผ่าน Line Meeting และนักเรียนจะต้องทำความเข้าใจกับปัญหาจนสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองได้ ซึ่งในขั้นนี้จะใช้วิธีการแบบ On-Line
2. ขั้นนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา ในขั้นนี้นักเรียนแก้ปัญหาที่บ้านโดยให้ผู้ปกครองบันทึกวีดิทัศน์ วิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนและส่งวีดิทัศน์มาให้ครูผู้สอนเพื่อให้ครูผู้สอนได้สังเกตพฤติกรรมการแก้ปัญหาของนักเรียน ซึ่งในขั้นนี้จะใช้วิธีการแบบ On-Hand
3. ขั้นอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน ในขั้นนี้นักเรียนจะนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียนคนอื่นและเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่ขยายแนวความคิดร่วมกับนักเรียนเพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในขั้นนี้จะใช้วิธีการแบบ On-Line

4. ขั้นสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียน นักเรียนจะช่วยกันสรุปวิธีการแก้ปัญหาของสถานการณ์นั้นๆ โดยครูจะเป็นผู้ที่คอยกระตุ้นความคิดของนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งในขั้นนี้จะใช้วิธีการแบบ On-Line

จากการพัฒนานักเรียนให้แก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาต่างๆ โดยการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ และคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจะช่วยให้ นักเรียนแก้ปัญหาได้และส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น

Picture 5: The New Body Knowledge in Development Student:
Advance of Problem Solving Ability Using Open Approach

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น พฤติกรรมที่แสดงออกมามีความเหมาะสมเพิ่มขึ้นในระดับการใช้ชิ้นในแต่ละคาบตามลำดับ จนกระทั่งความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ถูกใช้เป็นประจำและเกิดการพัฒนาขึ้นจากเดิม โดยมีพัฒนาการใช้ขั้นตอนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จนครบทั้ง 4 ขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โดยนักเรียนแสดงพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหา ดังนี้ 1) ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านพฤติกรรมการอ่านด้วยการอ่านสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด 2) ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา นักเรียนจะเขียนแนวทางการแก้ปัญหาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหรือสิ่งที่โจทย์กำหนดมาให้ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองมี 3) ขั้นการดำเนินการตามแผน นักเรียนจะปฏิบัติตามวิธีการที่เลือกไว้ และ 4) ขั้นตรวจสอบผล โดยนักเรียนตรวจสอบคำตอบหรือผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้โจทย์ปัญหาว่าสอดคล้องกับสิ่งที่โจทย์กำหนดให้หรือสิ่งที่โจทย์ต้องการหรือไม่ และนักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นตามลำดับจากร้อยละ 71.43 จนถึงร้อยละ 100 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาคือตอบสนองต่อความสามารถและครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย ซักถาม ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็นด้วยตนเองและปรับตัวอย่างเป็นระบบผ่าน

ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด ซึ่งความก้าวหน้าของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสามารถเกิดขึ้นได้โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดของครูผู้สอนเป็นผู้จัดการชั้นเรียนให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างจนกระทั่งเกิดการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ Inprasitha (2010) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดเป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำเสนอปัญหาปลายเปิดให้กับนักเรียน ให้นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในการแก้ปัญหานั้นและให้โอกาสนักเรียนได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองมากขึ้น ได้ฝึกการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา ดำเนินการตามแผน และตรวจสอบย้อนกลับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bussaya (2016) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Puta (2018) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี

สรุป

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการแบบเปิด พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นจากคะแนนร้อยละ 71.43 จนถึงร้อยละ 100 และนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น โดยมีพัฒนาการขั้นตอนการแก้ปัญหาจาก 3 ขั้นตอนจนครบทั้ง 4 ขั้นตอน สังเกตได้จากในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 - 2 นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมในขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ปัญหาและขั้นดำเนินการตามแผนส่วนขั้นตรวจสอบผลจะพบกับนักเรียนบางคน สำหรับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 - 6 นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ครบทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการตามแผนและขั้นตรวจสอบผล ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดให้นักเรียนได้เผชิญกับปัญหาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองจะช่วยให้เขามีประสบการณ์โดยตรงและสามารถสร้างแนวทางพื้นฐานในการแก้ปัญหาของตนเองได้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนแนวคิดของตนเองกับผู้อื่นและครูจะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้จัดการกับความคิดของตนเอง ส่งผลให้นักเรียนสามารถต่อยอดทางความคิดในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต้องเป็นสถานการณ์ปัญหาที่มีความท้าทาย กระตุ้นนักเรียนให้มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน ไม่กำกวมหรือคลุมเครือและใช้ถ้อยคำสำนวนที่กะทัดรัด ตรงประเด็น

1.2 ครูผู้สอนควรให้อิสระกับนักเรียนในการเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่ชักนำหรือบอกนักเรียนโดยตรง เพื่อให้ได้แนวคิดของนักเรียนอย่างแท้จริง

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด เป็นการให้นักเรียนเน้นการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ มีกระบวนการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ครูผู้สอนควรเป็นผู้คอยชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน ในบางครั้งอาจใช้เวลานาน ควรมีการปรับเวลาให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครูผู้สอนควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดในกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์หรือกลุ่มสาระวิชาอื่น ในระดับชั้นอื่นๆ

2.2 ครูผู้สอนควรมีการวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดในหัวข้อเรื่องอื่นๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

References

- Becker, J. P., & Shimada, S. (1997). *The Open-ended Approach: A New Proposal for Teaching Mathematics*. Reston: National Council of Teachers of Mathematics.
- Bussaya, P. (2016). *The Effects of Learning Activity Using Open Approach to Mathematical Problem Solving Ability and Creativity of Mathayomsuksa 5 Students*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Inprasitha, M. (2010). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing Learning Unit. In Cheong, S. C., Sang, G. L., & Young, H. C. (Eds.). *Proceeding of the 45th Korean National Meeting of Mathematics Education* (pp. 193- 206). Gyeongju: Dongkook University.
- Inprasitha, M. (2014). *The Problem Solving in Mathematics at School Level*. Khon Kaen: Pen Printing Co., Ltd.
- Krulik, S., & Rudnick, J. (1988). *Problem Solving*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2020). *Basic National Educational Test Report (O- NET) Grade 6*. Retrieved May 3, 2022, from <http://www.niets.or.th>
- Nohda, N. (1986). A Study of “Open-Approach” Method in School Mathematics Teaching Focusing on Mathematical Problem Solving Activities. *Journal of Education Study in Mathematics*, 5, 21.
- Nowyenphon, P. (2011). *Unit 9 Mathematical Problem Solving Resource Essence and Mathematical Methods*. (Doctoral Dissertation). Sukhothai Thammathirat University. Nonthaburi.
- Office of the National Education Commission. (2002). *The National Education Act 1999 Amended, Additional (No. 2) B.E. 2002*. Bangkok: Office of the National Education Commission.
- Polya, G. (1985). *How to Solve It*. New Jersey: Prince to University Press.
- Putra, R. (2018). Effects of Open Approach Instruction with Lesson Study on Mathematical Problem Solving Ability and Creative Thinking of Grade 6 Students. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University*, 12(3), 129-131.

การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร
เทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*

An Application of Iddhipāda for Personnel in the Performance of Duties in
Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province

พระครูปลัดสุริยะ ชวนปญโญ (ศรีสุระ)

Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo (Srisura)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

Corresponding Author's Email: Waynetto8@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 114 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ มีค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชน ตามลำดับ 2) บุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ ควรประยุกต์หลักวิมังสา ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ควรประยุกต์หลักจิตตะ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดการเอาใจใส่จดจ่อ จริ่งจ้อยอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่การให้บริการอยู่เสมอ ควรประยุกต์หลักวิริยะ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความขยันหมั่นเพียร และอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงานที่ได้รับมอบหมาย มากยิ่งขึ้น และควรประยุกต์หลักฉันทะ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อการมีใจรักในสิ่งที่ทำใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักอิทธิบาท 4; การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร

*Received November 10, 2023; Revised November 27, 2023; Accepted November 30, 2023

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate an application of *Iddhipāda* (the four paths of accomplishment) for personnel in the performance of duties in Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province; and 2) to collect recommendations on an application of *Iddhipāda* (the four paths of accomplishment) for personnel in the performance of duties in Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province. A quantitative research approach was used in the study. The sample group consisted of 114 people from Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province. The sample size was calculated using the Taro Yamane formula. The study's instruments were a questionnaire with a 5-point Likert scale, an IOC of 0.67 - 1.00, and a reliability of 0.92. Frequency, percentage, mean, and standard deviation were the statistics employed for content analysis.

From the study, the following results are found: 1) An application of *Iddhipāda* (the four paths of accomplishment) for personnel in the performance of duties in Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province, is overall at a high level. When examining the individual aspects, all four aspects are at a high level, with the mean value ranging from the highest to the lowest level: public administration, mission, provision of services and public duty, respectively; 2) Personnel from Selaphum Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province have made the following recommendations for applying *Iddhipāda* (the four paths of accomplishment) in their performance of duties: *Vīmaṃsā* (investigation) is the first step toward improving performance toward the public; *Citta* (thoughtfulness) is the second step toward ensuring that personnel remain focused, attentive, and determined while providing services; *Viriya* (effort) is the third step toward ensuring personnel are diligent and patient in carrying out their assigned missions; and *Chanda* (aspiration) is the fourth step toward ensuring personnel is passionate about their work and have faith and confidence in it, which results in successes.

Keywords: Application; *Iddhipāda*; Performance of Duties by Personnel

บทนำ

หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากมีการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของการพัฒนาแล้วก็ยังมีการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนงานการบริหารราชการ การปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงาน และการให้บริการอื่นๆ อีก และมีหลายหน่วยงานมักประสบกับปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ แล้วก็จะมักจะปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ การปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ต้องอาศัยความรู้ ความฉลาด ความสามารถ ทั้งศาสตร์ และศิลป์ ศาสตร์ คือ การใช้ความรู้ต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับสภาพภารกิจกิจการงาน เพื่อบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพ และศิลป์ คือ การใช้หลักคุณธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ การบริหารราชการแผ่นดินที่ดี ปัจจุบันรัฐบาลได้มอบหมายให้หน่วยงานท้องถิ่นทุกหน่วยงานนำเอาหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ไปใช้ในการบริหารสาธารณะเพื่อก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้

เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ (Phra Rueangdet Chotithammo, 2019) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 กำหนดให้รัฐจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการและพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2555 มาตรา 3/1 กำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปยึดถือเป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของตน คือ 1) พึงดำรงตนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ และมีความรับผิดชอบ 2) พึงปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้ตรวจสอบ 3) พึงให้บริการด้วยความเสมอภาค สะดวก รวดเร็ว มีอัธยาศัยไมตรี โดยยึดประโยชน์ของ ประชาชนเป็นหลัก 4) พึงปฏิบัติหน้าที่โดยยึดผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างคุ้มค่า และ 5) พึงพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มีการสืบทอดปฏิบัติกันมาช้านาน และได้รับการยกย่องยอมรับว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเลิศในการปฏิบัติ Phra Dhammakosajarn (Paṅṅkālā Nandabhikkhu, 2002) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) หากบุคคลใดปฏิบัติอย่างถูกวิธีและเหมาะสมแล้วย่อมเกิดประโยชน์ คือ เป็นข้าศึกต่อความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่อ งาน ไม่ท้อแท้ มีกำลังต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา ที่ยากก็กลายเป็นง่าย ทำให้มีกำลังใจ ไม่เบื่องาน ไม่ทอดทิ้งงาน เป็นคนไม่จู้จี้จกใจ ก้าวหน้า กำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานต่อเนื่อง เป็นคนไม่อ่อนแอ มักทำงานที่ยาก ทำอะไรมักสำเร็จ มีความก้าวหน้า งานไม่ค้างค้ำ เป็นคนมีสมรรถภาพ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ แก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ งานไม่เสียหาย ช่วยให้งานไม่ผิดพลาด และทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ทำงานไม่ผิด ไม่เปลืองทุนเปลืองแรงเปลืองเวลา และไม่ทำให้ใจเหลว คุณค่าดังกล่าว หากได้นำไปปฏิบัติหน้าที่ย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2003)

เทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ ทั้งสิ้นจำนวน 159 คน ที่ผ่านมาการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2550 ว่าด้วยคุณธรรมของข้าราชการ (Office of the Civil Service Commission, 2017) และแนวนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ว่าด้วยหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Department of Local Administration Promotion, 2007) ทั้งนี้เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล แต่การปฏิบัติหน้าที่ก็ยังไม่สามารถทำให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจเป็นเพราะบุคลากรขาดความรักพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ขาดความขยันหมั่นเพียร ขาดความเอาใจจดจ่อเอาใจใส่รับผิดชอบ และการใช้เหตุผลในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทรงคุณค่าหากมีการนำไปใช้ในบุคลากร อาจทำให้หน่วยงาน องค์กร มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ตามที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท 4 คือ ทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในทุกด้าน แต่ต้องมีคุณธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ ความรักพอใจ วิริยะ ความเพียรขยัน จิตตะ เอาใจจดจ่อ วิมังสา ไคร่ครวญ ใช้เหตุผล (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2003) หากมีการนำไปใช้ก็จะทำให้เกิดผลสำเร็จต่อตนเองและส่วนรวมได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ แต่ก็ไม่สามารถหาได้ว่าบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิอำเภอเสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด นำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มากน้อยเพียงใด เพราะยังไม่มีการศึกษาที่แน่นอน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อทำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary study)

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษารวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความ วารสารวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยการนำเอกสารในส่วนที่ต้องการมาเรียบเรียงเพื่อหาข้อมูลส่วนที่ขาดหรือไม่ทันสมัยในภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากร ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 159 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 114 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended questionnaire) สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบแบบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended questionnaire) สอบถามเกี่ยวกับระดับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นคำถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ช่วงระดับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92 และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended questionnaire) ข้อเสนอแนะของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิอำเภอเสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 114 คน โดยการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลระดับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม รายด้าน และรายข้อ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1.1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทั้งแปดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ (จิตตะ)” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7 ที่ว่า “พยายามปรับปรุงต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (วิมังสา)”

1.2 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงาน พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทั้งแปดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงานที่ได้รับมอบหมาย (จิตตะ)” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7 ที่ว่า “พยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (วิมังสา)”

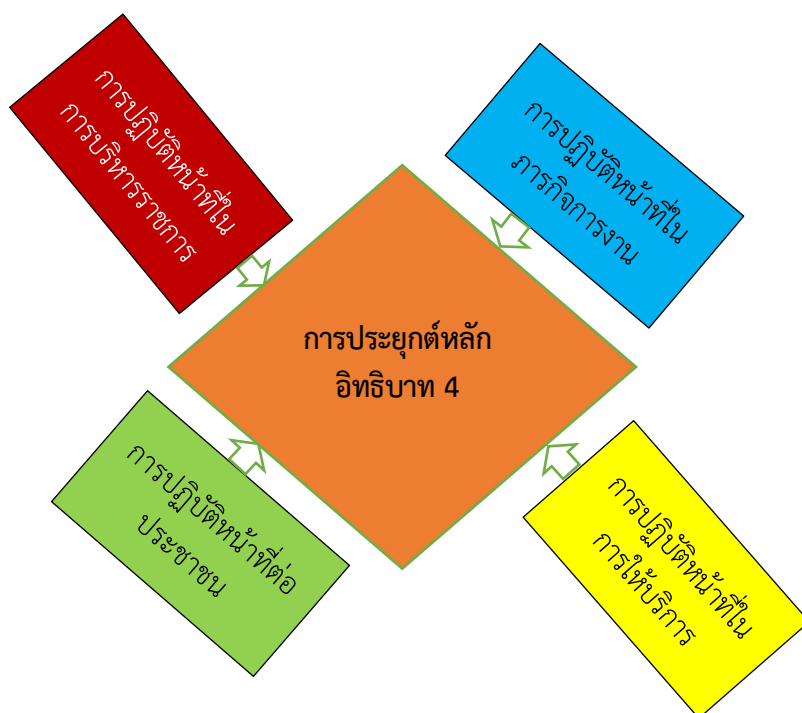
1.3 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากแปดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 7 ที่ว่า “พยายามปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (วิมังสา)” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “เอาใจใส่จดจ่อ จริงจังอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่การให้บริการอยู่เสมอ (จิตตะ)”

1.4 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทั้งแปดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “มีความรับผิดชอบต่อทิศต่อการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชน (จิตตะ)” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 7 ที่ว่า “พยายามปรับปรุงต่อการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (วิมังสา)”

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า บุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งสี่ด้าน ลำดับตามความถี่สูงไปหาลำดับต่ำ สามอันดับแรก ได้แก่ ควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิมังสา) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

ควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (จิตตะ) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดการเอาใจใส่จดจ่อ จริงจัง อยู่กับการปฏิบัติหน้าที่การให้บริการอยู่เสมอ และควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิริยะ) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความขยันหมั่นเพียร และอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงานที่ได้รับมอบหมาย มากยิ่งขึ้น และควรประยุกต์หลักฉันทะ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อการมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร

องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ 2) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงาน 3) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ และ 4) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชน และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรประสบความสำเร็จนั้น บุคลากรควร ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท 4 คือ 1) ฉันทะ (พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) คือต้องรักในงานของตนอยู่เสมอ เพื่อให้ตนมีจิตฝักใฝ่ที่จะให้งานของตนนั้นบรรลุผลสำเร็จ 2) วิริยะ (เพียรประกอบสิ่งนั้น) คือ มีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงาน ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ (เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) ต้องใส่ใจในงานของตน เอาจิตฝักใฝ่ไม่ ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลือนลอย มีความกระตือรือร้น ทำด้วยความมีชีวิตชีวา ทำงานด้วยความรอบคอบ ไตร่ตรองหาเหตุผล 4) วิมังสา (หมั่นตรិตรอง พิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น) หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่อง อยู่เสมอ คิดวางแผนหาวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพของตนเองมิให้ต่างพร้อย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักคุณธรรม สามารถน้อมนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ แล้วทำให้เกิดผลได้เป็นอย่างดี ปฏิบัติแล้วทำให้บังเกิดฤทธิ์ผลยกระดับตัวตนและจิตใจได้สูงขึ้น พร้อมทั้งเป็นคุณธรรมอันยั่งยืน ซึ่งบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน ได้เป็นอย่างดี อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้โดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto) (2003) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง อิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่ายๆว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่างคือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำเอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrapalad Saichon Jittakaro (Atpaksa) (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naewchampa (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า บุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งสี่ด้าน ลำดับตามความถี่สูงไปหาลำดับต่ำ สามอันดับแรก ได้แก่ ควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิมังสา) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (จิตตะ) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดการเอาใจใส่จดจ่อ จริงจังอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่การให้บริการอยู่เสมอ และควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิริยะ) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความขยัน มั่นเพียร และอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการกิจการงานที่ได้รับมอบหมาย มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรได้นำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Thawin Yasintharo (Saengsud) (2015) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล หนองพอก อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความสำคัญคือ งานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นความรับผิดชอบโดยตรง ผู้บริหารควรพิจารณาว่างานนั้นมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อหรือควรโอนกลับไปให้ผู้มีหน้าที่โดยตรงรับผิดชอบตามเดิม และการได้ศึกษาวิทยาการใหม่ๆ จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรกำหนดโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับภารกิจ รวมทั้งกำหนดสายการบังคับบัญชาและมอบหมายงานให้เหมาะสมและชัดเจน และผู้บริหารควรเป็นผู้ที่สนใจและเอาใจใส่ในงาน คอยตรวจดูแลงานทุกขณะ สิ่งใดที่บกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข ไม่ปล่อยให้งานเป็นไปตามยถากรรม

สรุป

การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสกลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มี 4 ด้าน เมื่อวิเคราะห์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจงาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชน ตามลำดับ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า บุคลากรควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิมังสา) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (จิตตะ) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดการเอาใจใส่จดจ่อ จริงจังอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่การให้บริการอยู่เสมอ และควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิริยะ) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความขยันหมั่นเพียร และอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจงานที่ได้รับมอบหมายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน ดังนั้น ควรวิจัย ประสิทธิภาพการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชน ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสกลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าน้อยที่สุดในสี่ด้าน ข้อ 7 ที่ว่า “พยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (วิมังสา)” ดังนั้น ควรวิจัย แนวทางส่งเสริมการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชน ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสกลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่มากที่สุด คือ ควรประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิมังสา) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เกิดความพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ในประชาชนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้น ควรวิจัย แนวทางส่งเสริมการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 (วิมังสา) ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสกลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและสร้างเครื่องมือวัดการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนที่เป็นแบบแผนหรือมาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นนำไปสู่การศึกษาข้อมูลเชิงลึก

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในเทศบาลอื่นๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานแบบยั่งยืนต่อไป

References

- Naewchampa, Ch. (2009). *Application of the 4 Iddipadas in the Performance of Duties by Personnel of the Office of Disaster Prevention and Mitigation, Bangkok*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Office of Education Bangkok, Office of Educational Strategy. (2017). *Summary of the Follow up on the Standard Quality of Schools under the Bangkok Metropolitan Administration (SMART School)*. Bangkok: Printing House, Agricultural Cooperative Assembly of Thailand.

- Phra Dhammakosajarn (Paññā Nandabhikkhu). (2002). *A Happy Life, There Is No Happiness Greater than Peace of Mind*. Bangkok: Graduate School Mahidol University.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhism (Vocabulary Version)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Rueangdet Chotithammo. (2019). Thai Economy in the Era of Globalization. *Vanamdanghraek Buddhist Journal Periscope*, 6(2), 109-126.
- Phra Thawin Yasindharo (Saengsud). (2015). The Application of Buddhism's Four Paths of Accomplishment (Iddhipada) to Personnel's Work Performance at Tambon Nong Phok Administrative Organization in Nong Phok District, Roi Et Province. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 4(1), 104-118.
- Phrapalad Saichon Jittakaro (Atpaksa). (2011). *Personnel Management of the Subdistrict Administrative Organization in Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province, According to the Principle of Iddhipada 4*. (Master's Thesis). Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Pisanbut, S. (2008). *Business Research*. Bangkok: Witthayapat Company Limited.

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง*

Factor Analysis of Community Enterprises in the Food Processing and Product
Groups in the Lower Central Region

¹เปรมระพี อูยามวีรหิรัญ, ชญาภัทร กี่อาริโย, ธนภพ โสตรโยม และ น้อมจิตต์ สุธีบุตร
¹Premraphi Ooaymaweerahirun, Chayapat Kee-ariyo, Thanapop Soteyome
and Nomjit Suteebut

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Premraphi.o@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

วิสาหกิจชุมชน ดำเนินงานโดยคณะบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน นำความรู้ ภูมิปัญญาและทรัพยากร มาผลิตสินค้าก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ วิสาหกิจชุมชนจะมีความยั่งยืนได้นั้นต้องดำเนินงานที่ทันสมัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในเขตภาคกลางตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 365 คน ซึ่งมาจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง 2 ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในช่วงปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2565 จำนวน 24 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกนแบบอโรทอนอลด้วยวิธีแวนแมกซ์และค่าความแปรปรวนค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มี 13 ปัจจัย 2) ด้านการบริหารจัดการ มี 11 ปัจจัย 3) ด้านการตลาด มี 6 ปัจจัย 4) ด้านภาวะผู้นำ มี 5 ปัจจัย 5) ด้านการผลิต มี 4 ปัจจัย และ 6) ด้านวัตถุดิบ มี 4 ปัจจัย ผลที่ได้สามารถนำมาอธิบายความสอดคล้องขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารเขตภาคกลางตอนล่างได้ร้อยละ 76.999 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างซึ่งได้มีการจัดทำเป็นรูปแบบสำหรับให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ; วิสาหกิจชุมชน; กลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร; ภาคกลางตอนล่าง

Abstract

Community Enterprise is operated by people who share a common way of life by applying knowledge, local wisdom, and resources to produce products or services to create jobs and generate income. As a result, communities can become self-reliant. Community enterprises can be strengthened. Modern operational approaches must be taken to cope with change. The objective of this research article was to analyze the operating factors of community enterprises in the food processing and product group in the lower central region. The sample group used in this research was a member of community enterprises. A total of 365 people from the lower central region 2 community enterprises received the outstanding community enterprises during the year 2017-2022, 24 locations in the 4 provinces, Prachuap Khiri Khan, Phetchaburi, Samut Songkhram, and Samut Sakhon province. The instrument used is a questionnaire with a 5-level rating scale. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation and exploratory component analysis. The elements were extracted using the principal component analysis technique and rotated the orthogonal axis using the varimax method and the variance chi-square value.

The research results found that the operating factors of community enterprises in the food processing and product group in the lower central region consist of 6 main components: 1) member participation, there are 13 factors, 2) management, there are 11 factors, 3) marketing, there are 6 factors, 4) leadership, there are 5 factors, 5) production, there are 4 factors and 6) raw material, there are 4 factors. The results can be used to explain the consistency of the operational factors of community enterprises in the food processing and product group. Lower Central Region received 76.999 percent. The results of this research show the operating factors of community enterprises in the food processing and product group have been prepared as a model for community enterprises in the food processing and product group to apply further.

Keywords: Factor Analysis; Community Enterprises; Food Processing and Product Groups; The Lower Central

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise: SMCE) เป็นธุรกิจชุมชนจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีสมาชิกตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ผลิตสินค้าหรือบริการเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนและความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล มีการจัดจำหน่ายทั่วไป ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก ในปี พ.ศ. 2564 วิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีจำนวน 91,971 แห่ง สมาชิกรวม 1,547,495 คน ประเภทกิจการที่น่าสนใจ คือ วิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 12,556 แห่ง (Department of Agricultural Extension, 2020) มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศด้วยวิสาหกิจชุมชนดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกันมีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบ

กิจการ โดยการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรมาผลิตสินค้าหรือบริการ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ (Phatratkul, Sangthongluan, Punoiam and Siranwarissara, 2023) ซึ่งภาครัฐเองได้ตระหนักถึงความสำคัญและได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 (Community Enterprise Promotion Division, 2021) ในการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อประกอบ ธุรกิจการค้า โดยมีหลักการประเมินผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง ทำให้วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยจำเป็นต้องยกระดับและเพิ่มศักยภาพตนเอง ในการเรียนรู้กฎระเบียบและการสร้างความยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและ ดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายได้

พื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัดซึ่งมีพื้นที่ติดชายทะเล ได้แก่ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร มีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 468 แห่ง (Department of Agricultural Extension, 2020) จากแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลาง ตอนล่าง 2 พ.ศ. 2566 – 2570 รายงานว่าพื้นที่นี้มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในปี 2563 มูลค่า 13,910,700,343 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 13.83 ซึ่งเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก ปี 2561 จากการศึกษาข้อมูลพบว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในเขตภาคกลาง ตอนล่าง 2 เป็นชุมชนเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืน เนื่องจากจำนวนวิสาหกิจ ชุมชนที่มีการแปรรูปอาหารในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและธุรกิจประเภทนี้มีโอกาสเติบโตอย่างมาก ในอนาคต จึงมีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 สู่ “เพชรสมุทรคีรีมั่งคั่ง เศรษฐกิจเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุลและยั่งยืน” (Provincial group strategy, 2020) ซึ่งการพัฒนาไปสู่เป้าหมายนั้น จึงควรเริ่มต้นตั้งแต่ผู้ประกอบการระดับชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในพื้นที่

ดังนั้น การที่วิสาหกิจชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้นั้น ต้องมีแนวทางในการจัดการที่ทันสมัยเพื่อรับมือ กับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจชุมชนในยุคปัจจุบันซึ่งต้องเผชิญกับปัจจัยแวดล้อมทางการ บริหารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Kanokhong, 2018) ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการ เปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ การเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อ โควิด 19 โดยในช่วงหลังสถานการณ์โควิด 19 ปรากฏการณ์ก้าวผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” เป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ที่ประชาชนทุกภาคส่วนต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตตลอดจนการดำเนิน ธุรกิจที่มีการ ปรับเปลี่ยนเพิ่มช่องทางการทำธุรกิจออนไลน์ นอกจากนี้การดำเนินชีวิตในโลกยุค Next Normal จะมุ่งเน้น เรื่องความปลอดภัยและสุขอนามัยเป็นสำคัญ เทคโนโลยีจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อ “ลดการสัมผัส” เป็นการ สนับสนุนให้เกิดระบบที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ในการพัฒนาธุรกิจและการให้บริการ และเป็นการสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย จากสถานการณ์โควิด 19 (Phunboonmee, 2021) เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยีดิจิทัลในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และผลกระทบจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ทุกองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคธุรกิจในทุกระดับ ไม่เว้นแม้แต่วิสาหกิจชุมชนที่ต่างได้รับผลกระทบและจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อความอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนในอนาคต การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศควรเป็นการมอง ทุกภาคส่วน ทั้งนี้หากเศรษฐกิจระดับฐานรากมีความเข้มแข็งแล้วก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจในระดับถัดขึ้นไปด้วย

เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการเชื่อมโยงระหว่างฐานรากเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ อาศัยทั้งภูมิปัญญา การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การตลาดและประสิทธิภาพต่างๆ ที่สามารถผลิตสินค้าและบริการก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนนั้น เมื่อการรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งก็สามารถสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนและอาจยกระดับการแข่งขันในตลาดให้สูงขึ้นได้ในอนาคต (Kaewkaunkhai, 2018)

จากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมทำให้เห็นถึงความสำคัญ ปัญหา และอุปสรรคในสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีแนวความคิดศึกษาการปรับตัวในช่วงวิกฤตไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง และการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง นำข้อมูลที่ได้มาสร้างรูปแบบการปรับตัววิกฤตไปสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหากเกิดโรคระบาดร้ายแรงหรือเหตุการณ์ในลักษณะคล้ายกัน และนำไปสู่การบริหารจัดการยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Human Resource หรือ Digital HR) เป็นแนวทางให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่ความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในพื้นที่ ภาคกลางตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง กลุ่ม 2 จำนวน 4 จังหวัด โดยเป็นวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการต่อเนื่องและได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดช่วงปี พ.ศ.2560 - พ.ศ.2565 ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 4 แห่ง จังหวัดเพชรบุรี 9 แห่ง จังหวัดสมุทรสงคราม 1 แห่ง และจังหวัดสมุทรสาคร 10 แห่ง รวม 24 แห่ง โดยการสร้างแบบสอบถามซึ่งประเด็นคำถามได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานวิสาหกิจชุมชนในเบื้องต้น (Ooaymaweerahirun, 2023) นำข้อมูลการดำเนินงานที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงาน และสร้างเป็นรูปแบบ (Model) การดำเนินงานสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดช่วงปี พ.ศ.2560 - พ.ศ.2565 จำนวน 24 วิสาหกิจชุมชน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อให้องค์ประกอบมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจครั้งนี้ มีจำนวน 46 ตัวแปร ดังนั้นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ควรใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทั้งหมด 230 คน เพื่อให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเพียงพอในการเก็บข้อมูลที่อาจมีการคลาดเคลื่อนในกรณีที่ได้แบบสอบถามไม่ครบ จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5 - 10 เท่า ของตัวแปร (Ferketich, 1991; Gorsuch, 1983) โดยคำนวณจำนวนตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 345 คน (46 ตัวแปร x 7.5 เท่า) เมื่อเก็บข้อมูลจริงได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 365 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งสร้างประเด็นคำถามจากการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาเบื้องต้น มาสร้างแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try Out) ประธานวิสาหกิจชุมชน/ รองประธานวิสาหกิจชุมชน/เลขาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรลาดบัวขาว จังหวัดราชบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการ และคำถามมีความเหมาะสมหรือไม่ จากนั้นนำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น (1) ทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยวิธีการหาค่า IOC (Index of Item-objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้และลักษณะของข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบหาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบสอบถาม ทั้งนี้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่าค่าเกณฑ์ดังกล่าวคืออยู่ในช่วง 0.80 ถึง 1.00 และ (2) ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ใช้เกณฑ์การยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 ค่าที่ได้ของการทดสอบนี้ คือ 0.92 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องสำหรับนำไปวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 365 คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ปัจจัย ใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) (Hair et al. 2010) เพื่อนำข้อมูลมาสรุปผลและสร้างรูปแบบต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้มีการตั้งชื่อให้สื่อความหมายให้สอดคล้องครอบคลุมรายการในแต่ละองค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง

องค์ประกอบ	ปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	1. การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง 2. การระดมทุนตามช่วงเวลาชัดเจน 3. มีการประเมินผลการทำงาน เพื่อให้สมาชิกนำไปปรับปรุง 4. เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การวางแผนการดำเนินงาน การวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 4. ประธานวิสาหกิจชุมชนจัดการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5. มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างชัดเจน 6. การจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะอย่างสม่ำเสมอ 7. ได้รับการสนับสนุนเครื่องมือจากหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 8. มีการดำเนินงาน หรือบริหารงานในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกิดความเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกองค์กร 9. มีการวางแผนการตลาด มีผู้รับผิดชอบด้านการตลาด 10. มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตที่ทันสมัย การสร้างเครือข่ายด้านการตลาดในการกระจายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป การปรับราคาของตลาด ไม่มีผลกระทบต่อวัตถุดิบที่ใช้การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
ด้านการบริหารจัดการ	1. มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน 2. มีการกำหนดขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่ชัดเจน 3. การวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการสืบทอดกิจการ 4. การกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงของสมาชิกในการทำงาน 5. มีการควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ 6. การกำหนดค่าตอบแทนที่ชัดเจนเหมาะสม 7. มีจรรยาบรรณในการจัดหาวัตถุดิบ 8. การสร้างขวัญและกำลังใจ เช่น การจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสม 9. แรงงานส่วนใหญ่มาจากสมาชิกในกลุ่ม 10. กำหนดราคาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่เหมาะสมกับคุณภาพ 11. การติดตามข้อมูลและความต้องการของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบ	ปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ด้านการตลาด	1. มีการกำหนดกลุ่มลูกค้าที่ชัดเจน 2. การส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป 3. มีแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่ชัดเจน 4. จัดสรรจำนวนแรงงานเพียงพอต่อการะงาน 5. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้และทักษะสอดคล้องกับงาน 6. สร้างกระบวนการขนส่งผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่รวดเร็ว
ด้านภาวะผู้นำ	1. ประธานวิสาหกิจชุมชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2. ประธานวิสาหกิจชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3. การบริหารงานของกลุ่มที่โปร่งใส 4. แหล่งเงินทุนที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ งบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินงาน 5. ประธานวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความสามารถ
ด้านการผลิต	1. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีวางจำหน่ายตลอดทั้งปี 2. การออกแบบผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปมีความโดดเด่นเป็นที่ต้องการของตลาด 3. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปให้มีความหลากหลาย 4. ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า
ด้านวัตถุดิบ	1. มีการกำหนดคุณภาพวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร 2. สามารถจัดหาวัตถุดิบเพียงพอต่อการผลิตในแต่ละเดือน 3. มีการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ 4. มีการเก็บรักษาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอย่างถูกต้อง

จากตารางที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง พบว่ามีทั้งหมด 43 ข้อ สามารถจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบได้ 6 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนรวม เท่ากับ 76.999 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มี 13 ปัจจัย 2) ด้านการบริหารจัดการ มี 11 ปัจจัย 3) ด้านการตลาด มี 6 ปัจจัย 4) ด้านภาวะผู้นำ มี 5 ปัจจัย 5) ด้านการผลิต มี 4 ปัจจัย 6) ด้านวัตถุดิบ มี 4 ปัจจัย

ตารางที่ 2 ค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละความแปรปรวน สะสมขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของ ความแปรปรวน	ร้อยละของ ความแปรปรวนสะสม
1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	22.080	47.999	47.999
2. ด้านการบริหารจัดการ	5.949	12.933	60.932
3. ด้านการตลาด	3.226	7.012	67.944
4. ด้านภาวะผู้นำ	1.611	3.502	71.446
5. ด้านการผลิต	1.317	2.863	74.309
6. ด้านวัตถุดิบ	1.238	2.690	76.999

จากตารางที่ 2 แสดงว่าองค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการตลาด 4) ด้านภาวะผู้นำ 5) ด้านการผลิต 6) ด้านวัตถุดิบ มี ค่าไอเกน (Eigen Values) อยู่ระหว่าง 1.238 - 22.080 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1.0 มีค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 2.690 - 47.999 โดยองค์ประกอบทั้ง 6 สามารถร่วมกันอธิบายปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่างได้ร้อยละ 63.108

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	0.566 - 0.919
2. ด้านการบริหารจัดการ	0.500 - 0.786
3. ด้านการตลาด	0.519 - 0.747
4. ด้านภาวะผู้นำ	0.615 - 0.834
5. ด้านการผลิต	0.637- 0.735
6. ด้านวัตถุดิบ	0.567 - 0.750

จากตารางที่ 3 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง แต่ละด้านได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.566 - 0.919 2) ด้านการบริหารจัดการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.500 - 0.786 3) ด้านการตลาด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.519 - 0.747 4) ด้านภาวะผู้นำ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.615 - 0.834 5) ด้านการผลิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.637- 0.735 และ 6) ด้านวัตถุดิบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.567 - 0.750

องค์ความรู้ใหม่

การจากวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 6 องค์ประกอบ ตามแผนภูมิ “PMMLPR MODEL” ดังต่อไปนี้

Figure 1: PMMLPR Model

จากแผนภูมิผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

- 1) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (Participation) ประกอบด้วย
 1. ร่วมตัดสินใจ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าการประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของวิสาหกิจชุมชน
 2. ร่วมดำเนินการ มีการระดมทุนจากสมาชิก มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย
 3. ร่วมติดตามและประเมินผล มีการทบทวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และประเมินผลการดำเนินงาน
 4. ร่วมรับผลประโยชน์ สมาชิกมีการพัฒนาความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีเครื่องมือที่ทันสมัย
- 2) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ (Management) ประกอบด้วย
 1. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ให้กับสมาชิกเพราะแรงงานมาจากสมาชิกในกลุ่มมีการกำหนดค่าแรงตามความเหมาะสม
 2. การบริหารทรัพยากร มีการวางแผนในการหาผู้ที่มาสืบทอดกิจการ
 3. การกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลง วิสาหกิจชุมชนทุกวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลง รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก เช่น การจัดสวัสดิการต่างๆ

3) องค์ประกอบด้านการตลาด (Marketing) ประกอบด้วย

1. ความรู้และทักษะด้านการตลาด สมาชิกที่ดูแลรับผิดชอบด้านการตลาดมีความสามารถในการทำงานด้านการตลาด มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร
2. ช่องทางการจัดจำหน่าย กำหนดกลุ่มลูกค้า มีแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่ชัดเจน การขนส่งผลิตภัณฑ์ที่รวดเร็ว

4) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ (Leadership) ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะผู้นำ ผู้นำหรือประธานวิสาหกิจชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
2. การบริหารจัดการ ผู้นำหรือประธานวิสาหกิจชุมชนบริหารงานวิสาหกิจชุมชนด้วยความโปร่งใส มีความสามารถในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

5) องค์ประกอบด้านการผลิต (Production) ประกอบด้วย

1. การวางแผนการผลิต มีการกำหนดเป้าหมายในการผลิต
2. การดำเนินงานการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตให้มีความโดดเด่นทันกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะหลากหลายตามความต้องการของลูกค้า
3. การควบคุมการผลิต ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า

6) องค์ประกอบด้านวัตถุดิบ (Raw Material) ประกอบด้วย

1. การจัดหาวัตถุดิบ มีการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ เพื่อให้มีวัตถุดิบเพียงพอต่อการผลิต
2. คุณภาพวัตถุดิบ มีการกำหนดคุณภาพวัตถุดิบ
3. การเก็บรักษาวัตถุดิบ มีการเก็บรักษาวัตถุดิบที่ถูกต้อง

ในด้าน “PMMLPR MODEL” เป็นรูปแบบของการที่วิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปเป็นแบบอย่างการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากวิจัย พบว่า การจากวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ

1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ในรูปแบบออนไลน์ และในพื้นที่วิสาหกิจชุมชนเพื่อร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานในการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน การระดมทุน ระดมทุนจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย การปันผล สมาชิกวิสาหกิจชุมชนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน มีการทบทวนการทำงานทุกกิจกรรม และประเมินผลการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Paekul, Sutthinarakorn, and Jeerapattanatorn (2021) กล่าวว่า การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหาร จังหวัดนครนายก สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยสมาชิกได้ร่วมกันนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ด้านการตัดสินใจในการดำเนินงาน มีการรายงานข้อมูลให้กับสมาชิกให้รับทราบร่วมกัน รวมถึงการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานโดยความร่วมมือของสมาชิก สอดคล้องกับ Laophuangsak (2014) กล่าวว่า ความร่วมมือระหว่างสมาชิกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย การรับรู้ปัญหาาร่วมกัน การร่วมมือกันในการค้นหารูปแบบและวิธีการดำเนินการ การร่วมมือกันในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ การร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมการร่วมมือกันในการประเมินผลในการดำเนินงาน ร่วมมือกัน ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะความรู้โดยการเข้าร่วมอบรม

กิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anusonphat, and Poompurk (2022) ในด้านการส่งเสริมธุรกิจผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในสภาวะวิกฤติโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยมีการพัฒนาคนในชุมชนให้ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนด้วยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อจำหน่ายในชุมชนและขายออนไลน์ และการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีในท้องถิ่น พัฒนาการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น เพื่อสร้างความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น

2) ด้านการบริหารจัดการ โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ การบริหารทรัพยากร การกำหนดกฎระเบียบ และข้อตกลง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง มีการกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบและปฏิบัติตามกฎระเบียบ การกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของสมาชิกแต่ละคน เช่นเดียวกับ Community Enterprise Promotion Division (2018) วิสาหกิจชุมชนบ้านคลองสำโรง ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ได้มีการจัดระเบียบโครงสร้างการดำเนินงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการฝ่ายวัตถุดิบ คณะกรรมการฝ่ายผลิต คณะกรรมการฝ่ายการตลาด คณะกรรมการฝ่ายควบคุมที่ปรึกษา กลุ่ม ทั้งนี้การกำหนดบทบาทหน้าที่ขึ้นอยู่กับการทำงานวิสาหกิจชุมชนในแต่ละกลุ่มจะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของสมาชิกและจำนวนสมาชิกของกลุ่ม การบริหารจัดการทรัพยากร การสืบทอดกิจการวิสาหกิจชุมชนต้องวางแผนคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเข้ามาเรียนรู้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง มีผู้มารับช่วงต่อในการบริหารงานได้ทันที (Anusonphat, and Poompurk, 2022) ทางรอดด้านการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน การถ่ายทอดสืบทอดให้ความรู้ความเข้าใจและจัดการความรู้ การให้ความรู้ในการออกแบบผลิตตามความต้องการของตลาดในปัจจุบันและสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาวะวิกฤติโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลองการผลิตผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน การสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับทางรอดและทางเลือกการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน ศึกษาและพัฒนาแบบทางรอดหรือความอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชน การติดตามสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อวางแผนและเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิสาหกิจชุมชนมีการปรับตัว นอกจากนี้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างมีจรรยาบรรณในการหาวัตถุดิบ มีขั้นตอนในการผลิตที่ชัดเจน ควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต ราคาผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับคุณภาพ มีการติดตามลูกค้าหลังการขายเพื่อตอบสนองรับจากลูกค้า

3) ด้านการตลาด การตลาดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร มีการปรับตัวเรื่องทักษะความรู้ด้านการตลาดให้ทันต่อสถานการณ์ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีการกำหนดกลุ่มลูกค้าแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่ชัดเจน ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างทุกกลุ่ม มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งภายในและนอกชุมชน ร้านขายของฝาก ออกบูธจำหน่ายอาหารในงานแสดงสินค้าในห้างสรรพสินค้า หรืองานกาชาด งานเกษตรแฟร์ งานมหกรรมอาหารที่เมืองทองธานี การขายออนไลน์ผ่านไลน์ เฟสบุ๊ก เพจตลาดเกษตร เพจของออร์อย เช่นเดียวกับ Community Enterprise Promotion Division (2018) รายงานว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านคลองสำโรงเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและช่องทางการตลาดของกลุ่ม สอดคล้องกับ Community Enterprise Promotion Division (2021) วิสาหกิจ

ชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารฮาลาลเนื้อสัตว์เพชรบุรีที่รายงานว่ากลุ่มทำการตลาดแบบเชิงรุก ออกร้านจำหน่ายสินค้าเป็นประจำ เน้นขายสินค้าทานเล่น เช่น ลูกชิ้นเนื้อ ข้าวเหนียวเนื้อฝอยเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าในห้างสรรพสินค้า (Premium grade) ตลาดนัดกลางคืน เช่น ตลาดจើจ๊อดแฟร์ซึ่งเป็นตลาดที่มีกระแสตามสื่อสังคมออนไลน์ ร้านขายของฝาก และร้านค้าออนไลน์

4) ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประธานวิสาหกิจชุมชนบางท่านเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น จึงทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและคนในชุมชนให้การนับถือ ได้รับการยกย่อง อีกทั้งมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คิดพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ วางแผนคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการงานวิสาหกิจชุมชนด้วยความโปร่งใส การจัดหาแหล่งเงินทุนที่โปร่งใส เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phueakbuakhao (2021) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผู้นำโดยตำแหน่ง รองลงมาคือ ด้านผู้นำโดยการสร้างผลงาน ด้านผู้นำโดยการพัฒนาผู้อื่น ด้านผู้นำโดยการสร้างสัมพันธ์ที่ดีและด้านผู้นำโดยสมบูรณ์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง สามารถผลักดันและขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้อยู่รอดได้ และประสบผลสำเร็จ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ผู้นำกลุ่มเชิญหน่วยงานสาธารณสุขให้ความรู้ในการป้องกันและดูแลตัวเอง อีกทั้งจัดตารางการทำงานให้สมาชิกสลับผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำงานโดยทำการตรวจคัดกรองก่อนทำงาน เว้นระยะห่างในการทำงาน ไม่รับประทานอาหารร่วมกัน หมั่นล้างมือบ่อยครั้งในการทำงาน และสวมหน้ากากอนามัยตลอดการทำงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Anusonphat, and Poompurk (2022) ในสภาวะวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 การรวมพลังพลเมืองต้นรู้และการสร้างวิถีใหม่ของชุมชน สิ่งสำคัญคือ ผู้นำชุมชนต้องผลักดันการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองให้สามารถอยู่รอดในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ Chaichua, and Sangmahachai (2022) ศึกษาภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย พบว่าผู้นำควรสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ หมั่นเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ อีกทั้งสนับสนุนให้สมาชิกรู้จักการแสวงหาความรู้และนำความรู้มาแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด Faicharoenmongkol, and Chiangchana (2020) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ด้านภาวะผู้นำมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประเด็นความรับผิดชอบในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และประเด็นความรู้ ความสามารถในการเรื่องการทำธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

5) ด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการผลิต โดยกำหนดเป้าหมายในการผลิต ดำเนินงานการผลิตโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตให้มีความโดดเด่นทันกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะหลากหลายตามความต้องการของลูกค้า มีการควบคุมการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า เข้มงวดในการเข้าออกพื้นที่การผลิต สมาชิกฝ่ายการผลิตต้องมีการตรวจ ATK ก่อนเข้าฝ่ายการผลิต ผู้ที่มีความเสี่ยงหรือสัมผัสเสี่ยงให้งดการเข้าพื้นที่ผลิต และกักตัวเพื่อสังเกตอาการ ถ้าปลอดภัยสามารถกลับเข้ามาทำงานในพื้นที่ได้ตามปกติ สอดคล้องกับรายงานของ Anusonphat,

and Poompurk (2022) มีการควบคุมการผลิตสินค้าและบริหารที่ปลอดภัยจากเชื้อ ไวรัสโควิด-19 มีการควบคุมดูแลการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างเข้มงวด เช่น การผลิต อาหารที่ปราศจากสารเคมีหรือเชื้อไวรัสโควิด-19 การให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบ การสร้างวิถีใหม่ในการบริหารจัดการวิสาหกิจของชุมชน การเข้าออกในพื้นที่เสี่ยง การตรวจคัดกรองกลุ่มเสี่ยงที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านกระบวนการผลิตสินค้าและบริการในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน การตรวจสอบทรัพยากรในการผลิต สร้างความเชื่อมั่นในการผลิตอาหารของครัวเรือนในชุมชน พัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่มีศักยภาพ ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่น พัฒนาระบบการขนส่งสินค้าท้องถิ่นวิถีใหม่ที่สะดวกส่งสินค้าที่ รวดเร็ว ส่งเสริมการปลูกผักที่ปลอดภัยในระดับครัวเรือน การให้ความรู้แก่พลเมืองในสังคมในการเอาตัวรอดโดยการประชุมกลุ่มรวมพลังพลเมืองเพื่อให้มีความรู้การสร้างวิถีใหม่ในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนของชุมชน การรับมือและการป้องกันตนเองจากเชื้อไวรัสโควิด-19 การประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มคนในชุมชนต้นตัวรับรู้รับทราบการป้องกันตัว

6) ด้านวัตถุดิบ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง มีการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลักโดยการรับซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หรือชุมชน ทำให้มีวัตถุดิบเพียงพอต่อการผลิตแปรรูปอาหาร วัตถุดิบที่มาผลิตสินค้ามีการกำหนดคุณภาพเพื่อให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัย มีการเก็บดูแลรักษาวัตถุดิบที่นำเข้ามาในวิสาหกิจชุมชน จัดทำบัญชีการเบิกจ่ายวัตถุดิบวัตถุดิบไหนเข้ามาก่อนนำไปใช้ก่อนเพื่อไม่ให้มีวัตถุดิบเก่าค้างเหลือในคลัง

สรุป

ผลจากการทำแบบสอบถามของประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ในช่วงปี พ.ศ. 2560 - ปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง กลุ่ม 2 จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร มีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 24 ที่ได้รับรางวัล มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 365 คน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อรวบรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน พบว่า มีองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 จำนวน 6 องค์ประกอบ โดยมีค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 1.238 ถึง 22.080 โดยมีค่าความแปรปรวนสะสมของทั้ง 6 องค์ประกอบเท่ากับร้อยละ 76.999 โดยเรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบได้ดังนี้ 1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนจะดำเนินการอย่างยั่งยืนได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก 2. ด้านการบริหารจัดการ มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของสมาชิก 3. ด้านการตลาด มีการปรับตัวด้านการตลาดให้ทันต่อสถานการณ์ และมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย 4. ด้านภาวะผู้นำ ประธานวิสาหกิจชุมชนต้องเข้มแข็งมีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 5. ด้านการผลิต มีการวางแผนการดำเนินงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและโดดเด่นทันกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด และ 6. ด้านวัตถุดิบ มีการวางแผนจัดหาวัตถุดิบให้เพียงพอ ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ควบคุมคุณภาพให้มีมาตรฐานและปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การนำผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “PMMLPR MODEL” ไปใช้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ให้การสนับสนุนประธานวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองในการเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องการ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการทำการตลาด การใช้เทคโนโลยีในการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การวางแผนการตลาด การจัดทำบัญชีที่ทันสมัย หน่วยงานภาครัฐ ทำการกำกับและติดตามการเข้าร่วมอบรม การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติหรือไม่โดยติดตามผลการดำเนินงานทุกเดือนหรือทุกๆ 3 เดือน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในพื้นที่จังหวัดต่างๆ

2.2 ควรมีศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อการส่งออกสู่ต่างประเทศ

References

- Anusonphat, N., & Poompurk, C. (2022). New Normal Ways for The Survival and Adaptation of Community Enterprise after COVID-19 Crisis of Thailand. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(1), 1-19.
- Chaichua, K., & Sangmahachai, S. (2022). Leadership and Effectiveness of Community Enterprises in Thailand. *Interdisciplinary Social Sciences and Communication Journal*, 5(4), 1-11.
- Community Enterprise Promotion Division. (2018). *Outstanding Community Enterprise 2018*. Bangkok: New Thammada Press (Thailand) Co., Ltd.
- Community Enterprise Promotion Division. (2021). *Outstanding Community Enterprise 2021*. Bangkok: New Thammada Press (Thailand) Co., Ltd.
- Department of Agricultural Extension. (2018). *Report on the Number and Members of Community Enterprises and Community Enterprise Networks that Approved Registrations Classified by Country Location*. Retrieved May 20, 2022, from <http://smce.doae.go.th/smce1/report/reportsmcemember.php>
- Department of Agricultural Extension. (2020). *Report on the Number of Community Enterprises Registered with the Department of Agricultural Extension*. Retrieved May 20, 2022, from <http://smce.doae.go.th/aboutus.php>
- Faicharoenmongkol, W., & Chiangchana, J. (2020). *Factors that Influence the Success of the Outstanding Provincial Community Enterprise in 2017 – 2019*. Community Enterprise Promotion Division.
- Ferketich, S. (1991). Focus on Psychometrics: Aspects of Item Analysis. *Research Nursing Health*, 14(2), 165-168.
- Gorsuch, R. L. (1983). *Factor Analysis*. (2nd ed.) Hillsdale NJ: Erlbaum.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

- Kaewkaunkhai, T. (2018). Comparative Analysis of the Survival Management of the Silkworm Community Group, Ban Dan District, Buri Ram Province. *Journal of Economics and Management Strategy*, 5(2), 67-86.
- Kanokhong, K. (2018). A Guideline for Development and Management of Organic Vegetable Community Enterprise Network in Chiang Mai Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 6(2), 261-270.
- Laophuangsak, P. (2014). *Development of Management Model for Community Enterprise's Cluster for Enhancing Competitiveness of Community Economy in Western Region*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Bangkok.
- Ooaymaweerahirun, P. (2023). *The Next Normal Adaptation Model for Community Enterprises in the Food Processing and Product Groups in the Lower Central Region*. (Doctoral Dissertation). Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. Bangkok.
- Paekul, N., Sutthinarakorn, W., & Jeerapattanatorn, P. (2021). Operational Management of Nakhon Nayok Province Food Processing Community Enterprise. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 11(3), 343-356.
- Phatratkul, S., Sangthongluan, C., Punoiam, K., & Siranwarissara, A. (2023). Development of Marketing Strategies for Community Enterprises in the Processed Food Category from Pineapples in the Lower Central Region Group 2. *Journal of Academic for Public and Private Management*, 5(1), 64-82.
- Phueakbuakhao, W. (2021). Model for Developing Food Community Enterprise Leadership in Prachuap Khiri Khan Province Based on Sufficiency Economy Concept. *Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 20(2), 223-236.
- Phunboonmee, S. (2021). *Digital Transformation from New Normal to Next Normal*. Retrieved May 20, 2022, from <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>
- Provincial Group Strategy. (2020). *Provincial Group Development Plan 2023-2027*. Retrieved May 20, 2022, from https://www.osmcentral-s2.moi.go.th/2021/dev_plan

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

Development of a Model to Enhance Competency of Members of the Provincial Administrative Organization Council in Northeastern Provinces

¹การุณ สุจริตประภากร, มาลี ไชยเสนา และ นิสานาจ โสภภาพ

¹Karoon Sucharitpraphakorn, Malee Chaisena and Nisanart Sopapol

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Social Science and Humanities, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: karoon.sG63@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบัน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 252 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบกลุ่มขั้นตอนเดียว ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนารูปแบบจำนวน 13 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 3.88 2) รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2.1) ความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.2) ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2.3) การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล 2.4) การปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงาน เพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างมีคุณภาพและสร้างสรรค์ 3) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การส่งเสริมสมรรถนะ; สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to examine the current competency of members of the Provincial Administrative Organization Council in the northeastern provinces; 2) to develop a model to enhance the competency of members of the Provincial Administrative Organization Council in the northeastern provinces; and 3) to evaluate a model to enhance the competency of members of the Provincial Administrative Organization Council in the northeastern provinces. The study used a mixed-method approach. The sample group included 252 members of the Provincial Administrative Organization Council in the northeastern provinces, chosen using single-stage cluster sampling, as well as 13 experts on model development and 17 experts on model evaluation. A questionnaire, focus group discussion form, and evaluation form were utilized as tools. The collected data were assessed using the mean, standard deviation, and content analysis.

From the study, the following results are found: 1) The competency of members of the Provincial Administrative Organization Council in the northeastern provinces is overall at a high level, with a mean of 3.88; 2) A model to enhance the competency of members of the Provincial Administrative Organization Council in the northeastern provinces includes the following components: 2.1) Knowledge and understanding of the roles and responsibilities of members of the Provincial Administrative Organization Council in order to perform their duties efficiently, 2.2) Knowledge and understanding of the laws and regulations pertaining to the operation of the Provincial Administrative Organization Council; 2.3) Application of knowledge for the benefit of the operation in an efficient and effective manner; and 2.4) Adjustment of work attitude to accomplish tasks in a balanced and creative manner; and 3) The evaluation of the model has shown that the model has reached the highest level in terms of propriety, feasibility, and utility.

Keywords: Model Development; Competency Enhancement; Members of the Provincial Administrative Organization Council in the Northeastern Provinces

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในหลากหลายลักษณะ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าด้านต่างๆ ของประเทศ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรจำเป็นต้องมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งในระดับผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์กรที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนประเทศให้เกิดการพัฒนาในมิติต่างๆ รวมทั้งก้าวข้ามสถานการณ์วิกฤติของประเทศ (Rach-a-sa, 2015) ปัญหาของการดำเนินงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐจากการประเมินหรือติดตามการดำเนินโครงการ ความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการ ตลอดจนการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ แสดงให้เห็นว่าหลายองค์กรมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงหรือแก้ปัญหาย่างเร่งด่วน ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรในฐานะที่มีบทบาทสำคัญและมีอำนาจในการ

ปกครององค์กร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาให้องค์กรหลุดพ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าว รวมทั้งการวางแผนการพัฒนาองค์กรได้ ซึ่งนำมาสู่การตั้งคำถามถึงความเหมาะสมและคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้นำที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนางานในส่วนของคุณภาพ การงาน และผู้บริหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีสมรรถนะของผู้บริหารหรือผู้นำในองค์กรที่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ โดยเฉพาะการพิจารณาถึงการพัฒนาบทบาทของผู้นำในแต่ละองค์กรให้สามารถมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่จะนำไปสู่การนำสมรรถนะตามคุณลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการนำองค์กรและบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดเป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นเอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณสุขในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยถ่ายโอนภาระหน้าที่หลายประการที่รัฐดำเนินการและภารกิจเดียวกันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถรับผิดชอบในการดำเนินการได้ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็ว มีคุณภาพและตรงความต้องการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะมากขึ้น ทั้งการจัดบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายเดิมและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการส่วนจังหวัดภายในเขตจังหวัดโดยไม่ต้องระบุนอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล แต่หมายถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีเขตพื้นที่รับผิดชอบในจังหวัดทั้งหมด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ไม่ได้มีบทบาทเฉพาะในสภาจังหวัดเท่านั้น แต่จะมีบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหลายด้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้ความเห็นชอบข้อบัญญัติ อีกทั้งมีบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินงานของราชการส่วนภูมิภาคในฐานะตัวแทนประชาชน และยังมีบทบาทในทางพฤตินัยของการเป็นผู้นำท้องถิ่นโดยธรรมชาติ และบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นเกี่ยวกับการเสนอแนะปัญหาและข้อคิดเห็นต่างๆ ในฐานะตัวแทนของประชาชนและในฐานะประชาชนในพื้นที่ด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งกำหนดเพียงคุณสมบัติทั่วไปตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น โดยไม่ได้ระบุถึงสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงตำแหน่ง และในระหว่างการดำรงตำแหน่งก็ไม่มีกระบวนการประเมินสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเหมือนพนักงานขององค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ และจากการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับหน้าที่และความจำเป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (Samrit, 2015) พบว่าประชาชนยอมรับในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับผู้ที่ไม่ยอมรับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเห็นว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน ผลงานต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการไม่ได้ทำเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง เป็นการทำเพื่อฐานคะแนนเสียงของนักการเมืองเท่านั้น สำหรับ

ความจำเป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพบว่า ประชาชนมองว่าประเทศไทยยังจำเป็นต้องมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด และบางกลุ่มมีความเห็นว่าไม่มีความจำเป็นเลยหรือมีความจำเป็นไม่มากนักที่จะต้องมีการบริหารส่วนจังหวัด โดยมีความเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมหรืออำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะส่วนใหญ่มีความซ้ำซ้อนกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจากการสำรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า กลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อให้เกิดการพัฒนา ตลอดจนมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพคือ ผู้บริหาร ข้าราชการประจำ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประชาชน ที่ผ่านมาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น มุ่งเน้นที่การพัฒนาเฉพาะผู้บริหารและข้าราชการเป็นสำคัญ แต่ในส่วนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมักจะถูกกละเลยและไม่ให้ความสำคัญมากนัก ทั้งที่เป็นกลจักรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งย่อนไปกว่ากัน ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังไม่ปรากฏงานที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังไม่ปรากฏว่ามีการพัฒนาอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ซึ่งจะทำให้บุคลากรมีสมรรถนะเพิ่มขึ้นที่จะส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรคือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด 20 จังหวัดได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครราชสีมา ชัยภูมิ นครพนม บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ เลย สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ จำนวน 678 คน จากนั้นกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และกำหนดขนาดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 252 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่มขั้นตอนเดียว (Single-stage cluster sampling) เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

แบบบูรณาการ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนพิเศษ 281 ง 17 พฤศจิกายน 2560) ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี เป็นจำนวนทั้งสิ้น 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์ ปลายเปิด สร้างโดยการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากนั้นนำสิ่งที่ได้จากการสังเคราะห์มาสร้างเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และตรวจสอบเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านที่มีความรู้ด้านการส่งเสริมสมรรถนะ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างว่าครอบคลุมในแต่ละด้านและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค เก็บข้อมูลด้วยการนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากนั้นนำข้อมูลไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะที่ 2 นี้เป็นการพัฒนารูปแบบและการทดลองใช้รูปแบบ โดยการพัฒนารูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำผลการศึกษาที่ได้ในขั้นตอนที่หนึ่งร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปจัดทำเป็นร่างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) การดำเนินงานของรูปแบบ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม นำแต่ละองค์ประกอบของร่างรูปแบบมากำหนดเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมรรถนะจำนวน 13 คน เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะและประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาแก้ไขและปรับปรุงร่างรูปแบบ ผลที่ได้รับคือการพัฒนารูปแบบที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนการทดลองใช้รูปแบบ ด้วยการนำส่วนหนึ่งของรูปแบบมาดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 คน ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งในการอบรมนี้ได้ทดสอบระดับความรู้เรื่อง การส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือและความพึงพอใจในการอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง แบบประเมินความรู้ความเข้าใจเรื่องการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และส่วนที่สอง แบบประเมินความพึงพอใจในการอบรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์โดยการหาค่าที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนวัดผลก่อนการอบรมและหลังการอบรม ผลที่ได้รับทราบถึงผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ในเรื่องการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือก่อนการอบรมและหลังการอบรม และระดับความพึงพอใจในการอบรมเรื่องการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการตรวจสอบรูปแบบที่ได้จากการวิจัยโดยการนำแบบประเมินไปให้

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมรรถนะ จำนวน 17 คน โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 คือ รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาจัดทำเอกสารร่างรูปแบบและแบบประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไขและปรับปรุงในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ โดยเป็นแบบสอบถามแบบประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ ผลที่ได้รับคือรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านการประเมินและพัฒนาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสภาพสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเชิงปริมาณโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 3.88 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานเพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมาคือด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ด้านความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และด้านความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.81 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาสภาพสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเชิงคุณภาพ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังขาดสมรรถนะที่จำเป็นในการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ปัญหาในการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งในเรื่องการไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการให้ความรู้แก่สมาชิกและการไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาจากผู้บริหารองค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบคือ การดำเนินการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานเพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน 4 ด้าน 3) การดำเนินการของรูปแบบ คือ การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 3.1) ด้านความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วยบทบาทด้านนิติบัญญัติ บทบาทด้านการควบคุมการบริหาร และบทบาทด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน 3.2) ด้านความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและ

ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและการยกร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และความรู้ความเข้าใจด้านการคลังและรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 3.3) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ประกอบด้วย ความรู้และทักษะในการพิจารณารายละเอียดและขั้นตอนของข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด ความรู้และทักษะในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชน ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ความรู้และทักษะในการติดตาม ตรวจสอบกระบวนการทำงานของฝ่ายบริหารในการบริหารงานท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และความรู้และทักษะในการเข้าถึงความรู้และข้อมูลข่าวสาร 3.4) ด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานเพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างมีคุณภาพและสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชน การมีคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่น การยึดหลัก ธรรมาภิบาล (Good Governance) และการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองท้องถิ่นโดยใช้แนวทางการพัฒนา 7 แบบ (Patthaburee, 2016) คือ การส่งบุคลากรไปศึกษาต่อเพื่อให้สำเร็จวุฒิการศึกษา (Continuing Education) การไปพูดคุยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expert Briefing) การหมุนเวียนงาน (Job Rotation) การสอนงานในขณะปฏิบัติงานจริง (On the Job Training) การมอบหมายงานหรือโครงการใดโครงการหนึ่งให้ไปดำเนินการ (Assignment) การศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Study) และการพัฒนาโดยการอบรมในห้องเรียน (Workshop, Class or Seminar) และใช้เกณฑ์ประเมินระดับสมรรถนะ (Tuntavanitch, 2015) 5 ระดับคือ ระดับที่ 1 แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมระดับมีความรู้ (Knowledge) ตัวชี้วัดพฤติกรรมมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี ระดับที่ 2 แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมระดับที่ 1 และมีความเข้าใจ (Comprehension) ตัวชี้วัดพฤติกรรมสามารถประยุกต์แนวคิดทฤษฎีมาใช้งาน ระดับที่ 3 แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมระดับขั้นที่ 1, 2 และมีการนำไปใช้ (Application) ตัวชี้วัดพฤติกรรมสามารถนำความรู้ ทักษะมาใช้ให้เป็นรูปธรรม ระดับที่ 4 แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมระดับขั้นที่ 1, 2, 3 และมีการวิเคราะห์ (Analysis) ตัวชี้วัดพฤติกรรมสามารถแปลงทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติและผู้อื่นสามารถนำเครื่องมือไปปฏิบัติได้จริงและระดับที่ 5 แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมระดับขั้นที่ 1, 2, 3, 4 และมีการสังเคราะห์ (Synthesis) ตัวชี้วัดพฤติกรรมสามารถกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการในความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องให้แก่หน่วยงานได้ 4) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ คือ การที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและดำเนินการในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามแผนการดำเนินการตามรูปแบบอย่างเต็มกำลังความสามารถ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละแห่งต้องมีการประสานความร่วมมือกัน รวมทั้งเครือข่ายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนเพื่อการพึ่งพาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน วิธีการในการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวุฒิภาวะ (Maturity) ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัด กล่าวคือมีแนวความคิดของตนเอง (Self-concept) มีประสบการณ์ (Experience) มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ (Readiness to learn) มีการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ (Orientation to learning) และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation to learn) เป็นต้น และกำหนดรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะ ซึ่งสามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบให้เป็นกระบวนการเชิงระบบ (Systemic process) กล่าวคือพัฒนาทุกส่วนอย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งการพัฒนาในระดับรายบุคคลระดับกลุ่ม และระดับองค์การอย่างต่อเนื่องและชัดเจน ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบความรู้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่า หลังการใช้รูปแบบ

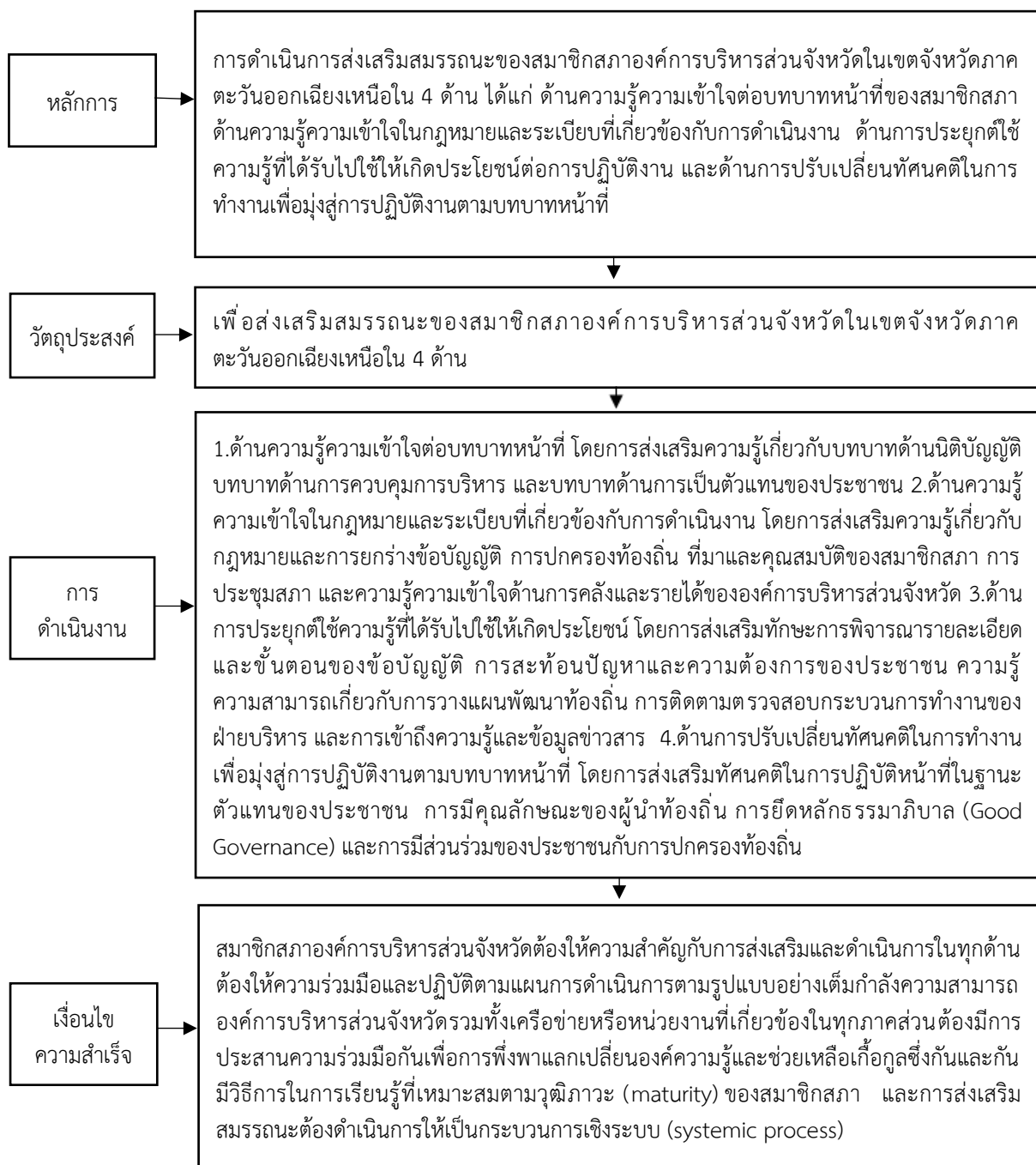

คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 และผลการประเมินความพึงพอใจจากการใช้รูปแบบพบว่า ผู้เข้ารับการพัฒนามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหลังการเข้าอบรมมีความพึงพอใจสูงกว่าก่อนการเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 รองลงมาคือ ความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และพิจารณาผลการประเมินเชิงคุณภาพในภาพรวมดังนี้ 1)ด้านความเป็นไปได้ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านให้ความเห็นว่าร่างรูปแบบมีความเป็นไปได้อย่างมาก ที่สุด อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีซึ่งเห็นว่ามีแนวทางสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง และควรมีการทดลองนำไปใช้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งต้องอาศัยเวลาและการสนับสนุนจากองค์การ รวมทั้งควรมีการประเมินและติดตามผลของการนำไปใช้เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป 2) ด้านความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าร่างรูปแบบมีความเหมาะสมอย่างมากกับการนำไปใช้เป็นแนวทางของการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ควรพิจารณาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมขององค์กรในแต่ละชุมชนและพื้นที่แต่ละจังหวัดด้วย 3) ด้านความเป็นประโยชน์ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านให้ความเห็นว่าร่างรูปแบบมีความเป็นประโยชน์อย่างมากที่สุดในการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งในส่วนบุคคลสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสำหรับฝ่ายบริหารและข้าราชการในองค์กร โดยประเมินหาช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap) เพื่อจัดทำแผนการฝึกอบรม (Training Road Map) และการวางแผนพัฒนาบุคลากร (Individual Development Plan) ขององค์กรได้ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยได้นำเสนอภาพ

Picture 1: The New Body Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเชิงปริมาณโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 3.88 ส่วนเชิงคุณภาพพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังขาดสมรรถนะที่จำเป็นในบทบาทหน้าที่ ทำให้การดำเนินงานของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับหน้าที่และความจำเป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (Samrit, 2015) ซึ่งพบว่าประชาชนยอมรับในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสำหรับผู้ที่ไม่ยอมรับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเห็นว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน ผลงานต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการไม่ได้ทำเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริงเป็นการทำเพื่อฐานคะแนนเสียงของนักการเมืองเท่านั้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติ โดยใช้แนวคิด Iceberg model ของ McClelland (Phuwittayaphan, 2005) องค์ประกอบเกี่ยวกับสมรรถนะที่มีความสำคัญเกี่ยวพันกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน 3 ประการ คือ ส่วนที่อยู่เหนือน้ำเป็นส่วนที่มองเห็นได้ชัด สามารถวัด และประเมินได้ง่าย คือ 1) ความรู้ (Knowledge) ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากห้องเรียนหรือห้องอบรม 2) ทักษะ (Skills) เกิดจากการฝึกฝนฝึกปฏิบัติจนมีความชำนาญในเรื่องนั้น และส่วนที่อยู่ใต้น้ำเป็นส่วนที่มองเห็นได้ยากกว่า ต้องอาศัยการสังเกตจากผู้บังคับบัญชาและบุคคลรอบข้าง คือ 3) คุณสมบัติพิเศษส่วนบุคคล (Personal attributes) เช่น ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) เจตคติ (Attitude) แรงจูงใจ (Motives) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) โดยสมรรถนะที่ผู้วิจัยศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภา และด้านความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสมาชิกสภา ด้านทักษะ ได้แก่ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และด้านคุณสมบัติพิเศษส่วนบุคคล ได้แก่ ด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานเพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประเมินรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมดตามการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีนัยว่าประชาชนมีความมุ่งหวังและความคาดหวังที่จะให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีสมรรถนะตามรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและมีการดำเนินการส่งเสริมสมรรถนะตามรูปแบบ สอดคล้องกับความหมายของคำว่ารูปแบบ (Raj, 1996) หมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมา เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

สรุป

สภาพสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความจำเป็นในการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสมรรถนะทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภา ด้านความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสมาชิกสภา การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานเพื่อบูมสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ การดำเนินการตามรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินว่ามีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยสมาชิกสภาและองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องให้ความสำคัญ ความร่วมมือและปฏิบัติตามแผนการดำเนินการตามรูปแบบก็จะประสบผลสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับประเด็นของการวิเคราะห์สมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลักในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจริงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปปรับปรุงส่งเสริมสมรรถนะของตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาตนเองไปสู่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม

1.3 องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาสภาพจริงของการจัดการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดก่อนนำรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในครั้งนี้ไปใช้ เพื่อสร้างให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินการส่งเสริมสมรรถนะต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อสร้างการยอมรับในวงกว้างว่า รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในครั้งนี้สามารถทำให้เกิดประสิทธิผลในการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้หรือไม่

2.3 ควรเชื่อมโยงเรื่องของรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เข้ากับการประเมินคุณภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบในการส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและเกณฑ์การประเมินที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

References

- Kokpol, A., & Sukawattana, T. (2008). *Local Council Members Guide*. (1st ed.). Bangkok: Tammada Press.
- Patthaburee, W. (2016). *Development Model of Conflict Management Competency for School Administrators under the Office of Basic Education Commission in the Southernmost Provinces*. (Doctoral Dissertation). Prince of Songkla University. Songkla.
- Phuwittayaphan, A. (2005). *Career Development in Practice*. (2nd ed.) Bangkok: HR Center.
- Rach-a-sa, D., Kenaphoom, S., & Yupas, Y. (2015). The Driven Approach of Good Governance Management in the Era of Capitalism. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 2(3), 130-151.
- Raj, M. (1996). *Encychopadic of Psychology and Education, Volume 3(M-Z)*. New Delhi: ANMOL Publications PVT.
- Samrit, N. (2015). Perceptions of Functions of Provincial Administration Organization. *Local Administration Journal*, 8(3), 1-9.
- Tuntavanitch, P. (2015). Taxonomy of Education Objectives, Cognitive Domain Based on the Concept of Benjamin's. Bloom: Revision Edition. *Lampang Rajabhat University Journal*, 3(2), 13-25.

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

The Network Model of Cooperation in Academic Administration of Small-Sized Primary Schools under the Office of the Basic Education Commission

¹วิภาดา สายสรรพมงคล, ชวนคิด มะเสนะ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์

¹Wipada Saisapphamongkhon, Chaunkid Masena and Pongthorn Singpan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: wipadaeve@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 278 คน และโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีจำนวน 3 แห่ง ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการเป็นผู้นำ และมีภาวะผู้นำ หลักการมีส่วนร่วม และหลักการทำงานเป็นทีม 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินผลรูปแบบ ได้แก่ ประเมินกระบวนการของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำเครือข่าย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหาร

*Received January 16, 2023; Revised February 6, 2023; Accepted February 9, 2023

สถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และเครือข่ายมีกระบวนการทำงานเป็นทีมโดยมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: เครือข่ายความร่วมมือ; การบริหารงานวิชาการ; โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The research article aimed at presenting the network model of cooperation in the academic administration of small-sized primary schools under the Office of the Basic Education Commission. The study used for the study was mixed-methods research, which was divided into two phases: 1) The study of the existing conditions and need for the cooperation network in the academic administration of small-sized primary schools under the Office of the Basic Education Commission. The sample group included 278 school administrators and 3 schools with the best practices; and 2) The development of the network model of collaboration in the academic administration of small-sized primary schools under the Office of Basic Education Commission. The key informants included 11 experts. The research tools were a questionnaire, interview form, and assessment form. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

According to the results of the study, the existing conditions and the need for the cooperation network in the academic administration of small-sized primary school under the Office of the Basic Education Commission are at a high level overall. The highest mean is for the learning process development, followed by school curriculum development, and supervision in education, while the lowest mean is for the promotion and development of learning resources. The network model of cooperation in the academic administration of small-sized primary schools under the Office of the Basic Education Commission consists of five components, which are: 1) principles of the model, namely leader and leadership, principle of public participation, and teamwork; 2) objectives of the model, to acquire the appropriate network model of cooperation in the academic administration for small-sized elementary schools, and to serve as a guide for school administrators to adapt it to the school context; 3) methods of the model, such as school curriculum development, learning process development, supervision in education, and the promotion and development of learning resources; 4) evaluation of the model, such as evaluation of the network model of cooperation in academic administration and evaluation of satisfaction with the use of the model; and 5) conditions for success, such as school administrators and network leaders, academic leadership, and change leaders. This includes ensuring that school administrators, teachers, and personnel are involved in the operation, and that the network operates as a team with continuous supervision, follow-up, and evaluation.

Keywords: Cooperation Network; Academic Administration; Small-Sized Primary Schools

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบัน ทั้งด้านวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้แต่ละประเทศต้องหันมาร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงในทุกด้านร่วมกันทั่วโลก โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพทัดเทียมสากลยิ่งขึ้น แนวคิดขับเคลื่อนการศึกษาให้บังเกิดผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีจุดเน้นให้คนในสังคมไทยมีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และศีลธรรมสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง (Phoonphanchoo, 2018) ประกอบกับศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเปิดกว้างและง่ายต่อการเข้าถึง จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าไปทุกด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (Prahmsiri, 2016)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีปัญหาอยู่หลายด้าน เช่น ปัญหาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำ ปัญหาด้านการเรียนการสอน การขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้น ครูไม่ครบตามรายวิชาเอก ต้องใช้ครูวิชาเอกอย่างหนึ่งไปสอนอีกวิชาหนึ่งทำให้ครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชานั้น หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัดส่งผลทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (Khaoiam, 2018) โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีกระจัดกระจายอยู่ในชนบท อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ อยู่บนภูเขาสูง บนเกาะ เนื่องจากรัฐบาลได้จัดตั้งโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประชากรที่อาศัยอยู่แต่ปัจจุบันความจำเป็นอย่างยิ่งได้ลดลงเนื่องจากการคมนาคมสะดวกขึ้น ประกอบกับประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลทำให้ขนาดของโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กขาดแคลนทรัพยากรด้านบุคลากรด้านงบประมาณ และทรัพยากรในด้านต่างๆ จึงต้องมีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรด้านต่างๆ และส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดการศึกษา ดังนั้น เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงมีความสำคัญในการจัดการศึกษาโดยให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น (Kantaphum, 2015)

นโยบายและแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 เน้นให้มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นด้วยการปฏิรูปหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครูบุคลากร และการบริหารจัดการงานวิชาการที่เป็นงานสำคัญและเป็นงานหลักอันดับหนึ่งของสถานศึกษาเพราะเกี่ยวกับผลผลิตโดยตรงซึ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษานั้นต้องเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมปัจจุบันด้วย (Kuakul, 2017) หน่วยงานหลักที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาและต้องมีดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพของสถานศึกษา แสดงผลงานความก้าวหน้าในการบริหารโรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด (Khotbunthua, 2015) นอกจากนี้การจัดการศึกษาปัจจุบัน ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ รวมทั้งบทบาทของผู้บริหารในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย โดยต้องมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาโดยเน้นเครือข่ายความร่วมมือตามบริบทของสถานศึกษา (Panyawaranan, 2016) การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมประสานงานกันของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะสมาชิกเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน เริ่มด้วยการกำหนดเป้าประสงค์กำหนดกฎเกณฑ์ ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ เครือข่ายการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่ต้องการให้เครือข่ายความร่วมมือเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนาาร่วมกัน ดังนั้นการบริหารงานวิชาการ จึงจำเป็นต้องมีเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาบุคลากรและปรับปรุงการทำงานในสถานศึกษา กระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพราะแต่ละสถานศึกษามีปัญหาและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นการกระตุ้นให้สถานศึกษามีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีการระดมทรัพยากรทั้งหลายมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาสถานศึกษา (Nilkaewbowonwich, 2016)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นการระดมทรัพยากรบุคคลขององค์กรที่มีความสัมพันธ์ด้านการจัดการศึกษาในท้องถิ่นมาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการวางแผนดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ร่วมกันให้ความรู้และนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งน่าจะทำให้เกิดพันธมิตรทางวิชาการร่วมกัน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และเครือข่ายทางการศึกษาอื่นๆ ในท้องถิ่นอันจะส่งผลให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปพัฒนาสถานศึกษาของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยายกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study Research) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Interviews With Expert) และการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ผู้วิจัยทำการศึกษาเชิงเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาประเด็น ดังนี้ 1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือ 3) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ 4) บริบทและปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

ผู้วิจัยทำการศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

2. ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการยกร่างรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 14 (จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร) โดยใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 278 คน และโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 แห่ง

2. ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารการศึกษา คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการบริหารการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครู คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา หรือมีประสบการณ์สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเคราะห์เอกสารการศึกษาค้นคว้าประกอบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงาน

วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ วิธีดำเนินการของรูปแบบ การประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จ 2) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่า IOC โดยค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อความนั้นมีความสอดคล้อง

2. ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ ถ่ายภาพประกอบการทำงาน จัดบันทึกข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลการศึกษาวิจัยมาจัดทำรายงานการวิจัยและบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

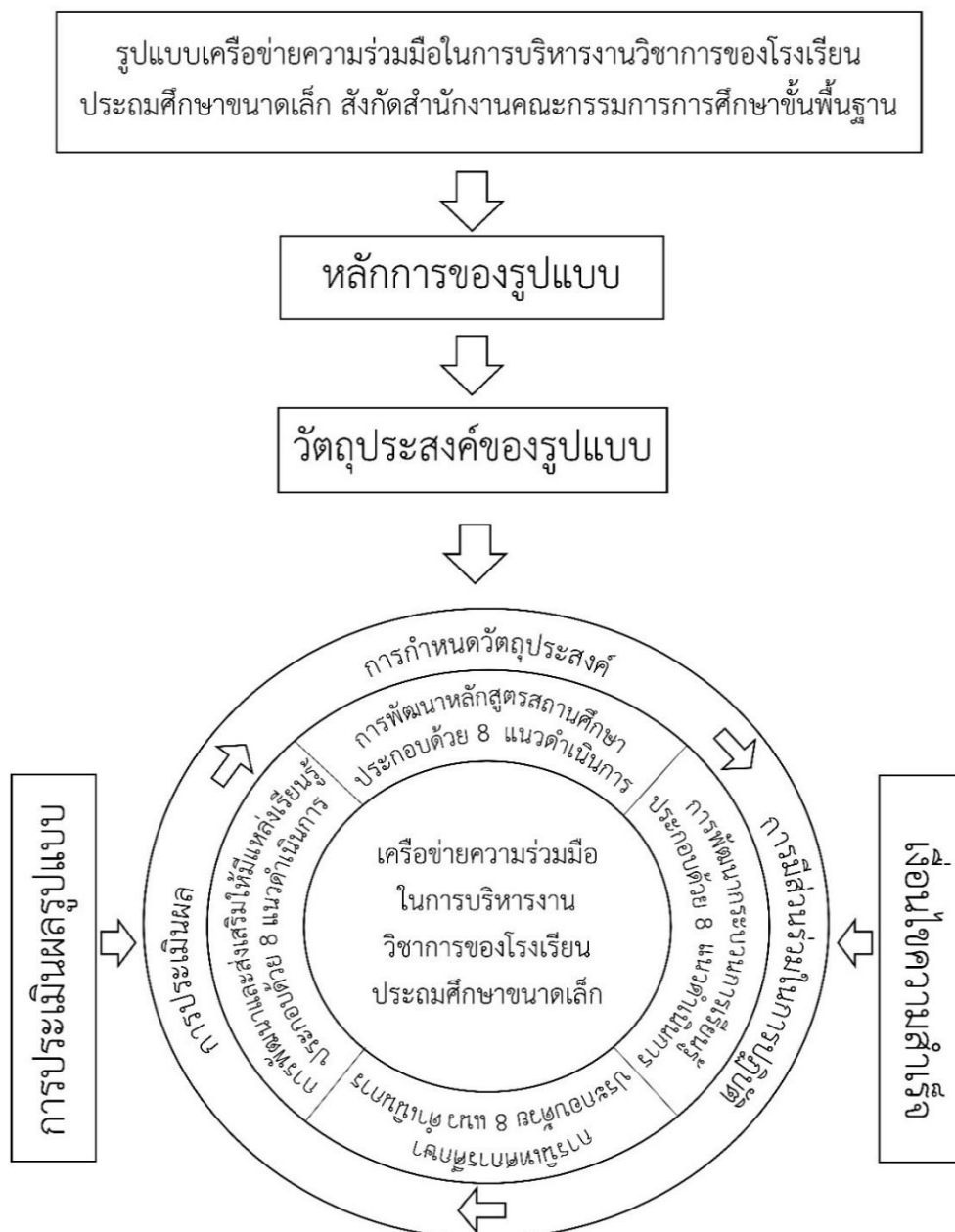
วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64) โดยด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบ คือ 1) หลักการเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำ 2) หลักการมีส่วนร่วม และ 3) หลักการทำงานเป็นทีม 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 1) เพื่อให้ได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ 2) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3. วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การนิเทศการศึกษา และ 4) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4. การ

ประเมินผลรูปแบบ ได้แก่ 1) ประเมินกระบวนการของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ และ 2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำเครือข่าย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และ 3) เครือข่ายมีกระบวนการทำงานเป็นทีมโดยมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในรูปภาพที่ 1

Picture 1: The Network Model of Cooperation in Academic Administration of Small Primary Schools under the office of the Basic Education Commission

จากภาพที่ 1 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 4) การประเมินผลรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้เพราะ งานวิชาการเป็นงานหลักและเป็นหัวใจของสถานศึกษา หน้าที่ของโรงเรียนคือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ งานวิชาการมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ เพื่อร่วมวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการสู่ผู้เรียน และสร้างประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ สอดคล้องกับ Pranpa (2013) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศการสอน 2) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุความรู้ การพัฒนาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ 3) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ วัฒนธรรมในองค์กร เทคโนโลยี การวัดผล และโครงสร้าง ประสิทธิภาพจากการพัฒนา และสอดคล้องกับการวิจัยของ Nilkaewbowonwich (2016) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการ 7 ภารกิจ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) การพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม 6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา 7) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบ คือ 1) หลักการเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำ 2) หลักการมีส่วนร่วม และ 3) หลักการทำงานเป็นทีม 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 1) เพื่อให้ได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ 2) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3. วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การนิเทศการศึกษา และ 4) การพัฒนาและ

ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4. การประเมินผลรูปแบบ ได้แก่ 1) ประเมินกระบวนการของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ และ 2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำเครือข่าย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และ 3) เครือข่ายมีกระบวนการทำงานเป็นทีมโดยมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพราะ รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องอาศัยหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีดำเนินการของรูปแบบ การประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จ จึงจะนำไปสู่การบูรณาการใช้ได้ ซึ่งมีการบูรณาการในเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับการวิจัยของ Chomchuen (2013) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา มีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Chuangboonsri (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาคมี 5 องค์ประกอบหลักและ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ เงื่อนไขความสำเร็จที่ 1 การมีทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาคและเงื่อนไขความสำเร็จที่ 2 การมีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาค

สรุป

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งด้านวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การศึกษาจะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพทัดเทียมสากล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ซึ่งการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นจากการศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำ หลักการมีส่วนร่วม และหลักการทำงานเป็นทีม 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินผลรูปแบบ ได้แก่ ประเมินกระบวนการของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำเครือข่าย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และเครือข่ายมีกระบวนการทำงานเป็นทีมโดยมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จะทำให้โรงเรียน

ประถมศึกษาขนาดเล็กสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้พัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายด้านแหล่งเรียนรู้ให้สามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

1.2 กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาควรนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษามีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาควรศึกษารูปแบบเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

2.2 สถานศึกษาควรศึกษารูปแบบความร่วมมือในการนิเทศการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

References

- Chomchuen, P. (2013). *Effective Community Participatory Academic Administration Model in Educational Institutions under the Office of Primary Educational Service Area*. (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.
- Chuangboonsri, T. (2015). *The Development of a Model for the Management of Educational Collaboration Networks of Regional Science Schools*. (Doctoral Dissertation). Education Administration Naresuan University. Phitsanulok.
- Kantaphum, U. (2015). *The Development of a Collaborative Network Model for Learner Quality Development for Primary Schools under the Office of Primary Educational Service Area*. (Doctoral Dissertation). Development Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Khaoiam, N. (2018). *A Buddhist-based Academic Administration Model for Small Schools under the Office of Primary Educational Service Area*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Phra Nakhon Si Ayutthaya.
- Khotbunthua, S. (2015). *Curriculum Development and Application*. Bangkok: S. Asia Press (1989) Co., Ltd.

- Kuakul, Y. (2017). *The Development of Academic Administration Models of Islamic Private Schools in Chai Khaen Province, Southern Thailand to Build Learners to Become Complete Humanities*. (Doctoral Dissertation). Prince of Songkla University. Songkla.
- Nilkaewbowonwich, P. (2016). *A Model for the Development of Academic Cooperation Networks of Primary Education Service Area Offices under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Burapha University. Chonburi.
- Panyawaranan, C. (2016). *The Development of Academic Administration Policies Positively Affecting Student Achievement in Educational Institutions under Bangkok Metropolitan Administration*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Phoonphanchoo, K. (2018). *Academic Administration Model Educational Institutions Developed to the ASEAN Community of Basic Education Institutions*. (Doctoral Dissertation). Nakhon Sawan Rajabhat University. Nakhon Sawan.
- Prahmsiri, R. (2016). *Academic Administrative Models of Private Universities towards Excellence: A Case Study of Phitsanulok University*. (Doctoral Dissertation). North Bangkok University. Bangkok.
- Pranpa, K. (2013). *The Development of Academic Administration by Using Knowledge Management Process at Kalasin Pittayasan School under the Jurisdiction of the Secondary Education Service Area Office 24*. (Doctoral Dissertation). Rajabhat Maha Sarakham University. Maha Sarakham.

รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*

A Way of Life Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Students
of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

พระครูวิกรมธรรมธัช ปิยธมโม (คัมภีรवारธรรม)

Phrakru Vikrom Thammathat Piyadhammo (Kamphiravaratham)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

Corresponding Author's Email: VikromTh@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการ จำเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี มอร์แกน รวมจำนวนทั้งสิ้น 198 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รองลงมา คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล เงื่อนไขคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงื่อนไขความรู้ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รองลงมา คือ ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมีเหตุผล และสรุปความต้องการจำเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 3) ด้านเงื่อนไขความรู้ 4) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม 5) ด้านความมีเหตุผล 2. ข้อเสนอแนะรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนักศึกษาควรใช้จ่ายอย่างประหยัดให้เหมาะสมกับรายรับที่ได้มา ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินฐานะของตน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น วางแผนและพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบ

คำสำคัญ: รูปแบบการดำเนินชีวิต; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; นักศึกษา; มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to investigate the current and desirable conditions, as well as needs for a way of life based on the philosophy of sufficiency economy for students of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus; and 2) to explore suggestions for a way of life based on the philosophy of sufficiency economy for students of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus. The sample group included 198 students of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus. The sample sized was determined by Krejcie & Morgan table. The tool used for the study was a questionnaire with 5-point Likert scale. The study employed a quantitative research method. The statistics for content analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, priority needs index modified (PNI_{Modified}), and content analysis.

From the study, the following results are found: 1) Current conditions are at a high level, with building good immunity for oneself being the highest mean, followed by moderation, rationality, and ethical qualifications, with knowledge qualifications having the lowest mean. The desirable conditions are at a high level, with building good immunity for oneself being the highest mean, followed by moderation, knowledge qualifications, and ethical qualifications, with rationality having the lowest mean. The needs for a way of life based on the philosophy of sufficiency economy for students of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus include (1) moderation, (2) building good immunity for oneself, (3) knowledge qualifications, (4) ethical qualifications, and (5) rationality; and 2) The suggestions for a way of life based on the philosophy of sufficiency economy show that students should spend their money economically and in proportion to their income, not spend extravagantly or trouble oneself and others, and that they should carefully plan and consider the need for expenditure.

Keywords: A Way of Life; Sufficiency Economy Philosophy; Students; Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

บทนำ

ปัจจุบันเยาวชนไทยได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากอดีตครอบครัวที่พ่อแม่เลี้ยงดูลูกแบบเอื้ออาทรให้ความรัก ดูแลลูกและให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ลูกเพื่อให้ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือ ทดเทียมเพื่อน โดยไม่ต้องทำหน้าที่ยื่นๆ และลูกที่ดี ลูกที่น่ารักคือลูกที่ตั้งอกตั้งใจเรียน เรียนเก่ง ได้เกรดดี และไม่ก่อเรื่องราวให้พ่อแม่ไม่สบายใจ หากพ่อแม่สามารถหาทุกสิ่งทุกอย่างที่ลูก ต้องการให้ได้ ก็คงจะไม่ทำให้เกิดปัญหามากมาย แต่ในครอบครัวของเด็กที่ขาดวัตถุบางอย่างแต่ ว่าต้องการสิ่งนั้นมาอย่างง่าย ๆ จะทำให้เด็กขาดความยั้งคิด และหลงผิดได้โดยง่าย ๆ ในภาวะ บริโศคนิยมซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งเร้ามากมายนี้ หากเด็กขาดวุฒิภาวะ ขาดการยับยั้งตนเองซึ่งจะเห็น ว่าเด็กไทยปัจจุบันมีความคิดเปลี่ยนไปจากอดีตมาก เด็กจะตกอยู่ในความเสี่ยงสูงเพราะเขาจะ กล้าทำสิ่งผิดๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของเยาวชนจะให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม ความฟุ้งเฟ้อ มีความต้องการที่ไม่รู้จักพอ ใช้จ่ายเงินเกินความจำเป็น ก็จะทำให้สังคมไทยในอนาคตน่าเป็นห่วง

เพราะเยาวชนถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาประเทศชาติให้ มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต (Ministry of Social Development and Human Security, 2017)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัส แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำ เป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมไทยก็กลายเป็นอุดมการณ์ สำหรับคนทุกชนชั้นในสังคมไทยที่อยากใช้ ชีวิตแบบทางสายกลาง รวมทั้งผู้คนในวัยรุ่นหนุ่มสาว เช่นกัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของ ประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มา ใช้ในการวางแผนและดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (Bunpanyaroj, 2007)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด มีคณะที่เปิดทำการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี 3 คณะ ได้แก่ 1) คณะศาสนาและปรัชญา เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาการปกครอง 3) คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิชา การประถมศึกษา สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์มัธยมศึกษา ระดับปริญญาโท เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ระดับปริญญาเอก เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, 2020)

จากสถานการณ์พฤติกรรมของนักศึกษาที่เริ่มเข้ามหาวิทยาลัยที่ได้เจอสังคมใหม่เพื่อนใหม่เจอผู้คน หลากหลายมากขึ้นทำให้พฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะสังคมในมหาวิทยาลัยเด็กแล้ว แต่วัยต่าง ในเมืองบ้าง ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดบ้าง พื้นฐานการดำเนินชีวิตก็แตกต่างกัน ดังนั้นการติดเพื่อน การตามเพื่อนก็จะมีเห็นอยู่ทั่วไปในสังคมมหาวิทยาลัย ทำให้มีความต้องการบริโภคสิ่งที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยมาก ขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสินค้าแบรนด์เนม สินค้าราคาแพง โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รวมถึง เรื่องของอาหารการกิน ฯลฯ จึงทำให้เงินที่ผู้ปกครองให้เพื่อมาใช้จ่ายไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด ว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข เป็นที่ต้องการของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษารวบรวมจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความวารสารวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำเอกสารในส่วนที่ต้องการมาเรียบเรียงเพื่อหาข้อมูลส่วนที่ขาดหรือไม่ทันสมัยในภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 414 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี มอร์แกน (Krejcie and Morgan) (Srisa-at, 2002) รวมจำนวนทั้งสิ้น 198 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92 และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open ended)

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่าสภาพปัจจุบันการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รองลงมา คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล เงื่อนไขคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงื่อนไขความรู้ สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รองลงมา คือ ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมีเหตุผล ความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมพบว่า ความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ย = 0.11 เมื่อพิจารณาด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ ด้านความพอประมาณ, ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีค่า $PNI_{modified} = 0.13$ รองลงมาคือ ด้านเงื่อนไขความรู้ ค่า $PNI_{modified} = 0.12$ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ค่า $PNI_{modified} = 0.09$ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ด้านความมีเหตุผล ค่า $PNI_{modified} = 0.06$

ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้

- 1) ด้านความพอประมาณ
- 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
- 3) ด้านเงื่อนไขความรู้
- 4) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม
- 5) ด้านความมีเหตุผล

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1.1 ด้านความพอประมาณ สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการบริโภคสิ่งของต่างๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ รองลงมา คือ มีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มีการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการปฏิบัติตนไม่ให้พุ่มไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการใช้จ่ายรายจากรายรับที่ได้อย่างประหยัดทำให้ชีวิตมีความสุขได้ สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รองลงมา คือ มีการบริโภคสิ่งของต่างๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ มีการใช้จ่ายรายจากรายรับที่ได้อย่างประหยัดทำให้ชีวิตมีความสุขได้ มีการปฏิบัติตนไม่ให้พุ่มไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ย = 0.13 เมื่อพิจารณาค่าที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ มีการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีค่า $PNI_{modified} = 0.17$ รองลงมาคือ มีการใช้จ่ายรายจากรายรับที่ได้อย่างประหยัดทำให้ชีวิตมีความสุขได้ ค่า $PNI_{modified} = 0.16$ มีการปฏิบัติตนไม่ให้พุ่มไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน ค่า $PNI_{modified} = 0.14$ ที่มีการบริโภคสิ่งของต่างๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ ค่า $PNI_{modified} = 0.10$ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ค่า $PNI_{modified} = 0.07$ ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้

1. มีการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. มีการใช้จ่ายรายจากรายรับที่ได้อย่างประหยัดทำให้ชีวิตมีความสุขได้
3. มีการปฏิบัติตนไม่ให้ฟุ้งเฟ้อไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน
4. มีการบริโภคสิ่งของต่างๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ
5. มีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

1.2 ด้านความมีเหตุผล สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการวางแผนการใช้จ่ายล่วงหน้าเป็นประจำทุกเดือน รองลงมา คือ มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเหตุผลเมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่ายทุกครั้ง มีการพิจารณาการใช้จ่ายในแต่ละครั้งถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็นเป็นอันดับแรกและพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลทุกครั้งที่มีปัญหาและอุปสรรค รองลงมา คือ มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเหตุผล เมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่ายทุกครั้ง มีการพิจารณาการใช้จ่ายในแต่ละครั้งถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็นเป็นอันดับแรกและพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง ความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า $PNI_{modified} = 0.06$ เมื่อพิจารณาข้อที่มีความต้องจำเป็นสูงที่สุดคือ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลทุกครั้งที่มีปัญหาและอุปสรรค มีค่า $PNI_{modified} = 0.13$ รองลงมาคือ มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเหตุผลเมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่ายทุกครั้ง มีค่า $PNI_{modified} = 0.09$ มีการพิจารณาการใช้จ่ายในแต่ละครั้งถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง ค่า $PNI_{modified} = 0.07$ มีการวางแผนการใช้จ่ายล่วงหน้าเป็นประจำทุกเดือน ค่า $PNI_{modified} = 0.05$ ส่วนข้อที่ไม่มีความต้องจำเป็นเลย คือ การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็นเป็นอันดับแรกและพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง ค่า $PNI_{modified} = -0.06$ ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้

1. สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลทุกครั้งที่มีปัญหาและอุปสรรค
2. มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเหตุผล เมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่ายทุกครั้ง
3. มีการพิจารณาการใช้จ่ายในแต่ละครั้งถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง
4. มีการวางแผนการใช้จ่ายล่วงหน้าเป็นประจำทุกเดือน

1.3 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำพาผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ รองลงมา คือ มีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน หลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด รองลงมา คือ มีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำพาผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ ความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า $PNI_{modified} = 0.13$ เมื่อพิจารณาข้อที่มีความต้องจำเป็นสูงที่สุดคือ หลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด มีค่า $PNI_{modified} = 0.15$ รองลงมาคือ มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ค่า $PNI_{modified} = 0.14$ มีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน ค่า $PNI_{modified} = 0.13$ มีการพูดคุยกันเรื่องความขยัน อดทนและอดออมกับสมาชิกในครอบครัว ค่า $PNI_{modified} = 0.12$ ส่วนข้อที่มีความต้องจำเป็นต่ำสุด

คือ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำพาผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ ค่า $PNI_{modified} = 0.08$

ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอย่างนี้

1. หลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด
2. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น

3. มีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน

4. มีการพูดคุยกันเรื่องความขยัน อดทนและอดออมกับสมาชิกในครอบครัว

5. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำพาผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้

1.4 ด้านเงื่อนไขความรู้ สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ ทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน รองลงมา คือ มีการศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน รองลงมา คือ มีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง มีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือความดี มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิตต่อสู้กับอุปสรรค สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือความดี รองลงมา คือ มีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิตต่อสู้กับอุปสรรค ความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า $PNI_{modified} = 0.12$ เมื่อพิจารณาข้อที่มีความต้องจำเป็นสูงที่สุดคือ มีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง มีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือความดี มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีค่า $PNI_{modified} = 0.14$ รองลงมาคือ มีการศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน มีค่า $PNI_{modified} = 0.09$ ส่วนข้อที่มีความต้องจำเป็นต่ำสุดคือ มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิตต่อสู้กับอุปสรรค ค่า $PNI_{modified} = 0.08$

ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอย่างนี้

1. มีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง
2. มีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือความดี

3. มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

4. มีการศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน

5. มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิตต่อสู้กับอุปสรรค

1.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต รองลงมา คือ ไม่ฉวยโอกาสแม้มีช่องทางในการเอาเปรียบผู้อื่น และสามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ รองลงมา คือ เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคสามารถใช้สติปัญญาแก้ไข

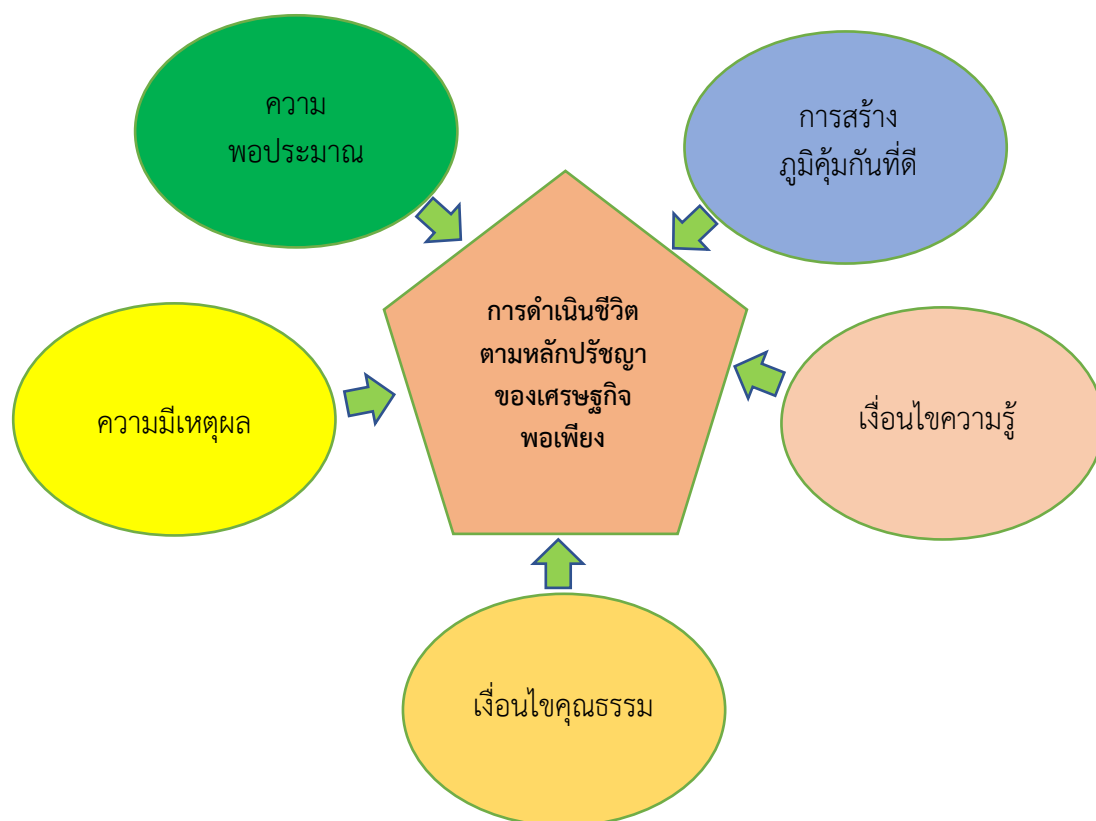
ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต ความต้องการจำเป็น พบว่า ความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า $PNI_{modified} = 0.09$ เมื่อพิจารณาข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม, มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ, เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคสามารถใช้สติปัญญาแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี มีค่า $PNI_{modified} = 0.13$ รองลงมาคือ ไม่ฉวยโอกาสแม้มีช่องทางในการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและสามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง มีค่า $PNI_{modified} = 0.08$ และข้อที่ไม่มีความต้องการจำเป็นเลย คือ มีการใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต ค่า $PNI_{modified} = 0.00$ ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้

1. การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม
2. มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ
3. เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคสามารถใช้สติปัญญาแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี
4. ไม่ฉวยโอกาสแม้มีช่องทางในการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและสามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง

ตนเอง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร พบว่าความพอประมาณ ควรใช้จ่ายอย่างประหยัดให้เหมาะสมกับรายรับที่ได้มา ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินฐานะของตน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีเหตุผล ควรการวางแผนและพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมละเอียดยรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจใช้จ่าย ในการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ควรเตรียมตัวเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ขยันอดทนและอดออม เงื่อนไขความรู้ ควรพิจารณาก่อนตัดสินใจลงทุนอย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้ง ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เงื่อนไขคุณธรรม ควรใช้หลักคำสอนทางศาสดาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: The New Body of Knowledge

จะเห็นได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ลดปัญหาความฟุ่มเฟือยของสังคมวัยรุ่นในมหาวิทยาลัยได้ และจะเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการดำเนินชีวิตหลังจากสำเร็จการศึกษา ทำงานและมีครอบครัวต่อไปในอนาคต องค์ประกอบหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ต้องการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ 2) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 3) เงื่อนไขความรู้ 4) เงื่อนไขคุณธรรม และ 5) ความมีเหตุผล

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข มีการบริโภคสิ่งของต่างๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ มีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่ท่านมีอยู่ใน ปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มีการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนไม่ให้ฟุ่มเฟือยไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน รายได้ที่ได้รับหากใช้จ่ายอย่างประหยัดจะทำให้ชีวิตมีความสุขได้ วางแผนการใช้จ่ายล่วงหน้าเมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่ายจะต้องใช้เหตุผลและพิจารณาอย่างรอบคอบ การใช้จ่ายในแต่ละครั้งมีการพิจารณาถึงความจำเป็น

อย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบ ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำพาครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้เก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน หลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด เตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น คิดวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบก่อนตัดสินใจลงทุน วางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง นำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิตต่อสู้กับอุปสรรค ใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต ไม่เอาREDITเอาเปรียบผู้อื่นสามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความอดทนและไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Phrakru Kosonsutkit (2010) เศรษฐกิจพอเพียงที่แท้ก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงของชาวพุทธนั่นเอง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ เศรษฐกิจระบบมีขมิ้นมาปฏิบัติในพระพุทธศาสนานั่นเอง วัฒนธรรมชาวพุทธที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เสนอให้คนไทยนำมาปฏิบัติกัน เพื่อความอยู่รอดบนโลกใบนี้ เหมาะแก่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างที่สุด มี 10 ประการด้วยกัน คือ 1) ความขยันขันแข็ง 2) ความสุภาพอ่อนโยน 3) ความกตัญญู 4) ความมีศีลมีสัจ 5) ความประหยัด 6) เมตตา ใจกว้าง ใจบุญ 7) ความอดกลั้น 8) การยอมได้ 9) ความไม่ตามใจกิเลส 10) ความมีแบบฉบับเป็นของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sidadet (2020) ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา เขต 22 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) เงื่อนไขหลักวิชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ทั้งในชั้นวางแผนและปฏิบัติเป็นเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Base Economy) และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) 2) เงื่อนไขคุณธรรม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยกลไกการเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา และการฝึกจิตข่มจิตของตนเอง ซึ่งบุคคล ครอบครัว องค์กรหรือชุมชนที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพจน์ปฏิบัติก่อน 3) เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็ง อดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นระบบเศรษฐกิจแห่งความสุข ระบบเศรษฐกิจแห่งคุณธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเองจะช่วยให้ชีวิตมีความสุข ทั้งในยามปกติและยามวิกฤตจะมีภูมิคุ้มกันหรือ ความเข้มแข็งพร้อมรับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตก็จะรู้หน้าไปอย่างมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดของ Thepsittha (2007) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริประกอบด้วยหลักการ หลักวิชา และหลักธรรมหลายประการ อาทิ 1) เป็นปรัชญาแนวการดำรง อยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ 2) เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง 3) จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าว ทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี 4) ความพอเพียงหมายถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมี ผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านภายนอกและภายใน 5) จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและ

การดำเนินการทุกขั้นตอน 6) จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sidadet (2020) ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ความต้องการจำเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร โดยรวม พบว่า ความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ย = 0.11 เมื่อพิจารณาด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านความพอประมาณ, ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีค่า $PNI_{modified} = 0.13$ รองลงมาคือ ด้านเงื่อนไขความรู้ ค่า $PNI_{modified} = 0.12$ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ค่า $PNI_{modified} = 0.09$ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ด้านความมีเหตุผล ค่า $PNI_{modified} = 0.06$ ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 3) ด้านเงื่อนไขความรู้ 4) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม 5) ด้านความมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chitchirachan (2016) การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเอง ในการศึกษาของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย (1) หลักการเหตุผล (2) วัตถุประสงค์ (3) สารสำคัญของรูปแบบ ประกอบ ด้วยการเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมี ความสุข และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมซึ่งมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว โดยมีเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม (4) แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติและ (5) เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความพอประมาณ ควรใช้จ่ายอย่างประหยัดให้เหมาะสมกับรายรับที่ได้มา ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินฐานะของตน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีเหตุผล ควรการวางแผน และพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจใช้จ่ายในการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ควรเตรียมตัวเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ขยันอดทนและอดออม เงื่อนไขความรู้ ควรพิจารณาก่อนตัดสินใจลงทุนอย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้ง ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เงื่อนไขคุณธรรม ควรใช้หลักคำสอนทางศาสนาดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม ไม่อวดโอ้เปรียบผู้อื่นไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ ทั้งนี้เพราะ นักศึกษาได้เรียนรู้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยกรณีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินให้มีความพอประมาณอย่างมีเหตุผล รวมทั้งการพัฒนาทักษะต่างๆ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ การเรียนรู้เรื่องการประหยัด อดออม มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Punya-apiwong (2014) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะชีวิต เพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการศึกษาปรากฏว่า แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า นักศึกษาควรมีการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุมต้องหมั่นดูแลและเอาใจ ใส่ในตัว นักศึกษา สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านต่างๆ และชุมชนควร จัดโครงการที่เป็นประโยชน์เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชน

สรุป

สภาพปัจจุบันการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รองลงมา คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล เงื่อนไขคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงื่อนไขความรู้ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รองลงมา คือ ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมีเหตุผล และสรุปความต้องการจำเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 3) ด้านเงื่อนไขความรู้ 4) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม 5) ด้านความมีเหตุผล 2. ข้อเสนอแนะรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนักศึกษาควรใช้ง่ายอย่างประหยัดให้เหมาะสมกับรายรับที่ได้มา ไม่ฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น วางแผนและพิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรมีการรณรงค์การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ

1.2 มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษา

1.3 มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

1.4 ควรมีการศึกษารูปแบบการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเพื่อจะได้มีแนวทางที่เหมาะสมชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2.2 ควรศึกษาหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

References

- Bunpanyaroj, S. (2007). Consumerism among Thai Teenagers: Factor Driving Thai Society. *Ramkhamhaeng University Journal Humanities Edition*, 27(1), 1-11.
- Chitchirachan, Ch. (2015). *A Model Development of Application of the Philosophy of Sufficiency Economy for Self-study Development of Students of the Higher Education Institutions in the Northeastern Region*. (Research Report). National Research Council of Thailand (NRCT). Bangkok.

- Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus. (2020). *Self-assessment Report Year 2020*. Roi Et: Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2017). *Family Institute Development Policy and Strategy 2017-2021*. Bangkok: Office of Women's Affairs and Family Institutions, Ministry of Social Development and Human Security.
- Phrakru Kosonsutkit. (2010). *Application of the Sufficiency Economy Philosophy in the Daily Life of Civil Servant Teachers, Na Yong District, Trang Province*. (Master's Thesis). Mahamakut Buddhist University. Nakhon Pathom.
- Punya-apiwong, K. (2014). *Life Skills for Self-determining Based on Sufficiency Economic Philosophy of Bachelor's Degree Student in Silpakorn University*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- Sidadet, M. (2020). *Effectiveness of the Administration of Affiliated Sufficiency Educational Institutions, Area Office Secondary Education, Area 22*. (Master's Thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Srisa-at, B. (2002). *Basic Research*. (7th ed.). Bangkok: Suviriyasan.
- Thepsittha, S. (2007). *Living a Life of Sufficiency Economy Community and Economic Concepts Sufficiency: Sufficiency Economy Philosophy in the Context of Religion and Culture*. Bangkok: Somchai Publishing.

**การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น***
**The Development of a Teaching and Learning Model to Foster Creativity
for the 2nd Year Elementary School Students under
the Local Administration Organization**

¹สุจิตรา โขมะพัฒน์, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ และ ปิยาภรณ์ พิชญาภีรัตน์

¹Suchittra Komapat, Phumpong Jomhongpipat and Piyaporn Pichayapirat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: std.60671940104@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์วิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 2) เพื่อพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนศิลปะ โรงเรียนในสังกัดในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของแบบแผนการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประเมินความเหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า แบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แบบแผนในการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบตามแนวคิดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน การเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน และการเรียนการสอนโดยใช้พหุสัมพันธ์ องค์ประกอบของแบบแผนมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหา 4. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเชื่อมโยงช่องทางการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลายทางพร้อมๆ กัน ได้แก่ 1) การเห็น 2) การได้ยิน 3) การได้กลิ่น 4) การรู้รส 5) การรู้สึกที่ผิวหนัง ขั้นที่ 2 ประสานแนวคิด ขั้นที่ 3 พืชสร้างสรรค์ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดคล่องแคล่ว 3) ความคิดยืดหยุ่น 4) ความคิดละเอียดละออ ขั้นที่ 4 ร่วมกันเสนองาน ขั้นที่ 5 วิเคราะห์สะท้อนผล ขั้นที่ 6 ฝึกฝนพัฒนา 5. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6. การวัดและประเมินผล ซึ่งเรียกว่า แบบแผนการเรียนการสอน ECCPRD Model

คำสำคัญ: แบบแผนการเรียนการสอน; ความคิดสร้างสรรค์; องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to investigate the current problems and needs with regard to teaching and learning to foster creativity in the arts for the second-year elementary school students; and 2) to develop a teaching and learning model to foster creativity in the arts for the second-year elementary school students under the framework of the local administrative organization. The target group included 29 art teachers from schools under the local administrative organization in Ubon Ratchathaini Province, selected through purposive sampling, to test the congruence of a teaching and learning model. The instruments for the study were a questionnaire and a goodness-of-fit test. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation.

According to the results of the study, a teaching and learning model that fosters creative thinking is a model that is systematically based on creativity, art and multisensory learning. The model consists of six components: 1) principles; 2) objectives; 3) content; 4) teaching and learning methods, which are divided into five steps, namely (1) building experiences, i.e. learning activities that involve the simultaneous connection of sensory channels through multiple senses, such as seeing, hearing, smelling, tasting, and touching, (2) alignment of ideas, (3) creation, which includes initiation, active thinking, and flexible thinking, (4) co-presentation, (5) critique and reflection, and (6) practice and development; 5) learning media and sources; and 6) measurement and evaluation. The model is referred to as the “ECCPRD teaching and learning model”.

Keywords: Teaching and Learning; Creative Thinking; Local Administrative Organization

บทนำ

แนวคิดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning) การเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน (Art-based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้พหุสัมผัส (Multisensory Learning) สามารถบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะแก่นักเรียน โดยความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอนและการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะช่วงก่อนวัยเรียน เพราะเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านการคิดสร้างสรรค์ของเด็กกำลังพัฒนา หากช่วงนี้เด็กได้รับประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมและต่อเนื่องเท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต (Phanmanee, 2014) การคิดสร้างสรรค์เป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งของการเจริญเติบโตและ พัฒนาการทางสติปัญญา ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริม เพราะจะมีผลต่อสมองและคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น The Secretariat of the National Education Council (2009) เห็นว่าการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถที่นำมาใช้ในการคิดอย่างสร้างสรรค์ทางศิลปะและ เป็นความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เติบโตเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้และใช้สติปัญญาผ่านการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ

การสอนพหุสัมผัสช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมและประสบการณ์รับรู้ภาษาผ่านประสาทตา การได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส การสัมผัสและการเคลื่อนไหว มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยให้ระบบการเรียนรู้ การสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโสตทัศนูปกรณ์ ประเภทให้แรงเสริมทางสายตา ด้วยแสง สี ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียน และสามารถจดจำได้ดียิ่งขึ้น ผู้สอนจึงควรส่งเสริมโดยการนำการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสหลายๆ ด้านมาใช้ประโยชน์สูงสุด (Promsaow, 2010) การให้เด็กเรียนรู้โดยวิธีทักษะประสาทสัมผัส การดมกลิ่น การชิม การฟัง การมองเห็น และการสัมผัสจะทำให้จิตสำนึกในการรับรู้ของเด็กแต่ละคนได้รับ การพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว กิจกรรมประสาทสัมผัสและอวัยวะต่างๆ ในการรับรู้ความรู้สึก เป็นสิ่งที่ให้ความสุขแก่เด็กเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถ ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ การรับรู้ที่เกิดจากการจัดประสบการณ์ โดยให้เด็กได้ ปฏิบัติจริงจากการใช้วิธีทักษะประสาทสัมผัสจะเป็นการรับรู้ที่ถาวร สามารถนำมาผสมผสานเชื่อมโยง ประสบการณ์เดิม เพื่อขยายหรือสร้างความรู้ใหม่ อีกทั้งมีการนำความรู้ มาประยุกต์เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต (Ketkhuntod, 2013)

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการจัดประสบการณ์ทางศิลปะที่หลากหลายในการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ที่น่าสนใจในการนำมาประยุกต์เข้ากับการจัดประสบการณ์ศิลปะเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดที่หลากหลายและการคิดสร้างสรรค์ของเด็กด้วยแนวคิดเชิงสร้างสรรค์อยู่บนพื้นฐานของการคิดอย่างเป็นระบบ ผ่านจินตนาการ การสำรวจ ทดลอง แก้ปัญหาและสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การสร้างความตระหนักเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนรู้ การระดมพลังความคิดเพื่อเป็นการตั้ง ศักยภาพของผู้เรียนให้ค้นหาคำตอบหรือคิดออกแบบและสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเอง การนำเสนอและวิพากษ์ วิจารณ์แสดงความคิดเห็น การวัดประเมินผลและเผยแพร่ผลงานจากการสร้างสรรค์ เหมาะสมที่จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์เพิ่มขึ้นและ ทำให้ผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของนักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนและ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และ Ruechaipanich, and Nimitpongkul (2019) ได้กล่าวถึงวิธีสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based Learning: CBL) ว่าเป็นการนำหลักการสอน Active Learning มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ร่วมด้วยโครงสร้างหลักที่พัฒนามาจากวิธีสอน แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และแนวทางการพัฒนาความคิดแนวนาน (Parallel Thinking) ของเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน โดยสังเคราะห์เป็นกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นตั้งปัญหา และแบ่งกลุ่ม 3) ขั้นการค้นและคิด 4) ขั้นนำเสนอ และ 5) ขั้นประเมินผล จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) นั้น สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร นำเสนอ ทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะด้านสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะที่มีความจำเป็นต่ออนาคต (The Secretariat of the Education Council Ministry of Education, 2017)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะตามแนวคิดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning) การเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน (Art-based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้พหุสัมผัส (Multisensory Learning) ขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิด สร้างสรรค์ทางศิลปะได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งผลการวิจัยก็จะเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้สนใจสามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปปรับใช้ตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 (R1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการ และการศึกษาองค์ประกอบของการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วิธีดำเนินการ ศึกษาเอกสาร รายงานผลการเรียน การนิเทศและสังเกตชั้นเรียน รวมทั้งวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน และครูที่สอนวิชาศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 29 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวล เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตเนื้อหา

2. สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหาเพื่อเสนอกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ด้าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อตามแบบของ Likert

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์แล้วนำไปทดลองกับครูไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้กับครู จำนวน 29 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่น และวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นในการรูปแบบเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการ ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัยและสื่อต่างๆ เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของทิตนา แชมมณี, อารีรักษ์ มีแจ้ง, Saylor (1981), Joyce and Well, Arends, Weil, Joyce and Kluwin, Dick and Carey, Eggen & Kauchak

2. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การสร้างสรรค์เป็นฐาน ตามแนวคิดของอารี รังสินนท์, Divito1, Guilford

3. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน ตามแนวคิดของ Robin Rooney, Ann Patterson and faculty, Taylor and Ladlin

4. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ใช้พหุสัมพันธ์ ตามแนวคิดของกาญจนา พรหมขาว, อัมรา พรหมสาขา ณ สกลนคร, วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ

ระยะที่ 2 (D1) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพปัจจุบัน ความต้องการในระดับความคิดเห็นระดับมากขึ้นไปมาเป็นข้อมูลในการกร่างรูปแบบ และสังเคราะห์เอกสารองค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดองค์ประกอบ ของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ด้านการวิจัยและด้านศิลปะ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเอกสารประกอบรูปแบบ คือ คู่มือการใช้ที่มีรายละเอียดในการนำรูปแบบไปใช้ ผลการหาประสิทธิภาพของแบบประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น” สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับ สภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและผู้เรียน ($\bar{X} = 3.42$) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้น ให้ผู้เรียนเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.40$) และ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการออกแบบและสร้างสรรค์ชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ ด้านปัญหาโดยรวมมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขาดทักษะในการเลือกใช้รูปแบบวิธี การสอนและเทคนิคการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.65$) ขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.55$) ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและผู้เรียน ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ ด้านความต้องการโดยรวมมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานศิลปะเป็นฐานและการใช้พหุสัมผัสในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.68$) ผลจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องยอมรับได้และนำไปสู่ การแก้ไขพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงขึ้นเต็มตามศักยภาพ ($\bar{X} = 3.58$) ใช้เกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถศักยภาพของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพจริง ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) ด้านโดยเรียงลำดับการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.73$, S.D.= 0.46) ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.49) และด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นครั้ง ดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่จัดอย่างเป็นระบบระเบียบสอดคล้องกับทฤษฎี หลักการเรียนรู้หรือการสอนที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายโดยประกอบด้วยทฤษฎี หลักการที่รูปแบบ กระบวนการเรียนการสอนหรือขั้นตอนที่อาศัยวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือทำให้ผู้เรียนไปสู่จุดหมายกำหนด ได้รับการออกแบบโดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้และการมุ่งใจเพื่อช่วยให้ผู้เรียน

บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) ขั้นตอนการเรียนการสอน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล

สรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ รูปแบบการเรียนการสอนเน้นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเสริมสร้างและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ใช้ทักษะกระบวนการทางศิลปะและประสบการณ์เรียนรู้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจินตนาการในการคิดสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ (Art) เน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การรู้รส และการสัมผัสที่ผิว (Multisensory) นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่แปลกใหม่ตามจินตนาการอย่างอิสระ (Productivity)

Figure 1: ECCPRD Model

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนจัดขึ้นอย่างเป็นระบบตามแนวคิดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning) การเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐาน (Art-based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้พหุสัมผัส (Multisensory Learning) องค์ประกอบของรูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3.เนื้อหา 4.ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ (Experience) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเชื่อมโยงช่องทางการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลายทางพร้อมๆ กัน ได้แก่ 1) การเห็น (Seeing) 2) การได้ยิน (Hearing) 3) การได้กลิ่น (Smell) 4) การรู้รส (Taste) 5) การรู้สึที่ผิวหนัง (The Tactual Sense) ขั้นที่ 2 ประสานแนวคิด (connect ideas) ขั้นที่ 3 พืชสร้างสรรค์ (Create) มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) 2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) 3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) 4) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) ขั้นที่ 4 ร่วมกันเสนองาน (Presentation) ขั้นที่ 5 วิจารณ์สะท้อนผล (Reflect) ขั้นที่ 6 ฝึกฝนพัฒนา (Develop) 5. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6. การวัดและประเมินผล ซึ่งเรียกว่า รูปแบบการเรียนการสอน ECCPRD Model

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัญหาโดยรวมมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัญหาขาดทักษะในการเลือกใช้รูปแบบวิธี การสอนและเทคนิคการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของผู้เรียน ขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Eisner (2002) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐานช่วยในการปรับปรุงคุณภาพครู ครูที่ใช้ศิลปะตามกลยุทธ์การเรียนการสอนให้บรรลุจะมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการทำงานตามที่ครูหรือนักวิชาการที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐานกลายเป็นผู้ที่มีศิลปะและความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ทั้งด้านการทำงานร่วมกันและ การจัดการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ ทำให้เกิดประสบการณ์และการเรียนทั้งครูและนักเรียน (Synder, 2004) และการจัดการเรียนสอนด้วยศิลปะเป็นฐานกับการศึกษามุ่งเน้นไปที่ บทบาทของศิลปะและ ศิลปะในชีวิตประจำวันเป็นรูปแบบใหม่ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลกมากยิ่งขึ้น การจัดการเรียนสอนโดยใช้ศิลปะเป็นฐานกับการ ศึกษาสามารถดำเนินการสอนได้กับผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นการฝึกให้มองข้ามกฎหรือระเบียบทางวินัยแบบเดิมๆ (Springgay et al. 2008)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 จากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3.เนื้อหา 4.ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ (Experience) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเชื่อมโยงช่องทางการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลายทางพร้อมๆ กัน ได้แก่ 1) การเห็น (Seeing) 2) การได้ยิน (Hearing) 3) การได้กลิ่น (Smell) 4) การรู้รส (Taste) 5) การรู้สึที่ผิวหนัง (The Tactual Sense) ขั้นที่ 2

ประสานแนวคิด (connect ideas) ขั้นที่ 3 พิชิตสร้างสรรค์ (Create) มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) 2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) 3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) 4) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) ขั้นที่ 4 ร่วมกันเสนองาน (Presentation) ขั้นที่ 5 วิจารณ์สะท้อนผล (Reflect) ขั้นที่ 6 ฝึกฝนพัฒนา (Develop) 5. สื่อและแหล่งเรียนรู้ สื่อสิ่งพิมพ์ ใบความรู้ ใบกิจกรรม ภาพประกอบ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ วีดิทัศน์ สื่ออื่นๆ สื่อบุคคล การนำเสนอ การจัดนิทรรศการ แหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและ 6. การวัดและประเมินผล ใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบประเมินผลงานทางศิลปะ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเรียกว่า รูปแบบการเรียนการสอน ECCPRD Model และสอดคล้อง Khaemanee (2002) กล่าวไว้ว่า รูปแบบการเรียน การสอนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอน นั้นๆ 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับหลักที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบคือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบของระบบ ให้สามารถ นำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและ เทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3.เนื้อหา 4.ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างประสบการณ์ (Experience) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเชื่อมโยง ช่องทางการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลายทางพร้อมๆ กัน ได้แก่ 1) การเห็น (Seeing) 2) การได้ยิน (Hearing) 3) การได้กลิ่น (Smell) 4) การรู้รส (Taste) 5) การรู้สึกที่ผิวหนัง (The Tactual Sense) ขั้นที่ 2 ประสานแนวคิด (connect ideas) ขั้นที่ 3 พิชิตสร้างสรรค์ (Create) มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) 2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) 3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) 4) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) ขั้นที่ 4 ร่วมกันเสนองาน (Presentation) ขั้นที่ 5 วิจารณ์สะท้อนผล (Reflect) ขั้นที่ 6 ฝึกฝนพัฒนา (Develop) 5. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6. การวัดและประเมินผล ซึ่งเรียกว่า รูปแบบการเรียน การสอน ECCPRD Model

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งนี้จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่ๆ ร่วมกับการ บูรณาการเรียนการสอนให้เกิดผลประโยชน์กับนักศึกษาและให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1.2 ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาของตนเองและโรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปในเชิงลึกเพื่อพัฒนาทักษะการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในขั้นสูงในระดับชั้นอื่นอีกด้วย โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนให้ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจทำการหาข้อมูลในการปรับรูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

References

- Arends, R. I. (1997). *Classroom Instruction and Management*. New York: McGraw Hill.
- Education Council Secretariat Ministry of Education. (2009). *Thought-provoking Learning Management Creation*. Bangkok: Learning Innovation Promotion Group for Teachers and Officials.
- Eisner, E. W. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Joyce, B., & Weil, M. (2000). *Models of Teaching*. (6th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Ketkhuntod, B. (2013). *A Numerical Sense Study of Kindergarten 2nd Year Students in Specialized Schools with Disabilities from Organizing a Learning Experience that Uses a Series of Activities to Promote Number According to the Concept of Multisense*. (Master's Thesis). Rajabhat University Nakhon Ratchasima. Nakhon Ratchasima.
- Khaemane, Th. (2005). *Variety of Alternative Teaching Methods*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Khaemmanee, Th. (2002). *Science of Teaching*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Phanmanee, A. (2014). *Train to Think, Think Creatively*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Phromsaow, K. (2010). *The Use of Multisensory Teaching Methods to Promote Vocabulary Knowledge and Students' English Writing Ability Grade 5*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Ruechaipanich, W., & Nimitphongkul, W. (2019). *Teaching Creativity, Learning Fun in the 4.0 Era*. Bangkok: SE-ED Uktion.
- Secretariat of the Education Council Ministry of Education. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. (2nd ed.). Bangkok: Secretariat of the Council of Education.
- Springgay, S., Irwin, R. L., Leggo, C., & Gouzouasis, P. (2008). *Being with A/R/Tography*. Rotterdam, the Netherlands: Sense.
- Srisa-at, B. (2013). *Principles of Basic Research*. (9th ed.). Bangkok: Suweeriyasart.
- Synder, S. (2004). *Total Literacy ABD the Arts*. Retrieved March 19, 2004, from www.aeideas.com/articles/tlandarts
- William, J. R. (1970). *Managerial Effectiveness*. New York: McGraw-Hill Book Company.

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*
Satisfaction of the Elderly in Using the Service of the Old Age Living
Allowance, Chaophrayasurasak City Municipality,
Sriracha District, Chonburi Province

¹สุภัศตรา เก้าประดิษฐ์ ทรัพย์ชุกุล และ ทินมณี การะกิจ
¹Supatra Kaopradit Supchukul and Thinmanee Karakit
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University, Thailand.
¹Corresponding Author's Email: Supatraks@buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพ และการศึกษา มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 376 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยรวมมีอยู่ในระดับมากที่สุด หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา ($\bar{X} = 4.57$) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.47$) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.46$) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.39$) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการบริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มี เพศ อาชีพ รายได้ สถานภาพ การศึกษา แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอายุที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; เบี้ยยังชีพ; ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this quantitative research were: 1) to study the level of satisfaction of the elderly in using the elderly living allowance's service at Chaophrayasurasak City Municipality, Sriracha District, Chonburi Province 2) To compare the satisfaction of using the

*Received September 16, 2023; Revised November 13, 2023; Accepted November 24, 2023

elderly living allowance services of Chaophrayasurasak City Municipality, Sriracha District, Chonburi Province, classified by gender, age, occupation, income, status, and education. There were 376 elderly samples. The tools used in the collection were questionnaires. Statistics used to analyze the data were using frequency distributions, percentage values, mean values and standard deviations. t-test and one-way analysis of variance (ANOVA).

The results of the study showed that the overall level of satisfaction in the use of the old age living allowance service of Chaophrayasurasak City Municipality, Sriracha District, Chonburi Province is at the highest level. If considering each aspect, it was found that the aspect that the elderly were most satisfied with was the aspect of equal service ($\bar{X} = 4.64$), followed by timely service ($\bar{X} = 4.57$), progressive service ($\bar{X} = 4.47$), continuous service ($\bar{X} = 4.46$), and adequate service ($\bar{X} = 4.39$) respectively, when comparing the satisfaction of the elderly with the service, it was found that gender, occupation, income, educational status were significantly different at the 0.05 level.

Keywords: Satisfaction; Living Allowance; The Elderly

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบัน นับวันจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ครอบครัวเป็นรูปแบบของครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ปัญหาที่ตามมา คือ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งไร้การดูแลเป็นปัญหาสังคมที่รัฐยังไม่สามารถแก้ไขให้แก่ผู้สูงอายุเหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง ด้วยจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากอัตราเกิดลดต่ำลงและผู้คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น แม้ในขณะนี้รัฐบาลจะมีหน่วยงานที่ให้ความดูแลผู้สูงอายุให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ แต่ยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมแก่ผู้สูงอายุเท่าที่ควร หากพิจารณาสถิติจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยพบว่า มีผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ ผู้สูงอายุของประเทศไทย ใน พ.ศ. 2565 มีจำนวนประมาณ 12,698,362 คน เป็นชายจำนวน 5,622,074 คน และหญิง 7,076,288 คน หากเทียบกับสัดส่วนผู้สูงอายุต่อคนวัยทำงาน คือ 1: 3.37 คน (Department of Older Person, 2023) ดังนั้นการเข้าสู่สังคมสูงอายุกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว ทั้งประเด็นงบประมาณ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม ภาครัฐจึงได้มีการจัดทำนโยบายหลากหลายในการดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งคือ โครงการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นโครงการที่ช่วยเหลือด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอที่ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ถือว่าเป็นอีกสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ภาครัฐจัดสรรไว้ให้กับผู้สูงอายุ

เบี้ยยังชีพสำหรับคนสูงอายุได้เริ่มขึ้นปี พ.ศ. 2535 โดยกรมประชาสงเคราะห์ ในรัฐบาลสมัย นายชวน หลีกภัย โดยจัดการให้กับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการแก่สังคมผู้สูงอายุ หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงทางสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเหมือนจุดเริ่มต้นสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในปี พ.ศ. 2544 - 2545 มีนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาล ภารกิจการจ่ายเบี้ยยังชีพนี้จึงถูกจัดสรรให้เป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร (Boonsit, 2020)

โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเรื่องสิทธิผู้สูงอายุไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ว่า ผู้สูงอายุต้องได้รับสิทธิในความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ซึ่งในมาตรา 11 ของ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ อีกทั้งหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 และที่แก้ไข ตามกระทรวงที่บัญญัติเอาไว้ และได้กำหนดคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิหรือโอกาสในการรับเบี้ยยังชีพ ผู้มีสิทธิจะได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ 1) มีสัญชาติไทย 2) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทะเบียนบ้าน 3) มีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งได้ลงทะเบียน และยื่นคำขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือ สิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้รับเงินบำนาญ เบี้ยหวัด บำนาญพิเศษหรือเงินอื่นในลักษณะเดียวกัน (Department of Local Administration, 2009 as cited in Sangsuwon, 2015)

การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จะเป็นแบบขั้นบันไดตามช่วงอายุ โดยผู้สูงอายุจะได้รับเงินช่วยเหลือเป็นรายเดือนต่อเนื่องไปจนกว่าจะเสียชีวิต ซึ่งอายุ 60-69 ปี ได้รับ 600 บาท/เดือน อายุ 70-79 ปี ได้รับ 700 บาท/เดือน อายุ 80-89 ปี ได้รับ 800 บาท/เดือน และ อายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับ 1,000 บาท/เดือน และได้กำหนดวิธีการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้แก่ผู้มีสิทธิตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ข้อ 13 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจ่ายเป็น เงินสด หรือโอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารในนามผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือในนามบุคคลที่รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นรายเดือน ภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน ในการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับมอบอำนาจต้องตรวจสอบจนแน่ใจว่าเป็นบุคคลเดียวกับผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ และต้องได้รับการยืนยันว่าผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุยังมีชีวิตอยู่ ณ วันที่ 1 ของทุกเดือน การโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารให้เป็นไปตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด หรือตามที่ตกลงกันเป็นอย่างอื่น (Regulations of the Ministry of Interior regarding the criteria for paying living allowances for the elderly of Local government organization (Vol. 4) B.E. 2562, 2019) เงินที่ได้รับนั้นเพื่อเป็นเงินช่วยเหลือ และแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายการดำรงชีวิตในแต่ละเดือน โดยในแต่ละปีจะมีการเปิดให้ผู้ที่มีคุณสมบัติรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ รายใหม่มาลงทะเบียน

จากระเบียบดังกล่าว หน่วยงานหลักที่ดูแลการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีการจัดระบบบริการเพื่อประชาชนในเขตท้องถิ่น หรือเขตที่ดูแลกองสวัสดิการสังคม และฝ่ายส่งเสริมสวัสดิการสังคม จะต้องมีการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านการดำเนินการเรื่องบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามแผนกระจาย เป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ถูกทอดทิ้ง ตลอดจนมีฐานะยากไร้ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู การดำเนินงานด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้ดำเนินงานไปตามระบบวิธีการตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดงบประมาณได้รับการจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริม ซึ่งการทำงานที่ผ่านมาทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็พยายามจะดูแลให้บริการอย่างเต็มที่ แต่ก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ปัญหาการได้รับเงินล่าช้า ผู้สูงอายุย้ายภูมิลำเนาโดยไม่มีการแจ้งเจ้าหน้าที่ในเขตนั้นจึงทำให้บริการล่าช้า หรือผู้สูงอายุเตรียมเอกสารในการยื่นไม่ครบ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ การบริการล่าช้า การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ บางส่วนขาดคุณสมบัติ มาไม่ทันช่วงเวลาที่เปิดให้ลงทะเบียน (รายใหม่ 1-30 เดือนพฤศจิกายน ของทุกปี ส่วนรายเก่าเดือนกันยายน - ตุลาคม) มาณอกเวลาทำการ การเบิกจ่ายยอดเงินไม่ตรงกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับส่วนกลาง การเข้าใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ การลงข้อมูล การแก้ไขข้อมูลของเจ้าหน้าที่ใช้งานได้ยาก มีช่วงเวลาในการเข้าใช้งานทำให้ล่าช้า ข้อมูลทะเบียนราษฎร์

การย้ายเข้า-ออก ไม่สามารถทราบข้อมูลได้ทันที จะทราบตอนเดือนกันยายน-ตุลาคม จะได้รับแจ้งเฉพาะกรณีเสียชีวิต ทำให้มีปัญหาเวลาสิ้นงบประมาณ ต้องมีการเรียกเก็บเงินคืน เพราะใช้ระบบโอนเงินเข้าบัญชีกรมบัญชีกลาง ไม่มีการแจ้งข้าราชการเกษียณอายุที่รับเงินบำนาญกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลยจ่ายเงินช้าซ้อน เป็นต้น (Techawattana, 2020) สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ในด้านเบี้ยยังชีพ

ดังนั้น จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี ความคิดเห็นของผู้รับบริการมีความสำคัญต่อผู้ให้บริการเป็นอย่างมาก เพื่อจะนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการบริการของกองสวัสดิการสังคม และฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุภายในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามเพศ อายุ รายได้ สถานภาพ และการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี (Documentary Study)

ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ข้อมูลเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยประเด็นสำคัญจะเน้นความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชน โดยมีหลักการ ดังนี้

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริการงานภาครัฐ โดยมีฐานคติที่ว่าคนทุกคนเท่าเทียมกันในแง่ของกฎหมาย ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยก กีดกันในการให้บริการ ประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้ มาตรฐานให้บริการเดียวกัน
2. การให้บริการที่ตรงเวลา (Timely Service) หมายถึง การบริการจะต้องมองว่า การให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลา ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพเลย ถ้าไม่ตรงเวลา ซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะต้องมีลักษณะมีจำนวนการให้บริการและสถานที่บริการที่เหมาะสม ความเสมอภาคหรือการตรงเวลา จะไม่มีความหมายเลย ถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอและสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพและการปฏิบัติงาน นั่นคือ การเพิ่มประสิทธิภาพหรือความสามารถที่จะทำหน้าที่ได้มากขึ้น โดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม (Intawong, 2007 as cited in Phakdeesaen, Sripawat, Muangkliang, and Kotchai, 2020)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

ผู้วิจัยได้มีการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล ทำให้ได้พบกับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโอกาสในการได้แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการรับบริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลฯ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มาติดต่อขอรับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและพักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ ใน 46 ชุมชน จำนวนประชากร 6,180 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้จำนวนตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประมาณ 376 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และการศึกษา

ส่วนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการบริการอย่างเสมอภาค ด้านการบริการอย่างทันเวลา ด้านการบริการอย่างเพียงพอ ด้านการบริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็น ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการออกสำรวจ สัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถามผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีที่อยู่อาศัยและได้รับเบี้ยยังชีพในพื้นที่เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัยดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมีจำนวน 376 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยในวันที่มีการประชุมผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการขอข้อมูลตามความสมัครใจ จากนั้นได้แจกแบบสอบถาม และคอยดูแลกลุ่มตัวอย่างในการกรอกข้อมูล หากผู้สูงอายุคนใดไม่สะดวกอ่านหรือกรอกข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วย (ที่ผ่านการประชุมทำความเข้าใจแบบสอบถามแล้ว) จะช่วยดำเนินการอ่านและกรอกข้อมูลตามคำบอกของผู้สูงอายุ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ วารสาร งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ และเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา รวมทั้งจากเว็บไซต์ต่างๆ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)
2. แบบสอบถามส่วนที่ 2 วัดระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้ว นำข้อมูลในรูปตาราง มาประกอบความเรียงเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) มาแปลความหมาย ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และการศึกษา ใช้วิธีการทดสอบ (t-test) สำหรับข้อมูลจำแนก 2 กลุ่ม และวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) สำหรับข้อมูลจำแนกมากกว่า 2 กลุ่มที่ระดับ 95%

3. แบบสอบถามส่วนที่ 3 เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 7 ผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Descriptive Presentation)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 376 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.9 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ร้อยละ 60.1 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 43.9 มีรายได้ต่อเดือน 3,000-5,000 บาท ร้อยละ 36.2 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 62.0 และส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.2
2. ระดับความพึงพอใจมีต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

รายการ	ผลการวิเคราะห์		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	4.64	.482	มากที่สุด
2. ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา	4.57	.545	มากที่สุด
3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	4.39	.592	มากที่สุด
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.46	.550	มากที่สุด
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.47	.562	มากที่สุด
รวม	4.51	.519	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.51 หากพิจารณารายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. **ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสำคัญกับผู้รับบริการ อย่างเท่าเทียมกัน มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.68 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ไม่เลือกปฏิบัติกับ ผู้รับบริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.65 เจ้าหน้าที่ให้บริการตามลำดับก่อนหลัง มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.65 และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่อย่าง ตรงไปตรงมา มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.60 ตามลำดับ

2. **ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารก่อนการรับเบี้ยยังชีพทุกครั้ง กับระยะเวลาการรับบริการในแต่ละขั้นตอน และเมื่อผู้รับบริการประสบปัญหาเจ้าหน้าที่แก้ปัญหารวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.59 เท่ากัน รองลงมาคือ ได้รับเงินเบี้ยยังชีพตรงตามกำหนดเวลา มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.56 ระยะเวลาในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.54 ตามลำดับ

3. **ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีสื่อในการชี้แจงรายละเอียด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.44 รองลงมาคือ มีสถานที่จอดรถสำหรับประชาชน มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.39 มีวัสดุอุปกรณ์สำหรับให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.38 เจ้าหน้าที่มีเพียงพอต่อการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.38 และมีจำนวนที่นั่งสำหรับบริการ มีค่าเฉลี่ย 4.36 ตามลำดับ

4. **ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความต่อเนื่องของการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.52 รองลงมาคือ มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.51 มีการติดตามเอาใจใส่ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.44 รับฟังข้อเสนอแนะของผู้บริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.41 และการให้บริการโดยยึดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.41 ตามลำดับ

5. **ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.49 รองลงมาคือ มีผลงานด้านบริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.48 เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.47 มีการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.46 และมีพัฒนาให้บริการบริการมีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.43 ตามลำดับ

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
ผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุด้านเพศ อาชีพ รายได้ สถานภาพ และการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการได้รับบริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นอกจากนี้ กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้ตอบแบบสอบถามได้มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับเบี้ยยังชีพ ได้แก่ ต้องการให้เพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพขึ้นเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็น การประชาสัมพันธ์ด้านการดำเนินงานยังไม่ทั่วถึง อยากให้มีการบริการที่บ้าน เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาการบริการสาธารณะโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ สามารถเป็นไปตามแนวทางการบริการสาธารณะ 3 F นั่นคือ รวดเร็ว (Fast) เป็นมิตร (Friendly) และ เหมาะสม (Fit) ดังภาพที่ 1 (Figure 1)

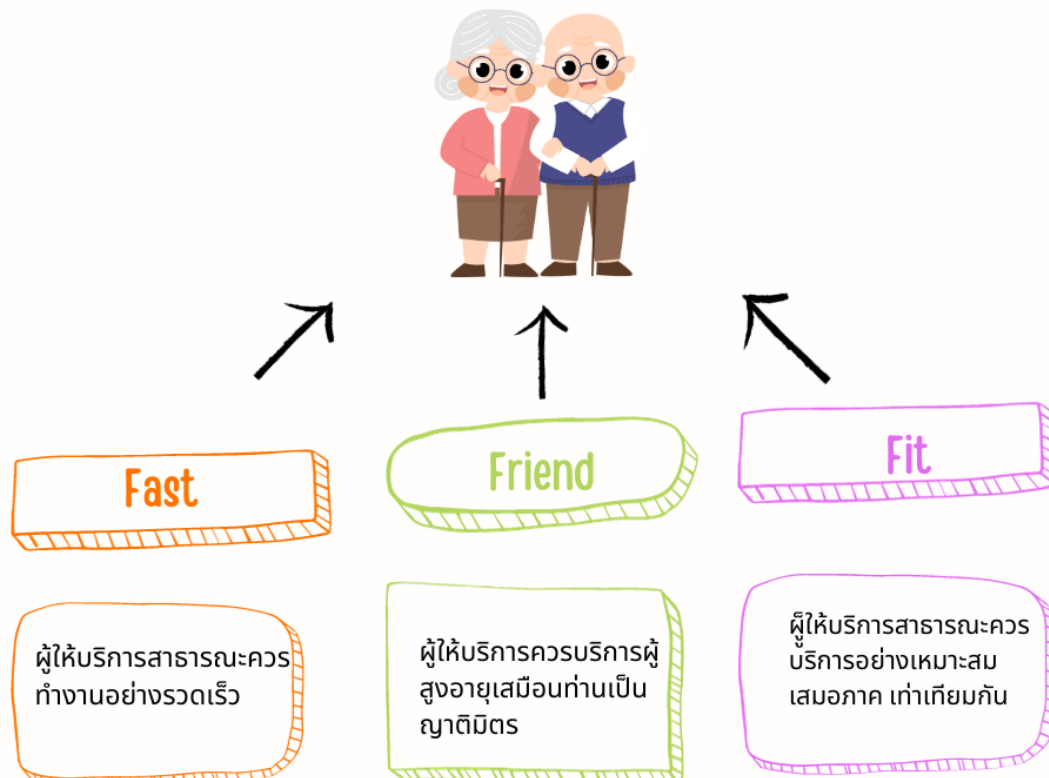

Figure 1: 3 F Public Service Guideline

1. การบริการรวดเร็ว (Fast) ด้วยสภาวะทางสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการต้องทำงานให้รวดเร็วทันต่อเวลา เป็นไปตามลำดับ ผู้สูงอายุจะได้ไม่ต้องรอนาน หรืออาจมีการทำงานเชิงรุก เช่น มีการจองคิวออนไลน์ล่วงหน้า หรือ การไปบริการที่บ้าน เป็นต้น
2. การบริการแบบมิตร (Friend) ผู้สูงอายุต้องการความสนใจ และการดูแลที่ดี ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรมีใจบริการช่วยเหลือ ตั้งญาติ ยิ้มแย้ม แจ่มใส บริการอย่างสุภาพ พุดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย ความสบายใจแก่ผู้สูงอายุ หน่วยงานอาจมีเครื่องดื่มไว้บริการ
3. การบริการที่เหมาะสม (Fit) ผู้ให้บริการสาธารณะควรมีการให้บริการที่เหมาะสม เท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ไม่เลือกปฏิบัติ มีการให้บริการอย่างถูกต้องสมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี พบว่า มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายดังนี้

ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ ได้ให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุในเรื่องการบริการต่างๆ อย่างมากโดยเน้นความสะดวก ความสบายต่อผู้สูงอายุ สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นในการบริการ เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญและเต็มใจที่จะให้บริการผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการทำงานอย่างเต็มที่ สุขุมเยือกเย็น กระตือรือร้น อธิบายดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นมิตร ช่วยเหลือ ถามไถ่ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Haidongyang, and Potiwan (2015) ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการให้บริการเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบลลิ้นฟ้า อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยผู้วิจัยได้สะท้อนถึงเหตุผลคือ 1) การมีขั้นตอนการให้บริการที่ดี เช่น การลงทะเบียนและการพิจารณาคัดเลือกรับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม การจ่ายเบี้ยยังชีพโดยเรียงลำดับตามใบสำคัญรับเงิน และ 2) เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจและให้บริการ ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ใช้วาจาสุภาพ มีความรู้ความสามารถ ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี สามารถอธิบายตอบข้อซักถามแก่ผู้สูงอายุ และมีความกระตือรือร้นต่อการให้บริการ นอกจากนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Noppanatwongsakorn, and Wittayanudom (2017) เรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ และ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Techawattana (2020) เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวม มีระดับความพึงพอใจมาก หากพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการทำงานที่ดี ทำให้ได้รับความประทับใจจาก การบริการ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่มีความสะดวกรวดเร็ว ด้านการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Worrayavisut, and Boonsanong (2020) เรื่อง ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการให้บริการเบี้ยยังชีพของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร เสริมให้

เห็นภาพของการบริการของเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน โดยพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้อนรับด้วยรอยยิ้ม เป็นมิตร และมีอัธยาศัยดี มีกิริยาท่าทางที่สุภาพ เอาใจใส่และกระตือรือร้นในการให้บริการเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ให้บริการเป็นอย่างดี เป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่รับสินบน ไม่เรียกร้องค่าตอบแทนต่างๆ จากผู้รับบริการที่มารับบริการ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการให้บริการเป็นอย่างดีเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ให้บริการเป็นอย่างดีอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่เลือกปฏิบัติ มีความโปร่งใสและเป็นธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการบริการจ่ายเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และการศึกษา ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับการบริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 หากพิจารณาจากด้านเพศ พบว่า ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้อื่น Sangsuwan (2015); Bunsrisuwan (2017); Benjapummarin (2013) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการด้านเบี้ยยังชีพไม่แตกต่างกันที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้งนี้อาจเนื่องจากวิถีของคนเมืองใหญ่ ความเป็นหญิงหรือชายอาจทำให้ความพึงพอใจต่างกันหรืออาจเนื่องจากสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง

ทั้งนี้ ด้านอาชีพ และด้านรายได้ต่อเดือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunsrisuwan (2017) เรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการให้บริการเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบลหมอนนาง พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน หรือ มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการให้บริการเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบลหมอนนาง อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ด้านการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Benjapummarin (2013) เรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการ ด้านขั้นตอนในการให้บริการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการแตกต่างกันที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยมากมายทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการดำเนินงานบริการสาธารณะด้านเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นมีแนวโน้มไปในทางที่ดี ประสบความสำเร็จ แม้จะมีปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ แต่หน่วยงานของรัฐก็มีความตั้งใจในการดูแลและพัฒนางานด้านนี้ให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุป

การวิจัยเชิงปริมาณเรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี ครั้งนี้เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการบริการ และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของการใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยผลการศึกษาที่ได้ทำให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ในทุกด้าน ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันต่อเวลา การให้บริการอย่างก้าวหน้า การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างเพียงพอ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานบริการสาธารณะของหน่วยงานรัฐได้เป็นอย่างดี ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ให้กับเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ได้นำไปพัฒนาบริการนี้ให้ดีขึ้น หรือเป็นต้นแบบให้บริการสาธารณะอื่นขององค์กร หรือแม้กระทั่งเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการดำเนินงานด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

แม้โดยภาพรวมความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์อยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุมหารือเพื่อร่วมกันหาทางปรับปรุงแก้ไขในประเด็นนี้ เพื่อให้การบริการมีเพียงพอและมีคุณภาพ เช่น การจัดที่นั่งให้ผู้มารับบริการเพิ่มเติม การทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การจัดที่จอดรถให้เพียงพอสำหรับประชาชนที่มาใช้บริการ มีจำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการต้อนรับอย่างพอเพียง หรืออาจมีระบบการจองคิวผ่านออนไลน์ การเตรียมน้ำดื่ม หรือขนมไว้บริการระหว่างนั่งรอ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งจะได้ข้อมูลเชิงลึกและได้รายละเอียดแนวทางในการพัฒนาด้านบริการของเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ชัดเจนมากขึ้น หรือ อาจมีการเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากเทศบาลอื่นในจังหวัดชลบุรี หรือภาคตะวันออก เพื่อจะได้ข้อมูลของการบริการที่ครอบคลุมหน่วยงานจำนวนมากขึ้น

References

- Benjapummarin, K. (2013). *The Satisfaction of Service User on the Elderly Allowance Service of Kradangnga Subdistrict Administrative Organization, Bang Kon Thee District, Samutsongkram Province*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Nakornpathom.
- Boonsit, J. (2020). *Get to Know Welfare and Living Allowances for the Elderly*. Retrieved January 11, 2023, from <https://www.khamnadee.go.th/blog>
- Bunsrisuwan, N. (2017). *Satisfaction of the Elderly on the Provision of Service Related to the Subsistence Allowance of the Municipality, Mon Nang, Phanatnikhom, Chonburi*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Department of Older Person. (2023). *Elderly Statistics*. Retrieved June 13, 2023, from <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1962>
- Haidongyang, P., & Potiwan, P. (2015). The Opinion of Elderly towards the Allowance Service of Linfa Sub-district Municipality Office, Jaturapakpimarn District, Roi-Et Province. *Proceedings of the 34th National Graduate Research Conference* (pp. 2161-2170). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Noppanatwongsakorn, R., Srithongroong, R., & Wittayaudom, W. (2017). Satisfaction of the Elderly on the Provision of Subsistence Allowance of Bangpood Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Pathumthani Province. *Proceedings of the 9th Hatyai National and International Conference* (pp. 194-204). Songkla: Hatyai University.

- Phakdeesaen, S., Sriprawat, A., Muangkliang, W., & Kotcha, T. (2020). Buddha Dhamma Principles for Providing Services to the Public. *Journal of MCU Ubon Review*, 5(3), 619-630.
- Regulations of the Ministry of Interior Regarding the Criteria for Paying Living Allowances for the Elderly of Local Government Organization (Vol. 4) B.E. 2562. (2019). *Government Gazette*. No.136 Section 55 D. p. 5-9.
- Salapsri, S., & Wattanapongsiri, P. (2022). The Analysis of Thai Elderly Pension Policy. *Journal of Social Science Panyapat*, 4(3), 250-261.
- Sangsuwan, W. (2015). *Satisfaction on Allowances for the Elderly of Kaeng Hang Maeo Sub-district Administrative Organization, Amphoe Kaeng Hang Maeo, Chanthaburi Province*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Techawattana, W. (2020). Guidelines to Increase the Efficiency of the Payment of Living Allowance for the Elderly in the Area, Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Ratchaburi Province. *The Journal of Development Administration Research*, 10(4), 54-65.
- Worrayavisut, C., & Boonsanong, V. (2020). The Opinions of Elderly towards the Provision of Subsistence Allowance of Bang Khae District Office, Bangkok. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 6(2), 111-125.

ความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย*

The Ability of Second Grade Students to Write Vowels in Thai According to
Game-Based Learning Management Together with a Practice Package
for Writing Vowels in Thai

สุภัชฌา ศรีเอี่ยม

Supatcha Sri-iam

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Faculty Of Education, Walaya Alongkorn University under the Royal Patronage, Thailand.

Corresponding Author's Email: Supatcha@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทยกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และ 3) ศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย 2) แบบฝึกการเขียนสระในภาษาไทย 3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทย และ 4) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.52)

คำสำคัญ: สระในภาษาไทย; การจัดการเรียนรู้แบบเกม; แบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to compare the ability of 2nd grade students to write vowels in Thai before and after game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai; 2) to compare the ability of 2nd grade students to write vowels in Thai between game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai and the criterion of 70% of full score; and 3) to explore the students' attitudes towards game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai. The sample group included 30 students of the 2nd grade from Wat Lat Sai School, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The instruments for the study included 1) a plan of game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai; 2) a practice package for writing vowels in Thai; 3) a test to assess the ability to write vowels in Thai; and 4) a test to assess attitudes toward game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai. The statistics used were mean, percentage, standard deviation, and t-test.

From the study, the following results are found: 1) The posttest assessing ability of 2nd grade students to write vowels in Thai after game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai is higher than the pretest with a statistical significance of 0.05 level; 2) The posttest assessing ability of 2nd grade students to write vowels in Thai after game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai is higher than the criterion of 70% of full score, with a statistical significance of 0.05 level; and 3) Students' attitudes towards game-based learning management together with a practice package for writing vowels in Thai are overall at a high level ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.52).

Keywords: Thai Vowels; Game-Based Learning Management; A Practice Package for Writing Vowels in Thai

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย มีความสำคัญในการใช้สื่อสารกันของคนในประเทศ จากในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (Ministry of Education, 2008) กล่าวว่า ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานของนักเรียน ต้องเรียนรายวิชาภาษาไทย 200 ชั่วโมงต่อภาคเรียน โดยมีชั่วโมงเรียนที่มากกว่าในอีกหลายกลุ่มสาระ เนื่องจากหากนักเรียนสามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ ก็จะทำให้การเรียนรู้ในรายวิชาอื่นพัฒนาขึ้นไปด้วย

การเขียนนับเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่สำคัญ เป็นการส่งสารผ่านลายลักษณ์อักษร Mesprasat (2012) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า เป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ต้องมีเรื่องราว เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากผู้เขียนสู่ผู้อ่านโดยใช้คำอย่างสละสลวย ตรงตามรูปแบบและหลักเกณฑ์ของการเขียน ซึ่งผู้เขียนต้องมีพื้นฐาน ความเข้าใจในการฟัง การดู การอ่านมาก่อน จึงเห็นได้ว่าการเขียนเป็นพฤติกรรมลำดับสุดท้ายที่ต่อเนื่องมาจาก การฟัง การพูด และการอ่าน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงควรเน้นพัฒนาในทุกทักษะควบคู่กันไปด้วย

สระในภาษาไทยมีจำนวน 32 ตัว เมื่อเขียนสระประสมกับพยัญชนะแล้ว รูปสระอาจมีการเปลี่ยนรูปหรือลดรูปได้ เช่น สระอะ เปลี่ยนรูปวิสรรชนีย์เป็นไม้ผัด (ไม้หันอากาศ) เมื่อมีตัวสะกด ได้แก่ กัก กัด กัน สระเอะ แอะ เปลี่ยนรูปเป็นไม้ไต่คู้ เช่น เล็ก เก้ง แข็ง สระเออ ลดรูป อ ในคำที่สะกดด้วยแม่เกย เช่น เกย เขย เคย สระโอะ ลดรูป เช่น คน กก กง กต กบ ลด นก จด จากหลักเกณฑ์ที่ยกตัวอย่างดังกล่าว เห็นได้ว่าการเขียนสระมีหลักเกณฑ์ที่ยาก ทำให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นเกิดความสับสนในการเขียนคำศัพท์ต่างๆ ได้

จากปัญหาที่พบในปัจจุบันด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียน พบว่า ยังเขียนสระไม่ถูกต้องตามหลักในการเขียนในภาษาไทย การเขียนสระเปลี่ยนรูปและลดรูปไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเขียน ดังที่ Thongbun (2008) กล่าวว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากผู้เรียนยังไม่รู้จักภาษาไทยดีพอและยังขาดการฝึกฝน นอกจากนี้ Kantib, and Buasomboon (2012) กล่าวว่าการศึกษาที่ครูขาดทักษะการสอนที่น่าสนใจรวมถึงขาดการผลิตัวสะกดอุปกรณ์ที่ก้าวหน้าทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อรายวิชาภาษาไทย นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาประกอบอาชีพโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก เช่น ญีปุ่น ไทยใหญ่ จีน ฟิลิปปินส์ และแรงงานเหล่านี้ได้นำครอบครัวเข้ามาด้วย (Ministry of Labor, 2020) ทำให้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีนักเรียนที่มาจากประเทศอื่นๆ ซึ่งทำให้มีปัญหาในการใช้ภาษาไทยด้วย

จากปัญหาดังกล่าว การที่ผู้เรียนจะเกิดทักษะการเขียนสระในภาษาไทยนั้น การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนก็สิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาด้วย ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและหมั่นฝึกฝนทักษะการเขียนสระในภาษาไทยให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่าการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นเกิดความสนใจแนวทางหนึ่งคือการใช้เกมการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีจากการเล่น ดังที่ Khaemmanee (2018) ได้กล่าวถึงความหมายของเกมไว้ว่า เกม หมายถึงการเล่นของเด็กซึ่งมีกติกาข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เล่น เกมของเด็กมักมีกติกาง่ายๆ ไม่ซับซ้อน เกมมีทั้งแบบที่มีการแข่งขันและไม่มีการแข่งขัน บางเกมไม่ต้องใช้อุปกรณ์ใดๆ ทั้งสิ้น แต่บางเกมต้องใช้อุปกรณ์ประกอบ เกมบางอย่างต้องอาศัยการออกกำลังกาย การเล่นเกมนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสติปัญญาของเด็กในการเล่นเด็กต้องจดจำกติกา ต้องคิดตัดสินใจและใช้ไหวพริบในการเอาชนะคู่ต่อสู้ นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาเด็กด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมอีกด้วย สอดคล้อง Chaninthaphum (2016) กล่าวถึงเกมการศึกษาไว้ว่า เกมการศึกษาเป็นเครื่องมือจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น รู้จักหาเหตุผลและการตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน จดจำเนื้อหาได้อย่างแม่นยำและคงทน นอกจากนี้ Mesprasat (2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสามารถในการอ่านและเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการอ่านและการเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาไทยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นเครื่องมือจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ประกอบกับการนำแบบชุดฝึกการเขียนสระทางภาษาไทยมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการฝึกฝนทักษะการเขียนให้เกิดความแม่นยำมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการจัดการเรียนรู้แบบเกมมาใช้ร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทยมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเป็นพื้นฐานในการเรียนในรายวิชาอื่นและระดับชั้นที่สูงต่อไปให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย
2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
3. ศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) โดยมีรูปแบบการวิจัย ดังภาพที่ 1 (Ritcharoon, 2016)

กลุ่มทดลอง		O1 X O2
O1	หมายถึง	การทดสอบก่อนการทดลอง
X	หมายถึง	การจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย
O2	หมายถึง	การทดสอบหลังการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในสาระที่ 2 การเขียน ตัวชี้วัดที่ 1 การเขียนสื่อสารด้วยคำและประโยคง่ายๆ และ ในสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ตัวชี้วัดที่ 1 บอกและเขียนพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเลขไทย และ ตัวชี้วัดที่ 2 เขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำ 2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสระในภาษาไทย 3) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเกม และ 4) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะ

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 4 ชนิด ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลา 6 ชั่วโมง มีผลประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย โดยใช้แบบประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert scale) (Sisa-at, 2017) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) แบบฝึกการเขียนสระในภาษาไทย จำนวน 3 แบบฝึกหัด ประกอบด้วย 1) การเขียนสระคงรูป 2) การเขียนสระลดรูป 3) การเขียนสระเปลี่ยนรูป มีผลการประเมินความเหมาะสมของแบบฝึกการเขียนสระในภาษาไทย โดยใช้แบบประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert scale) (Sisa-at, 2017) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทย 1 ฉบับ จำนวน 15 ข้อ ใช้ดัชนีวัดความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป Ritcharoon (2016) ผลการพิจารณาคัดเลือกแบบทดสอบ

ที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า IOC เท่ากับ 0.60 – 1.00 ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้ได้เป็นไปตามเกณฑ์ จากนั้นนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) คัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย ตั้งแต่ 0.2-0.8 โดยได้ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.3 -0.8 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป คัดเลือกข้อสอบให้เหลือ 15 ข้อ ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบชนิด 3 ตัวเลือก วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 0.78 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

4) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ใช้ดัชนีวัดความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป Ritcharoon (2016) ผลการพิจารณาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่า IOC เท่ากับ 0.60 – 1.00 และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94

ขั้นตอนที่ 3 การหาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งมีทั้งสิ้น 9 อำเภอ จำนวน 117 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดลาดทราย อำเภอน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลสระในภาษาไทย ตามตัวชี้วัดของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะ โรงเรียนวัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 มีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ก่อนทดลองจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยได้มีการทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทย จำนวน 20 ข้อ เป็นเวลา 30 นาที

2) ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง การเขียนสระ ในภาษาไทย จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 9 ชั่วโมง

3) หลังจากทดลองจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงทดสอบ หลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทย จำนวน 20 ข้อ เป็นเวลา 30 นาที

4) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนนและบันทึกคะแนน จากนั้นเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม การศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียน แล้วนำไป วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test)

2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test for Dependent Samples)

3) ศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึก ทักษะการเขียนภาษาไทย ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	30	10.07	2.72	27.52*	.000
หลังเรียน	30	15.40	2.19		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.07 คะแนน และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.40 คะแนน โดยแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) โดย การคำนวณจากสูตรของ Wongratna (2017)

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

คะแนนความสามารถในการอ่าน คำศัพท์พื้นฐานภาษาไทย	ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน เท่ากับ 11 คะแนน				
	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
	20	15.4	4.8	3.5*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

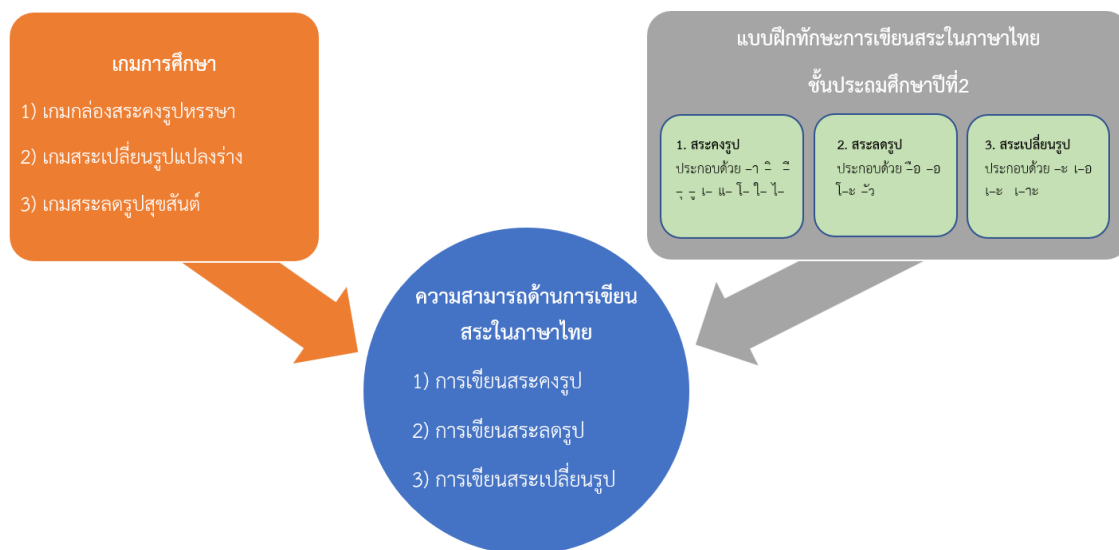
วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. ด้านเนื้อหาสาระลดรูป เปลี่ยนรูป และคงรูป	4.79	0.71	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป	4.63	0.88	มากที่สุด
3. ด้านการใช้เกมประกอบการจัดกิจกรรม	4.76	0.63	มากที่สุด
4. ด้านแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย	4.76	0.45	มากที่สุด
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.84	0.44	มากที่สุด
รวม	4.76	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.64) จำแนกรายด้านได้ดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.44) รองลงมา ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระลดรูป เปลี่ยนรูป และคงรูป อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.71) ด้านการใช้เกมประกอบการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.63) และด้านแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.45) และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นสรุปอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.88) ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: The new Body Knowledge

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ ความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทยคือ การนำเกมการศึกษามาช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาในช่วงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหา ประกอบด้วย 3 เกม ได้แก่ 1) เกมกล่องสระคงรูปทรงระชา 2) เกมสระเปลี่ยนรูปแปลงร่าง 3) เกมสระลดรูปสู่ขันธ์ นอกจากนี้ยังมีการนำแบบฝึกทักษะมาเป็นส่วนช่วยในการทบทวนเนื้อหารายบุคคลให้กับนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถด้านการเขียนสระลดรูปทั้ง 3 แบบ ได้แก่ 1) สระคงรูป 2) สระลดรูป 3) สระเปลี่ยนรูป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความสามารถด้านการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนผู้สอนได้นำเกมการศึกษามาใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ เกมกล่องสระคงรูปทรงระชา เกมสระเปลี่ยนรูปแปลงร่าง เกมสระลดรูปสู่ขันธ์ โดยได้แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ร่วมกันเล่นเกม และผลัดกันตอบคำถาม และให้ดาวกับกลุ่มที่ตอบได้และตอบได้เร็วที่สุด ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว และช่วยกันในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำกิจกรรม รวมถึงในการจัดการเรียนการสอนมีการทบทวนบทเรียนด้วยการทำแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Prensky (2001) กล่าวว่าเกมการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จำเป็นช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถนำไปใช้ได้ สร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ รวมถึงเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kong-ead (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการสอนโดยใช้เกมที่มีต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ผลการศึกษา

พบว่า ผลของการสอนโดยใช้เกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเห็นได้ว่าการนำเกมการศึกษามาใช้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เล่นสนุกสนานไปควบคู่กับการเรียนรู้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเล่นเกมและมีการสรุปทบทวนผู้เรียนด้วยการทำแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ซึ่งมีแบบฝึกที่หลากหลาย เช่น การโยงเส้นสะกดคำ การเติมคำสระเปลี่ยนรูป การระบายสีสระคงรูป การกากบาทสระเปลี่ยนรูป การจับคู่ภาพกับคำศัพท์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ไม่เบื่อหน่ายในการทำแบบฝึกหัด และส่งผลให้มีคะแนนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Petty (1963) กล่าวว่า แบบฝึกช่วยเสริมให้ทักษะทางภาษาคงทน โดยควรทำดังนี้ 1) ฝึกทันทีหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้นแล้ว 2) ฝึกซ้ำๆ หลายครั้ง 3) เน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการฝึก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duangpornkochakorn (2016) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก ผลการวิจัยพบว่าการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก จึงทำให้เห็นว่าแบบฝึกสามารถนำมาใช้ร่วมในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อช่วยเสริมทักษะทางภาษา ให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาที่ดีขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.64) เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้จะมีช่วงเวลาของการอธิบายความรู้ไม่นานจนเกินไปเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย และในคาบเรียนมีการเล่นเกมที่สนุกสนานได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาจากนี้ยังมีแบบฝึกที่มีภาพสวยงาม เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ทำให้ผู้เรียนสนใจทำแบบฝึก สอดคล้องกับที่ Sriבודה et al. (2021) กล่าวว่า หากมีการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป จะทำให้มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการทำกิจกรรม มีความสนใจกระตือรือร้นในการเรียน ดังนั้นจึงเห็นว่า เจตคติของนักเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก มีอิทธิพลต่อการแสดงออกความรู้สึกรักคิดและการแสดงออกของพฤติกรรม หากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อครูผู้สอนและต่อกระบวนการวิชาที่เรียน ย่อมส่งผลให้นักเรียนมีความขยันตั้งใจเรียนและประสบความสำเร็จทางการเรียน จึงเป็นสิ่งจำที่ครูต้องมีความเข้าใจนักเรียนและพัฒนาเจตคติให้กับนักเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lanwong et al. (2021) กล่าวว่า เจตคติของนักเรียนขึ้นอยู่กับครูผู้สอน หากผู้สอนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ มีวิธีการเข้าถึงนักเรียน เข้าใจในศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและรักครูผู้สอน ช่วยให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น กล้ากล้าคิด กล้าแสดงออก และอีกประการหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ การให้กำลังใจและการเสริมแรงบวกให้กับนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย

สรุป

สระในภาษาไทยเมื่อเขียนสระประสมกับพยัญชนะแล้ว รูปสระอาจมีการเปลี่ยนรูปหรือลดรูปได้ การที่ผู้เรียนเกิดทักษะการเขียนสระในภาษาไทยนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีจากการเล่นเกม ซึ่งเป็นเครื่องมือจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน รวมถึงการนำแบบฝึกทักษะการเขียนสระทางภาษาไทยมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการฝึกฝน ทักษะการเขียนให้เกิดความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

จากการวิจัยเรื่อง ความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ความสามารถในการเขียนสระในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.64)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ครูผู้สอนควรพิจารณาความพร้อมของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนสระในภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกม ทั้งนี้หากผู้เรียนยังไม่พร้อมด้านพยัญชนะหรือสระเบื้องต้น อาจมีการทบทวนผู้เรียนก่อนเริ่มเนื้อหาได้

1.2 ครูผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนแบบเกมตามบริบทของผู้เรียนในแต่ละแห่งได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกทักษะในเรื่องอื่นๆ ที่นอกจากการเขียนสระในภาษาไทย เช่น ทักษะการอ่าน ทักษะการใช้ภาษา เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้แบบเกมร่วมกับแบบฝึกในรายวิชาอื่นๆ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาสังคมศึกษา เป็นต้น

References

- Chaninthaphum, E. (2016). A Study of Learning Management Approaches Based on New Knowledge Creation Using Educational Games. *Silpakorn Educational Research Journal*, 14(1), 54-59.
- Duangpornkochakorn, T. (2016). *The Development of Spelling Skill Achievement for Grade 3 Students Using TGT Cooperative Learning Technique and Spelling Skill Exercises*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.

- Kantib, J., & Buasomboon, B. (2012). Developing the Ability to Learn about Spelling by Using the Jigsaw Technique 2 Together with the Educational Game of the Students. *Silpakorn Educational Research Journal*, 4(2), 267-280.
- Khaemmanee, T. (2018). *Pedagogical Science*. (22nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Kong-ead, P. (2019). *Effects of Teaching by Using Games on Learning Math on Multiplication of Students in Grade 2, Municipal School 8*. Retrieved February 20, 2022, from <http://mis.sct.ac.th/MyDocuments/eResearch/135/01>
- Lanwong, W. et al. (2021). The Process of Managing Learning to Develop the Attitude of the Students at Thai Language Learning: A Case Study of a Beautiful and Fun Public School. *Journal of Graduate MCU Khonkaen Campus*, 7(2), 73-86.
- Mesprasat, S. (2012). *The Study of Ability for Reading and Writing about the Basic Thai Vocabulary of Grade 1 Students by Using Brain Based Learning (BBL) Together with Educational Game*. (Master's Thesis). Valaya Alongkorn University under the Royal Patronage. Pathumthani.
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum, B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Retrieved February 16, 2022, from http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf
- Ministry of Labour. (2020). *Provincial Labour Situation of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Year 2020*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Provincial Labour Officer Ayutthaya Province.
- Petty, G. (1963). *Language Workbooks and Practice Materials. Development Language Skills in Elementary School*. New York: Allyn and Bacon.
- Prensky, M. (2001). *Digital Game-based Learning*. New York: McGraw-Hill.
- Ritcharoon, P. (2016). *Research Techniques for Learning Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Sisa-at, B. (2017). *Preliminary Research*. (10th ed.). Bangkok: Suwiriyasas.
- Sribudda, W. et al. (2021). Effects of Using Graphic Charts on Literacy Readability Analysis and Attitudes towards Thai Reading Among Mathayomsuksa 3 Learners in Schools under the Khon Kaen Provincial. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus*, 10(1), 103-112.
- Thongbun, A. (2008). *Current Use of Thai*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Wongratna, C. (2017). *Techniques for Using Statistics for Research*. (10th ed.). Bangkok: Amorn Printing.

การสร้างธุรกิจใหม่จากการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพ สำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย*

Digital Generation Influencing Service Transformation and New Venture's Business for Health Care Center in Thailand

¹ชนันพร กิตติพิชญางกูร และ วิชิต อุ๋อัน

¹Chananporn Kittiphichyangkul and Wichit U-on

สาขาการจัดการเชิงกลยุทธ์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Chananporn.dba@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปธุรกิจในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย และ 3) เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสาน ประชากรคือ กลุ่มธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 400 ตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งอาศัยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดการณ์ถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อการสร้างธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วย โดยวิเคราะห์ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละของความคิดเห็น ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

จากการศึกษาพบว่า 1) การเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปธุรกิจในประเทศไทย พบว่า มีประเด็นที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย 1.1) การบริหารจัดการ 1.2) การเปลี่ยนแปลง 1.3) โครงสร้างพื้นฐาน 1.4) สังคม 1.5) เศรษฐกิจ และ 1.6) ผู้เข้ารับบริการ ซึ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพ มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย 2) การเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย พบว่า ด้านผู้ให้บริการมีผลต่อการตัดสินใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาพบว่า มีระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อการตัดสินใจด้านผู้ให้บริการที่ระดับมากทุกด้านเรียงลำดับได้ ดังนี้ ความสุภาพ อ่อนโยนของผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 4.10$) และความเป็นมืออาชีพในการให้บริการ ($\bar{X} = 4.03$) 3) แบบจำลองความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อศูนย์ดูแลผู้ป่วยในจังหวัดกรุงเทพและปริมณฑล

คำสำคัญ: ศูนย์ดูแลผู้ป่วย; แผนธุรกิจการบริการด้านสุขภาพ; กลยุทธ์การบริการด้านสุขภาพ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the changes in health services influencing business reform in Thailand, 2) to study the changes in health services influencing the emergence of new health businesses for care centers. patients in Thailand, and 3) to model the relationship of health service change influencing patient care centers in Thailand. Bangkok and its vicinity A mixed study method was used. The population was the patient care center business group. A sample size of 400 samples was used using the Delphi technique. Based on the opinions of experts who predict future trends for the creation of new health businesses for patient care centers. The statistical analysis was the percentage of opinions, the mean, the median, and the interquartile range.

The study found that 1) changes in health services that have an influence on business reform in Thailand were found to involve 1.1) management 1.2) changes 1.3) infrastructure 1.4) society 1.5) economy and 1.6) Service users which causes changes in health services to influence the emergence of new health businesses for patient care centers in Thailand; 2) changes in health services influencing new health businesses for patient care centers in Thailand, found that the service provider had an effect on overall decision making at a high level ($\bar{X}$ = 4.06). There was a high level of opinions affecting service provider decisions in all aspects, sortable. as follows politeness Provider tenderness ($\bar{X}$ = 4.10) and service professionalism ($\bar{X}$ = 4.03). 3) The relationship model of health service change influencing patient care centers in Bangkok and its vicinity.

Keywords: Health Care Center; Health Service Business Plan; Health Service Strategy

บทนำ

การดูแลผู้สูงอายุ อาจมีลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกัน รูปแบบการดูแลภายในครอบครัว คือ การให้ความดูแลเอาใจใส่แก่ผู้สูงอายุในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการให้อาหาร เสื้อผ้า จัดที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพ รักษาพยาบาล รวมทั้งการให้เงิน การดูแลเอาใจใส่ทั้งด้านร่างกายจิตใจ เป็นต้น การดูแลในสถาบัน แยกเป็นการดูแลในสถานสงเคราะห์ และการดูแลในสถานพยาบาลหรือสถานที่ รับดูแลเฉพาะผู้สูงอายุ การดูแลโดยชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเกิดการแก้ไขปัญหาระดมความร่วมมือและพัฒนาบริการต่างๆ ให้แก่สมาชิกในชุมชนของตนระหว่างผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน องค์กร และ สถาบันทางสังคมต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบและลักษณะบริการแตกต่างกัน และการดูแลในสถานการณ์พิเศษ (Fischer, and Tuncay, 2007)

ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ในปี 2564 (ม.ค.-มี.ค.) มีการจัดตั้งธุรกิจใหม่ จำนวน 52 ราย เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อน 79.31% และมี มูลค่าทุนจดทะเบียน 64.80 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อน 58.65% ในการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจใหม่ จะเห็นได้ว่า ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเป็น ที่นิยมของผู้ประกอบการ ในการประกอบธุรกิจ ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยมีจำนวนการจัดตั้งเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2561-2563 โดยในปี 2562 ที่ธุรกิจมีอัตราการเติบโตกว่าปีก่อนหน้ากว่า 50% และในขณะที่ยปี 2563 ที่เผชิญกับ

สถานการณ์โควิด-19 ก็ยังคงมีผู้สนใจในธุรกิจนี้อย่างต่อเนื่อง ใกล้เคียงกับปี 2562 ที่ผ่านมา (Al-Debei, and Avison, 2010)

ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลายด้าน จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในอนาคต ทั้งเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ และที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งในปี 2563 ที่เผชิญกับสถานการณ์โควิด-19 ก็มีการจัดตั้งใกล้เคียงกับปี 2562 รวมถึงช่วงไตรมาสแรกของปี 2564 มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้น กว่า 79% อีกทั้ง รายได้ของธุรกิจนี้ยังมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2560 ทั้งนี้ ในปี 2562 มีรายได้ 1,008.56 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 31% เมื่อเทียบกับปี 2561 ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ จึงมีแนวโน้มเติบโตสอดคล้องกับการขยายตัวของสังคมผู้สูงอายุ (United Nations Population Fund, 2011)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาการสร้างธุรกิจใหม่จากการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย โดยศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการบริการด้านสุขภาพ นำมาวิเคราะห์สถานการณ์การบริการด้านสุขภาพในประเทศไทย และจัดทำแผนธุรกิจใหม่สำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทางผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาธุรกิจการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย ในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วยในทุกช่วงแผน ทั้งทรัพยากรในการขับเคลื่อนแผน งบประมาณ บุคลากร ตลอดจนกลไกในเชิง กฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่จะต้องเอื้อต่อการดำเนินงาน อย่างไรก็ตามจากการผลการประเมินข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่ายุทธศาสตร์ของแผนดังกล่าวยังมีความสำคัญและจะต้องมีการขับเคลื่อนต่อในช่วงแผนธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปธุรกิจในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย
3. เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรคือ กลุ่มธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 400 ตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งอาศัยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดการณ์ถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อการสร้างธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วย โดยวิเคราะห์ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละของความคิดเห็น ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ระยะที่ 1 เริ่มต้นจากการใช้วิธีการวิเคราะห์แม่แบบ Template analysis จากนั้นจึงใช้วิธีการ SWOT Analysis เพื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม

ระยะที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์และการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงตัวเลข ข้อมูลที่ได้รับจากคำถามปลายปิด (Closed questions) สามารถแปลงเป็นตัวเลขได้นั้นใช้การวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และคำถามที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ที่เป็นข้อมูลความคิดเห็นหรือ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และนำผลสรุปจากการเก็บข้อมูลโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) นำมาร่างคำถามเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกกับผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ดูแลผู้ป่วย

ระยะที่ 3 จัดทำเป็นร่างแผนการจัดตั้งธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ของร่างแผนการจัดตั้งธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์มาจากความเชื่อมโยงแผนหลักของประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และนำข้อมูลจากตารางการวิเคราะห์แม่บท (Template analysis)

ระยะที่ 4 ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Techniques) โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปธุรกิจในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แผนต่างๆ ทั้ง 9 แผนโดยใช้วิธีการสร้างต้นแบบ (Priori codes) ด้วยวิธีวิเคราะห์แม่บท (Template analysis) ผู้วิจัยได้จัดข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญได้ทั้งสิ้น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การเปลี่ยนแปลง 3) โครงสร้างพื้นฐาน 4) สังคม 5) เศรษฐกิจ และ 6) ผู้เข้ารับบริการ

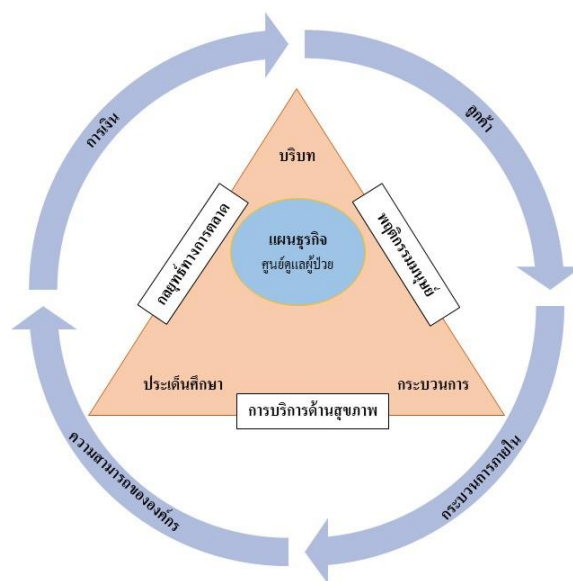
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บข้อมูลแบบสอบถามแบบกระดาษและแบบสอบถามออนไลน์ ได้มาซึ่งอุปสงค์ (Demand) ของกลุ่มด้านการบริการสุขภาพ รวมทั้งผลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Focus Group Discussion) ได้มาซึ่งอุปทาน (Supply) กลุ่มเป้าหมายการเข้ารับบริการศูนย์ดูแลผู้ป่วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ร่างแผนการจัดตั้งธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ของร่างแผนการจัดตั้งธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์มาจากความเชื่อมโยงแผนหลักของประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และนำข้อมูลจากตารางการวิเคราะห์แม่บท (Template analysis) มาเรียบเรียง พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาแต่ละกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์

องค์ความรู้ใหม่

แผนธุรกิจส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพทางด้านการแพทย์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วย มีการพัฒนาบุคลากรด้านการบริการสุขภาพอย่างมั่นคงและยั่งยืน ที่เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ดูแลผู้ป่วย จำนวน 1 ศูนย์ พบว่าแผนธุรกิจพัฒนาองค์ความรู้และระบบฐานข้อมูลด้านการบริการสุขภาพอย่างเป็นระบบ ข้อมูลและองค์ความรู้ในการบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน อบรมบุคลากรและผู้ป่วย และได้รับคำชื่นชมในการพัฒนาการบริการจากผู้เข้ารับบริการ และแผนธุรกิจส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการบริการสุขภาพของประเทศไทยบนพื้นฐานที่เข้ากับบริบทของประเทศ สนับสนุนความรู้พื้นฐานแรกในการให้ความรู้ความเข้าใจที่ดี ต่อการดูแลผู้ป่วย พบว่า ผู้บริหารระดับสูงของศูนย์ดูแลผู้ป่วยได้มุ่งเน้นพัฒนาวิชาชีพและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบริการสุขภาพ เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ในอนาคต การจัดตั้งธุรกิจใหม่จากการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วย

ในประเทศไทย มีประโยชน์หลักใน 2 แง่มุม ได้แก่ 1) มุมมองด้านทฤษฎีและวิธีการดำเนินการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องศูนย์ดูแลผู้ป่วย มีปัจจัยหลากหลายในการที่จะพัฒนาแผนธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นแล้ว การให้บริการของบุคลากรทางการแพทย์ด้วยความเป็นมืออาชีพ กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย หรือช่องทางการประชาสัมพันธ์และการรับรู้ข่าวสารเป็นสิ่งค้นพบจากงานวิจัยว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จด้านธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย ด้วยความหลากหลายของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแผนกลยุทธ์ งานวิจัยนี้จึงได้นำเราทฤษฎีการเข้าใจบริบท (Contextualism) มาใช้เป็นแนวทางการสร้างกรอบแนวคิดของการดำเนินการวิจัย ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมและมักนำมาใช้ในการพัฒนาแผนธุรกิจหรือกระบวนการที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาองค์กรจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาอย่างเป็นลำดับขั้น เพื่อกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนธุรกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนา ตามลำดับ เพื่อให้การขับเคลื่อน ดำเนินงานอย่างเป็นระบบและในทิศทางเดียวกันและด้วยแผนธุรกิจมีความซับซ้อน และสัมพันธ์กับหลายส่วน การใช้ทฤษฎีเพียงทฤษฎีเดียวจึงมีข้อจำกัดในการจัดทำแผนธุรกิจ การนำทฤษฎีที่หลากหลายมาใช้ในกระบวนการดำเนินงานวิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผลลัพธ์ สามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนากลยุทธ์ จัดทำแผนงาน โครงการ และแนวทางการพัฒนาองค์กรในเรื่องอื่นๆ 2) มุมมองด้านการนำไปใช้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับประเทศระดับบุคคลใช้แบบสำรวจเพื่อการศึกษา มุมมอง ทักษะคติ และพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามรายบุคคล ทำให้ได้ข้อมูลปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อแนวความคิดของคน ผู้บริหาร บุคลากรที่ทำงานด้านธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย สามารถนำข้อมูลนี้ไปพัฒนาต่อยอด หรือจัดทำแผนงานโครงการต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับบริการ ผู้สูงอายุและผู้ป่วยในแนวทางที่เหมาะสม ระดับองค์กรสามารถนำมาใช้ปรับใช้ หรือเป็นวิธีการเพื่อนำไปพัฒนาแผนธุรกิจขององค์กร นอกจากนั้นข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ เช่น ประเด็นต่างๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งได้จากตารางการวิเคราะห์แม่แบบอาจนำมาเป็นต้นแบบในการจัดทำแผนธุรกิจขององค์กร ระดับประเทศเป็นการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่าประเทศไทยยังไม่มีแผนธุรกิจในด้านนี้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสามารถนำไปเป็นแนวทางหรือใช้ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ได้

Picture 1: The Health Care Center Strategy Model

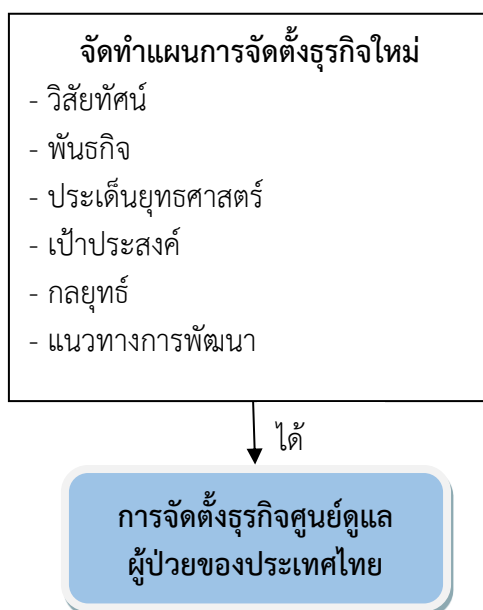
อภิปรายผลการวิจัย

สามารถอภิปรายผลที่สำคัญเกิดข้อค้นพบได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปธุรกิจด้านสุขภาพ วิเคราะห์จากจุดแข็งและความสัมพันธ์ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย การบริหารจัดการและการบริการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรที่ดี ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้เข้ารับบริการโดยตรง เนื่องจากผู้เข้ารับบริการมีความมั่นใจ ได้รับความสะดวกสบายจากการรับบริการที่เป็นมิตรและระบบที่ครบครัน มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน มีประสิทธิภาพ ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ปรากฏได้ข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการ สอดคล้องกับ Anderson (2013) ที่กล่าวว่า การบูรณาการความร่วมมือเพื่อสร้างการยอมรับ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างความได้เปรียบ การบริหารจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อธุรกิจด้านสุขภาพ รวมทั้งผู้รับบริการได้รับข้อมูลที่จำเป็นด้านสุขภาพที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาความเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วย มีปัจจัยของการบริการที่ประกอบไปด้วย ความสุภาพอ่อนโยนและความเป็นมืออาชีพของผู้ให้บริการ มีผลต่อการตัดสินใจสำหรับผู้เข้ารับบริการมากที่สุด และนำมาจัดทำร่างแผนธุรกิจเพื่อใช้เป็นแนวทางของการจัดทำแผนธุรกิจการพัฒนาการบริการด้านสุขภาพของศูนย์ดูแลผู้ป่วย เนื่องจากการร่างแผนธุรกิจใหม่โดยมีมาตรฐานของการให้บริการสุขภาพ เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานและวัดความสำเร็จในการจัดการคุณภาพ ผลปรากฏได้ข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการ สอดคล้องกับ Andreasen (1984) ที่กล่าวว่า อุปสงค์ของกลุ่มด้านการบริการสุขภาพ ได้มาซึ่งอุปทานโดยมุ่งเน้นเรื่องระบบการบริการ และนำมาวิเคราะห์ผล เพื่อผนึกข้อมูลรวมกัน โดยการสนับสนุนและยกระดับมาตรฐานการให้บริการในระบบสุขภาพเป็นการพัฒนาเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 3 การสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อศูนย์ดูแลผู้ป่วย พบว่า แผนธุรกิจที่ 1 บูรณาการความร่วมมือด้านการบริการสุขภาพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน แผนธุรกิจที่ 2 พัฒนางค์ความรู้ ระบบฐานข้อมูลด้านการบริการสุขภาพ อย่างเป็นระบบ แผนธุรกิจที่ 3 ส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการบริการสุขภาพให้เข้ากับบริบทของประเทศ แผนธุรกิจที่ 4 พัฒนาแผนสนับสนุนด้านการบริการสร้างวิชาชีพ สร้างรายได้ เพื่อขับเคลื่อนการธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย แผนธุรกิจที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพทางด้านการแพทย์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วย แผนธุรกิจที่ 6 ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพทางด้านการแพทย์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วย ผลปรากฏได้ข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการ สอดคล้องกับ จากแผนธุรกิจดังกล่าวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้เข้ารับบริการ อันเนื่องจากผู้ให้บริการตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้เข้ารับบริการอย่างแท้จริง เป็นกระบวนการที่เน้นผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลปรากฏได้ข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการ สอดคล้องกับ (Atkinson, 2008) ที่กล่าวว่า ผลของการจัดทำเป็นร่างแผนการจัดตั้งธุรกิจศูนย์ดูแลผู้ป่วย โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มาเรียบเรียง พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ได้ออกมาเป็นแนวทางการพัฒนาแต่ละกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์ มุ่งเน้นผู้เข้ารับบริการเป็นหลัก และส่งเสริมการพัฒนาเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

Picture 2: The Plan Establishing a New Business

สรุป

การวิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังกล่าวต่อไปนี้ การเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปธุรกิจด้านสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้ความสัมพันธ์จากข้อมูลของสถานการณ์ในภาพรวม และการเปลี่ยนแปลงด้านการบริการสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการเกิดธุรกิจใหม่ด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วย เมื่อทดลองใช้แผนธุรกิจเพื่อเป็นแนวทางด้านการพัฒนาการบริการด้านสุขภาพ โดยนำแผนธุรกิจที่มีการพัฒนาบุคลากรด้านการบริการสุขภาพอย่างมั่นคงและยั่งยืน ใช้ร่วมกับแผนธุรกิจที่อบรมและให้ข้อมูลความรู้ เพื่อความเป็นมืออาชีพต่อบุคลากร ส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจที่ดี ต่อการดูแลผู้ป่วย พบว่าได้รับคำชื่นชมในการพัฒนาการบริการจากผู้เข้ารับบริการ ผู้ป่วยและผู้สูงอายุมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งผู้บริหารระดับสูงของศูนย์ดูแลผู้ป่วยได้มุ่งเน้นพัฒนาวิชาชีพและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบริการสุขภาพ เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 นำแนวความคิดการวิจัยไปใช้เพื่อการต่อยอดงานวิจัยได้ อาทิ การปรับเปลี่ยนทฤษฎีต่างๆ ให้เข้ากับบริบทในสิ่งที่ต้องการศึกษา หรือเพิ่มทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อความสมบูรณ์ในประเด็นที่ต้องการ
- 1.2 ปรับกระบวนการขั้นตอนไปใช้สำหรับการพัฒนาแผนธุรกิจ หรือกลยุทธ์ในองค์กรได้
- 1.3 ต่อยอดงานวิจัยนี้ โดยการจัดทำตัวชี้วัดที่เน้นแต่ละประเด็น หรือเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการภายในกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ได้ด้วยการดำเนินการวิจัยด้วยวิธีอื่นๆ เพิ่มเติม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย ควรเพิ่มเติมองค์ประกอบของทฤษฎีการเข้าใจบริบทการศึกษาด้านสิ่งที่ต้องการศึกษา (Content) และขั้นตอนกระบวนการ (Process) ในการสร้างธุรกิจใหม่จากการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย

2.2 การวิจัยทฤษฎีควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริการด้านสุขภาพสำหรับศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทยต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อการนิเทศ ติดตามผลและประเมินผลการใช้แบบจำลองความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงการบริการด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อศูนย์ดูแลผู้ป่วยในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการสร้างรูปแบบการบริการด้านสุขภาพในศูนย์ดูแลผู้ป่วย

References

- Abbey, J. D. et al. (2015). Remanufactured Products in Closed-loop Supply Chains for Consumer Goods. *Production and Operations Management*, 24(3), 488-503.
- Al-Debei, M. M., & Avison, D. (2010). Developing a Unified Framework of the Business Model Concept. *European Journal of Information Systems*, 19(3), 359-376.
- Anderson, L. et al. (2013). Transformative Service Research: An Agenda for the Future. *Journal of Business Research*, 66(8), 1203-1210.
- Andreasen, R. (1984). Life Status Changes and Changes in Consumer Preferences and Satisfaction. *Journal of Consumer Research*, 11(3), 275-287.
- Antonetti, P., & Maklan, S. (2014). Feelings that Make a Difference: How Guilt and Pride Convince Consumers of the Effectiveness of Sustainable Consumption Choices. *Journal of Business Ethics*, 124(1), 117-134.
- Atkinson, W. (2008). Not All that Was Solid Has Melted into Air (or Liquid): A Critique of Bauman on Individualization and Class in Liquid Modernity. *Sociological Review*, 56(1), 1-17.
- Azarenko, A. et al. (2009). Technical Product-service Systems: Some Implications for the Machine Tool Industry. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 20(5), 700-722.
- Bardhi, F., & Eckhart, G. M. (2017). Liquid Consumption. *Journal of Consumer Research*, 44(3), 582-597.
- Barrick, M. R., & Mount, M. K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta- Analysis. *Personnel Psychology*, 44(1), 1-26.
- Bilandzic, H., Kalch, A., & Soentgen, J. (2017). Effects of Goal Framing and Emotions on Perceived Threat and Willingness to Sacrifice for Climate Change. *Science Communication*, 39(4), 466-491.
- Block, L., & Keller, P. (1995). When to Accentuate the Negative: The Effects of Perceived Efficacy and Message Framing on Intentions to Perform Health-related Behaviors. *Journal of Marketing Research*, 32(2), 192-203.

- Dholakia, U., Tam, L., Yoon, S., & Wong, N. (2016). The Ant and the Grasshopper: Understanding Personal Saving Orientation of Consumers. *Journal of Consumer Research*, 43(1), 134-155.
- Fischer, E., Otnes, C., & Tuncay, L. (2007). Pursuing Parenthood: Integrating Cultural and Cognitive Perspectives on Persistent Goal Striving. *Journal of Consumer Research*, 34(4), 435-440.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*

The Development of Instructional Model to Enhance Creative Writing Abilities for 12th Grade Students

¹อนุวัฒน์ แก้วลอย, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์ และ ภุมภงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์

¹Anuwat Kaewloy, Piyaporn Phitchayapirat and Bhumbhong Jomhongbhibhat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: anuwat.kg61@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 3. ทดลองใช้และศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 85 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบสอบถามความต้องการจำเป็น 2) แบบสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รวม 62 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) คู่มือการใช้รูปแบบ 3) แผนจัดการเรียนรู้ 4) แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และ 5) แบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบ ใช้ตัวอย่างเดียวกันกับระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับแก้ การทดสอบที่ และวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยหลักสำคัญที่เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ประเภทการแต่งคำประพันธ์ คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในฉันทลักษณ์ 2) ความถูกต้องของเนื้อหา 3) ความงามทางวรรณศิลป์ และ 4) คุณค่าและประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ชื่อ “S4CA Model” มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ แบบ 6 ขั้นตอน คือ ขั้น 1 จุดประกายกระตุ้นคิด ขั้น 2 ขวนพินิจความรู้ใหม่ ขั้น 3 ร่วมใจกลุ่มสัมพันธ์ ขั้น 4 มุ่งมั่นสู่หลักการ ขั้น 5 เขียนผลงานอย่างสร้างสรรค์ และ ขั้น 6 ร่วมกันประเมินผล และ 5) การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์

หลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.68)

คำสำคัญ: ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์; การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้; การวิจัยและพัฒนา

Abstract

This research and development aimed to; 1) study basic information to develop the instructional model; 2) develop the instructional model; and 3) experiment and study the results from using the model. The study consisted of 4 phases as follows: Phase 1 was the study of basic information to develop instructional model. The sample included 85 Thai language teachers and 5 creative writing experts who were chosen by purposive sampling. Instruments used were: 1) need assessment questionnaire and 2) interview form; Phase 2 was the development of an instructional model and assessment of model by experts. The instrument used was an assessment form of the instructional model; Phase 3 was the trial of an instructional model. The sample were 62 students from year 12, who were selected by multi-stage sampling. Instruments used were: 1) instructional model; 2) handbook for an instructional model; 3) lesson plans; 4) creative writing test; and 5) creative writing abilities test; and Phase 4 was the evaluation of the model by studying the students' satisfaction toward the model. The sample used was the same as in Phase 3. The instrument used was a satisfaction survey. Data analysis was made based on descriptive statistics, Priority Needs Index Modified (PNI Modified), t-test, and one-way MANCOVA.

The research results showed that: 1) The most important current problem and needs for developing the model refer to the development of student's creative writing abilities. The main principle to develop is creative writing in poetry, which includes (1) understanding of prosody, (2) content correctness, (3) beauty in literature, and (4) value and benefit to fellow humans; 2) The "S4CA Model" consisting of 5 components, namely (1) principle, (2) objectives, (3) content, (4) learning activity (consisting of 6 steps (S4CA), which are (i) Simulating; (ii) Content survey; (iii) Collaborative sharing; (iv) Concept constructing; (v) Creative writing; and (vi) Assessment for learning), (5) the evaluation of model; and 3) The results from using a model are; (1) the experiment group has the average post- test scores of creative writing abilities that are higher than the pre-test score with a statistical significance at .05 level, (2) the experiment group has the average post-test scores of creative writing abilities that are higher than the post-test scores of the control group with a statistical significance at .05 level, and (3) the students are highly satisfied with the model ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.68).

Keywords: Creative Writing Ability; Learning Management Model; Research and Development

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเตรียมพร้อม โดยเฉพาะการเตรียมพร้อมด้านความคิดสร้างสรรค์เพราะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นพลังขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตที่หลากหลาย ยังเป็นพลังสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสารในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ต้องถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นงานเขียนที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียนเองหรือเกิดจากความคิดคำนึงที่แท้จริงของผู้เขียน (Chareonwongsak, 2013; Aiemkongsri, 2018; Suwannarong, 2013)

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยพบว่าความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยกำหนดไว้และเมื่อพิจารณาจากผลสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามปีซ้อนหลังพบว่ามาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องคือ สารการเขียน ในปี 2560 มีคะแนนเฉลี่ยสารการเขียน 52.93 ในปี 2561 มีคะแนนเฉลี่ยสารการเขียน 48.45 และในปี 2562 มีคะแนนเฉลี่ยสารการเขียน 44.35 ตามลำดับ (Samrongthapwittayakom School, 2020) นอกจากนี้จากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าแม้รายวิชาภาษาไทยทุกหลักสูตรที่เปิดสอนตั้งแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาจะมีสาระหรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ แต่การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะครูผู้สอนไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมในการส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ครูขาดทักษะในการนำวิธีการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเขียนเชิงสร้างสรรค์มาใช้ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นและยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรม เน้นผลงานที่ยึดความถูกต้องของรูปแบบการเขียนและกฎเกณฑ์ทางภาษาซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากที่จะเขียนต่อไป นอกจากนี้การวัดผลประเมินผลของครูใช้การตอบคำถามและแบบทดสอบแบบปรนัยซึ่งไม่สอดคล้องกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ (Wiboolyasin, 2013; Pohtong, 2014; Buranasinvattanukul, 2016; Wajanasatian, 2016; Kalomcharoen, 2016; Taamat, 2016; Sema, 2017)

จากการสังเคราะห์สภาพปัญหาของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าวเกิดจากครูผู้สอนไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ จึงจะต้องพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ Office of the Education Council (2017) ที่กล่าวว่าการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาไปสู่ระบบการเรียนการสอนมีความสำคัญในการช่วยกำหนดแนวทางในการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและควรปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง กล่าวคือทำให้ผู้เรียนได้เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติการเขียนสร้างสรรค์อย่างมีหลักการและขั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ที่มีลักษณะเด่นคือทำให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้เดิมโดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติจริง แสวงหา ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง (Office of the Education Council, 2007; Praseeratesung, 2015) สอดคล้องกับมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ซึ่งกล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา

ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วยกลวิธีซินเนคติกส์ (Synectics) เป็นการบูรณาการแนวคิดในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเปรียบเทียบในลักษณะของการอุปมาเป็นสำคัญ ซึ่งผลของการเปรียบเทียบดังกล่าว ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย มีการเปรียบเทียบผสมผสานกับลักษณะและอารมณ์ของบุคคล แล้วนำมาสร้างสรรค์คำหรือภาษาที่แปลกใหม่ รูปแบบการสอนนี้จึงเหมาะสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทางภาษาเป็นสำคัญ (Buranasinvattanukul, 2016) ทั้งนี้เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องของการจัดการเปลี่ยนแปลงด้วยการคิดที่ไม่ต้องมีกรอบยึดติด มีอิสระในความคิดก่อให้เกิดความท้าทาย ด้วยกระแสสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มีประสบการณ์ความคิดที่หลากหลายก็จะช่วยให้สามารถเผชิญกับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งความสำเร็จในการเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีทักษะที่จำเป็นเพียงอย่างเดียวแต่ผู้เรียนยังจำเป็นต้องมีความเชื่อที่จะใช้ทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพนั้นควรพร้อมไปด้วยความสามารถในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและความเชื่อในความสามารถของตนเอง เพื่อให้การพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างเต็มความสามารถ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะเมื่อนักเรียนได้รับรู้ความสามารถของตนเองจะมีผลต่อแรงจูงใจในการเรียน ดังนั้นการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งได้สำเร็จหรือไม่นั้นจึงไม่ได้ขึ้น อยู่กับความรู้ ความสามารถ และทักษะที่บุคคลมีอยู่เพียงเท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับความคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า ตนเองมีความสามารถหรือไม่มีความสามารถในการกระทำ (Bandura, Barbaranelli, Caprara, and Pastorelli, 1996; Bandura, 1977)

จากความสำคัญของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ตลอดจนความน่าสนใจเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างความรู้กลวิธีซินเนคติกส์และการรับรู้ความสามารถของตนเองดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อทดลองใช้และศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีรายละเอียดการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ (Research: R₁); Analysis ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ ขั้นตอนที่ 1) วิเคราะห์สภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ โดยใช้

แบบสอบถามความต้องการจำเป็นแบบมาตรฐานค่าแบบตอบสนองคู่ (Dual-response rating scale) ผู้ให้ข้อมูลเป็นครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 85 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติบรรยาย และวิเคราะห์ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับแก้ (Modified Priority Need Index: PNI_{modified}) (Wongwanich, 2019) ขั้นตอนที่ 2) วิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และขั้นตอนที่ 3) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจะต้องเป็นผู้ที่มีผลงานการเขียน เชิงสร้างสรรค์ในระดับชาติ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ใช้มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.00 โดยมีประเด็น สำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ประเด็นที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนจากประสบการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญได้พบ เช่น ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ความสนใจและความพยายามในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน 2) ประเด็นที่เกี่ยวกับตัวผู้สอนจากประสบการณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญได้พบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์และ กลวิธีในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์ การตรวจ ประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และ 3) การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการเขียน เชิงสร้างสรรค์เพิ่มเติมสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยขั้นตอนที่ 2) และขั้นตอนที่ 3) จะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (Development: D₁); Design and Development ผู้วิจัยวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ เขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เป็นผู้ประเมินความสอดคล้อง เหมาะสมของรูปแบบ โดยใช้มาตรฐานค่า (Rating scale) และพัฒนาเครื่องมือประกอบรูปแบบให้มี คุณภาพตามเกณฑ์เป็นไปตามหลักการพัฒนาเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) คู่มือการใช้รูปแบบ ที่มีความ เหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.31) 2) แผนจัดการเรียนรู้ ที่มีความเหมาะสมในระดับมาก ที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.12) 3) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ ที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.6-1.0 มีค่า ความยากง่าย (p) รายข้อตั้งแต่ 0.41-0.68 ค่าอำนาจจำแนก (r) รายข้อตั้งแต่ 0.45-1.00 และมีค่าความ เชื่อมั่นของแบบทดสอบ (KR-20) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 4) แบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่ม ีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.42) และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (Research: R₂); Implementation ผู้วิจัยนำรูปแบบและเครื่องมือ ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบใน 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบคือ (1) เนื้อหาและความคิดสร้างสรรค์ (2) การใช้ภาษา และ (3) คุณค่าของงานเขียน และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental) แบบสองกลุ่มวัดก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-posttest nonrandomized design) (Aekakul, 2018) โดยมีตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 62 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

(multistage random sampling) โดยเลือกโรงเรียนที่ใช้ในการทดลองอย่างเจาะจง จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม และสุ่มกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นเครื่องมือที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 2 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบและเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบโดยการทดสอบที และเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) โดยมีความรู้ความเข้าใจในการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวแปรร่วม (Covariance)

ระยะที่ 4 ปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบ (Development: D₂); Evaluation ผู้วิจัยวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้สถิติบรรยาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินความต้องจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนี PNI_{modified} โดยภาพรวมของความต้องจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.79 โดยลำดับความสำคัญของความต้องจำเป็นที่มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ในส่วนของการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรวบรวมจาก (1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (2) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (3) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) (4) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ (Synectics) (5) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ (6) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และ (7) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) ปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากตัวผู้เรียนคือการที่ผู้เรียนขาดองค์ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นการเขียนอย่างไร 2) ปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากตัวครูผู้สอน คือ ผู้สอนขาดรูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ 3) สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ว่า (1) การแต่งคำประพันธ์ควรคำนึงถึงความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานด้านฉันทลักษณ์ก่อน (2) การแต่งคำประพันธ์ควรคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา หากเนื้อหามีความเหมือนกับผลงานของผู้อื่นหรือไม่แตกต่างกัน ไม่แปลกใหม่ จะทำให้ไม่มีความโดดเด่น ไม่เป็นที่สนใจ และ (3) การสร้างความงามทางวรรณศิลป์ด้วยสำนวนภาษา และการใช้ความสามารถทางภาษาในเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยประสบการณ์จริงของผู้เขียนร่วมด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีชื่อว่า “S4CA Model” ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน และ 5) การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (S4CA Model)

หลักการ

- 1) การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการลงมือกระทำด้วยตนเองโดยอาศัยความรู้เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ที่ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง
- 2) การเขียนเชิงสร้างสรรค์เกิดจากการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับความรู้ ความคิด ความรู้สึกหรือประสบการณ์โดยไม่ลอกเลียนแบบผลงานของผู้อื่น มีการสร้างคำเชิงเปรียบเทียบบอย่างมีวรรณศิลป์ มีศิลปะในการใช้ภาษา มีกลวิธีในการเขียนที่แปลกใหม่และมีคุณค่าต่อผู้อ่าน
- 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ถ้ามีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความสามารถของตนเองสูงก็มีแนวโน้มที่จะสร้างสรรค์ผลงานได้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สาระการเรียนรู้

- รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ประกอบด้วย
1. ประเภทของงานเขียน
 2. งานเขียนประเภทร้อยกรอง
 3. การใช้คำคล้องจอง
 4. สัมผัส
 5. เสียงวรรณยุกต์ทำนองวรรณคดี
 6. คำเอก คำโท
 7. คำสร้อย
 8. แผนผังของบทร้อยกรอง
 9. คำไวพจน์
 10. การเล่นคำ
 11. ภาพพจน์
 12. กลวิธีการเขียนเชิงสร้างสรรค์

กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 6 ร่วมกันประเมินผล (Assessment for Learning: A)

- 1) ครูประเมินผลงานการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนตามเกณฑ์ พร้อมให้ข้อเสนอแนะ
- 2) นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของงานเขียนเพื่อปรับปรุงงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ในครั้งต่อไป

ขั้นที่ 1 จุดประกายกระตุ้นคิด (Simulating: S)

- 1) ครูสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นความสนใจโดยใช้คำถาม สถานการณ์ และกำหนดหัวข้อการเขียน
- 2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นเพื่อวางแผนสำหรับการเขียน

ขั้นที่ 5 เขียนผลงานอย่างสร้างสรรค์ (Creative writing: C)

- 1) ครูแจ้งหรือชี้แจงเกณฑ์ในการสร้างผลงานการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 2) นักเรียนลงมือเขียนผลงานอย่างสร้างสรรค์ให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด

ขั้นที่ 2 ขวนพินิจความรู้ใหม่ (Content survey: C)

- 1) ครูคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
- 2) นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมจากสื่อหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 มุ่งมั่นสู่หลักการ (Concept constructing: C)

- 1) ครูร่วมสรุปองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อใช้เป็นหลักการในการสร้างสรรค์ผลงาน
- 2) นักเรียนนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับและนำเสนอโครงร่างที่จะเขียน

ขั้นที่ 3 ร่วมใจกลุ่มสัมพันธ์ (Collaborative sharing: C)

- 1) ครูให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนด้วยการให้คำแนะนำในการเขียนโครงร่างการเขียน
- 2) นักเรียนแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

- 1) การวัดและประเมินผลก่อนเรียน
- 2) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน
- 3) การวัดและประเมินผลหลังเรียน

Picture 1: Instructional Model to Enhance Creative Writing Abilities for 12th Grade Students

1) หลักการ การเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยอาศัยความรู้เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รับรู้ความสามารถของตนเองโดยไม่ลอกเลียนแบบผลงานของผู้อื่น มีการสร้างสรรค์เชิงวรรณศิลป์ มีศิลปะในการใช้ภาษา มีกลวิธีในการเขียนที่แปลกใหม่และมีคุณค่าต่อผู้อ่าน

2) **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ของนักเรียน

3) **สาระการเรียนรู้** ตามสาระการเรียนรู้แกนกลาง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย (1) ประเภทของงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ (2) งานเขียนประเภทร้อยกรอง (3) การใช้คำคล้องจอง (4) สัมผัสบังคับของโคลง กลอน กาพย์ (5) เสียงวรรณยุกต์ทำนองวรรค (6) คำเอก คำโทในโคลงสี่สุภาพ (7) คำสร้อยในโคลงสี่สุภาพ (8) แผนผังของบทร้อยกรอง (9) คำไวพจน์ (10) การเล่นคำ (11) ภาพพจน์ และ (12) กลวิธีการเขียนเชิงสร้างสรรค์

4) **กระบวนการจัดการเรียนรู้** มี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 จุดประกายกระตุ้นคิด (Simulating: S) ขั้นที่ 2 ชวนพินิจความรู้ใหม่ (Content survey: C) ขั้นที่ 3 ร่วมใจกลุ่มสัมพันธ์ (Collaborative sharing: C) ขั้นที่ 4 มุ่งมั่นสู่หลักการ (Content constructing: C) ขั้นที่ 5 เขียนผลงานอย่างสร้างสรรค์ (Creative writing: C) และขั้นที่ 6 ร่วมกันประเมินผล (Assessment for learning: A)

5) **การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบ** วัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.42) และผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าเครื่องมือทุกฉบับมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองใช้และศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

ตัวแปร	การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P
เนื้อหา	ก่อนเรียน	29	15.00	5.83	0.93	-27.827	28	.00*
	หลังเรียน	29	15.00	13.97	1.55			
การใช้ภาษา	ก่อนเรียน	29	15.00	4.24	0.10	-28.161	28	.00*
	หลังเรียน	29	15.00	12.21	1.48			
คุณค่าของงานเขียน	ก่อนเรียน	29	15.00	3.31	0.73	-20.280	28	.00*
	หลังเรียน	29	15.00	10.36	1.88			

*p < .05

2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบรายคู่จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรพหุคูณแบบทางเดียว ของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความรู้ความเข้าใจ ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์

แหล่งความ แปรปรวน	ตัวแปร	SS	df	MS	F	p	ผลการ ทดสอบรายคู่
กลุ่ม	เนื้อหา	110.54	1	110.54	46.01	0.00*	ทดลอง>ควบคุม
	การใช้ภาษา	207.57	1	207.57	101.50	0.00*	ทดลอง>ควบคุม
	คุณค่าของงานเขียน	171.04	1	171.04	63.18	0.00*	ทดลอง>ควบคุม

*p < 0.05

3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.68)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัย คือ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ด้วยโมเดล S4CA ดังนี้ ขั้นที่ 1 จุดประกายกระตุ้นคิด (Simulating: S) เป็นขั้นกระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ครูจะต้องสร้างแรงบันดาลใจและสร้างบรรยากาศสูงใจในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ขั้นที่ 2 ชวนพินิจความรู้ใหม่ (Content survey: C) เป็นขั้นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ของนักเรียนจากสื่อหรือแหล่งความรู้ต่างๆ เปิดโอกาสในการคิดอย่างอิสระและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 3 ร่วมใจกลุ่มสัมพันธ์ (Collaborative sharing: C) เป็นขั้นการปฏิบัติงานกลุ่มเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดในเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดมุมมองในการวางโครงเรื่องหรือการเขียน จากความคิด หรือจินตนาการ ขั้นที่ 4 มุ่งมั่นสู่หลักการ (Content constructing: C) เป็นขั้นการใช้ข้อมูลหรือความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและกว้างขึ้น ซึ่งในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะสามารถฝึกฝนทักษะในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางภาษาไทยเลือกใช้ศิลปะการประพันธ์และกลวิธีในการนำเสนอที่แปลกใหม่ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขั้นที่ 5 เขียนผลงานอย่างสร้างสรรค์ (Creative writing: C) เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือเขียนงานสร้างสรรค์ด้วยตนเองจนสำเร็จ และขั้นที่ 6 ร่วมกันประเมินผล (Assessment for learning: A) เป็นขั้นการประเมินความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียนที่สามารถทำได้ตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการที่หลากหลายจากการปฏิบัติผลงาน การมีส่วนร่วม การนำเสนอผลงาน โดยเขียนเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

สามารถอภิปรายผลสำเร็จและเกิดข้อค้นพบดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนา รูปแบบทุกด้านแปลผลอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้เพราะยังไม่มีรูปแบบในการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมและมีความเหมาะสมกับนักเรียน สอดคล้องกับ Sangkharat (2015) ที่กล่าวว่า

ปัญหาทางการเขียนส่วนใหญ่มาจาก 2 สาเหตุคือปัญหาจากตัวนักเรียนที่ขาดความรู้และทักษะในการใช้ภาษาเชิงสร้างสรรค์และปัญหาด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและสร้างแนวทางการเขียนให้แก่ผู้เรียนได้ สอดคล้องกับ Taamat (2016) พบว่าทักษะที่ปัญหาด้านการสอนภาษาไทยมากที่สุดคือ การเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนเรื่องตามจินตนาการและการเขียนเชิงสร้างสรรค์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบให้มีความสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบ มีการนำผลการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเป็นกรอบพื้นฐานในการพัฒนา โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้สามารถพัฒนานำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Khammanee (2017) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้นั้นจำเป็นต้องจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องรวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อที่จะนำผู้เรียนสู่เป้าหมายที่ต้องการได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อทำการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่ากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยทุกข้อแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ Bowornwattanaset (2016) ที่กล่าวว่าการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ นั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้หรือปฏิบัติด้วยตนเองสอดคล้องกับ Sema (2017) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเขียนสร้างสรรค์ พบว่านักศึกษาความสามารถด้านการเขียนสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Lapho (2019) ที่พัฒนารูปแบบการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดผสมผสานกลวิธีชินเนตติสพบว่านักศึกษามีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Jivapan (2018) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ควรจัดหากิจกรรมเร้าใจใหม่ๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในด้านต่างๆ และผู้สอนต้องรับฟังความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาการศึกษาศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey study) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่มีผลงานระดับชาติเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ 5 องค์ประกอบ มีขั้นตอนการเรียนรู้ตามโมเดล “S4CA” และเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อทดลองใช้พบว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้กลุ่มทดลองยังมี

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากทุกด้านการประเมิน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ครูผู้สอนต้องศึกษา และทำความเข้าใจขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นก่อนนำไปใช้ โดยอธิบายจุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ และประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการศึกษาด้วยรูปแบบการเรียนรู้นี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าที่จะได้รับการฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้

1.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สิ่งสำคัญที่สุดคือการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นกันเอง มีอิสระทางความคิดและยืดหยุ่นในระยะเวลาการเขียนจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

1.3 ครูผู้สอนคือผู้สร้างแรงบันดาลใจที่สำคัญในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ยิ่งครูผู้สอนเป็นนักเขียน เป็นผู้ผลงานที่ผ่านการตีพิมพ์รวมเล่มอย่างเป็นรูปธรรมหรือได้รับรางวัล จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากเขียนมากยิ่งขึ้น

1.4 ผู้สอนควรให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้คำชี้แนะพร้อมทั้งให้กำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนนำข้อบกพร่อง มาปรับปรุงในการเขียนครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบการเขียนความเรียง การเขียนบทความ การเขียนเรื่องสั้น การเขียนนวนิยาย เป็นต้น

2.2 ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ในรายวิชาอื่น เช่น รายวิชาภาษาอังกฤษ

References

- Aekakul, T. (2018). *Research Methodology*. (3rd ed.). Ubon Ratchathani: Wittaya Printing.
- Aiemkongsri, S. (2018). *Classroom Management in the 21st Century*. Bangkok: Triple Education.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavior. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (1996). Multifaceted Impact of Self-efficacy Beliefs on Academic Functioning. *Child Development*, 67(3), 1206-1222.
- Bowornwattanaset, C. (2016). Instructional Development of Teachers Through Constructivist Classroom. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 3(1), 147-169.
- Buranasinwattanukul, K. (2016). *The Development of Learning Model Using Plsek's Creative Thinking Process and Sternberg's Triarchic Theory of Human Intelligence to Enhance Creative Narrative Writing Abilities of Undergraduate Students*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Nakhon Pathom.
- Chareonwongsak, K. (2010). *Creative Thinking*. (2nd ed.). Bangkok: Success Media.

- Jivapan, A. (2018). *Creative Writing Activities for Elementary Students*. (13th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kalomcharoen, M. (2016). *Using Creative Writing Activities with Scaffolding to Promote the Creative Writing of Sixth Grade Students in Bangkok Metropolis*. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Khammanee, T. (2009). *Science of Teaching: Knowledge for Effective Learning Management*. (21st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Lapho, J. (2019). *Development of Instructional Model for Teaching Creative Writing Course for Thai Language Teachers Based on Brain-based Learning Integrated with Synectics Strategy for Undergraduate Students in Thai Program*. (Doctoral Dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Office of the Education Council. (2007). *Constructivism Instruction*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.
- Office of the Education Council. (2017). *Research and Development of Competency-based Curriculum and Instruction Accordance with the National Qualifications Framework*. Bangkok: Prikwarn Graphic.
- Pohtong, K. (2014). *Development of An Instructional Model Based on Transtextuality Theory to Enhance Creative Reading and Creative Writing Ability of Undergraduate Students*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Nakhon Pathom.
- Praseeratesung, R. (2015). *The Development of Learning Model Based on Constructivism by Creative Problem Solving for High School Students*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Samrongthapwittayakom School. (2020). *School Self-assessment Report 2020*. Surin: Samrongthapwittayakom School.
- Sangkharat, T. (2015). *Enhancing Undergraduate Students' Ability in Writing Thai Essays Through and Instructional Model Developed by Using Transfer of Learning and Social Cognitive Theory*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Nakhon Pathom.
- Sema, T. (2017). *The Development of Learning Management Model to Enhance Creative Writing of Higher Vocational Certificate Students*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Suwannarong, C. (2013). *Thai Poetry Features*. (5th ed.). Sakon Nakhorn: Sakon Nakhon Printing.
- Taamat, P. (2016). *Development of a Model of Teaching Thai Creative Writing Using the Strategy of Scaffolding with Writing Experience for 4th Grade Students*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham Rajabhat University. Mahasarakham.
- Wajanasatian, C. (2016). *The Development of Creative Writing Ability for Grade 3^d Student Taught by Using Synectics Model*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Nakhon Pathom.

- Wiboolyasarin, W. (2013). *Development of a Blended Instructional Model Based on Participatory Communication Approach Using Round Table Writing Technique on Social Media to Enhance Creative Criticism Writing Ability for Undergraduate Students*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Wongwanich, S. (2019). *Need Assessment Research*. (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

รูปแบบการพัฒนาการให้บริการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว*

The Development Model of One-stop Investment Service at the Provincial
Level of the Planning and Investment Department in Champasak Province,
Lao People's Democratic Republic

¹สะหวิ แก่นพมมา, อนันต์ สุนทราเมธากุล และ นิศานาจ โสภาพล

¹Sawee Khanphomma, Anan Suntramethakul and Nisanart Sophapol

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sawee.kG62@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว กลุ่มเป้าหมาย ระยะที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่แผนกแผนการและการลงทุน จำนวน 200 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ระยะที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการให้บริการ การลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และระยะที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการองค์กร ($\bar{X} = 3.75$) รองลงมา คือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 3.57$) และด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.56$) ตามลำดับการสร้างรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และเงื่อนไขของความสำเร็จของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ คือ การพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ คือ เพื่อได้รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวแบบเบ็ดเสร็จ องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การค้นปัญหาและสาเหตุ 2) การวางแผนและการดำเนินการ 3) การติดตามและประเมินผลรูปแบบ องค์ประกอบที่ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักเห็นความสำคัญ มีการเตรียมความพร้อมมีความรู้

*Received May 18, 2023; Revised May 26, 2023; Accepted May 30, 2023

ความเข้าใจในการให้บริการ ร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำกับติดตามการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียว เบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; การให้บริการ; การลงทุนประตูเดียว; สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the conditions and problems of a one-stop investment service of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao PDR, 2) to create the development model of a one-stop investment service at the provincial level of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao PDR, and 3) to assess the development model of a one-stop investment service at the provincial level of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao PDR. The samples were obtained by purposive sampling that could be divided into 3 phases: phase 1 included 200 employees of the Department and Investment, phase 2 consisted of 15 experts with knowledge and experience in providing a one-stop investment service, and other 15 experts with knowledge and experience in a one-stop investment service were selected into phase 3. The data collection were questionnaires, interviews, and group discussions. The statistics were percentage, mean, standard deviation, and the content analysis.

The research findings revealed as follows: The conditions and problems of a one-stop investment service of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao PDR which had the highest mean level was organization management ($\bar{X} = 3.75$) followed by personnel ($\bar{X} = 3.57$) and management ($\bar{X} = 3.56$) respectively. The development model of a one-stop investment service of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao PDR comprised of 4 elements: principles, objectives, operations, and conditions of success of the model. Firstly, the Principle was the development of a one-stop investment service, the objective was to obtain the development model of a one-stop investment service. The operation included 1) finding problems and causes, 2) planning and operating, 3) monitoring and evaluating the model. The conditions for success were that organizational executives and related personnel were aware of the importance, the preparation, and the understanding of providing services providing. Additionally, the operations and work controls should be monitored and supervised regularly by the organizations and departments. In addition, the results of the assessment of the development model for a one-stop investment service at the provincial level of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao PDR were appropriate and practicable at a high level.

Keywords: Development Model; Providing a Service; One-stop Investment Service; Lao PDR

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งตั้งอยู่บนใจกลางของคาบสมุทรอินโดจีน มีพื้นที่โดยรวมประมาณ ประมาณ 236,800 ตารางกิโลเมตรแบ่งเป็นพื้นดิน 230,800 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำ 6,000 ตารางกิโลเมตร เขตการปกครองของประเทศลาว แบ่งเป็น 16 แขวง และ 1 เขตการปกครองพิเศษ (นครหลวงเวียงจันทน์) แขวงต่างๆประกอบด้วย เซกอง อັดตะปือ สาละวัน จำปาสัก สะหวันนะเขต คำม่วน บอลิคำไซ เวียงจันทน์ไชยบุรี หลวงพระบาง เขียวขวาง หัวพัน พงสาลี อุดมไซ หลวงน้ำทา และบ่อแก้ว โดยมีเมืองสำคัญหรือเมืองเก่า 4 แห่ง คือ 1) แขวงสะหวันนะเขต 2) แขวงจำปาสัก 3) แขวงคำม่วน 4) แขวงหลวงพระบาง (Department of International Trade Promotion, Ministry of Commerce, 2015) การพัฒนาประเทศ ประเทศลาวได้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม 1 ปี (ค.ศ. 1976 - 1977) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม 3 ปี (ค.ศ. 1978 - 1980) ซึ่งเป้าหมายในขณะนั้น คือ การลงทุนเยียวยาผลอันเกิดจากภาวะสงคราม ต่อมา ปี ค.ศ. 1981 - 1985 จึงมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ 5 ปี ขึ้น เป็นฉบับที่ 1 โดยมีเป้าหมายหลักของรัฐบาล คือ การลงทุนพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อแก้ปัญหาเสียด้านอาหารและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ต่อมาปี ค.ศ. 1986 - 1990 ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ 5 ปี ขึ้นเป็นฉบับที่ 2 โดยจัดทำขึ้นบนพื้นฐานการดำเนินกลไกเศรษฐกิจการตลาด (ค.ศ. 1986) ส่งผลทำให้การลงทุนภาคเอกชนภายในและต่างประเทศ การลงทุนช่วยเหลือจากรัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์กรสากลนับวันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแหล่งทุนเหล่านี้ได้แบ่งภาระด้านงบประมาณของรัฐบาลที่ต้องการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชาติ โดยนำเอาเศรษฐกิจเชิงธรรมชาติไปสู่เศรษฐกิจสินค้าที่ทันสมัย เพื่อสร้างงานและรายได้ที่มั่นคงให้แก่ประชาชน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นตามลำดับ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม 5 ปี ฉบับต่อๆ มา จึงได้ดำเนินอย่างต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม 5 ปีฉบับที่ 8 โดยเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 - 2020 (Ministry of Planning and Investment, Lao, 2016)

เนื่องจาก สปป.ลาว เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีความต้องการที่จะฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนมีความต้องการสินค้าใหม่ๆ 3 และการลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากรัฐบาลของ สปป.ลาว จึงปฏิรูปเศรษฐกิจโดยทำการเปิดประเทศและส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศใน สปป.ลาว ซึ่งนโยบายการลงทุนใน สปป.ลาวนั้นมีเงื่อนไขว่า นักลงทุนต่างชาติต้องได้รับบริการและอนุญาตโดยผ่านการคุ้มครองด้านรวมศูนย์ผ่าน “ประตูเดียว” (One stop service) ซึ่งเป็นการช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาอนุมัติโครงการ และยังได้รับสิทธิพิเศษด้านการยกเว้นภาษีโดยพิจารณาจากประเภทกิจการและพื้นที่ที่ลงทุน และการอนุญาตให้ผู้ลงทุนชาวต่างประเทศมีสิทธิถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยได้ด้วย (Department of International Trade Promotion, Ministry of Commerce, 2015) เมื่อพิจารณาถึงอำนาจการอนุมัติในการลงทุน ภายใต้กฎหมายของ สปป.ลาว หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุมัติโครงการหรือการลงทุน มี 2 หน่วยงาน คือ กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า และกระทรวงแผนการและการลงทุน

การพัฒนาและการขยายตัวทางด้านธุรกิจและด้านต่างๆ ของแขวงจำปาสักที่กำลังก้าวข้ามขั้น ทำให้แขวงจำปาสักเกิดการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวอย่างรวดเร็ว รัฐบาลพยายามคิดกลยุทธ์และหาวิธีการที่จะดึงดูดให้นักลงทุนมาลงทุน โดยได้ดำเนินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งแขวงจำปาสักจะสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่รัฐบาลได้วางไว้มากน้อยเพียงใด นั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง หากมองถึงการจัดการการส่งเสริมการลงทุนที่มีคุณภาพนั้น มีตัวแปรที่สำคัญประกอบด้วย บุคลากร กลไกการทำงาน แนวทาง นโยบายและกฎหมายต่างๆ ภายในประเทศ แต่ปัจจุบันประสบปัญหาด้านกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างของภาครัฐที่ไม่ชัดเจน ความรู้ ความสามารถและความ

เข้าใจของข้าราชการในหน่วยงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว เพื่อส่งเสริมการลงทุนในแขวงจำปาสัก โดยให้ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชนภายในและต่างประเทศ ตัวแทนจากองค์กรสากลที่ดำเนินให้การช่วยเหลือในแขวงจำปาสัก และผู้ใช้แรงงานจากโครงการลงทุนในแต่ละรูปแบบในแขวงจำปาสัก เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการให้บริการ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแขวงจำปาสักต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว จึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนารูปแบบการให้บริการการลงทุนประตูเดียว (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นรูปแบบการพัฒนาการให้บริการและใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการส่งเสริมการลงทุนที่เป็นรากฐานให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว
2. เพื่อสร้างรูปแบบการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุนแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) โดยการศึกษา

การศึกษาและการทบทวนเอกสาร หลักแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ทั้งในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน สปป.ลาว 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่แผนกแผนการและการลงทุน สปป.ลาว จำนวน 200 คน กลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้บริหาร หัวหน้าแผนกและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว จำนวน 15 คนและการประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นของแผนกแผนการและการ

การลงทุน แขวงจำ ปาสัก สปป.ลาวกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร กลุ่มนักวิชาการ ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาการให้บริการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน จำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา 1) แบบสอบถาม ใช้ศึกษาภาพสภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ(One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน สปป.ลาว 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน สปป.ลาว 3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ใช้ศึกษาความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว จากการตอบแบบสอบถามพบว่า สภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว จำนวน 8 ด้าน จำแนกเป็นรายด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการองค์กร ($\bar{X} = 3.75$) รองลงมา คือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 3.57$) ด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.56$) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.47$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.41$) ด้านการนำ ($\bar{X} = 3.21$) ด้านการควบคุม ($\bar{X} = 2.84$) และด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 2.71$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว จำนวน 8 ด้าน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านบุคคล	3.57	0.32	มาก
2.ด้านงบประมาณ	3.41	0.42	ปานกลาง
3.ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก	2.71	0.65	ปานกลาง
4.ด้านการจัดการ	3.56	0.38	มาก
5.ด้านการวางแผน	3.47	0.35	ปานกลาง
6.ด้านการจัดการองค์กร	3.75	0.43	มาก
7.ด้านการนำ	3.21	0.18	ปานกลาง
8.ด้านการควบคุม	2.84	0.41	ปานกลาง
ภาพรวม	3.31	0.19	ปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว พบว่ารูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ คือ การพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ในด้านบุคคล (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก (Materials) ด้านการจัดการ (Management) ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) ด้านการนำองค์กร (Leading) ด้านการควบคุม (Controlling) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักลงทุนหรือบุคลากรทั่วไปที่มาใช้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 2) วัตถุประสงค์ พัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานทั้งปัจจัยนำเข้าได้แก่ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการนำ และด้านการควบคุม และปัจจัยด้านผลลัพธ์ ได้แก่ ด้านการบริการการลงทุน และด้านบริการสารสนเทศสำหรับการบริการด้านการลงทุน 3) การดำเนินงาน ประกอบด้วย 3.1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของคุณลักษณะการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุนแขวงจำปาสัก สปป.ลาว และ 3.2) การวางแผนและการดำเนินการ 3.3) การติดตามประเมินผลของรูปแบบ คือ การดำเนินการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุนแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ทั้งภายนอกและภายในองค์กร 4) เงื่อนไขของความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักเห็นความสำคัญ มีการเตรียมความพร้อม มีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการ ร่วมคิดร่วมทำ องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดูแล ติดตามและกำกับกำกับการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

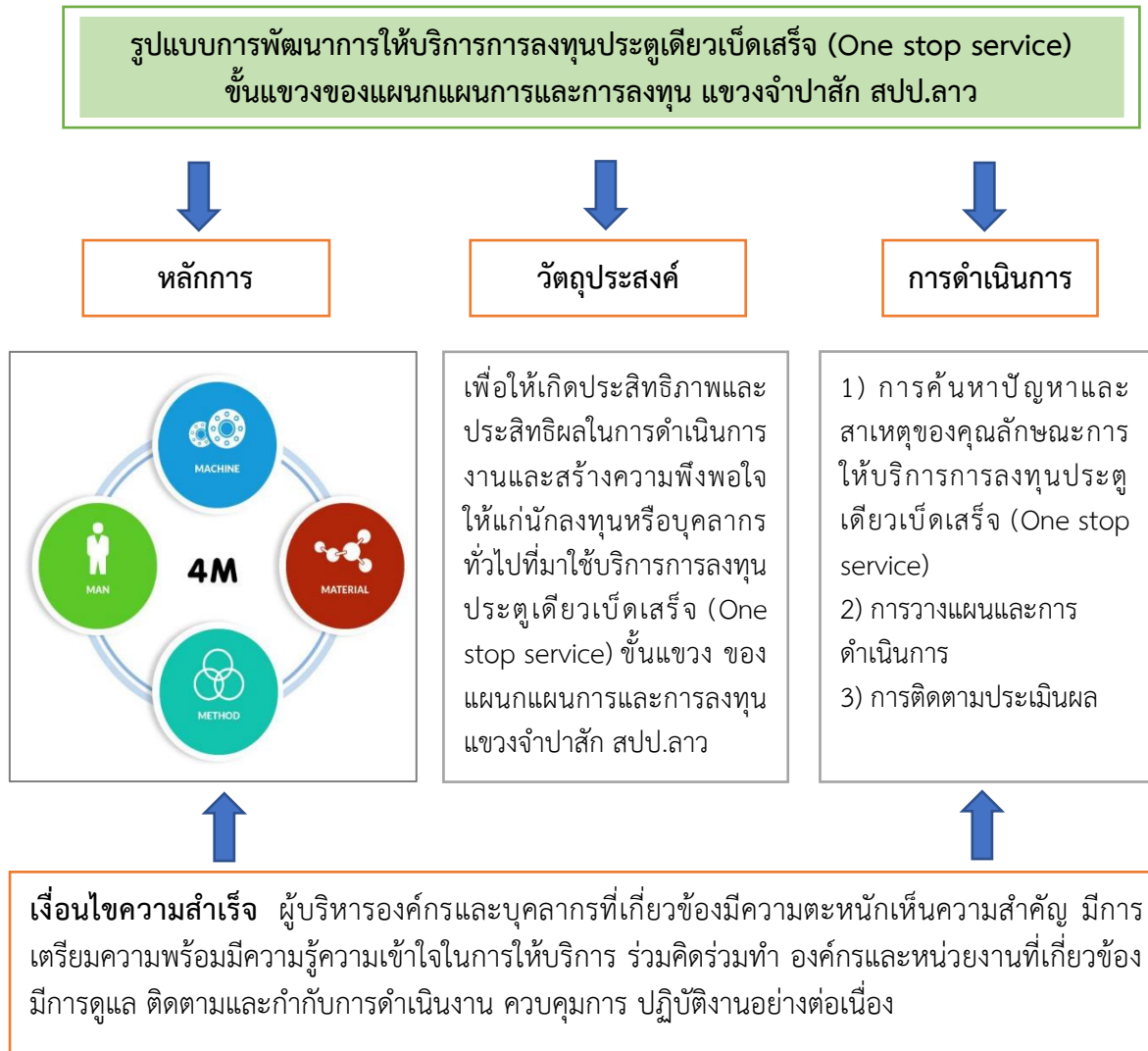
วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว พบว่า การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) และมีความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
หลักการ	4.47	0.52	มาก	4.27	0.59	มาก
วัตถุประสงค์	4.27	0.46	มาก	4.20	0.68	มาก
การดำเนินการ	4.22	0.15	มาก	4.32	0.19	มาก
เงื่อนไขความสำเร็จ	4.47	0.52	มาก	4.33	0.62	มาก
โดยรวม	4.23	0.15	มาก	4.32	0.13	มาก

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ค้นพบ รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ดังภาพ

Picture 1: The Development Model of One-stop Investment Service at the Provincial Level of the Planning and Investment Department in Champasak Province, Lao People's Democratic Republic

รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) มีรายละเอียดดังนี้ **หลักการของรูปแบบ** ประกอบด้วย หลักการบริหาร 4 M 1) Man (คน) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด 2) Money (เงิน) เป็นปัจจัยในการดำเนินงาน 3) Material (วัสดุหรือวัตถุดิบ) ซึ่งในการผลิตสินค้า ต้องอาศัยวัตถุดิบในการผลิต ดังนั้น ผู้บริหารต้องรู้จักบริหาร 4) Method (วิธีปฏิบัติงาน) ซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานควรมีการวางแผน และควบคุม **วัตถุประสงค์** เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน **การดำเนินการ** ประกอบด้วย 1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของคุณลักษณะการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) 2) การวางแผนและการดำเนินการ 3) การติดตามประเมินผล **เงื่อนไขความสำเร็จ** ผู้บริหารองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

มีความตระหนักเห็นความสำคัญ มีการเตรียมความพร้อมมีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการ ร่วมคิดร่วมทำองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดูแล ติดตามและกำกับกำกับการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าการให้บริการของแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีข้อบกพร่อง ด้านบุคลากร ดังนั้นหน่วยงานควรมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการให้บริการ เช่น มีการจัดอบรมหรือพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพในการให้บริการ จัดสรรหรือสรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อความต้องการของนักลงทุน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Sounthone, Siriswat, and Sairuksa (2018) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการส่งเสริมการค้าการลงทุนของเขตเศรษฐกิจพิเศษวังเต่า-โพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว พบว่า ความพร้อมของบุคลากรเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาส่งเสริมการค้าการลงทุนของเขตเศรษฐกิจวังเต่า-โพนทอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Derrigo (2005) ได้ศึกษาการจัดการด้านการบริหารบุคคลในระดับวิทยาลัย พบว่า ความมีประสิทธิภาพของพนักงานเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จในธุรกิจหรือสถาบัน ทรัพยากรมนุษย์ได้จัดให้เป็นแหล่งทรัพยากรที่ช่วยทำให้เกิดความมั่นใจในความมีประสิทธิภาพของพนักงาน ร้อยละ 70-80 ของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเป็นงบเพื่อการพัฒนาศึกษา ในระดับที่ขึ้นสูงสำหรับพนักงานเป็นค่าใช้จ่ายและเป็นผลตอบแทนให้กับพนักงาน นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจน เช่น กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน กำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน มีการติดตามและประเมินผลแผนงานที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วมีการจัดการองค์กรที่มีระบบเพื่อรองรับการลงทุนของนักลงทุนที่จะเข้ามาลงทุนในแขวงจำปาสัก สปป.ลาวสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Tancharoen (2010) ได้ศึกษาระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเอเซียอาคเนย์ ที่ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน และกิจกรรมของแต่ละองค์ประกอบ ผลจากการศึกษาพบว่า ระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการตามองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนผลการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามแผนและการติดตามผลการประเมินผล การปฏิบัติงาน การให้รางวัล และการพัฒนาโดยผู้บริหารและผู้ได้บังคับบัญชา ทุกคนจะต้องเข้าใจแต่ละองค์ประกอบอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ประกอบด้วย 1) หลักการ คือการบริหารจัดการในด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการนำองค์กร ด้านการควบคุม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการงานและสร้างความพึงพอใจแก่นักลงทุนหรือบุคลากรทั่วไปที่มาใช้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว สอดคล้องกับแนวคิด Santiwong (1998) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นการกำหนดทิศทาง ของหน่วยงาน กลุ่มงาน หรือการดำเนินงานในหน้าที่ต่างๆ ให้ใช้ทรัพยากร

ทั้งหลายที่มีอยู่ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ กิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ มีดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงกระบวนการในการจัดตั้งและจัดวาง ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรที่ไม่ใช่บุคคลโดยวางแผนให้สามารถบรรลุผลสำเร็จขององค์การ
3. การนำและสั่งการ (Leading and Directing) หมายถึง กระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในการที่จะทำให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ต้องการ และบรรลุเป้าหมาย
4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขององค์การให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเป้าหมายที่องค์การคาดหวังและกำหนดไว้

2) วัตถุประสงค์ พัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) การดำเนินงาน ประกอบด้วย 3.1) ผู้บริหารและบุคลากรต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 3.2) ผู้บริหารและบุคลากรต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Promma, (2017) ได้ ศึกษารูปแบบการประเมินเสริมพลังการบริหารจัดการงานวิจัยและพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรดิตถ์กับชุมชนท้องถิ่นพบว่า การออกแบบติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานโดยการร่วมกันพัฒนารูปแบบ การติดตาม ร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เพื่อยกระดับ คุณภาพอย่างต่อเนื่อง ของผู้ปฏิบัติงาน 3.3) การติดตามประเมินผลของรูปแบบ คือ การดำเนินการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุนแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ทั้งภายนอกและภายในองค์กร 4) เงื่อนไขของความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความตระหนัก เห็นความสำคัญ มีการเตรียมความพร้อม มีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการ ร่วมคิดร่วมทำ องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดูแล ติดตามและ กำกับกับการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Samruengram, Srikaoros, and Yosrikhun (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์บริการ จุดเดียวเบ็ดเสร็จของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา คือ ปัจจัยด้านนโยบายขององค์กร ปัจจัยด้านสมรรถนะของหน่วยงานปฏิบัติ ปัจจัยด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอก และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ระดับมาก เนื่องจากรูปแบบมากจากการสังเคราะห์ข้อมูลในเชิง ปริมาณและคุณภาพร่วมกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ จากนั้นได้นำรูปแบบที่ได้ไปพัฒนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้รูปแบบที่ได้มีความสมบูรณ์เหมาะสมในเชิงทฤษฎีและมีความครอบคลุมการปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุ จึงได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ระดับมากตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saengthanang (2020) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประเมินรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมมนาประชาพิจารณ์ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ

ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) ผลผลิตองค์ 6) ผลลัพธ์ และ 7) เงื่อนไขความสำเร็จ รูปแบบมีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

สรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุนแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว คือการให้บริการของแผนกและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาวมีข้อบกพร่อง ด้านบุคลากร ดังนั้นหน่วยงานควรมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการให้บริการ มีการจัดอบรมหรือพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพในการให้บริการ จัดสรรหรือสรรหาบุคลากรให้เพียงพอต่อความต้องการของนักลงทุน ส่วนรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ 1) หลักการ คือ การพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ 2) วัตถุประสงค์ คือ เพื่อได้รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวแบบเบ็ดเสร็จ 3) การดำเนินการ ประกอบด้วย การค้นปัญหาและสาเหตุ การวางแผนและการดำเนินการ การติดตามและประเมินผลรูปแบบ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความตระหนักเห็นความสำคัญ มีการเตรียมความพร้อมมีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการ ร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและการประเมินรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ชั้นแขวงของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ให้ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองความต้องการของนักลงทุนในแขวงจำปาสัก ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้วยเหตุนี้หากนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จผู้บริหารองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความตระหนัก เห็นความสำคัญ มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการ ร่วมคิดร่วมทำองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดูแลติดตามและกำกับการดำเนินงาน ควบคุมการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 รูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ชั้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการนำเสนอในบริบทของแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ดังนั้นหากแขวงอื่น ใน สปป.ลาว จะนำรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ไปใช้ควรมีการปรับให้สอดคล้องสัมพันธ์บริบทที่จะนำไปใช้ และต้องศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบที่จะนำไปใช้โดยละเอียด เนื่องจากบริบทที่ศึกษาต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยรูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ขึ้นแขวง ของแผนกแผนการและการลงทุน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะพื้นที่วิจัย ทำให้ข้อมูลที่ได้มีข้อจำกัดเนื่องจากเป็นข้อมูลเฉพาะกลุ่ม ควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบ ผลการวิจัยที่ได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร อันนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) กับส่วนกระทรวงหรือส่วนกลาง เพื่อนำมาเปรียบเทียบเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแผนกแผนการ และการลงทุนต่อไป

References

- Department of International Trade Promotion, Ministry of Commerce. (2015). *Laos Trade and Investment Handbook*. Bangkok: Ministry of Commerce.
- Derrigo, Frances. (2005). College Human Resource Management. Retrieved April 3, 2017, from <http://www.lib.umi.com>
- Ministry of Planning and Investment, Lao. (2016). *The National Economic and Social Development Plan*. Vientiane Capital: Ministry of Planning and Investment.
- Phankhetkit, N. (2014). *Public Participation in Public Service Work in Infrastructure of Sai Ngam Subdistrict Service Organization, Sai Ngam District, Kamphaeng Phet Province*. (Master's Thesis). Kamphaeng Phet Rajabhat University. Kamphaeng Phet.
- Promma, R. (2017). The Development of Research Management System and Mission Relations of Uttaradit Rajabhat University and Society. *Academic Journal Uttaradit Rajabhat University*, 12(1), 7-11.
- Saengthanang, K. (2020). The Model of Development for Basic Education Schools to an Innovative Organization. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 5(7), 153-168.
- Samruengram, P., Srikaoros, R., Yosrikhun, C., & Tungkamanee, N. (2019). The Factor Effecting Successful Operation One Stop Service Center at Sub-district Municipal Office in Nakhon Ratchasima Province. *Adult Workers: Opportunity and Challenges of Higher Education. The 6th National Conference Nakhonratchasima College 2019* (pp. 370-383). Nakhonratchasima College. http://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2562Vol9No1_44.pdf
- Santiwong, Th. (1998). *Principles of Management*. (3rd ed.). Bangkok: Thaiwatthanapanich.
- Sounthone, B., Siriswat, Ch., & Sairuksa, D. (2018). A Model Development for Promotion Trade and Investment in Vangtao-Phonethong Special Economic Zone Champasak Province, Lao PDR. *Chophayam Journal*, 29(2), 267-274.
- Tancharoen, S. (2010). *Travel Exhibition Influencing the Purchasing Decision Making on Domestic Traveling of Thai Tourists*. (Research Report). Bangkok: Southeast Asia University.

กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริม ความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

Social Studies Learning Process by Positive Digital Footprint Approach to Promote Critical Digital Citizenship of Secondary Students

¹สุวสิรินทร์ สุวรรณจักร และ ชรินทร์ มั่งคั่ง

¹Suwasirin Suwannajak and Charin Mangkhang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: suwasirin.sk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณาจารย์และครูผู้สอนสังคมศึกษา จำนวน 15 คน และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประเมินแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ คณาจารย์และครูผู้สอนสังคมศึกษา จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบประเมินแนวการจัดนวัตกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการคิดค้น ปรับ ประยุกต์ใช้วิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์การกระบวนการคิดใหม่ โดยใช้ร่อยรอยการกระทำที่ปรากฏในพื้นที่เครือข่ายสังคมดิจิทัลสู่ทิศทางที่ดีอย่างมีเหตุและผลผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม รวมทั้งรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองผ่านหลักความสามารถในการจัดการอารมณ์ การตอบสนองและการแสดงออกในโลกดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ (Critical Digital literacy) 2) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเรียกว่า TRS-2New Model มีขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ตรวจสอบ (Test) 2.2) เข้าใจ (Realize) 2.3) สถานการณ์เชิงบวก (Positive Situation) 2.4) การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (New Identity) 2.5) การสร้างทางเลือกใหม่ (New Creation) ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษา; วิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก; ความเป็นพลเมืองดิจิทัล
วิจารณ์ญาณ; ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to investigate the learning process in social studies through the positive digital footprint approach to promote critical digital citizenship among secondary school students; and 2) to propose guidelines for the learning process in social studies through the positive digital footprint approach to promote critical digital citizenship among secondary school students. The action research approach was employed in the study. The sample group consisted of 24 individuals selected through purposive sampling. They included: 1) 15 key informants who were social studies teachers; and 2) 9 experts for evaluating the guidelines for the learning process of social studies who were also social studies teachers. The instruments for the study included a document analysis form, an unstructured interview form and a learning innovation management assessment form. The qualitative data were analyzed through content analysis, while the quantitative data were examined by mean and standard deviation.

From the study, the following results are found: 1) The learning process in social studies through the positive digital footprint approach to promote critical digital citizenship refers to the learning process of inventing, adapting, and applying the positive digital footprint approach through analysis, synthesis, and the creation of new thinking processes. This footprint, which appears on the digital social network platform, shows a positive direction, i.e. a creative and appropriate expression. This involves taking responsibility for one's actions (both reaction and expression in the digital world) through the ability to manage one's emotions, leading to a citizen with critical digital literacy; and 2) The guidelines for the learning process in social studies through the positive digital footprint approach to promote critical digital citizenship are called the "TRS2New Model". The model includes the following steps: 2.1) Test, 2.2) Realize, 2.3) Positive Situation, 2.4) New Identity, 2.5) New Creation. This model is of the highest propriety after evaluation by experts.

Keywords: Social Studies Learning Process; Positive Digital Footprint Approach; Critical Digital Citizenship; Digital Literacy

บทนำ

สื่อดิจิทัลมีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ของคนและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประชากรในสังคมจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัล การรับส่ง การใช้การจัดการสื่อดิจิทัลและกระบวนการทำงานกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการจัดการกับอารมณ์ของตนในสังคมสื่อออนไลน์ ซึ่งเหล่านี้คือการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy: DL) (Leenarach, 2017) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ (Critical Digital Literacy) ที่จะสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

ของเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมและมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิด รู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดและปลอดภัย พลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ จึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ (Chusaengnil, 2019; Inthanon, 2020) รวมทั้งการป้องกันการกระทำผิดทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่จะตามมาในภายหลังจากรอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) ที่ตนได้กระทำไว้ ภายหลังจากการใช้พื้นที่ออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ จากสถานการณ์การใช้สื่อดิจิทัลของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยียุคดิจิทัลและการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบว่ามักมีการกระทำในการใช้และเผยแพร่สารสนเทศดิจิทัลด้วยความไม่ตระหนักรู้ว่าสิ่งใดเป็นเรื่องที่ผิดหรือไม่เหมาะสมอยู่เสมอ จากการใช้สื่อดิจิทัลของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตกว่าร้อยละ 90 เพื่อใช้สื่อสารในสังคมดิจิทัล โดยกิจกรรมบนโลกอินเทอร์เน็ต อันดับ 1 คือการเข้าใช้เพื่อสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ในอันดับ 2 และ 3 เป็นการใช้งานส่วนบุคคลเพื่อความบันเทิงในการจากข้อมูลวิดีโอรูปภาพ เป็นต้นในรูปแบบการแบ่งปันในพื้นที่เครือข่ายสังคมดิจิทัล ในขณะเดียวกัน กิจกรรมเพื่อการศึกษาเรียนรู้ มีสัดส่วนการใช้ไม่ถึงร้อยละ 30 โดยอยู่ในอันดับที่ 9 (Institute for Population and Social Research Mahidol University, 2020) และการรายงานผลการสำรวจสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ ปี 2562 พบว่า เยาวชนไทยในระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย สัดส่วน 3 ใน 4 เคยพบเห็นสื่ออนาจารทางออนไลน์หรือเคยเล่นเกมออนไลน์ รวมทั้ง 1 ใน 3 เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นทางออนไลน์ ในฐานะถูกปฏิบัติหรือเป็นผู้ปฏิบัติ โดยกิจกรรมที่เป็นความเสี่ยงออนไลน์ของเยาวชนไทย ได้แก่ ร้อยละ 73.8 การพบสื่ออนาจารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ร้อยละ 72.2 เล่นเกมออนไลน์ ร้อยละ 51.7 สนทนากับบุคคลแปลกหน้าบนเครือข่ายดิจิทัล ร้อยละ 33.6 กลั่นแกล้งบุคคลอื่นบนโลกดิจิทัล ร้อยละ 31.1 ถูกบุคคลอื่นกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล และร้อยละ 2.8 คือเล่นพนันฟุตบอลออนไลน์ (The Coordination Center for the Promotion and Protection of Children and Youth in the Use of Online Media, 2019) จากปัจจัยเสี่ยงและการขาดการคิดแบบพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณอย่างง่ายนี้ เป็นผลให้เกิดพฤติกรรมรวมถึงคุณลักษณะอันไม่พึงประสงค์ สร้างความรุนแรงในสังคมเยาวชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เยาวชนทั้งสองกลุ่มนี้มักมีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้เวลาทุกช่วงเวลาอยู่กับโทรศัพท์เป็นระยะเวลานานๆ โดยไม่มีการจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการหนีเรียน การไม่ร่วมกิจกรรมในกลุ่มเพื่อน มีอารมณ์ที่แปรปรวนง่าย (Khamcharoen, and Phonnikornkit, 2018)

จากสถานการณ์ข้างต้นจึงเป็นเหตุให้การศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความจำเป็นต่อการปลูกฝังการรู้เท่าทันการกระทำอันพึงประสงค์บนพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้รอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก (Positive Digital Footprint) ร่วมกับคุณลักษณะความฉลาดรู้ดิจิทัลวิจาร์ณญาณ (Critical Digital Literacy) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่เชื่อมโยงการรู้เท่าทันรอยเท้าทางดิจิทัลซึ่งเป็นร่องรอยการกระทำต่างๆ ที่ผู้ใช้งานทิ้งรอยเอาไว้ในโลกออนไลน์ เครือข่ายออนไลน์ เว็บไซต์หรือโปรแกรมสนทนา ซึ่งหากเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายก็จะส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของผู้กระทำ (Inthanon, 2020) และการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลอันเกิดจากการที่มนุษย์ มีรูปแบบการรับรู้และการรู้คิด (Perception and Cognitive Style) ไปในทิศทางที่ดีมองและรับรู้สิ่งต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง เป็นเหตุเป็นผล ด้วยอารมณ์ที่ผ่องใส จึงทำให้มีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมดีงามและสร้างสรรค์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้คนเรา

เกิดการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นของความฉลาดทางอารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ด้วย ซึ่งความคิดในเชิงบวกนั้นทำให้ผู้คิดเกิดความรู้สึกไปในทิศทางบวกและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ดี ส่งผลทำให้ทั้งตนเองและสังคมรอบข้างมีความสุข (Kaewsringam, 2004) รวมทั้งความฉลาดรู้ดิจิทัลวิจารณ์ญาณ เป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านเทคโนโลยีและเครือข่ายออนไลน์ (Hinrichsen, and Coombs, 2013) ซึ่งการรู้เท่าทันรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก (Positive Digital Footprint Literacy) นี้จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการรักษาความปลอดภัยในการใช้พื้นที่สังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีดิจิทัลรูปแบบต่างๆ มากยิ่งขึ้น ลดปัญหาอาชญากรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยให้พื้นที่สังคมออนไลน์มีความปลอดภัยและสร้างสรรค์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการศึกษาและเสนอแนวทางเพื่อใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ทั้งนี้ถือเป็นแนวทางสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในสังคมหลังดิจิทัลที่จะต้องเร่งพัฒนาวิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทเชิงพื้นที่ของห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้นักเรียนได้มีการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในชีวิตและจะช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าใจเพื่อใช้ประโยชน์จากดิจิทัลในการลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในประเทศและด้านอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผ่านวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) โดยการศึกษาและค้นคว้าเอกสาร คำสำคัญ และเนื้อหาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาผ่านวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ ทั้งในและต่างประเทศ โดยศึกษาแนวคิดหลัก ดังนี้ Mangkhang, and Kaewpanya, 2021; Pianpailoon, and Phooddee, 2021; Chusaengnil, 2019; Leenarach, 2017; Ribble, 2015; Cordell, 2013; Nordin et al. 2016; The open University, 2020; Hinrichsen, and Coombs, 2013; Mavridi, 2017; Inthanon, 2020 จำนวน 11 เรื่อง รวมถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานของไทย

ขั้นที่ 2 ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ (Study the area context) ศึกษาและเข้าใจถึงสภาพสังคมในพื้นที่ผ่านการใช้ดิจิทัลของนักเรียนในปัจจุบัน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อร่วมสังเคราะห์กระบวนการและสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก จังหวัดลำปาง ผ่านการใช้แบบสอบถามและแบบสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา (Study Tools) ในการวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการใช้เครื่องมือ ดังนี้

3.1) แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อรวบรวมข้อมูลในประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ โดยใช้การวิเคราะห์ในลักษณะการทบทวนวรรณกรรม (Review Literature) ตรวจสอบคุณภาพโดยวิธีดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC) อาศัยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ สำหรับพัฒนาเป็นฐานในงานวิจัย (Wannapaisan, 2019)

3.2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ผ่านการสนทนาหรือการสอบถามเพื่อสร้างความคุ้นเคยโดยไม่มีบทสัมภาษณ์ เพื่อลดความกังวลและสร้างบรรยากาศเชิงบวกในการสนทนาได้มากขึ้น (Wannapaisan, 2019) โดยประเด็นในการสัมภาษณ์มุ่งเน้นไปที่การใช้ดิจิทัลโดยทั่วไป ระยะเวลาและการเข้าถึงข้อมูลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ พร้อมทั้งเหตุการณ์เชิงลบและเชิงบวกของนักเรียนในการใช้ดิจิทัลในชีวิตประจำวัน

3.3) แบบประเมินแนวทางการกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 สอดคล้องต่อหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 1) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีกิจกรรมหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องต่อหลักการพัฒนาชาติ 3) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีความครอบคลุมการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเด็นที่ 2 การประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นให้สอดคล้องต่อสังคมดิจิทัล 4) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในท้องถิ่นที่สอดคล้องต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลโลก 5) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สอดคล้องต่อสังคมดิจิทัล 6) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้เกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงบริบทพื้นที่ ประเด็นที่ 3 การสร้างกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณต่อนักเรียน 7) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีเป้าหมายและแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณให้นักเรียน 8) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนเกิดกระบวนการเลือกอย่างสร้างสรรค์เชิงบวกต่อสังคมดิจิทัล 9) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องต่อบริบทพื้นที่และบริบทในโลกดิจิทัล และ 10) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายและเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผู้เชี่ยวชาญประเมินแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ คณาจารย์และครูผู้สอนสังคมศึกษา จำนวน 9 คน ผ่านการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) มุ่งเน้นกระบวนการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ ร่วมกับค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 1.00 โดยค่าความเชื่อมั่นของแต่ละด้านในแบบประเมิน 3 ประเด็น ต้องมีค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งแสดงว่าแบบทดสอบมีความเชื่อถือได้

ขั้นที่ 4 รวบรวมและวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล (Collect and Analyze Data Synthesis) รวบรวมข้อมูลจากการคัดเลือกแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ทันสมัยและสอดคล้องกับเนื้อหาจากทุกแหล่งข้อมูล ซึ่งได้มากจากกระบวนการคัดเลือกข้อมูลในข้างต้น นำมาเรียบเรียง สร้างกระบวนการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านวิเคราะห์ และสังเคราะห์จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเกิดกระบวนการสร้างแนวคิดใหม่

(New Ideas) เพื่อใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 5 สรุปผลการศึกษา (Summary of the study) เป็นการสรุปผลการศึกษาในการวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในลักษณะการบรรยาย (Descriptive Presentation) โดยแสดงถึงแนวคิด หลักการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียนสังคมศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

การศึกษารอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) เป็นกระบวนการสร้างร่องรอยการกระทำ ในลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งที่มีความต้องการบันทึก (Active Digital Footprints) หรือไม่มีความต้องการบันทึก (Passive Digital Footprints) ในโลกดิจิทัล เช่น ข้อมูลส่วนตัว ที่อยู่อาศัย ในสังคมออนไลน์ หรือ ข้อความต่างๆ ที่ถูกส่งผ่านเครือข่ายสังคมรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ รอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในด้านความปลอดภัยในข้อมูลบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยการใช้งานรอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) ควรใช้อย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ ร่วมกับการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) โดยเป็นกระบวนการสร้างความตระหนักรู้ในเชิงสร้างสรรค์ในการสร้าง กระบวนการรู้คิดของปัจเจกชนอันเป็นผลมาจากมุมมองตามสภาพความจริงที่มองในมุมที่ไปในทิศทางที่ดี อย่างมีเหตุและผล ผ่านพฤติกรรมในการแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์และสอดคล้องกับความฉลาดรู้ ทางอารมณ์ ซึ่งจะสร้างคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยผลของการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) จะสร้างความสุขในชีวิต โดยยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดีและพร้อมรับมือ ในสถานการณ์ได้อย่างพึงประสงค์ และสร้างความเข้มแข็งต่อการตัดสินใจได้อย่างดีบนกรอบมิตีพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ (Critical Digital Literacy) เพื่อช่วยในการสังเคราะห์กระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลรวมถึง การเลือกรับอย่างมีพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ของเยาวชน ผ่านเทคโนโลยีและเครือข่ายออนไลน์ ผ่าน 5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีดังนี้ 1) การถอดรหัส (Decoding): จุดเน้นที่สื่อ การวิเคราะห์การใช้งานและการสื่อความหมายจากสื่อเครือข่ายออนไลน์ 2) การสร้างความหมาย (Meaning Making): เข้าใจถึงรูปแบบ วัตถุประสงค์และการตีความจากเครือข่ายการเรียนรู้ 3) การนำไปใช้ (Using): การร่วมมือของชุมชนในการแก้ปัญหาจากความหลากหลายของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม 4) การ วิเคราะห์ (Analyzing): การวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล ความสัมพันธ์ของชุมชนรวมทั้งวัฒนธรรมการดำเนิน ชีวิต และ 5) บุคคล: ความอ่อนไหวของแต่ละบุคคลในบริบทพื้นที่ที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้กระบวนการ สร้างมิตีพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ (Critical Digital literacy) มีจุดอ้างอิงร่วมกับพื้นฐานความฉลาดทาง ดิจิทัล (Digital Intelligence) อันหมายถึง เป็นทักษะหรือความสามารถทางจิตพิสัย สังคมและการตอบสนอง ผ่านการรับรู้ โดยส่งผลถึงความสามารถในการจัดการความท้าทายในสังคมดิจิทัล หรือทักษะการใช้สื่อและการ เข้าใจสังคมผ่านการสังเคราะห์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นจุดหมายของการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) โดยพื้นฐาน องค์ประกอบของความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) มีทักษะ สำคัญ 8 ประการ ดังนี้ ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity), ทักษะในการ จัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management), ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management), ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์

(Cybersecurity Management), ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking), ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprint) และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy)

ในข้างต้นพบว่า แนวคิดการรู้เท่าทันรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกกับมิตีพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณเป็นกระบวนการในการคิดค้น ปรับ ประยุกต์ใช้โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์ การกระบวนการคิดใหม่ โดยใช้ร่อยรอยการกระทำที่ปรากฏในพื้นที่เครือข่ายสังคมดิจิทัล สู่ทิศทางที่ดีอย่างมีเหตุและผล ผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม รวมทั้งรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองผ่านหลักความสามารถในการจัดการอารมณ์ การตอบสนองและการแสดงออกในโลกดิจิทัล ผ่านองค์ความรู้พื้นฐานมิตีพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ (Critical Digital literacy) ร่วมกับความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) เพื่อการสร้างพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenships) ได้อย่างเหมาะสม

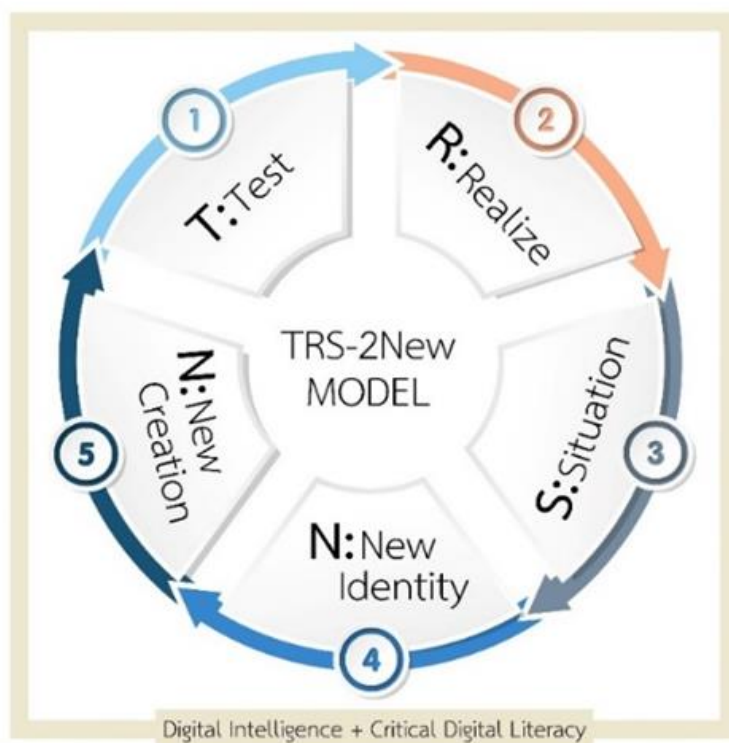
วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเสนอแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า แนวการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา (Case Study) และการวัดประเมินผล สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเรียกว่ากระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ หรือ TRS-2New Model ผ่านการสังเคราะห์กรอบแนวคิดวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก (Positive Digital Footprint Approach) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ (Critical Digital Citizenship) โดยสามารถจัดจำแนกบทบาทครูและนักเรียนในการเรียนรู้ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทครูและนักเรียนต่อกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ

TRS-2New MODEL	บทบาทครู (Teacher Role)	บทบาทนักเรียน (Student Role)
ขั้นที่ 1 ตรวจสอบ (Test): T	การใช้แบบสอบถามผ่านหลักจิตวิทยาประยุกต์กับพฤติกรรมและสถานการณ์การใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน	การใช้องค์ความรู้และพฤติกรรมเดิมของตนเองต่อสถานการณ์การใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน
ขั้นที่ 2 เข้าใจ (Realize): R	การสร้างกรอบแนวคิดต่อนักเรียนในการเข้าใจถึงหลักพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานความรู้ในกรอบแนวคิดวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก (Positive Digital Footprint Approach) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ (Critical Digital Citizenship)	อภิปรายแลกเปลี่ยนถึงแนวคิดก่อน-หลัง กระบวนการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 รวมทั้งสร้างแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen ship) ในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานความรู้ในกรอบแนวคิดวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก (Positive Digital Footprint Approach) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจาร์ณญาณ (Critical Digital Citizenship) อย่างเป็นระบบ

TRS-2New MODEL	บทบาทครู (Teacher Role)	บทบาทนักเรียน (Student Role)
ขั้นที่ 3 สถานการณ์เชิงบวก (Positive Situation): S	การสร้างสถานการณ์เชิงลบที่เกิดจาก สถานการณ์จริงในปัจจุบันที่นักเรียนมี ความเสี่ยงที่จะพบเจอ รวมทั้งกระตุ้น กระบวนการคิดในดิจิทัลเชิงบวก	การใช้กระบวนการคิดดิจิทัลเชิงบวกเพื่อแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงพฤติกรรมผ่านสถานการณ์จำลองเชิงลบ อย่างสร้างสรรค์และเน้นการแก้ไขปัญหาเชิงบวกอย่าง เป็นรูปธรรมในชีวิตจริง
ขั้นที่ 4 การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (New Identity): N	สร้างสถานการณ์เชิงลบในรูปแบบ อื่นๆ ที่พบเจอจริงในชีวิตประจำวัน อย่างหลากหลาย และกระตุ้นการ แก้ไขปัญหาของนักเรียนในเชิงบวก อย่างสร้างสรรค์	สร้างตัวตนใหม่ในระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ จำลอง พร้อมรับมือต่อสถานการณ์เชิงลบที่ถูกรบกวน จากการสร้างสถานการณ์ของครู
ขั้นที่ 5 การสร้าง ทางเลือกใหม่ (New Creation): N	ใช้ตัวอย่างเหตุการณ์จริงใน ชีวิตประจำวัน และเสริมการแก้ไข ปัญหาดิจิทัลเชิงบวกในมุมมองอื่นๆ ที่ นอกเหนือจากการอธิบายของ นักเรียน	อภิปรายเสนอแนวทางอื่นๆ และแลกเปลี่ยน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านฐานคิดหลักพลเมือง ดิจิทัล (Digital Citizenship) ในเชิงสร้างสรรค์บนพื้น ฐานความรู้ในกรอบแนวคิดวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัล เชิงบวก (Positive Digital Footprint Approach) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ (Critical Digital Citizenship)

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: Guidelines for Social Studies Learning Process by Positive Digital Footprint Approach to Promote Critical Digital Citizenship หรือ TRS-2New Model

ขั้นที่ 1 ตรวจสอบ (Test): T

การตรวจสอบความเข้าใจรอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) เป็นการใชแบบทดสอบตามหลักจิตวิทยาอัตนัย ผ่านการตั้งคำถามสืบสอบโดยการเลือกคำถามจากเวลาที่ใช้ในการใช้ดิจิทัลของนักเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในโลกดิจิทัล โดยข้อคำถามจะแสดงถึงพฤติกรรมอันพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ที่นักเรียนแสดงในเครือข่ายออนไลน์ อาทิ นักเรียนใช้เวลาในการใช้อินเตอร์เน็ตมากกว่า 12 ชั่วโมงหรือไม่ เป็นการทดสอบความเข้าใจรอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) จะใช้แนวคิดทางจิตวิทยาเข้ามาช่วย เพื่อให้การสำรวจง่ายขึ้น เพื่อวางแผนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 เข้าใจ (Realize): R

การสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ครูใช้กิจกรรมการอภิปรายร่วมสร้างพื้นฐานความเข้าใจต่อนักเรียน เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) โดยการสอนให้นักเรียนเข้าใจและเกิดความตระหนักถึงพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานความรู้ในกรอบแนวคิดวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก (Positive Digital Footprint Approach) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ (Critical Digital Citizenship) ข้างต้น ผ่านการอภิปรายการบรรยาย การอนุমান ร่วมกับการยกตัวอย่างในสถานการณ์ปัจจุบัน

ขั้นที่ 3 สถานการณ์เชิงบวก (Positive Situation): S

สถานการณ์ทางรอยเท้าทางดิจิทัล (Digital Footprint) เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่พบได้ทั่วไปในโลกปัจจุบัน โดยเป็นสถานการณ์ที่ให้นักเรียนแก้ไขปัญหาในเชิงบวกในการใช้เหตุผลหรือการแก้ไขที่มีลักษณะสร้างสรรค์จากสถานการณ์บังคับเชิงลบ ซึ่งแบ่งเป็น 3 กรณีศึกษา ดังนี้

3.1) การถูกดึงข้อมูลส่วนตัว อาทิ การขายโฆษณา การสอนผ่านกรณีศึกษา เรื่อง การถูกลวงผ่านข้อมูลในการค้นหาบนโลกดิจิทัล เมื่อค้นหา 1 เรื่อง เรื่องนั้นจะปรากฏบนจอทั้งหมด เป็นการบันทึกการค้นหาและดึงความค้นหาอื่นๆที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย ผ่านการขายโฆษณา หากไม่รู้เท่าทันอาจถูกซื้อได้ นักเรียนจะป้องกันอย่างไร และหากถูกลวงข้อมูลไปแล้วจะมีวิธีการเชิงบวกแก้ไขได้อย่างไร

3.2) การมองภาพลักษณ์ 4 กรณีตัวอย่างบนดิจิทัล : การใช้ภาพเปรียบเทียบ 4 ตัวตนบนโลกออนไลน์ที่แตกต่างกัน ถึงความเป็นส่วนตัวและให้นักเรียนวิเคราะห์ หรือ อ่านลักษณะนิสัยที่พบบนข้อมูลออนไลน์ในข้างต้น เมื่อวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์แล้ว จะมีวิธีการแก้ไขในเชิงบวกได้อย่างไร

3.3) การวิเคราะห์ตัวตนของตนเองบนสื่อดิจิทัล (Facebook) : นักเรียนวิเคราะห์พฤติกรรมในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของตนเองว่าเป็นอย่างไร ผ่านการจับฉลากถึงพฤติกรรมที่ถูกกำหนดและสร้างลงบนโปรไฟล์จำลองของตนเอง โดยมีเหตุการณ์ ข้อความ รูปภาพ ในสถานการณ์ใดบ้างที่มองว่าไม่ควรถูกเผยแพร่ พร้อมอภิปรายหน้าชั้นเรียน ทั้งนี้มีการใช้การวิพากษ์ร่วมกันในชั้นเรียน ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนถึงข้อมูลและข้อเสียดังกล่าว พร้อมทั้งแก้ไขใหม่ในเชิงบวกได้อย่างไร

ขั้นที่ 4 การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (New Identity): N

การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ในโลกดิจิทัลอย่างมีทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) โดยนักเรียนสร้างโปรไฟล์ใหม่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์จำลองภายในชั้นเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ในกระบวนการข้างต้น พร้อมทั้งการถูกรบกวนผ่านเหตุการณ์ที่กำหนดในชั้นเรียน อาทิ ครูเป็นผู้ขายสินค้าออนไลน์ หรือ การใช้คำพูดในเชิงลบ การเผยแพร่ภาพของนักเรียนที่ไม่สมควร ผ่านการจำลองสถานการณ์และสังเกตการรับมือของนักเรียนในการแสดงออกในเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 5 การสร้างทางเลือกใหม่ (New Creation): N

การถกเถียงและการวิเคราะห์ผลการสร้างระบบความคิดการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) โดยครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย การหาทางออกอย่างสร้างสรรค์ถึงเหตุการณ์อื่นๆ นอกเหนือจากกระบวนการเรียนรู้ในข้างต้น เพื่อให้เกิดการต่อยอดและพร้อมเผชิญเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจริง ได้อย่างเหมาะสม ผ่านการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ไม่น้อยกว่า 5 เหตุการณ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ที่พบมากในการถูกล่อลวงจากดิจิทัล อาทิ การรั่วไหลของข้อมูลส่วนตัว การพูดคุยกับคนแปลกหน้าจนนำไปสู่การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า การเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการคิดค้น ปรับ ประยุกต์ใช้วิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์การกระบวนการคิดใหม่ โดยใช้รอยรอยการกระทำที่ปรากฏในพื้นที่เครือข่ายสังคมดิจิทัล สู่ทิศทางที่ดีอย่างมีเหตุและผล ผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม รวมทั้งรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองผ่านหลักความสามารถในการจัดการอารมณ์ การตอบสนองและการแสดงออกในโลกดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ (Critical Digital literacy) ผ่านการประยุกต์ใช้ในการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน เช่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สังคมมนุษย์ เรื่องการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางสังคม โดยเน้นการสอนในบริบททางดิจิทัลผ่านการยกตัวอย่าง การแสดงความคิดเห็น การกระทำของนักเรียนในโลกดิจิทัลที่ส่งผลกระทบในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งนักเรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าจากการกระทำ พร้อมทั้งสร้างสรรค์การกระทำที่ดีในลำดับถัดไป หรือ การสอนในรายวิชาสังคมศึกษาเพิ่มเติม เรื่อง พลเมืองและประชากรโลก เน้นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างระบบความคิดในเรื่องการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในสังคมดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการสร้างความคิดและการจัดการตนเองในร่องรอยทางดิจิทัลบนพื้นที่เครือข่ายออนไลน์ในเชิงบวกได้อย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Buvhana et al. (2018) กล่าวว่า การคิดเชิงบวกเมื่อแสดงออกในรูปแบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถเพิ่มโอกาสในชีวิตได้มากขึ้น อาทิ การจ้างงาน โอกาสทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น เป็นต้นบนพื้นฐานพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ White, Ragkhanto, and Srikruadong (2021) กล่าวว่า พลเมืองดิจิทัลในศตวรรษ 21 จำเป็นต้องเรียนรู้ดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และครอบคลุมถึงคุณลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล 8 ประการ อาทิ ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณ์ญาณที่ดี ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ทักษะการรักษาข้อมูลส่วนตัว ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลที่มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และทักษะการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และสิ่งสำคัญที่ในการสร้างพลเมืองดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่บนหลักธรรมเชิงบวก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลจากแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการร่ายเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า แนวทางกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการร่ายเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ ในห้องเรียนสังคมศึกษาซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในสังคมดิจิทัล ทั้งนี้ครูสังคมศึกษาจะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อน และผลักดันให้นักเรียนได้เกิดเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ ผ่านหลักการ TRS-2New Model ดังนี้ 1) ตรวจสอบ (Test) 2) เข้าใจ (Realize) 3) สถานการณ์เชิงบวก (Positive Situation) 4) การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (New Identity) 5) การสร้างทางเลือกใหม่ (New Creation) โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้วิธีการร่ายเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ ผ่านหลักการ TRS-2New Model นี้ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบริบทในโลกยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในทุกมิติมากขึ้น ดังนั้นการแสดงออกในโลกดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์เชิงบวก เป็นสิ่งที่พึงมีโดยการประกอบรวมจากคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ (Critical Digital Literacy) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ: Digital Intelligence) เพื่อให้สังคมดิจิทัลพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ในการท้าทายห้องเรียนสังคมศึกษาในปัจจุบันเพื่อสร้างเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาชาติ กล่าวคือ พัฒนาเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มีหมุดหมายในการพัฒนาประเทศไทยด้านความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากกระบวนการเรียนรู้ในข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Pupokham, and Mangkhang (2021) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้กรณีศึกษา (Case Study) และการวัดประเมินผล การเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ตามความสนใจ ความสามารถ และความต้องการและสอดคล้องกับแนวคิดของ Mangkang (2022) ที่ได้เสนอว่า อุดมคติของหลักสูตรสังคมศึกษาช่วยส่งเสริมและประกอบสร้างความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการเตรียมพลเมืองที่พึงประสงค์สู่สังคมโลก และในการจัดการศึกษาที่ "เน้นการพัฒนาพลเมืองเข้มแข็ง" นั่นก็จะต้องพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่แท้จริง

สรุป

การวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการร่ายเท้าทางดิจิทัลเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกระบวนการสร้างแนวคิดและการปรับประยุกต์ใช้ในห้องเรียนสังคมศึกษายุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบความคิดของนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนในปัจจุบันยังขาดการคิดเชิงบวกในโลกดิจิทัลอย่างมาก ดังนั้นแนวทางกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการร่ายเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ ผ่านหลักการ TRS-2New MODEL คือ 1) ตรวจสอบ (Test) 2) เข้าใจ (Realize) 3) สถานการณ์เชิงบวก (Positive Situation) 4) การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (New Identity) 5) การสร้างทางเลือกใหม่ (New Creation) จะช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงออกในสังคมดิจิทัลผ่านสร้างสรรค์ในเชิงบวก เป็นการสะท้อนตัวตนออกมาในการเลือกแสดงออกผ่านดิจิทัลได้อย่างถูกต้องในแต่ละสถานการณ์ เป็นการลดอุปสรรคในการพัฒนาชาติและเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและในด้านอื่น ๆ จากการใช้ประโยชน์จากดิจิทัลอย่างฉลาดและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการคิดค้น ปรับ ประยุกต์ใช้วิธีการรอยเท้าทางดิจิทัลผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์ การกระบวนการคิดใหม่ โดยใช้ร่อยรอยการกระทำที่ปรากฏในพื้นที่เครือข่ายสังคมดิจิทัล สู่ทิศทางที่ดี อย่างมีเหตุและผล ผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม รวมทั้งรับผิดชอบ ต่อการกระทำของตนเองผ่านหลักความสามารถในการจัดการอารมณ์ การตอบสนองและการแสดงออกในโลก ดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ (Critical Digital literacy) ควรมีการสนับสนุน ในทุกรายวิชาเพื่อฝึกฝนให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดซ้ำๆ ให้เกิดความเคยคิดและเกิดระบบฐานคิดที่ซับซ้อน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษาด้วยวิธีการรอยเท้า ทางดิจิทัลเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลวิจารณ์ญาณ ในห้องเรียนสังคมศึกษาซึ่งมีผลการ ประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในสังคมดิจิทัล ทั้งนี้ครูสังคม ศึกษาจะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อน และผลักดันให้นักเรียนได้เกิดเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล วิจารณ์ญาณ ผ่านหลักการ TRS-2New MODEL โดยที่จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ในการสร้างกระบวนการคิด ทั้งนี้การร่วมมือและร่วมพัฒนา จะช่วยให้เกิด สภาพแวดล้อมในการคิดเชิงบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 กระบวนการสร้างการเรียนรู้ควรขยายขอบเขตและปรับกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยและ สอดคล้องต่อการเรียนรู้ทุกระดับชั้น เนื่องจากเทคโนโลยีได้เข้าถึงทุกเพศ ทุกวัย

2.2 ศึกษาผลการใช้ นำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาเป็นคู่มือในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานโดยสอดคล้อง กับนโยบายรัฐ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีของนักเรียน

References

- Buvhana, R. et al. (2018). Expert Insights into Education for Positive Digital Footprint Development. *University of Newcastle*, 37(2), 1-13.
- Chusaengnil, C. (2019). *Digital Intelligence*. Retrieved December 25, 2022, from <https://www.scimath.org/article-technology/item/10611-digital-intelligence>
- Cordell, R. M. (2013). Information Literacy and Digital Literacy: Competing or Complementary. *Communication in Information Literacy*, 7(2), 177-183.
- Hinrichsen, J., & Coombs, A. (2013). the Five Resources of Critical Digital Literacy: A Framework for Curriculum Integration. *Research in Learning Technology*, 21(1), 1-16.
- Institute for Population and Social Research Mahidol University (2020). *Thai Health 2020: Two Decades of Thai Education Reform Failures and Successes*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Inthanon, S. (2020). *Cyber Security*. Pathum Thani: Walk on Cloud Company Limited.

- Inthanon, S. (2020). *DQ Digital Intelligence*. Pathum Thani: Walk on Cloud Company Limited.
- Kaewsringam, N. (2004). Positive Thinking You Should Think that Every Problem Has a Solution Not Every Way Out Is the Problem. *Journal of the Teacher Circle*, 1(12), 76-78.
- Khamcharoen, P., & Ponnikornkit, W. (2018). Children and Digital Literacy. *Journal of Social Communication Innovation*, 6(2), 22-31.
- Leenarach, P. (2017). Digital Literacy Skill for Developing Learning Quality. *T.L.A. Bulletin*, 61(2), 76-92.
- Mangkhang, C. (2022). *Concepts in Action the Social Studies Curriculum Development*. Chiang Mai: Lanna Printing.
- Mangkhang, C., & Kaewpanya, N. (2021). the Digital Etiquette Enhancing to Global Citizenship of Social Studies Teachers in a New Normal Society. *Higher Education Studies*, 11(3), 89-94.
- Mavridi, S. (2017). *Creating a Positive Digital Footprint*. Retrieved December 25, 2022, from <https://thedigitateacher.com/assets/training/lesson-plan-creating-a-positive-digital-footprint.pdf>
- Nak-in, N. et al. (2021). 8 Skills “Digital Intelligence Quotient” of Students in the Teaching Profession to Citizenship 4.0. *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University*, 14(1), 1-11.
- Nordin, M. S. et al. (2016). Psychometric Properties of a Digital Citizenship Questionnaire. *International Education Studies*, 9(3), 71-80.
- Phoodee, W., & Pianpailoon, C. (2021). the Scenario of Teachers after the Covid-19 Crisis. *Panyapiwat Journal*, 13(2), 321-330.
- Pupokham, M., & Mangkhang, C. (2021). Innovation of Integrated Economics Learning Management for Secondary School Students. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(6), 2555-2565.
- Ribble, M. (2015). Digital Citizenship in Schools: Nine Elements all Students Should Know. *Journal of Leadership*, 7(3), 272-281.
- Suphannophap, P. (2018). Positive Thinking: Life Development Variable. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(3), 1958-1987.
- Tengku Siti Meriam Tengku Wook et al. (2019). Awareness of Digital Footprint Management in the New Media Amongst Youth. *Journal Komunikasi*, 35(3), 407-421.
- The Coordination Center Drives the Promotion and Protection of Children and Youth in the Use of Online Media. (2019). *Survey Report on the Situation of Children and Online Threats 2019*. Bangkok: Child and Family Welfare Division.
- The open University. (2020). *Developing a Good Digital Footprint*. Retrieved December 25, 2022, from <https://www.open.ac.uk/libraryservices/beingdigital/accessible/accessible-pdf-62-developing-a-good-digital-footprint.pdf>

- Wannapaisan, C. (2019). *Social Studies Research Tools*. Chiang Mai: Research Administration Center Chiang Mai University.
- White, S., Ragkhanto, S., & Srikrueadong, S. (2021). Human: Digital Citizenship. *Journal of MCU Humanities Review*, 7(2), 339-354.

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร
ประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย*

A Factor Analysis for Educational Leadership Characteristics of the
Administrators of the Islamic Ethics Training Center for Mosque in Thailand

¹ปิยะ หมานอิน, ²จรัส อติวิทยาภรณ์ และ ³ตรีฏมินทร์ ตรีตรีศวร

¹Piya Marn-in, ²Jarus Ativittayaphon and ³Tripumin Tritrishual

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University, Thailand.

³Corresponding Author's Email: t.tritrishual@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ ตัวชี้วัด คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ของตัวชี้วัด คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดได้แก่ครูประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสัดส่วน จำนวน 695 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สำหรับการยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์กับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัดจำนวน 30 คน ใช้การทดสอบค่า ที (t-test) ซึ่งเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดที่ได้กับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับมาก ($\mu \geq 3.50$) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มี 8 องค์ประกอบ 78 ตัวชี้วัด สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดทั้งหมด ได้ร้อยละ 63.588 โดยองค์ประกอบที่ 1 ถึง 8 มีค่าไอเกนตั้งแต่ 20.503-1.965 เรียงตามลำดับได้คือ ความสามารถในการบริหารเพื่อบ่มขวัญผลสัมฤทธิ์ คุณธรรมจริยธรรมตามศาสนบัญญัติแห่งอิสลาม ภาวะผู้นำ บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน วุฒิภาวะและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยม มนุษย์สัมพันธ์ และการอุทิศตนในการปฏิบัติงาน 2. กลุ่มผู้รู้แจ้งชัดยืนยันว่าตัวชี้วัดที่ค้นพบทั้ง 78 ตัวชี้วัดนี้แสดงถึงตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: องค์ประกอบ; ตัวชี้วัด; คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษา; ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด

Abstract

The objectives of the research article were as follows: 1) investigate components and indicators of educational leadership characteristics of administrators of the Islamic Ethics Training Center for mosques in Thailand; and 2) examine the concurrent validity of indicators of educational leadership characteristics of administrators of the Islamic Ethics Training Center for mosques in Thailand. Mixed-methods research was used in the study. The sample group for the study consisted of 695 teachers from Thailand's Islamic Ethics Training Center for mosques, who were chosen by stratified sampling. A questionnaire with a 5-point Likert scale was utilized as the instrument. The collected data were analyzed using exploratory factor analysis. The concurrent validity was assessed on a known group of 30 people using the t-test, in which the mean level of the obtained indicators was compared with the assessment criteria at a high level ($\mu \geq 3.50$). The package program was used for data analysis.

The results of the study are as follows: 1) There are 8 components and 78 indicators of educational leadership characteristics of administrators of the Islamic Ethics Training Center for mosques in Thailand. All these components can explain the variance of all indicators with a factor of 63.588. Components 1 to 8 have eigenvalues ranging from 20.503 to 1.965 and can be arranged in the following order: management ability aimed at achievement, ethics according to Islamic religious laws, leadership, outer and inner personality, maturity and religious identity, human relations, and work dedication; and 2) The known group asserted that all 79 discovered indicators of the educational leadership characteristics of administrators of the Islamic Ethics Training Center for mosques in Thailand have concurrent validity with a statistical significance of .001.

Keywords: Components; Indicators; Educational Leadership Characteristics; Islamic Ethics Training Center for Mosque

บทนำ

ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามประจำมัสยิด จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง โดยทั่วไปหมายถึง การศึกษาวิชาการศาสนาอิสลามระดับพื้นฐาน เนื่องจากศาสนาอิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ต้อง ศึกษาวิชาศาสนาอิสลามระดับพื้นฐาน ทั้งนี้ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีแนวความศรัทธาว่า ศาสนา อิสลามเป็นศาสนาแห่งมนุษยชาติ และถือเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีสายธารศรัทธาเป็น สรณะ ยิ่งกว่านั้น อิสลามยังถือเป็นศาสตร์สาระหนึ่งของมนุษย์ที่มีศรัทธา นับแต่เกิดจนถึงวันสุดท้ายแห่งชีวิต และอาจจะมีระดับของการเรียนรู้แตกต่างกัน เช่น ตาติกา ฟิรดูอัยน์ อิบติดาอียฺ เอียะดาอียฺ ซานะวียฺ อะลียฺ ฯ เรียกเป็นภาษาไทยว่า "อิสลามศึกษา" Lorwithi (2017) สอดคล้องกับ Pitakkumpol (2016) ที่ให้ความสำคัญ ถึงการให้ความรู้หลักการศาสนาอิสลามในเบื้องต้นสำหรับเยาวชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง เพราะเชื่อว่า ความสงบสุขในสังคมหนึ่งๆ ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ คือ “การศึกษาการยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนา และการมีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม” ดังนั้น การดำเนินการปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนด้านศาสนาให้แก่เยาวชน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต

อย่างถูกต้องภายใต้กรอบแห่งศาสนาอิสลาม ทำให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ทำให้เยาวชนเติบโตเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ยึดมั่นในการประกอบศาสนกิจ และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามกรอบแห่งศาสนาอิสลาม อันจะส่งผลให้เยาวชนเติบโตเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

การที่ผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ในแต่ละมัสยิดจะบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล หรือมีคุณภาพทางการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี ต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีความรู้และประสบการณ์เหมาะสม ทัดเทียมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เทียบเคียงกับบุคลากรวิชาชีพ ที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษา เพราะต้องมีการหน้าที่แบกรับคุณภาพการจัดการศึกษาของเยาวชน ที่ต้องให้ความสำคัญต่อความมุ่งมั่นและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้วัฒนธรรมความเป็นมาของการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารศูนย์อบรมประจำมัสยิดนั้นได้มาจากการเลือกตั้งของชุมชนในมัสยิด โดยชุมชนจะเป็นผู้คัดเลือกผู้ใดสมควรเป็นอิมามของมัสยิดนั้น อิมามหรือ โต๊ะอิมาม มาจากคำอาหรับว่า อิมาม (อาหรับ: إمام) แปลว่าผู้นำ มีหน้าที่สอนและปฏิบัติการละหมาดแก่สัปบุรุษเพื่อมุ่งศรัทธาต่ออัลลอฮ์และนบีมุฮัมมัด โดยต้องเป็นผู้มีความรู้และมีคุณธรรม ทั้งนี้อิมามยังทำหน้าที่เป็นประธานของกิจต่างๆ อาทิ การเกิด การสมรส และการตาย รวมทั้งการรังสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่มัสยิดและชุมชน (Wikipedia Encyclopedia, 2021) มักเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมาจากนักเผยแผ่ศาสนาหรือนักวิชาการด้านศาสนา มา ก่อน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มีความชำนาญการในด้านศาสนาเป็นหลัก ทั้งนี้อาจจะไม่มีทักษะเกี่ยวกับหลักการบริหารการศึกษา

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ ตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย โดยศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโดยทั่วไป และคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ผนวกกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและยืนยันกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อนำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย
2. เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity) ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัย เป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย

ในระยะนี้เป็นการค้นหาคำประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ว่าควรมีองค์ประกอบ (Factor) อะไรบ้าง มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษา และคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบการศึกษาเบื้องต้นเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เพื่อตรวจสอบและยืนยันกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ หรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-2-3 มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย และสร้างตัวชี้วัดตามองค์ประกอบที่กำหนดขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้การตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่า CVI (Content Validity Index) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ได้ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในแต่ละข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ .86-1.00 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ .991

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูในศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูจำนวน 695 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสัดส่วนตามเขตการศึกษา (Proportionate stratified sampling) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 2 การยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ (Concurrent Validity) ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย กับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Groups)

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยยึดเนื้อหาโครงสร้างของแบบสอบถามจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทยในระยะที่ 1 มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับการตอบแบบสอบถาม เพื่อการวิเคราะห์การหาความเที่ยงตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่ได้กับเกณฑ์ประเมิน

ค่าที่ระดับมาก ($\mu \geq 3.51$) ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) (Ketsing, 1995) เพื่อยืนยันว่าตัวบ่งชี้ที่ค้นพบในการวิจัยนี้มีความเที่ยงตรงตามภาพจริง (Concurrent Validity)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้วิธีการสกัดปัจจัยเพื่อพิจารณาจัดกลุ่มตัวแปรด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และใช้วิธีหมุนแกนแบบออร์โธโกนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax) ผลการวิเคราะห์พบว่าหลังการหมุนแกน ได้ 8 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดทั้งหมดได้ร้อยละ 63.588 โดยองค์ประกอบที่ 1 ถึง 8 มีค่าไอเกนเท่ากับ 20.503, 12.454, 8.688, 5.417, 4.464, 3.840, 3.714 และ 1.965 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวนและร้อยละสะสมของความแปรปรวนแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละสะสมของความแปรปรวน
1	20.503	21.357	21.357
2	12.454	12.973	34.331
3	8.688	9.050	43.380
4	5.417	5.642	49.022
5	4.464	4.650	53.672
6	3.840	4.000	57.672
7	3.714	3.869	61.541
8	1.965	2.047	63.588

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดทั้ง 78 ตัวชี้วัดได้ร้อยละ 63.588 จากการพิจารณาสาระของตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการบริหารเพื่อบูชาผลสัมฤทธิ์ เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชี้วัดทั้งหมด 31 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .750 - .599 โดยตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ ความสามารถพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสูงสุด รองลงมาคือ สามารถใช้แผนกลยุทธ์ ให้สอดคล้องกับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรและการบริหารจัดการ และสามารถกำกับ ติดตาม การวัดผลประเมินผลของครูอย่างเป็นระบบ สำหรับตัวชี้วัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของการทำงานและวางแผนในอนาคตได้อย่างชัดเจน

องค์ประกอบที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมตามศาสนาบัญญัติแห่งอิสลาม เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชี้วัดทั้งหมด 16 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .756 - .516 โดยตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของอัลอิสลามอย่างเคร่งครัดปฏิบัติ

ในสิ่งที่ถูกใช้ และละเว้นในความชั่วที่ถูกห้ามตามหลัก ศาสนบัญญัติ รองลงมาคือ การเป็นผู้ห่างไกลอบายมุข ทั้งปวง และการเป็นประพัตติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และใจ สำหรับตัวชีวัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การมีเอะมานะทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น และการตรงต่อเวลา

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำ เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชีวัดทั้งหมด 10 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .637-.530 โดยตัวชีวัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่องสูงสุด รองลงมาคือ สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกว่า งานที่ทำอยู่เป็นสิ่งสำคัญและน่าภาคภูมิใจ และการมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผลที่ตามมา ทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับตัวชีวัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 4 บุคลิกภาพภายนอก เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชีวัดทั้งหมด 6 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .676 - .534 โดยตัวชีวัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ การแต่งกายด้วยชุดสุภาพ สะอาด ประณีต เรียบร้อย สวยงาม เหมาะสมกับบุคลิกภาพตามสถานภาพของตนเองสูงสุด รองลงมาคือ การหวิ้มให้เรียบร้อย ไม่ปล่อยให้ผมกระเซิง และการอ่านกุรอ่านที่คล่องแคล่ว ถูกอักขระและคำควบกล้ำ สำหรับตัวชีวัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การแสดงออกทางวาจา ด้วยน้ำเสียงที่แผ่ด้านเมตตาปรารถนาดี นุ่มนวล

องค์ประกอบที่ 5 บุคลิกภาพภายใน เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชีวัดทั้งหมด 4 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .647 - .503 โดยตัวชีวัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ การมีความถ่อมตน ให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชาสูงสุด รองลงมาคือ การมีความจริงใจต่อทุกคน และการมีจิตใจกว้างขวาง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สำหรับตัวชีวัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การมีความขยันหมั่นเพียร

องค์ประกอบที่ 6 วุฒิภาวะและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยม เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชีวัดทั้งหมด 4 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .604 - .501 โดยตัวชีวัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ การสวมใส่เสื้อผ้า หรือแต่งกายเพื่อดำรงรักษาบุคลิกและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยมของตนเองสูงสุด รองลงมาคือ การแสดงอิริยาบถในขณะสอน ขณะทำงาน ติดต่องสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้อื่นให้เหมาะสม และการแสดงออกถึงการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม สำหรับตัวชีวัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้คำพูดที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้ฟัง

องค์ประกอบที่ 7 มนุษย์สัมพันธ์ เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชีวัดทั้งหมด 4 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .677 - .501 โดยตัวชีวัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ การมีความจริงใจต่อผู้ร่วมงานสูงสุด รองลงมาคือ การปรับตัวเข้ากับบุคคล และสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สำหรับตัวชีวัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ราบรื่น ไม่บั่นทอนจิตใจเพื่อนร่วมงาน

องค์ประกอบที่ 8 การอุทิศตนในการปฏิบัติงาน เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีตัวชีวัดทั้งหมด

3 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .798 - .684 โดยตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีความชอบบรอดทอนดกลั่น และชมใจตนเองได้สูงสุด รองลงมาคือ การปฏิบัติต่อผู้ร่วมงาน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และตัวชี้วัดที่มีค่าองค์ประกอบน้อยที่สุด ได้แก่ การอุทิศตน และเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity) ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 นั้นเป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ที่มีความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ (Concurrent Validity) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าการทดสอบ ที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) กับเกณฑ์ประเมินค่าระดับมาก ($\mu \geq 3.50$)

ที่	ตัวชี้วัด	n = 30			
		μ	σ	t	p-value
ความสามารถในการบริหารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์					
1.	สามารถพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.033	.556	39.729	.000
2.	สามารถใช้แผนกลยุทธ์ ให้สอดคล้องกับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรและการบริหารจัดการ	4.466	.571	42.820	.000
3.	สามารถกำกับ ติดตาม การวัดผลประเมินผลของครูอย่างเป็นระบบ	4.066	.639	34.820	.000
4.	สามารถนิเทศ ติดตามผลการสอนเพื่อชี้แจงถึงจุดเด่น จุดด้อยของครูผู้สอน อย่างเป็นกัลยาณมิตร	4.233	.568	40.799	.000
5.	การส่งเสริมให้ครูใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.333	.479	49.503	.000
6.	สามารถการวางแผน และจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้	4.033	.614	35.924	.000
7.	สามารถแก้ไขปัญหาตามสภาพจริง และตามความจำกัดของทรัพยากร	4.233	.626	37.036	.000
8.	การมีความรู้ด้านกระบวนการวิจัย	4.266	.520	44.870	.000
9.	การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการที่หลากหลาย ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม	4.166	.592	38.544	.000
10.	สามารถบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	4.300	.595	39.519	.000
11.	การสนับสนุนให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.966	.614	35.330	.000
12.	สามารถสื่อสารเพื่อประสานความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กรได้	3.866	.681	31.079	.000

ที่	ตัวชี้วัด	n = 30			
		μ	σ	t	p-value
13.	สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานตั้งเป้าหมายในการทำงานที่สูงขึ้น	4.000	.587	37.310	.000
14.	การมีปฏิภาณไหวพริบที่ดี มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เหมาะสม	4.033	.614	35.924	.000
15.	สามารถบริหารงบประมาณสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม รวดเร็ว ทันเวลา และเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน	4.033	.668	33.038	.000
16.	การจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์อบรมศาสนาให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้	3.933	.583	36.935	.000
17.	สามารถใช้นวัตกรรม เทคนิคการบริหารจัดการแนวใหม่ๆ มาพัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานอยู่เสมอ	3.933	.739	29.126	.000
18.	การมีความคิดสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดพัฒนา	3.933	.639	33.679	.000
19.	ความสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรวดเร็ว	3.966	.764	28.404	.000
20.	การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง	3.733	.739	27.645	.000
21.	สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง รวมไปถึงจนถึงคนอื่นๆ	3.933	.691	31.155	.000
22.	การสร้างกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือชุมชน และสังคม	4.366	.556	43.012	.000
23.	มีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด	4.400	.563	42.788	.000
24.	การให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ	4.166	.698	32.652	.000
25.	การรอบรู้ข้อมูลข่าวสารรอบตัว และเรื่องราวในมัสยิดชุมชน	4.166	.647	35.234	.000
26.	ความสามารถในการควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศงาน	4.133	.571	39.624	.000
27.	สามารถจัดลำดับความสำคัญของภาระงานและมีความพยายามทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	4.166	.461	49.491	.000
28.	สามารถสรรหาทรัพยากรทางการศึกษาทั้งใน และนอกศูนย์อบรมศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.233	.626	37.036	.000
29.	การส่งเสริมความสามารถตามความถนัดของผู้ร่วมงานแต่ละคน	4.182	.532	43.036	.000
30.	การมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ก้าวทันยุคสมัยและเทคโนโลยี	4.166	.530	43.006	.000
31.	การแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของการทำงานและวางแผนในอนาคตได้อย่างชัดเจน	4.233	.626	37.036	.000

ที่	ตัวชี้วัด	n = 30			
		μ	σ	t	p-value
คุณธรรม จริยธรรมตามศาสนาบัญญัติแห่งอิสลาม					
1.	ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของอัลอิสลามอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกใช้ และละเว้นในความชั่วที่ถูกห้ามตามหลักศาสนาบัญญัติ	4.333	.606	39.135	.000
2.	การเป็นผู้ห่างไกลอบายมุขทั้งปวง	4.133	.434	52.143	.000
3.	การเป็นประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ	4.233	.568	40.799	.000
4.	การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาและอยู่ในศีลธรรมอันดี	4.100	.480	46.720	.000
5.	การเป็นผู้มีความเข้าใจ มีความเชื่อ ความศรัทธาในหลักการศาสนา	4.066	.520	42.766	.000
6.	การมีความซื่อสัตย์ สุจริตโปร่งใส และจริงใจ	4.166	.530	43.006	.000
7.	การเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ (อดทน) และสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆได้ ไม่หลงตามชัยตอนมารร้าย	4.100	.547	41.000	.000
8.	การมีความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัย	4.266	.583	40.065	.000
9.	การเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ (รำลึกถึงอัลลอฮ์) อยู่เสมอในทุกอริยบท โดยเน้นการกล่าวซิกิรุลลอฮ์ เมื่อมีอารมณ์โกรธ	4.400	.563	42.788	.000
10.	การเป็นผู้ที่มีอัคลาค (คุณธรรมจริยธรรม) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู บุคลากร และชุมชน	4.100	.547	41.000	.000
11.	การเป็นผู้ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นได้	4.133	.434	52.143	.000
12.	การมีจิตสาธารณะ	4.433	.504	48.179	.000
13.	การมีความยุติธรรม มีเหตุผล และวางตัวเป็นกลาง	4.233	.626	37.036	.000
14.	การเป็นผู้มีความเข้าใจต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น	4.233	.568	40.799	.000
15.	สามารถเป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชา	4.266	.520	44.870	.000
16.	การมีอะมานะห์ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น และการตรงต่อเวลา	4.433	.568	42.727	.000
ภาวะผู้นำ					
1.	สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง	4.200	.550	41.761	.000
2.	สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกว่า งานที่ทำอยู่เป็นสิ่งสำคัญและน่าภาคภูมิใจ	4.300	.466	50.531	.000
3.	การมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผลที่ตามมา ทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม	4.133	.507	44.617	.000

ที่	ตัวชี้วัด	n = 30			
		μ	σ	t	p-value
4.	ความสามารถพูดจาโน้มน้าวให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกเชื่อถือศรัทธาที่จะปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ	4.000	.587	37.310	.000
5.	การแสดงให้เห็นถึงถึงศักยภาพและความสามารถในการบริหารและการกระทำต่างๆ	4.066	.639	34.820	.000
6.	การมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล	4.000	.694	31.532	.000
7.	การป็นคนช่างสังเกต ละเอียดยรอบคอบ	3.666	.958	20.943	.000
8.	การเข้าใจและสนใจปัญหาต่างๆ ของ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน	3.900	.607	35.167	.000
9.	การยกย่องชมเชยบุคลากรเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ	4.100	.661	33.935	.000
10.	การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.900	.547	39.000	.000
บุคลิกภาพภายนอก					
1.	การแต่งกายด้วยชุดสุภาพ สะอาด ประณีต เรียบร้อย สวยงาม เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ตามสถานภาพของตนเอง	4.000	.587	37.310	.000
2.	การหิ้วนให้เรียบร้อย ไม่ปล่อยให้ผมกระเซิง	4.100	.480	46.720	.000
3.	การอ่านกรูอ่านที่คล่องแคล่ว ถูกอักขระและคำควบกล้ำ	4.133	.571	39.624	.000
4.	การอ่านกรูอ่าน หะดิษ ดุอาอ์ เสียงดังฟังชัด	4.000	.587	37.310	.000
5.	การแสดงออกอย่างสุภาพ นอบน้อม และจริงใจ	4.033	.668	33.038	.000
6.	การแสดงออกทางวาจา ด้วยน้ำเสียงที่แผ่ด้านเมตตาปรารถนาดี นุ่มนวล	4.066	.639	34.820	.000
บุคลิกภาพภายใน					
1.	การมีความถ่อมตน ให้เกียรติผู้ได้บังคับบัญชา	4.133	.628	36.003	.000
2.	การมีความจริงใจต่อทุกคน	3.933	.583	36.935	.000
3.	การมีจิตใจกว้างขวาง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.148	.632	36.023	.000
4.	การมีความขยันหมั่นเพียร	4.000	.587	37.310	.000
วุฒิภาวะและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยม					
1.	การสวมใส่เสื้อผ้า หรือแต่งกายเพื่อดำรงรักษาบุคลิกและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยมของตนเอง	4.266	.583	40.065	.000
2.	การแสดงอิริยาบถในขณะสอน ขณะทำงาน ติดต่อสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้อื่นให้เหมาะสม	4.066	.583	38.187	.000
3.	การแสดงออกถึงการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม	4.200	.610	37.696	.000
4.	การใช้คำพูดที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้ฟัง	3.966	.668	32.492	.000

ที่	ตัวชี้วัด	n = 30			
		μ	σ	t	p-value
มนุษยสัมพันธ์					
1.	การมีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน	4.266	.583	40.065	.000
2.	การปรับตัวเข้ากับบุคคล และสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	4.133	.507	44.617	.000
3.	การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.800	.761	27.346	.000
4.	การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ราบรื่น ไม่บั่นทอนจิตใจเพื่อนร่วมงาน	4.233	.504	46.005	.000
การอุทิศตนในการปฏิบัติงาน					
1.	การมีความซื่อสัตย์อดทนอดกลั้น และข่มใจตนเองได้	3.866	.571	37.068	.000
2.	การปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.100	.547	41.000	.000
3.	การอุทิศตน และเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง	3.866	.730	29.000	.000

จากตาราง 2 แสดงว่าการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ทั้ง 78 ตัวชี้วัดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจริง พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.666- 4.466 และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบโดยใช้สถิติค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่ได้กับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับมาก ($\mu \geq 3.51$) พบว่า กลุ่มผู้รู้แจ้งชัดเห็นด้วยว่าตัวชี้วัดทั้ง 78 ตัวชี้วัด สะท้อนถึงความเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

องค์ความรู้ใหม่

คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทยที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการสะท้อนว่าผู้นำทางศาสนาอิสลามในปัจจุบันนั้น ไม่ได้มีบทบาทหลักในด้านการเผยแผ่หลักการทางศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังจะต้องมีคุณลักษณะของผู้นำทางการศึกษาในยุคใหม่ด้วย จะต้องเป็นผู้นำทางการศึกษาและผู้นำทางศาสนาในคนๆ เดียวกัน ที่จะต้องมีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ย่อมทำให้การบริหารจัดการศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในแต่ละท้องที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้รับเรียนตลอดจนสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ทั้งนี้ผู้บริหารถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ ในศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด และในชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 1

Picture 1: A Factor for Educational Leadership Characteristics of the Islamic and Ethics of the Mosque Thailand

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย มีองค์ประกอบจำนวน 8 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการบริหารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ คุณธรรมจริยธรรมตามศาสนาบัญญัติแห่งอิสลาม ภาวะผู้นำ บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน วุฒิภาวะและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยม มนุษย์สัมพันธ์ และการอุทิศตนในการปฏิบัติงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทยทั้ง 8 องค์ประกอบ สามารถแสดงถึงคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทยที่มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity)

ทั้งสองวัตถุประสงค์สามารถอภิปรายผลการวิจัยร่วมกันได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการบริหารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้เพราะว่า ความสามารถในการบริหารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการแสดงออกพฤติกรรม หรือคุณสมบัติและลักษณะประจำตัวที่ดีของผู้บริหาร ในการบริหารงานต่างๆ ที่เน้นความรับผิดชอบ ไปสู่การแก้ปัญหาของผู้เรียน ให้มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในการบริหารงานในรูปแบบใหม่ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ Siriprasertchoke (2016) สรุปคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ว่าจะต้องเป็นนักบริหารที่มีความรู้ ปรับตัวให้เท่าทันทุกสถานการณ์ มีทักษะสมรรถนะ สื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศอย่างคล่องแคล่ว ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ตอบโจทย์และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และวางแผนการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคตได้

2. คุณธรรม จริยธรรมตามศาสนบัญญัติแห่งอิสลาม ทั้งนี้เพราะว่าผู้ที่ผู้นำทางศาสนาอิสลามนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่จะต้องมีความประพฤติตนเป็นต้นแบบในทุกด้านโดยเฉพาะด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมตามศาสนบัญญัติแห่งอิสลามตามหลักการทางศาสนา สอดคล้องกับ Nesalaeh, and Yisoontrong (2020) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาแบบท่านนบีมุฮัมมัดสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาแบบท่านนบีมุฮัมมัดมีองค์ประกอบด้านผลลัพธ์ของคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาแบบท่านนบีมุฮัมมัดใน 4 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการมีความซัจจริง (Al-Siddiq) 2) ด้านความน่าเชื่อถือเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Al-amanah) 3) ด้านการเผยแพร่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Al-Tabligh) และ 4) ด้านความฉลาด และมีความรู้กว้างขวาง (Al-Fathanah)

3. ภาวะผู้นำ ทั้งนี้เพราะว่า ภาวะผู้นำ เช่นพฤติกรรมการกล้าตัดสินใจ การรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม จนกลายเป็นความเชี่ยวชาญพิเศษ ให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้สำเร็จ (Wongchalee, 2018) สอดคล้องกับ Hodgetts (2009) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นลักษณะพิเศษหลายประการที่ปรากฏในตัวบุคคล จะมีความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ คุณลักษณะพิเศษของบุคคลที่จะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นผู้บริหารดังกล่าวเช่น การมีสติปัญญาเหนือผู้อื่น การมีความมั่นคงทางอารมณ์ การมีทักษะในการแก้ปัญหา และการมีทักษะในการบริหาร

4. บุคลิกภาพภายนอก ทั้งนี้เพราะว่า คุณลักษณะบุคลิกภาพ เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลเกี่ยวกับอารมณ์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลการแสดงออก ทศนคติ การจงใจ หรือพฤติกรรมของบุคคลแสดงออกในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Keeratiwongchatchawan (2009) ได้อธิบายองค์ประกอบของบุคลิกภาพของบุคคล ด้านบุคลิกภาพทางกาย แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ประเภทแรก คือ รูปลักษณ์ภายนอกของผู้บริหาร เพราะนี่เป็นสิ่งที่ปรากฏแก่สายตาผู้คน ดังนั้น ความสะอาดของร่างกายจึงเป็นสิ่งสำคัญ รองลงมาคือการแต่งกายที่เรียบร้อย เหมาะสมกับตำแหน่ง วัยและสถานการณ์ ทั้งสองส่วนนี้จะเป็นตัวสื่อสารให้คนภายนอกรู้จัก

5. บุคลิกภาพภายใน ทั้งนี้เพราะว่า บุคลิกภาพภายในมีความสำคัญต่อผู้นำหรือผู้บริหารเป็นอย่างมาก เป็นสื่อสารจากความคิดความรู้สึกในจิตใจ และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรม ย่อมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นการสร้างศรัทธาความน่าเชื่อถือและความนิยมชมชอบแก่ผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับ Boonchom (2017) ที่อธิบายเกี่ยวกับแบบฉบับอิสลามตามท่านศาสดามุฮัมมัด คือละว่า เป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในทุกด้าน และแบบฉบับของท่านคือ คัมภีร์อัลกุรอาน นั้นหมายความว่า สิ่งที่ยึดถือไว้ในอัลกุรอานเป็นแบบฉบับในวิถีชีวิตของท่าน จากอายะห์อัลกุรอานต่อไปนี้ จะบอกกล่าวถึงภาวะบางประการของการเป็นผู้นำของท่านได้เป็นอย่างดี ความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาของอัลลอฮ์ โอมุฮัมมัด ท่านจึงมีความสุขพออันโยนแก่พวกเขาและถ้าหากท่านเป็นผู้ประพฤติหยาบช้า และมีใจแข็งกระด้างแล้วแน่นอนพวกเขาก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบๆ ท่าน

6. วุฒิภาวะและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยม ทั้งนี้เพราะว่าบุคลิกภาพของผู้นำ หรือครูผู้สอนศาสนาอิสลามที่ดีนั้น ในด้านการวางตัว ผู้บริหารมุสลิมควรมีพฤติกรรมให้เหมาะสมกับฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ คุณวุฒิ และวัยวุฒิของตน โดยมีการแสดงออกอย่างสุภาพและจริงใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถผูกมัดใจของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด หรือบุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนเข้ามารู้จักและสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย ด้านอิริยาบถ ควรมีอิริยาบถในขณะที่สอนขณะทำงาน ติดต่อสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้อื่นให้เหมาะสม เป็นสง่าราศี เป็นที่นิยมยกย่องหรือ

เกรงใจของคนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการนั่ง การยืน การเดิน การไหว้ การให้สวัสดี การทำความเคารพ ควรมีความสำรวม (Lorwithi, 2017)

7. มนุษย์สัมพันธ์ ทั้งนี้เพราะว่าผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะสามารถครองใจคนให้ยอมรับ นับถือ ศรัทธา ยินดีให้ความช่วยเหลือร่วมมือ ในการทำงานด้วยความเต็มใจ ก่อให้เกิดผลผลิตของงาน อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ให้เป็นไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในองค์กร สร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น เป็นมิตร และนำมาซึ่งขวัญกำลังใจในการทำงาน ทำให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ (Fongsiri, 2015)

8. การอุทิศตนในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้พฤติกรรมที่สำคัญที่จำเป็น และมีคุณค่ายิ่งต่อวิชาชีพ ด้านการศึกษา คือ “การทำงานอย่างอุทิศตน” ของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556 จรรยาบรรณวิชาชีพครู ได้กำหนดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพครูไว้ว่า ครูจะต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยต้องประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม โดย การแสดงออกของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือการอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของวิชาชีพ ต้อง ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ศิษย์และ ผู้รับบริการได้รับการพัฒนาตาม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล (Office of the Basic Education Commission, 2010)

สรุป

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรม ประจำมัสยิดในประเทศไทย มีองค์ประกอบจำนวน 8 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการบริหาร เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) คุณธรรมจริยธรรมตามศาสนบัญญัติแห่งอิสลาม 3) ภาวะผู้นำ 4) บุคลิกภาพภายนอก 5) บุคลิกภาพภายใน 6) วุฒิภาวะและเอกลักษณ์แห่งศาสนนิยม 7) มนุษย์สัมพันธ์ และ 8) การอุทิศตนในการปฏิบัติงาน และในทุกตัวชี้วัด ทั้ง 78 ตัวชี้วัด ได้แสดงถึงตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร ประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในประเทศไทย ที่มีความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ จากการยืนยันของกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เป็นข้อมูลสำหรับภาครัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรทางการศึกษา องค์กรทางศาสนา องค์กรด้านวัฒนธรรม อื่นใดที่สนใจ นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรตนเอง

1.2 คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูล ในการพัฒนา “อิหม่าม” หรือบุคลากรด้านศาสนาอิสลามรุ่นใหม่เพื่อก้าวสู่ความเป็นนักการศึกษาอิสลามคู่กับ นักบริหารการศึกษามีอาชีพในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาแบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด สำหรับการพัฒนาศาสนิกชนก่อนเข้าสู่การทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการอิสลามประจำจังหวัด หัวหน้าเขตการศึกษา หัวหน้าหน่วยสอบประจำมัสยิด เป็นต้น

2.2 ควรศึกษารายละเอียดประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารทางการศึกษาประเภทอื่นๆ เช่น โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนในพุทธศาสนา โรงเรียนในเครือคริสตจักร โรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อเด็กพิเศษ โรงเรียนทางเลือก เป็นต้น

References

- Boonchom, A. (2017). *Islamic Leadership*. in the Islamic Guru Association of Thailand under the Royal Patronage (Ed.), Annual General Meeting 2017 (P. 37-42). Nonthaburi.
- Fongsiri, S. (2015). *Desirable Characteristics of School Administrators under the Office of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5*. (Master's Thesis). Suan Dusit Rajabhat University. Bangkok.
- Hodgetts, R. M. (1999). *Modern Human Relations at Work*. (7th ed.). New York: Dryden Press & Harcourt Brace College.
- Keeratiwongchatchawan, P. (2009). *The Golden Rule of Leadership*. Bangkok: TBK Media Publishing.
- Ketsing, W. (1995). *Action Research*. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Lorwithi, V. (2017). *Islam and the Curriculum and Teaching Management*. in the Islamic Guru Association of Thailand under the Royal Patronage (Ed.), Annual General Meeting 2017 (p. 60-66). Nonthaburi.
- Nesalaeh, W., & Yisoontong, A. (2020). The Development of Educational Leader Traits According of Prophet Muhammad Model for Administrators of Islamic Private Schools in the Southern Border Provinces. *Journal of Yala Rajabhat University*, 15(1), 1-11.
- Office of the Basic Education Commission. (2010). *Teacher Competency Evaluation Handbook*. Retrieved August 10, 2022, from <https://www.tw-tutor.com/downloads/competency.pdf>
- Pitakkumpol, A. (2016). *Sar Chularachamontri*. in the Islamic Guru Association of Thailand under the Royal Patronage (Ed.), Annual General Meeting 2016 (P. (1)). Nonthaburi.
- Siriprasertchoke, R. (2016). *Desirable Characteristics of Executives in the 21st Century. Academic Discussion Report on Desirable Characteristics of Executives in the 21st Century*. Chonburi: College of Public Administration, Burapha University.
- Wikipedia Encyclopedia, (2021). *Imam*. Retrieved August 20, 2022, from <https://th.wikipedia.org/wiki>
- Wongchalee, K. (2018). *Characteristics of Professional School Administrators According to Teachers' Opinions in Secondary Schools*. Chonburi: Burapha University.

แนวทางบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนเอกชน*

Guidelines of Management for Enhancing Private School to Learning Organization

¹ทศม วรประวัตติ และ จิตติมา วรณศรี

¹Tasama Voraprawat and Jitima Wannasri

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: tasamav62@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน 1) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัยคือ ตารางบันทึกประเด็นสำคัญ และสังเคราะห์เนื้อหาจัดกลุ่มองค์ประกอบการบริหารจัดการ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และสถานศึกษาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ที่ได้มาจากการสังเคราะห์เอกสาร มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์องค์กร 2) ด้านคุณลักษณะของบุคลากร 3) ด้านระบบการทำงาน 4) ด้านการประเมินผล 5) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 6) ด้านเทคโนโลยี 2. แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์องค์กรที่มุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ด้านบุคลากรมีทักษะและใฝ่เรียนรู้พัฒนาตนเองเสมอ 3) ด้านระบบการทำงานที่ส่งเสริมการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรม 4) ด้านการประเมินผลเพื่อสะท้อนผลงานและนำไปใช้ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนางาน และ 6) ด้านเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: บริหารจัดการ; โรงเรียนเอกชน; องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

The objective of this research article was to study guidelines of management for enhancing private school to learning organization. The research method was separated into 3 steps: 1) study components of management for enhancing toward a learning organization

*Received December 23, 2022; Revised January 31, 2023; Accepted February 3, 2023

from synthesizing relevant documents. The research tool was table of recording important points and then synthesize content grouping managerial components, 2) study guidelines of management for enhancing toward a learning organization from interviewing 3 experts, chosen by purposive selection. The research tool was interview form and content analysis was used to analyze data, 3) study guidelines of management for enhancing toward a learning organization from 3 organizations that are Best-Practices, chosen by purposive sampling. The research tool was interview form and content analysis was used to analyze data.

The research results revealed that guidelines of management for enhancing private school to learning organization had 6 factors as follows; 1) organizational strategy that aims to become a learning organization, 2) personnel are skilled and always eager to learn and improve themselves, 3) work system that supports innovation's improvement and development, 4) evaluation to reflect the work and use it for continuous improvement, 5) organizational culture that supports learning and job development, and 6) technology to be used to work efficiently.

Keywords: Management; Private School; Learning Organization

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาและให้บริการการศึกษา เนื่องจากการทำงานของรัฐเพียงผู้เดียว ไม่สามารถรับภาระในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ เพราะความจำกัดทางด้านทรัพยากร ซึ่งโรงเรียนเอกชนได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านสื่ออุปกรณ์ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน ในการจัดการศึกษาประเภทสามัญศึกษา ประกอบกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 13 (4) กำหนดมาตรการช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนโรงเรียน ครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด และมาตรา 14 (5) ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาเอกชนตามมาตรการที่คณะกรรมการกำหนด (Office of the Private Education Commission, 2020)

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเอกชนยังคงประสบกับปัญหาในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง Atisab (2012) กล่าวถึงปัญหาของโรงเรียนเอกชนไว้หลายประเด็น อาทิ บุคลากรในองค์กรรู้แต่หน้าที่ของตนเอง แต่ไม่รู้เป้าหมายขององค์กร ซึ่งทำให้ไม่รู้ทิศทางหรือผลสัมฤทธิ์ที่องค์กรต้องการ ยึดติดกับการทำตามรูปแบบเดิมๆ ที่เคยทำ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ แท้จริงได้ปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ความรู้ต่างๆ ขององค์กรสูญหายไปกับการที่บุคลากรลาออกหรือเกษียณอายุการทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์กร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรจะต้องหาวิธีถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ กับบุคลากรคนอื่นๆ และในขั้นตอนสุดท้าย องค์กรต้องหาวิธีการในการจัดเก็บความรู้ที่ได้มาให้อยู่กับองค์กรอย่างมีระบบ เพื่อที่จะนำออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต (Rajamangala University of Technology Srivijaya, 2020)

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้พบเจอปัญหา เช่น ผู้สอนยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิมๆ ไม่พัฒนาต่อยอดนวัตกรรม ใช้แนวทางการสอนไม่สอดคล้องกับผู้เรียน และไม่แลกเปลี่ยนเทคนิค

วิธีการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูให้สามารถนำรูปแบบของนวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ซึ่งควรมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (Prasertsin, Jiotrakul, and Thongklomsee, 2018)

การยกระดับคุณภาพการศึกษา ต้องพัฒนาครู เนื่องจากครูถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม วิกฤตของระบบ การผลิตและพัฒนาครู ยังเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น ระบบการผลิตครูขาดความต่อเนื่อง ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นในการใช้ครูที่แท้จริง ไม่มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมาตรฐานของสถาบันผลิตครู ที่ลดต่ำลง (Rodklai, 2018)

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดในการบริหารองค์กรที่เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ความเป็นผู้นำ ในองค์กร และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์กร เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะซึ่งกันและกัน ให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและบุคลากรในองค์กรสามารถ เรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์กร ตามแนวคิดของ Senge (1990) ที่มีวินัยในการปฏิบัติ 5 ประการ ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้แห่งตน การมีแบบแผนความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นแนวคิดในการสร้างองค์กรที่ทุกคนสามารถเพิ่มขีดความสามารถของตนเองได้ อย่างต่อเนื่อง สร้างสรรค์ผลงานตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ จำนวนมาก โดยทุกคน สามารถเรียนรู้ร่วมกันและสร้างแรงบันดาลใจได้อย่างอิสระ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะทำให้ให้องค์กร และบุคลากร มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ผ่านการทำงาน ในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม มีการสร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจ มีการตอบสนอง ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้วยการตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาด ที่เกิดขึ้นในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำงานและมีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อส่งเสริม การสร้างบรรยากาศของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะนำมาซึ่งการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วย ยกระดับความเข้มแข็งขององค์กรในการแข่งขันกับองค์กรอื่น (Runcharoen, 2007) ในอีกหนึ่งแนวคิด ของ David (1993) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนในองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการสร้าง แสวงหา ถ่ายโอนและการ แลกเปลี่ยนความรู้กันในองค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจึงต้องปรับเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิม ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบันมากขึ้น ดังนั้น องค์กรแห่งการเรียนรู้จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานและ เป็นหลักการที่คนในองค์กรควรยึดถือปฏิบัติในการพัฒนาดตนเองสืบไป (Runcharoen, 2007)

การปฏิรูปคุณภาพการศึกษาตลอดระยะเวลาหลายสิบปี ผลการประเมินการปฏิรูปการศึกษาไทยยังคง มีข้อผิดพลาดด้านคุณภาพอยู่หลายประการ จนส่งผลให้เกิดความล้มเหลวไปสู่ทรัพยากรบุคคลของชาติ กล่าวคือ ผู้เรียนไม่อาจพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างสมบูรณ์ ไม่สามารถคิดวิเคราะห์และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ (Independent Committee for Education Reform (ICER), 2019) ดังนั้น การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะส่งผล ให้โรงเรียนเอกชนมีการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบ และมีการสร้างบรรยากาศแห่งการ เรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร สนับสนุนให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง พัฒนางานในหน้าที่ อย่างต่อเนื่อง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อีกทั้งส่งเสริมการคิดค้น ริเริ่ม สร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้จริงอย่างต่อเนื่อง ยกระดับคุณภาพของ โรงเรียนเอกชนและส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ด้านเนื้อหา โดยการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีวินัยในการปฏิบัติ 5 ประการ (Five Disciplines of Learning Organizations) ของ Senge (1990) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หนังสือตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางบันทึกเนื้อหารายประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และจัดกลุ่ม สังเคราะห์ประเด็นให้ได้องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย

2.1 ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาและ/หรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ 1) เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาด้านการบริหารจัดการการศึกษามากกว่า 10 ปี 2) เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้

ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน นำมาหาค่า IOC พบว่าข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2.2 ศึกษาจากองค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

แหล่งข้อมูล ได้แก่ องค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) จำนวน 3 แห่ง โดยมีคุณสมบัติ 1) เป็นหน่วยงานที่มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของพนักงาน 2) เป็นหน่วยงานที่มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือเทียบเท่าผู้จัดการขององค์กร

ประเด็นที่ศึกษา คือ แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน นำมาหาค่า IOC พบว่า มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ปรากฏดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการขององค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบ	ผลการสังเคราะห์เอกสาร
1. ด้านกลยุทธ์องค์กร	1. การสร้างทัศนคติร่วมของบุคลากร 2. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และเป้าหมายร่วมกัน 3. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)
2. ด้านคุณลักษณะของบุคลากร	1. บุคลากรมีแบบแผนความคิด (Mental model) 2. บุคลากรมีความสามารถในการทำความเข้าใจ ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ 3. บุคลากรมีการพัฒนาความรู้แห่งตน (Personal mastery) 4. บุคลากรมีการเรียนรู้แบบพลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) หรือการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Life-long Learning)
3. ด้านระบบการทำงาน	ขั้นที่ 1 การรู้จักองค์กรตนเอง ให้มีการคิดอย่างเป็นระบบ ขั้นที่ 2 การมองภาพรวมหรือระบบใหญ่ (Total System) ขั้นที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 4 การมองเห็นระบบย่อย (Subsystem) ขั้นที่ 5 วางแผนและดำเนินการ ขั้นที่ 6 การกำกับติดตาม การประเมินผล
4. ด้านการประเมินผล	1. มุ่งเน้นการเรียนรู้ของบุคลากร (Focused on Learning) 2. มีกระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรระหว่างทำงาน 3. มีการเรียนรู้ที่มีบุคลากรเป็นศูนย์กลาง 4. ติดตามประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน
5. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	1. องค์กรมีโครงสร้างที่กระจายอำนาจ (Enable Structure) 2. องค์กรมีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (corporate learning culture) 3. องค์กรมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนกัน 4. ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ภายในองค์กร

องค์ประกอบ	ผลการสังเคราะห์เอกสาร
6. ด้านเทคโนโลยี	5. บุคลากรมีการทำงานและการเรียนรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ 1. บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ 2. บุคลากรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาสนับสนุนการปฏิบัติงาน 3. บุคลากรใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดเก็บ วิเคราะห์ รวบรวม และประมวลผลข้อมูล 4. บุคลากรใช้เทคโนโลยีจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน

1. ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านกลยุทธ์องค์กร ได้แก่ มีการทำ SWOT วิเคราะห์องค์กร มีการกำหนดทิศทาง กลยุทธ์ขององค์กร และเป้าหมายร่วมกันโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดการศึกษายุคดิจิทัลโดยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการใช้สื่อเทคโนโลยี

1.2 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของบุคลากร ได้แก่ 1) บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) บุคลากรมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน 3) มีความคิดสร้างสรรค์ 4) ความสามารถในการบริหารจัดการ 5) มีจิตสำนึกที่ดี 6) มีความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อม 7) มีความรอบรู้เท่าทันยุคสมัยและเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลง

1.3 องค์ประกอบด้านระบบการทำงาน ได้แก่ ขั้นที่ 1 มีการคิดอย่างเป็นระบบ และกำหนดเป้าหมายองค์กร ขั้นที่ 2 มีการบริหารจัดการ และวางแผนงานจากระบบงานใหญ่ของทั้งองค์กร ขั้นที่ 3 มีการบริหารจัดการ และวางแผนงานที่ละส่วนงานย่อย ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามเป้าหมาย มีการทำงานเป็นทีม โดยแต่ละคนต้องแสดงศักยภาพของตน ขั้นที่ 5 การกำกับติดตามมีการเรียนรู้ ข้อผิดพลาดร่วมกัน

1.4 องค์ประกอบด้านการประเมินผล ได้แก่ 1) มีการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง 2) มีการกำกับติดตาม ให้คำปรึกษาในแต่ละขั้นการทำงาน 3) มีการเรียนรู้แนวทางพัฒนา จากผลการประเมินในแต่ละขั้นตอน 4) มีการปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ผลเป็นไปตามเป้าประสงค์ ขององค์กร

1.5 องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ 1) มีอิสระและความคล่องตัวในการทำงานตามความรับผิดชอบ 2) มีค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติงาน 3) มีการเรียนรู้ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 4) มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 5) ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีการยืดหยุ่นไม่ยึดติดกรอบ

1.6 องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ได้แก่ 1) บุคลากรมีทักษะดิจิทัล 2) บุคลากรทำงานโดยใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย มีคุณภาพเหมาะสมกับการทำงาน 3) บุคลากรใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร และกระจายข่าวสารทำให้การทำงานราบรื่นยิ่งขึ้น 4) บุคลากรใช้เทคโนโลยีเรียนรู้ และทำงานได้สะดวกขึ้น

2. ผลการศึกษาจากองค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบด้านกลยุทธ์องค์กร ได้แก่ 1) คัดลวงหน้าและศึกษาแนว โนม์ในอนาคตของการจัดการศึกษา 2) กำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ แนวทางในแต่ละปี และเป้าหมายขององค์กรในระยะยาว 3) เน้นกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับคนเป็นหลัก 4) มีการสื่อสารให้บุคลากรทราบและเข้าใจถึงเป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางในการปฏิบัติงาน

2.2 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของบุคลากร ได้แก่ 1) มีความรู้ความสามารถ 2) มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 3) มีทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึก 4) มีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 5) มีทักษะในการแก้ปัญหา 6) มีทักษะในการบริหารจัดการ 7) มีทักษะในการประสานงาน และร่วมมือกันทำงาน 8) ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

2.3 องค์ประกอบด้านระบบการทำงาน ได้แก่ ขั้นที่ 1 มีการมองภาพใหญ่ขององค์กร วางแผนงานอย่างเป็นระบบ ขั้นที่ 2 การวางแผนงานแบบ top to bottom ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงานแบบ bottom to top โดยมีการแบ่งงาน เป็นระบบงานแบบ project/job ย่อย ที่เป็นไปตามเป้าหมาย ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม ขั้นที่ 5 การใช้ IT มีระบบจัดเก็บและการทำงานที่ดี ขั้นที่ 6 กำกับ ติดตามผล ให้คำปรึกษางาน มีการเรียนรู้ร่วมกัน รับฟังกันและกัน

2.4 องค์ประกอบด้านการประเมินผล ได้แก่ 1) มีการกำกับติดตามงาน 2) มีประเมินตนเองจากผลการทำงาน 3) มีการประเมินงานแบบ 360 องศา 4) มีการให้คำปรึกษา แนะนำในระหว่างการทำงาน เพื่อปรับปรุงการทำงาน 5) มีการนำผลสะท้อน หรือ feedback ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการทำงาน 6) มีการจัดทำรายงาน learning curving หลังจากมีการเรียนรู้ระหว่างทำงาน

2.5 องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ 1) มีอิสระ 2) มีอำนาจในการทำงาน 3) มีการเรียนรู้ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 4) มีการเปิดรับฟังความคิดเห็น 5) บริหารแบบมีส่วนร่วม 6) ทำงานเป็นทีม 7) มีค่านิยมที่ดีในการทำงาน 8) มีการพัฒนาตนเองเสมอ 9) ก้าวทันเทคโนโลยี 10) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน 11) ยอมรับในการเปลี่ยนแปลง และความหลากหลาย

2.6 องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ได้แก่ 1) บุคลากรมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมกับงาน 2) บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีช่วยลดการทำงาน ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน 3) บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นแหล่งเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ใช้งานง่ายและปลอดภัย 4) บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีช่วยให้การสื่อสารง่ายขึ้น สามารถเชื่อมโยงกันได้ 5) บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการทำงานและ การเรียนรู้แบบ work from home 6) บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีที่เข้าถึงการใช้งาน e-learning ที่หลากหลายได้ตลอดเวลา

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดกลยุทธ์องค์กรที่มุ่งเน้นความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) บุคลากรมีทักษะในการทำงานและใฝ่เรียนรู้พัฒนาตนเองเสมอ 3) มีระบบการทำงานที่ส่งเสริมการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรม 4) การประเมินผลเพื่อสะท้อนผลงานและนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนางานและความรู้ของบุคลากร และ 6) เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางาน จัดเก็บความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้					
กลยุทธ์องค์กร	บุคลากร	ระบบการทำงาน	ประเมินผล	วัฒนธรรมองค์กร	เทคโนโลยี

Picture 1: Management Guidelines to Promote being a Learning Organization

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์องค์กร 2) ด้านคุณลักษณะของบุคลากร 3) ด้านระบบการทำงาน 4) ด้านการประเมินผล 5) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 6) ด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้เป็นเพราะองค์ประกอบแต่ละด้านช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากร รวมทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ที่มีวินัยในการปฏิบัติ 5 ประการ (Five Disciplines of Learning Organizations) ได้แก่ การพัฒนาความรู้แห่งตน การมีแบบแผนความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ ปัจจัยเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยผลักดันให้องค์กรขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับวิจัยของ Bantita (2007) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการประเมินความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความครอบคลุมด้านบุคคลในองค์กร ด้านระบบการทำงาน ด้านปฏิสัมพันธ์ขององค์กร ด้านการจัดระเบียบองค์กร และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อจะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงเทคโนโลยีที่มีความสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และเป็นการเปิดโอกาสในการต่อยอดแนวคิดในหลายๆ ด้านของผู้เรียนและตัวผู้สอนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002) เป็นการทำงานควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมความรู้และข้อมูลต่างๆ ว่าเป็นสินทรัพย์ทางปัญญา ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้คือองค์ประกอบสำคัญที่จะผลักดันให้องค์กรก้าวหน้าต่อไป สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ได้ และทำให้พัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของบุคลากร องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร และองค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (input) ของการบริหาร ทั้งนี้เนื่องจากการจะส่งเสริมให้สถานศึกษานั้นมีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บุคลากรในองค์กรเป็นทรัพยากรสำคัญอย่างยิ่ง จึงควรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองและพัฒนางาน มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนกิจกรรมที่สามารถสร้างสรรค์ทั้งในด้านความรู้ ด้านอุปกรณ์ และด้านงบประมาณที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะความสามารถ เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้จากผู้อื่นและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรตระหนักถึง คือ คุณลักษณะของบุคลากร ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดหา ควรจัดสรรคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ จะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิจัยของ Sittichai, and Pooripakdee (2018) ที่กล่าวว่า การจัดหาบุคคลเข้าทำงานโดยการคัดเลือกจากทัศนคติที่สามารถเปิดรับสิ่งใหม่ได้ และองค์กรจะมีหน้าที่ในการเพิ่มพูนและพัฒนาความสามารถด้วยวิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้องานที่รับผิดชอบ มีการสร้าง

วัฒนธรรมองค์กรให้มีความนิยมและบรรทัดฐานเดียวกัน มีการกำกับติดตาม การสังเกตจากหัวหน้างานผู้มีหน้าที่รับผิดชอบส่วนงานนั้น โดยมีกรอบด้านเวลาที่ชัดเจน กระบวนการจัดการที่เหมาะสมจะสามารถนำศักยภาพภายในมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและพัฒนาองค์กรให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ขององค์กร

องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี สื่อ แหล่งเรียนรู้จะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และเป็นการเปิดโอกาสในการต่อยอดแนวคิดในหลายๆ ด้านของผู้เรียนและตัวผู้สอน สอดคล้องกับวิจัยของ Satchakett (2021) เรื่อง การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนได้กล่าวว่า องค์กรควรมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้และเพิ่มพูนความรู้ เพื่อส่งเสริมการทำงานให้องค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002) เรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานในกระบวนการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และให้มีการเก็บ ประมวล ถ่ายทอด ข้อมูลกันได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เหมาะสมกับแต่ละบุคคลและสภาพการณ์ เป็นการจัดการความรู้ของบุคคลอย่างเหมาะสม

องค์ประกอบด้านกลยุทธ์องค์กร องค์ประกอบด้านระบบการทำงาน และองค์ประกอบด้านการประเมินผล นับเป็นกลุ่มขององค์ประกอบด้านกระบวนการ (process) ของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบด้านกลยุทธ์องค์กร ซึ่งกลยุทธ์เปรียบเสมือนเข็มทิศในการนำทางองค์กรให้ดำเนินงานไปยังเป้าหมายขององค์กร อีกทั้งยังเป็นกรอบในการปฏิบัติงานที่ทุกคนในองค์กรควรปฏิบัติตามในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Ohjinda, Vajarintaragoon, and Prachanant (2020) เรื่องการพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้พบว่า การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรศึกษาค้นคว้าแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกลยุทธ์องค์กรที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาจึงต้องปรับกลยุทธ์องค์กรเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่พร้อมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อีกทั้งเป็นสถานศึกษาที่มีแหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ด้านระบบการทำงาน และด้านการประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ประสิทธิผลและประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับติดตามประเมินผล การดำเนินงาน ให้ข้อเสนอแนะ มีการดำเนินการและติดตามการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การจัดทำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการทำ PDCA สอดคล้องกับงานวิจัยของ Toeyhom (2019) เรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาว่า สถานศึกษานั้นต้องมีการวิเคราะห์องค์กรอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบโดยผู้บริหารและคณะครูร่วมกันแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูมีทักษะในการทำงานเป็นทีม ได้แก่ การสร้างวินัย การเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การให้รางวัลแก่บุคลากรที่ค้นพบความรู้ใหม่ๆ การคิดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในแบบใหม่ มีการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จัดเก็บความรู้และเผยแพร่ขยายผลสู่ครูทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้วยความสำคัญของปัจจัยเหล่านี้จะช่วยพัฒนาให้องค์กรมีการเปลี่ยนแปลง และมีทิศทางที่ดีสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างองค์ความรู้ แนวทางใหม่ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพต่อไป

สรุป

จากสภาพปัจจุบัน ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ไม่สามารถคิดวิเคราะห์และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะช่วยยกระดับโรงเรียนเอกชนให้มีความทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน โดยเริ่มเก็บข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและจัดกลุ่มองค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จากนั้นได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน และศึกษาจากองค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน จึงได้มาซึ่งองค์ประกอบและแนวทางทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดกลยุทธ์องค์กรที่มุ่งเน้นความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) บุคลากรมีทักษะในการทำงานและใฝ่เรียนรู้พัฒนาตนเองเสมอ 3) มีระบบการทำงานที่ส่งเสริมการปรับปรุงและพัฒนาวัฒนธรรม 4) การประเมินผลเพื่อสะท้อนผลงานและนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนางานและความรู้ของบุคลากร และ 6) เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางาน จัดเก็บความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 องค์ประกอบด้านกลยุทธ์องค์กร องค์กรควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานขององค์กรร่วมกัน เน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

1.2 ด้านคุณลักษณะของบุคลากร บุคลากรควรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทักษะการแก้ปัญหา การบริหารจัดการ และการประสานงาน และสามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อเรียนรู้และพัฒนางาน องค์กรควรมีศูนย์ระบบข้อมูลสารสนเทศขององค์กร สามารถเข้าถึงระบบได้ทุกที่ ทุกเวลา ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน จัดเก็บข้อมูล และลดขั้นตอนของงาน ส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีเพื่อสืบค้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างหลากหลาย

1.4 ด้านระบบการปฏิบัติงาน องค์กรควรมีการกำหนดเป้าหมายองค์กรร่วมกัน วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เน้นการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำกับติดตามงานและให้คำปรึกษา มีการทบทวนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.5 ด้านวัฒนธรรมองค์กร องค์กรควรมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน มีความยืดหยุ่น พร้อมรับความเปลี่ยนแปลง

1.6 องค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองและพัฒนางานโดยใช้กระบวนการ PDCA หรือกระบวนการวิจัย R&D ให้อิสระในการคิดสร้างสรรค์ มีการใช้เครื่องมือพัฒนาและสร้างการเรียนรู้ในองค์กร เช่น การจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้จากผู้อื่นและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาเอกชน

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

References

- Atisab, W. (2012). *Problems and Obstacles to Create a Learning Organization*. Retrieved May 19, 2021, from https://www.boonlue.net/bcm3403/cp_04_2.pdf
- Bantita, I. (2007). *Development of Learning Organisation Evaluation Model of Basic Education School*. Phitsnulok: Naresuan University.
- David, A. G. (1993). *Building a Learning Organization*. Massachusetts: Harvard Business Review.
- Independent Committee for Education Reform (ICER). (2019). *Thai Education Reform Plan*. Retrieved May 19, 2021, from https://drive.google.com/file/d/1q_4TFya_ugGnQr8wpgHxmWgnDYnRxbWK/view
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the Learning Organization: Mastering the 5 Elements for Corporate Learning*. (2nd ed.). Mountain View, CA: Davies-Black.
- Office of the Private Education Commission. (2020). *Annual Report 2020*. Retrieved May 19, 2021, from <https://opec.go.th/wp-content/uploads/2021/07/Report2563.pdf>
- Ohjinda, N., Vajarintarangoon, K., & Prachanant, N. (2020). A Development Model of Learning Organization in the 21st Century for the Small-sized Educational Institutes in the Regional Educational Office 13. *The Journal of Graduate School, Pitchayatat, Ubon Ratchathani Rajabhat University (Humanities and Social Sciences)*, 15(3), 73–86.
- Prasertsin, U., Jiotrakul, T., & Thongklomsee, J. (2018). A Studying Guidelines of the Educational Innovation Management Used for Improving Teacher's Teaching and Research. *Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University*, 10(2), 78-89.
- Rajamangala University of Technology Srivijaya. (2020). What is Knowledge Management: KM? Retrieved January 14, 2021, from <http://ks.rmutsv.ac.th/th/whatiskm>
- Rodklai, K. (2018). *To Raise the Quality of Education must Develop "Teachers"*. Retrieved July 30, 2021, from https://www.matichon.co.th/education/news_916349
- Runcharoen, T. (2007). *Professionalism in Managing and Administering Education in the Era of Educational Reform*. Bangkok: Khao Fang Publishing Co., Ltd.
- Satchakett, W. (2021). *Development of Learning Organization Guidelines for Extended Opportunity Schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5*. (Master's Thesis). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art & Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.

- Sittichai, K., & Pooripakdee, S. (2018). Organization Management according to McKinsey's 7s Framework that Contributes to Innovation Organization Case Study: Organization Awarded an Excellent Innovation Organization. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 11(3), 1419-1435.
- Toeyhom, T. (2019). Guidelines for Developing a Learning Organization of Educational Institutions under the Office of Uthai Thani Primary Educational Service Area, Region 1. (Master's Thesis). Nakhon Sawan Rajabhat University. Nakhon Sawan.

ผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการติดตาม
การกินยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ H. Pylori ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก
จังหวัดอุตรดิตถ์*

Effects of Health Belief Program and Social Support on Drug Monitoring of
H. Pylori Infected Patients in Fort Pichai Dab Hak Hospital, Uttaradit Province

¹ธัญชัย จวบประสพ, ²ปิยะพร จีอดมา, ³กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร และ ⁴ณิชารีย์ ใจคำวัง

¹Thananchai Juapprasop, ²Piyaporn Jodma, ³Kanyarat Phuengbanhan
and ⁴Nicharee Jaikhamwang

¹โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์

^{2,4}สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

³สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

¹Fort Pichai Dab Hak Hospital, Uttaradit Province, Thailand.

^{2,4}Public Health Program, Faculty of Science and Technology,
Uttaradit Rajabhat University, Thailand.

³Nursing Science Program, Faculty of Nursing, Uttaradit Rajabhat University, Thailand.

⁴Corresponding Author's Email: jkwnicharee@uru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังทดลอง เพื่อศึกษาความรู้ การรับรู้ โอกาสเสี่ยงโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ต่ออุปสรรค และพฤติกรรม การรับประทานยา ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วย ที่ติดเชื้อ H. Pylori ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์ ประยุกต์ใช้แนวคิดแบบแผนความเชื่อ ด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนของเบคเกอร์และไมแมน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยรายใหม่ที่ได้รับการตรวจ วินิจฉัยโรคระบบทางเดินอาหารโดยการส่องกล้องระบบทางเดินอาหาร ที่มีผลการตรวจหาเชื้อ H. Pylori เป็น Positive จำนวน 48 คน ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ กุมภาพันธ์ ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2564 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเชื้อ H. Pylori มีค่า KR-20 เท่ากับ 0.80 แบบสอบถามการรับรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการรับประทาน มีค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.97, 0.88 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample T-test

ผลการวิจัยพบว่า หลังการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ผู้ป่วย ที่ติดเชื้อ H. Pylori มีระดับความรู้สูงขึ้น มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ ประโยชน์และการรับรู้ต่ออุปสรรคของการรับประทานยา และมีพฤติกรรมการรับประทานยาสูงกว่าก่อนการ ได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: โปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ; แรงสนับสนุนทางสังคม; เอช. ไพโลไร

Abstract

The aim of this study in a one-group pretest-posttest design was to investigate the level of knowledge, perception of disease risk, perception of disease severity, perception of benefits and barriers, and medication-taking behavior of *H. pylori* infected patients at Fort Pichai Dab Hak Hospital in Uttaradit Province before and after participating in the health belief program and social support. The study applied Becker and Maiman's concepts of health beliefs and social support. The study comprised 48 new patients who had been diagnosed with gastrointestinal disease via endoscopic gastroenterology and had positive *H. Pylori* test results. The research was conducted from February to July of B.E. 2564. The data were collected using a questionnaire on the respondents' general information, a knowledge test on *H. pylori* with a KR-20 value of 0.80, and a questionnaire on health perceptions and eating habits. The Cronbach's coefficient alpha for both questionnaires was 0.97 and 0.88, respectively. The data were analyzed using percentages, means, standard deviations and the paired samples t-test.

The study shows that patients with *H. pylori* infection have higher knowledge, higher perception of disease risk, higher perception of disease severity, higher perception of benefits and barriers, and better medication-taking behavior after participating in the health belief program and social support compared to before participation, with a statistical significance of .001.

Keywords: Health Belief Program; Social Support; *H. Pylori*

บทนำ

เชื้อเฮลิโคแบคเตอร์ ไพโลไร หรือย่อว่าเอชไพโลไร (*Helicobacter Pylori* หรือย่อว่า *H. Pylori*) ถูกค้นพบและรายงานเป็นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ. 1983 โดย Warren และ Marshall ในขณะที่ทำการส่องกล้องในผู้ป่วยกระเพาะอาหารอักเสบ เป็นเชื้อแบคทีเรียแกรมลบที่พบว่าเป็นสาเหตุของการเกิดกระเพาะอาหารได้บ่อยที่สุดและสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คน ผ่านทางสารคัดหลั่งของผู้ที่ติดเชื้อ เช่น น้ำย่อย น้ำลาย เป็นต้น (Fakpho, 2018) สามารถตรวจหาเชื้อ *H. Pylori* ได้ การตรวจผ่านทางลมหายใจ (Urea Breath Test; C-UBT) รวมถึงการตรวจผ่านทางอุจจาระ (Kirdy, Rajib, and El-Rifai, 2020) เชื้อ *H. Pylori* เข้าสู่ร่างกายจะเข้าไปอาศัยอยู่ในกระเพาะอาหาร และส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหาร แผลในลำไส้ส่วนต้น กระเพาะอาหารอักเสบ หากมีการติดเชื้อเป็นระยะเวลานานและไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสม จะสามารถส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดเป็นมะเร็งในกระเพาะอาหารได้ (Ford et al. 2020) องค์การอนามัยโลกจึงได้มีการจัดให้เชื้อ *H. Pylori* เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของมะเร็ง ทำให้ผู้ที่ติดเชื้อมีโอกาสเสี่ยงในการเกิดมะเร็งในกระเพาะอาหารได้มากกว่าคนปกติ (Fakpho, 2018)

โรคติดเชื้อ *H. Pylori* เป็นโรคที่พบได้ทั่วโลก จากสถิติข้อมูลทางระบาดวิทยา พบว่า ประชากรทั่วโลกอย่างน้อยร้อยละ 50 เคยติดเชื้อแบคทีเรียชนิดนี้มาแล้ว และพบมีการติดเชื้อ *H. Pylori* ในประเทศด้อยพัฒนาสูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ผลการสำรวจการติดเชื้อ *H. Pylori* ในแอฟริกาใต้ พบอุบัติการณ์ติดเชื้อ

H. Pylori สูงถึงร้อยละ 87 โดยประเทศไนจีเรีย พบว่ามีการติดเชื้อ *H. Pylori* สูงที่สุด คือ ร้อยละ 90 ในทางตรงกันข้ามประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศในยุโรปตะวันตก พบอุบัติการณ์ติดเชื้อ *H. Pylori* อยู่ระหว่างร้อยละ 30-50 และพบว่าชาวแคนาดาที่มีอายุระหว่าง 50-80 ปี ติดเชื้อ *H. Pylori* ร้อยละ 23% (Moloa, 2021) ในประเทศไทย พบว่ามีการติดเชื้อนี้มากถึงร้อยละ 74 ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบอัตราการติดเชื้อ ประมาณร้อยละ 50-80 ในผู้ใหญ่ และร้อยละ 25 ในเด็ก ซึ่งมีอัตราที่สูงมากยิ่งขึ้น (Fakpho, 2018)

โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรธานี เป็นโรงพยาบาลที่มุ่งเน้นการให้บริการดูแลรักษาโรคและความผิดปกติของระบบทางเดินอาหารด้วยเครื่องมือ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย มีบริการให้คำปรึกษา การตรวจวินิจฉัยและรักษาโรคระบบทางเดินอาหาร โดยแพทย์เฉพาะทางโรคระบบทางเดินอาหารจากสถิติการให้บริการ พบว่ามีผู้มารับบริการตรวจวินิจฉัยและรักษาโรคในระบบทางเดินอาหารโดยการส่องกล้อง เป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้นทุกปี ข้อมูล ปี พ.ศ. 2562-2563 พบว่า โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรธานี ผู้ที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคระบบทางเดินอาหารโดยการส่องกล้องหลอดอาหาร กระเพาะอาหาร และลำไส้เล็กส่วนต้น ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวนทั้งหมด 1,634 คน พบผู้ป่วยที่มีผลตรวจเชื้อ *H. Pylori* เป็น Positive จำนวน 583 คน คิดเป็นร้อยละ 35.68 (Fort Pichaidaphak hospital, 2020) ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการรักษาด้วยยารักษาโรค เพื่อป้องกันการดำเนินไปของโรคและลดความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งกระเพาะอาหารในอนาคต ตามแนวทางเวชปฏิบัติในการวินิจฉัยและการรักษาผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อ *H. Pylori* ในประเทศไทย พ.ศ. 2558 ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ จำเป็นต้องได้รับการรักษาด้วยยามากกว่า 3 ชนิด ประกอบด้วยการใช้ยาปฏิชีวนะ ร่วมกับยาในกลุ่ม Proton Pump Inhibitor (PPI) ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา 7-14 วัน เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการรักษามากกว่าร้อยละ 90 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้ผู้ป่วยรับประทานยาให้ครบและต่อเนื่องตลอดการรักษา จากสถิติการใช้ยาสำหรับรักษาเชื้อ *H. Pylori* พบว่าผู้ป่วยมีอาการข้างเคียงจากยามากถึงร้อยละ 50 ส่วนใหญ่มีอาการเล็กน้อย เช่น การรับรู้รสชาติเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากยา Clarithromycin อาการคลื่นไส้ อาเจียน เป็นต้น ซึ่งอาการดังกล่าวสามารถหายเป็นปกติเมื่อหยุดรับประทานยาจนครบตามแนวทางการรักษา (The Gastroenterological Association of Thailand, 2016) จากผลการสำรวจผู้ป่วยติดเชื้อ *H. Pylori* ที่ขาดการรักษาต่อเนื่องในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก พบว่าเมื่อเกิดอาการข้างเคียงจากยา ผู้ป่วยจะมีความวิตกกังวลต่อการรับประทานยา บางรายส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมรับประทานยา ทำให้รับประทานยาไม่สม่ำเสมอ รับประทานยาไม่ครบตามจำนวนและระยะเวลาตามที่แพทย์สั่ง บางรายหยุดรับประทานยาเอง และขาดการรักษาตามนัดของแพทย์ ส่งผลทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดเชื้อดื้อยา การรักษาเชื้อ *H. Pylori* ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เกิดความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มระยะเวลาในการรักษา ปรับเปลี่ยนสูตรการรักษา ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งด้านเวลาและทุนทรัพย์ของผู้ป่วย

คณะผู้วิจัยมีแนวคิดในการออกแบบโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและการติดตามการกินยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กรอบแนวคิด แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนของของเบคเกอร์และไมแมน (Becker, and Maiman, 1980) ซึ่งแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค (Perceived susceptibility) การรับรู้ความรุนแรงของโรค (Perceived severity) การรับรู้ประโยชน์ของการรักษาและการป้องกันโรค (Perceived benefits) การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตน (Perceived barriers) การรับรู้สิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติ (Cues to action) และปัจจัยร่วมอื่นๆ (Modifying factors) โดยสามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมในการป้องกันโรคของบุคคลได้ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ของการรักษาและการรับรู้

ต่ออุปสรรคของการปฏิบัติ โดยเน้นให้ผู้ป่วยมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการติดเชื้อ *H. Pylori* และอาการข้างเคียงที่พบในยารักษาโรค เสริมสร้างพฤติกรรมการรับประทานยาที่ถูกต้อง ให้ผู้ป่วยมีความตระหนักถึงการรักษาเชื้อ *H. Pylori* โดยใช้ทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ เพื่อเพิ่มความร่วมมือในกินยา รวมถึงโปรแกรมการแจ้งเตือนการกินยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ตลอดระยะเวลาการรักษา และช่องทางการขอคำปรึกษาจากเภสัชกรอย่างใกล้ชิดผ่านแอปพลิเคชันไลน์ออฟฟิเชียลแอคเคานท์ (LINE office account: LINE OA) เพื่อประโยชน์ในการรักษาผู้ป่วยที่มีติดเชื้อ *H. Pylori* ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีผลการศึกษาการส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์สามารถช่วยเพิ่มความร่วมมือในการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์และระดับ CD4 ได้ในผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งผู้ป่วยได้รับข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลา 24 สัปดาห์ โดยผู้ป่วยสามารถโต้ตอบและขอคำปรึกษาจากเภสัชกรได้ (Suntharapot, and Sribundit, 2022) การใช้ LINE OA เป็นช่องทางสื่อสารเพราะสามารถสื่อสารได้รวดเร็ว สะดวกสอดคล้องกับความนิยมของประชาชนในยุคปัจจุบัน โดยคุณสมบัติแพลตฟอร์มของแอปพลิเคชันไลน์ออฟฟิเชียลแอคเคานท์ สามารถประยุกต์ใช้งานในการสร้างเนื้อหาต่างๆ ลงได้รวมถึงสามารถส่งเนื้อหาด้วยข้อความ รูปภาพ และวิดีโอ หรือไลฟ์สดผ่านเพื่อถ่ายทอดให้ผู้ติดตามได้ง่าย โดยเนื้อหาจะแจ้งเตือนบนแอปพลิเคชันไลน์เหมือนเวลาได้รับข้อความจากเพื่อนหรือครอบครัวด้วยการกดส่งข้อความที่ต้องการครั้งเดียวสามารถส่งถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกคน (LINE Corporation, 2023)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาการรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ต่ออุปสรรค ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมรับประทานยาก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังทดลอง (The one group pretest posttest design) ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ป่วยรายใหม่ที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคระบบทางเดินอาหารโดยการส่องกล้องระบบทางเดินอาหาร ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 และมีผลการตรวจหาเชื้อ *H. Pylori* เป็น Positive กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรม G* Power (Faul, Erdfelder, Lang, and Buchner, 2007) โดยกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.50 ซึ่งเป็นค่า Gold standard ของการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำของการทดสอบ The one group pretest posttest design ด้วยสถิติ t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.95 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 45 คน แต่เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 50 ราย เกณฑ์การคัดเลือกรวมกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria) มีดังนี้ คือ (1) มีอายุระหว่าง 25-55 ปี (2) ไม่มีโรคประจำตัว (3) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย เกณฑ์การคัดออก (Exclusion

criteria) มีดังนี้ (1) ไม่สามารถทำกิจกรรมครบตามโปรแกรมที่กำหนด และ (2) ผู้เข้าร่วมวิจัยขอยุติการเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลพื้นฐานต่างๆของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* เป็นวัดความรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม มีจำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบปรนัย มีให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน แบ่งความรู้เป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Bloom (1971) ดังนี้

8-10	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ในระดับสูง
4-7	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ในระดับปานกลาง
0-3	คะแนน	หมายถึง	มีความรู้ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพของการกินยาของผู้ป่วยติดเชื้อ *H. Pylori* ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของเบคเกอร์และไมแมน (Becker & Maiman, 1980) ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของเชื้อ *H. Pylori* การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยาของผู้ป่วยติดเชื้อ *H. Pylori* และการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยาของผู้ป่วยติดเชื้อ *H. Pylori* มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Likert scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด การแปลผลแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1978) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.67 – 5.00	หมายถึง	มีความเชื่ออยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.34 – 3.66	หมายถึง	มีความเชื่ออยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 2.33	หมายถึง	มีความเชื่ออยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori*

ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีจำนวน 10 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Likert scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ดังนี้

ทำได้ทุกครั้ง	หมายถึง	ท่านปฏิบัติได้เป็นประจำทุกครั้งสม่ำเสมอ
ทำได้บ่อยครั้ง	หมายถึง	ท่านปฏิบัติได้บ่อยครั้งแต่ไม่สม่ำเสมอ
ทำได้บางครั้ง	หมายถึง	ท่านปฏิบัติได้บางครั้งหรือปฏิบัติได้บ้าง ไม่ได้บ้าง
ทำได้น้อยครั้ง	หมายถึง	ท่านปฏิบัติได้น้อยครั้งหรือนานๆ ครั้ง
ทำไม่ได้	หมายถึง	ท่านปฏิบัติไม่ได้เลยแม้แต่ครั้งเดียว

การแปลผลแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1978) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.67 – 5.00	หมายถึง	ปฏิบัติได้ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.34 – 3.66	หมายถึง	ปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 2.33	หมายถึง	ปฏิบัติได้ในระดับน้อย

2. เครื่องมือดำเนินการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและการติดตามการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* เป็นโปรแกรม Line official ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง โดยให้ชื่อโปรแกรมว่า

“H. pyloLINE” เพื่อใช้ในการติดตามการกินยาของผู้ป่วย ซึ่งระบบ Line official จะมีแถบเมนูต่างๆ ได้แก่ ทำความรู้จักกับ *H. Pylori* ข้อมูลยาที่ใช้กำจัดเชื้อ *H. Pylori* อาการข้างเคียงจากยา *H. Pylori* วิธีปฏิบัติและป้องกันตัว ติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ และคำถามที่พบบ่อย

ดังภาพที่ 1

Picture 1: Line Official Internal List

ผู้ป่วยสามารถกดแถบเมนูต่างๆ ที่ขึ้นบนหน้าจอ เพื่อทบทวนความรู้หลังจากที่คณะวิจัยร่วมกับเภสัชกรได้ให้ความรู้ไป หลังจากที่คุณวิจัยให้ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อ *H. Pylori* ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และให้ความรู้เกี่ยวกับยาที่ได้รับในการรักษาแล้ว จะให้กลุ่มตัวอย่างเข้าสู่ระบบการใช้งาน App Line official ในสมาร์ตโฟน คณะวิจัยอธิบายรายละเอียดการใช้งานของโปรแกรม ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้โปรแกรม H. pyloLINE แล้วให้นำโปรแกรมกลับไปใช้งานที่บ้าน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* แบบสอบถามการรับรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรม การรับประทาน โปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและการติดตามการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* มาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตร KR-20 ได้เท่ากับ 0.80 และนำแบบสอบถามการรับรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการรับประทานยา มาหาค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.97, 0.88 ตามลำดับ ส่วนโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและการติดตามการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* นำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ หมายเลข COA No. 008/2021 เอกสารรับรอง URU-REC No. 013/64 วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2564

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยยื่นขอการรับรองอนุมัติการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยให้

กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ก่อนการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม จากนั้นให้ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อ *H. Pylori* ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และให้ความรู้เกี่ยวกับยาที่ใช้ในการรักษา แล้วให้กลุ่มตัวอย่างเข้าสู่ระบบการใช้งาน App Line official ชื่อ H. pyloLINE ที่เป็นเครื่องมือติดตามการกินยาของผู้ป่วยตลอดการรักษา จำนวน 14 วัน เมื่อกลุ่มตัวอย่างกินยาครบตามแบบแผนการรักษาของแพทย์ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้หลังการใช้โปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม เมื่อสิ้นสุดการวิจัยพบว่าผู้ป่วยที่อยู่ครบตลอดโครงการ จำนวน 48 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ Paired sample t-test

ผลการวิจัย

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* มีระดับความรู้เกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 68.75 และหลังเข้าร่วมโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ในระดับสูง คิดเป็น ร้อยละ 83.33 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ระดับความรู้เกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* ของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม (n=48)

ระดับความรู้	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	10	20.83	40	83.33
ปานกลาง	33	68.75	8	16.67
ต่ำ	5	10.42	0	0
รวม	48	100	48	100

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม มีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ต่ออุปสรรคระดับปานกลาง ร้อยละ 60.42 และหลังเข้าร่วมโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม มีการรับรู้ในระดับมาก ร้อยละ 87.50 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการรับรู้รวมของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม (n=48)

ระดับการรับรู้	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	16	33.33	42	87.50
ปานกลาง	29	60.42	6	12.50
น้อย	3	6.25	0	0
รวม	48	100	48	100

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม มีระดับพฤติกรรมปานกลาง ร้อยละ 62.50 และหลังเข้าร่วมโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมมีการรับรู้ระดับมาก ร้อยละ 100 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับพฤติกรรมของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม (n=48)

ระดับพฤติกรรม	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	6	12.50	48	100.00
ปานกลาง	30	62.50	0	0
น้อย	12	25.00	0	0
รวม	48	100	48	100

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* หลังการได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม มีระดับความรู้สูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ต่ออุปสรรค สูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีพฤติกรรมการรับประทานยาสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ (n=48)

ตัวแปร	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	โปรแกรม		โปรแกรม			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ความรู้เกี่ยวกับเชื้อ <i>H. Pylori</i>	6.96	1.69	8.71	0.94	6.63	0.001
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของเชื้อ <i>H. Pylori</i>	20.69	3.91	23.67	1.74	5.05	0.001
การรับรู้ความรุนแรงของเชื้อ <i>H. Pylori</i>	20.33	2.99	22.67	2.07	4.65	0.001
การรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา	20.42	3.54	23.23	1.96	5.12	0.001
การรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา	17.95	4.31	21.25	3.10	4.06	0.001
พฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วย	24.29	6.84	43.02	5.48	15.16	0.001

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้เกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* โดยการมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม มาประยุกต์ใช้เป็นโปรแกรมในการให้ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อ *H. Pylori* สร้างการรับรู้ให้ผู้ป่วยตระหนักถึงโอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการเป็นโรค รวมถึงประโยชน์ของการรักษาและอุปสรรคในการรับประทานยา จนเกิดเป็นพฤติกรรมในการรับประทานยาที่ถูกต้อง เหมาะสม และนอกจากนี้ยังเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เชิงนวัตกรรมในการติดตามพฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ที่ชื่อว่า “H. pyloLINE” เป็นช่องทางในการให้

ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยที่ได้รับการรักษา ติดตามพฤติกรรมมารับประทานยาและให้คำปรึกษาโดยเภสัชกรอย่างใกล้ชิด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม จากมีระดับความรู้ปานกลาง คือ ร้อยละ 68.75 เป็นระดับสูง ร้อยละ 83.33 เนื่องจากโปรแกรมกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* ซึ่งประกอบไปด้วย สาเหตุของเชื้อ อาการของผู้ที่ติดเชื้อ ภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อ ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติและป้องกันตัวจากเชื้อ *H. Pylori* โดยโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมเรื่องความรู้ความรู้อันเบื้องต้นเกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* และผู้วิจัยได้สนับสนุนความรู้ในส่วนที่ผู้ป่วย *H. Pylori* ไม่เข้าใจ เช่น ผลการทดสอบความรู้พบว่า ข้อคำถามที่ผู้ป่วยที่เชื้อ *H. Pylori* ตอบผิดมากที่สุด คือ ภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อ *H. Pylori* และปัจจัยกระตุ้นให้ผู้ติดเชื้อ *H. Pylori* มีอาการแสบ ซึ่งมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามผิดมากถึง ร้อยละ 35.70 โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหักได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนการเผยแพร่สื่อเกี่ยวกับมาตรการการป้องกันตัวจากการติดเชื้อ *H. Pylori* โดยเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ และการให้ความรู้ขณะที่ผู้ป่วยนั่งรอคิวเข้าพบแพทย์ เกี่ยวกับเชื้อ *H. Pylori* มาตรการที่ใช้ในการปฏิบัติตัวและการป้องกันการติดเชื้อ *H. Pylori* และภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากเชื้อ *H. Pylori* ทำให้ผู้ป่วยเข้าใจเกี่ยวกับโรค *H. Pylori* ชัดเจนขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยผลของ Wichaiyo, Chongsamak, Chaitong, and Khotabutda, (2021) เรื่อง โปรแกรมการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และ ผู้ป่วยโรคเบาหวานอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ภายในกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ภายในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ทั้งคู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.001$

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ต่ออุปสรรคจากระดับปานกลาง ร้อยละ 60.42 เป็นระดับมาก ร้อยละ 87.50 เนื่องจากตามแผนการสอนหัวข้อเรื่อง อาการและภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อ *H. Pylori* ซึ่งการให้ข้อมูลเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ว่าเชื้อ *H. Pylori* มีความรุนแรงสามารถทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนได้ทั้งภายในระบบทางเดินอาหาร และภายนอกกระบบทางเดินอาหาร การบรรยายนั้นจะทำให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* รับรู้ว่าภาวะแทรกซ้อนเหล่านี้มีความรุนแรง เมื่อผู้ป่วยที่เชื้อ *H. Pylori* ส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการปฏิบัติตามคำแนะนำ และมีความตั้งใจในการปฏิบัติและป้องกันตัวจากเชื้อ *H. Pylori* มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมกินยาของผู้ติดเชื้อ ซึ่ง Becker, and Maiman (1974) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อของบุคคลที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติตามคำแนะนำด้านสุขภาพทั้งในภาวะปกติและภาวะเจ็บป่วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Kamsam (2015) พบว่า ผู้ป่วยที่มีพฤติกรรมมารับประทานยาที่ไม่ถูกต้องนำไปสู่การเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคตามมาได้ การสร้างการรับรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพ ในการกระตุ้นและติดตามให้เกิดการรับรู้ด้านความรุนแรงของโรค ความเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรค การรับรู้ประโยชน์ในการรับประทานยา รวมถึงอุปสรรคต่อการรับประทานยาที่ไม่เหมาะสม การสร้างการรับรู้ดังกล่าวรวมกับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากทีมสุขภาพจะส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมมารับประทานยาที่ถูกต้องได้ ในการศึกษาของ Kumpiriyapong, and Sasat (2017) ได้สนับสนุนถึงความสอดคล้องของผลการศึกษานี้ โดยการศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมการใช้ยาของผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า การให้โปรแกรมการรับรู้

ตามแนวคิดของ Backer ส่งผลทำให้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โปรแกรม Line official ติดตามการรับประทานยา โดยเภสัชกร โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหักได้ส่งข้อความผ่านระบบ Line Official เพื่อแจ้งเตือนให้ผู้ป่วยที่รับประทานยา รักษา อาการติดเชื้อ *H. Pylori* ทุกวันทั้งช่วงเช้าและช่วงเย็นตลอดการรักษาตัวทำให้ผู้ป่วยได้รับการแจ้งเตือน การรับประทานยาผ่าน Line และทำให้ผู้ป่วยรับประทานยารักษาอาการติดเชื้อ *H. Pylori* ตามจำนวนแพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอและครบตามแนวทางการรักษา ทำให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ได้รับการกระตุ้น มีความตั้งใจในการรับประทานยา นำไปสู่พฤติกรรมการรับประทานยาอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ การใช้แอปพลิเคชันในการบริหารจัดการยาจะช่วยลดการหลงลืมกินยาของผู้ป่วยช่วยให้ผู้ป่วยกินยาตรงเวลาและครบตามแผนการรักษา (Suwanthara, and Noinongyao, 2018) สอดคล้องกับการศึกษาของ Narayana, Vijayajyothi, and Devanna (2019) พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับคำแนะนำในการใช้ยาร่วมกับการติดตามการใช้ยาผ่านแอปพลิเคชัน มีการควบคุมระดับ HbA1C ความดันโลหิตและระดับโคเลสเตอรอลในเลือดลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ Sakorn (2013) พบว่าการให้คำแนะนำโดยเภสัชกรร่วมกับการติดตามการรักษาทางโทรศัพท์ทำให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีผลการรักษาที่ดีขึ้นรวมทั้งมีความรู้และความร่วมมือในการใช้ยามากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการให้คำแนะนำโดยเภสัชกรเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้การทำให้ผู้ป่วยถ่ายภาพยาก่อนที่จะรับประทานส่งเข้ามาในโปรแกรม Line official นอกจากจะเป็นการให้เภสัชกรตรวจสอบความถูกต้องของยาก่อนที่ผู้ป่วยจะรับประทาน ทำให้ผู้ติดเชื้อได้รับรู้ประโยชน์ของการกินยาให้ตรงเวลาและตามแผนการรักษาของแพทย์ ประกอบกับโปรแกรม Line official มีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อการใช้งานได้เป็นอย่างดี และมีรูปแบบการนำเสนอที่ดี เข้าใจง่าย มีองค์ประกอบที่เหมาะสม สบายตา และเข้าใจง่าย ตอบสนองกับทุกช่วงอายุในการใช้งาน ประกอบกับมีเภสัชกร โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหักเป็นผู้ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ตลอดการรักษาอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ใช้แอปพลิเคชันในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรค *H. Pylori* มีการรับรู้โอกาสเสี่ยง รับรู้ความรุนแรงของเชื้อของเชื้อ *H. Pylori* การรับรู้ถึงประโยชน์ของการรับประทานยา และเมื่อรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยาสูงขึ้น จึงทำให้ผู้ป่วยติดเชื้อ *H. Pylori* และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานยาสูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Singkharothi (2017) พบว่า กลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงหลังเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยคะแนน พฤติกรรมสุขภาพ และแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมสุขภาพและแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จะเห็นว่าโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมในการติดตามการกินยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ในโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรธานี สนับสนุนให้ผู้ป่วยมีความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ *H. Pylori* ที่ดีขึ้น การนำโปรแกรมนี้ไปใช้ภายใต้เงื่อนไขคือ ผู้ป่วยสามารถเข้าถึง โปรแกรม Line official การออกแบบโปรแกรมต้องมีองค์ประกอบที่เหมาะสม สบายตา และเข้าใจง่าย ตอบสนองกับทุกช่วงอายุในการใช้งาน และมีเภสัชกร เป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำผู้ป่วย ตลอดการรักษาอย่างใกล้ชิด

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโรงพยาบาล ควรนำโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมไปใช้ในการสอนให้ความรู้ผู้ป่วยขณะที่ยังรอคิวเข้าพบแพทย์ เพื่อมุ่งเน้นให้เห็นถึงความรุนแรงจากการติดเชื้อ *H. Pylori* และการป้องกันตนเอง

1.2 ผู้ติดเชื้อ *H. Pylori* ตอบข้อคำถามภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อ *H. Pylori* และปัจจัยกระตุ้นให้ผู้ติดเชื้อ *H. Pylori* มีอาการแย่ลง ผิดมากที่สุด คือ มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามผิดถึง ร้อยละ 35.70 ดังนั้นควรกำหนดให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ และควรติดตามประเมินความเข้าใจของผู้ป่วยทุกราย

1.3 ยาที่ใช้รักษาอาการติดเชื้อ *H. Pylori* มีผลข้างเคียง เช่น คลื่นไส้ อาเจียน การรับรู้รสเปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ผู้ป่วยลดขนาดยาหรือหยุดยาเอง เกสซ์กร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิธีการลดผลข้างเคียงของยา มาตรการที่ทำให้ผู้ป่วยเห็นถึงความสำคัญของการรับประทานยาให้ครบตามแนวทางการรักษาถึงแม้จะมีอาการข้างเคียง และให้เห็นถึงความรุนแรงและผลที่จะตามมาเมื่อรับประทานยาไม่ครบตามแนวทางการรักษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเพียงหนึ่งกลุ่มเท่านั้น การศึกษาในอนาคตควรมุ่งเน้นศึกษากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมร่วมด้วย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมและกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม

2.2 ควรทำการศึกษาติดตามผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ในครั้งนี้ในระยะยาว เช่น หลังได้รับโปรแกรมไปแล้ว 1 เดือน หรือ 1 ปี เพื่อศึกษาประสิทธิผลที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มตัวอย่างในระยะยาว

References

- Becker, M. H., & Maiman, L. A. (1974). The Health Belief Model and Personal Health Behavior. *Health Education Monographs*, 2, 324-508.
- _____. (1980). Strategies for Enhancing Patient Compliance. *Journal of Community Health*, 6, 113-135.
- Best, J. W. (1978). *Research in Education*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Bloom, B. S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: McGraw-Hill.
- Fakpho, W. (2018). Testing for the Diagnosis of Helicobacter Pylori Infection from the Blood. *Journal of Medical Technology Laboratory*, 5(3), 3-4.

- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for the Social, Behavioral, and Biomedical Sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-91.
- Ford, A. C. et al. (2020). Eradication of *Helicobacter Pylori* to Prevent Gastric Cancer. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 7(7), N.P.
- Fort Pichaidaphak Hospital. (2020). *Summary of Survey Results*. Uttaradit: Information Technology Subdivision, Fort Pichaidaphak Hospital.
- Kamsam, A. (2015). Health Belief and Compliance Behavior with Prescribed Medication Among People with Hypertension at Thakham District Health Promoting Hospital, Mueang District, Phrae Province. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Kirdy, F. AL., Rajib, M., & El-Rifai, N. (2020). *Helicobacter Pylori* Infection: Clinical, Endoscopic, and Histological Findings in Lebanese Pediatric Patients. *International Journal of Pediatrics*, 2020(1), 1-5.
- Kumpiriyapong, N., & Sasat, S. (2017). The Effect of Health Belief Programme on Medicine Used Behavior in Older Persons with Hypertension. *Royal Thai Navy Medical Journal*, 44(3), 87-83.
- LINE Corporation. (2023). *LINE Official Account*. Retrieved May 3, 2023, from <https://lineforbusiness.com/th/service/line-oa-features>
- Moloo, S. Z. (2021). Prevalence of *Helicobacter Pylori* Infection and the Incidence of the Associated Malignant and Peptic Ulcer Disease (PUD) at Nelson Mandela Academic Hospital: A Retrospective Analysis. *Journal of Drug Assessment*, 10(1), 57-61.
- Narayana, G., Vijayajyothi, M., & Devanna, N. (2019). Impact of Pharmacist-directed Counseling and Message Reminder Services on Medication Adherence and Clinical Outcomes in Type 2 Diabetes Mellitus. *Journal of Pharmacy and Bioallied Sciences*, 11(1), 69-76.
- Sakorn, S. (2013). *Effects of Pharmacist Advice Combined with Telephone Follow-up Treatment in Patients Diabetes*. (Master's Thesis). Prince of Songkla University. Songkla.
- Singharothi, A. (2017). Effect of Health Promotion Program in Groups at High Risk of High Blood Pressure by Application of Health Belief Model, Khaopanom Sub-district, Khaopanom District, Krabi Province. *Community Health Development Quarterly Khon Kaen University*, 5(2), 259-279.
- Suntharapot, S., & Sribundit, N. (2022). Effectiveness of Text Messaging Via Application Line on Adherence to Antiretroviral Drug Among HIV and Aids Patients in Khaoyoi Hospital Phetchaburi. *Thai Bull Pharm Sci*, 17(2), 83-99.
- Suwanthara, J., & Noinongyao, A. (2018). Medication Reminder Application. (Doctoral Dissertation). King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. Bangkok.
- The Gastroenterological Association of Thailand. (2016). *Thailand Consensus on Helicobacter Pylori Management 2015*. Bangkok: Concept Medicus Co., Ltd.

Wichaiyo, W., Chongsamak, P., Chaitong, S., & Khotabutda, S. (2021). The Effect of the Applying Health Belief Model Program of Vascular Disease Preventive in Patients with Hypertension and Diabetes Mellitus at Namon District, Kalasin Province. *Research and Development Health System Journal*, 14(2), 25-35.

การพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน*

Agricultural Potential Development to Increase Productivity

in the Upper Central Region Area

¹ตรีพิพัฒน์ ศิลปการสกุล และ ตรีเนตร ตันตระกุล

¹Treepipat Sillapakansakun and Treenate Tantrakul

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Graduate School, Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Mic01091977@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน และ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวในจังหวัด คือ ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชัยนาท 384 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารและนักวิชาการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 5 จำนวน 15 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างด้วย t-test และ F-test ทดสอบความสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี พระนครศรีอยุธยา และชัยนาท ตามลำดับ มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร มีน้ำไม่เพียงพอกับการเพาะปลูก ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพ และเพียงพอต่อการใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว 2) การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรจะทำให้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรที่มี จังหวัด อายุ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อปีต่างกัน มีการพัฒนาศักยภาพแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การพัฒนาศักยภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับระดับศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความต้องการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการยกระดับสู่มาตรฐาน GAP ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ด้านการรวมกลุ่มสหกรณ์เกษตร และด้านการบูรณาการร่วมมือกับภาครัฐ สามารถอธิบายความผันแปรของศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ที่ 63.70%

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การเกษตร; ผลผลิต; ภาคกลางตอนบน

Abstract

The aim of the research article was to 1) investigate the personal factors of farmers influencing the development of agricultural potential to increase productivity in the upper central region; and 2) investigate the development of farmers' potential influencing the development of agricultural potential to increase productivity in the upper central region. Mixed-methods research was used in the study. The population and sample group for quantitative data included 384 rice farmers from the provinces of Lopburi, Ayutthaya, and Chainat. The qualitative data sample group consisted of 15 administrators and academics from the Agricultural Research and Development Office Region 5. The research tools included a questionnaire and an interview form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, f-test, Pearson correlation coefficient, and multiple linear regression analysis.

The results of the study show the following: 1) The majority of farmers are from the provinces of Lopburi, Ayutthaya, and Chainat and have agricultural experience. There is not enough water for farming, while organic and biological fertilizers are used. They have sufficient income for the necessary family expenses; 2) The overall development of farmers' potential is at a moderate level and will increase agricultural productivity. Farmers with different provinces, ages, educational levels, and annual incomes have different potential development with a statistical significance of 0.05. Potential development is positively correlated at a high level with the agricultural potential to increase productivity in the upper central region, with a statistical significance of 0.01. The need to develop the potential of farmers, the search for knowledge, upgrading to CAP standards, leadership development, agricultural cooperatives groupings, and cooperation with the state sector can explain the variance in agricultural potential to increase productivity in the upper central region at 63.70%.

Keywords: Potential Development; Agriculture; Productivity; Upper Central Region

บทนำ

ผลผลิตทางการเกษตรมีความสำคัญกับเศรษฐกิจของโลก เพราะผลผลิตทางการเกษตรเป็นทั้งอาหารเป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นเครื่องนุ่งห่ม การปลูกพืชสมุนไพรเป็นวัตถุดิบในการผลิตยารักษาโรค และผลผลิตทางการเกษตรยังเป็นวัตถุดิบสำคัญในหลายๆ อุตสาหกรรม จากข้อมูลของธนาคารโลก ภาคการเกษตรใช้แรงงานประมาณร้อยละ 30 ของแรงงานทั้งหมด และพบว่าในประเทศที่กำลังพัฒนามีแนวโน้มการพึ่งพาภาคการเกษตรมากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ในสัดส่วนของ GDP (Gross Domestic Product) ที่มากกว่าผลการเปรียบเทียบระหว่างการใช้จำนวนแรงงาน ต่อจำนวนผลผลิต ยกตัวอย่างเช่น ในทวีปอเมริกา ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ใช้แรงงานคนน้อย คือมีแรงงานอยู่ในภาคการเกษตรเพียงร้อยละ 1.42 แต่ให้ผลผลิตทางการเกษตรที่มากขึ้น มีรายได้ 204.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ประเทศเม็กซิโก ใช้แรงงานภาคการเกษตรถึงร้อยละ 12.99 แต่มีรายได้เพียง 36.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในทวีปเอเชีย พบว่า ประเทศในเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการผลิตทางการเกษตรที่สูงที่สุดในภูมิภาคนี้ รวมถึงมีแรงงาน

ในภาคการเกษตรสูงเช่นกัน ในประเทศไทยมีการใช้แรงงานภาคการเกษตรร้อยละ 30.7 และมีรายได้ 40.40 พันล้านดอลลาร์ (Online News Time, 2019) จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าในประเทศที่มีความเจริญในด้านเทคโนโลยี อย่างประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้แรงงานภาคการเกษตรน้อย เพราะมีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรเข้าใช้แทนแรงงานคน เช่น ใช้หุ่นยนต์เก็บเกี่ยว การมีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่องานดิจิทัล และการสร้างระบบอัตโนมัติสำหรับผลผลิตทางการเกษตร จึงถือได้ว่าเป็นประเทศมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรสูง

สำหรับประเทศไทยจากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ การพัฒนาภาคการเกษตรไทยให้มีศักยภาพและขีดความสามารถทางการแข่งขัน จะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่างๆ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมาย การส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของไทยไปยังตลาดโลก ในช่วงครึ่งแรกของปี 2564 หรือระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน 2564 มีมูลค่าอยู่ที่ 716,581 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2563 ซึ่งอยู่ที่ 669,079 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 7.1% สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์สำคัญที่มีปริมาณและมูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ ยางพารา ทุเรียนและผลิตภัณฑ์ สับปะรดและผลิตภัณฑ์ ลำไยและผลิตภัณฑ์ เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ กุ้งและผลิตภัณฑ์ และน้ำมันปาล์ม ทั้งนี้ ตลาดส่งออกหลักที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป (อียู) (Matichon Online, 2021) จากแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า “เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ มีความสามารถในการแข่งขัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน” โดยกำหนดยุทธศาสตร์ ไว้ 5 ประเด็น คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรและองค์กรการเกษตร โดยการสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาภาคการเกษตร ส่งเสริมการผลิตเพื่อความมั่นคงด้านอาชีพ มุ่งเน้นพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และ Young Smart Farmer เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรของชุมชนรวมทั้ง เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน ยุทธศาสตร์ ที่ 2 การส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและยกระดับสู่มาตรฐานสากลด้วยงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการสินค้าเกษตรให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มเพื่อทำการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ และพัฒนาให้เป็นสินค้าสำคัญของพื้นที่ (Production Unit) พัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรสู่ระบบ Smart Farming และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย และมีมูลค่าสูง สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะ (Niche Market) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตสินค้าเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม พัฒนาตลาดและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรโดยเฉพาะตลาดออนไลน์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและขยายงานส่งเสริมสร้างภาพลักษณ์สินค้าเกษตรของไทย ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร โดยการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรรมยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและการบริหารจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเอง ด้านปัจจัยการผลิต และความเสี่ยงการขาดแคลนปัจจัยการผลิตในระยะยาว รวมทั้งส่งเสริมการบริหารจัดการศัตรูพืชอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนสามารถบริหารจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร และ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาศักยภาพองค์กรและใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการ โดยมีแนวทางในการดำเนินการ คือ พัฒนาบุคลากรให้เป็น Smart Officer เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และองค์ความรู้ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้พัฒนาสำนักงานให้เป็น Smart Office เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและให้บริการแก่เกษตรกร สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรต่างๆ และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเครื่องมือใหม่ๆ ในการส่งเสริมการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Department of Agricultural Extension, 2017)

การแบ่งภูมิภาคตามกลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ โดยคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (บ.น.จ) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำป่าสัก มีพื้นที่รวม 10,378,776.50 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 6,663,362 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 64.25 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด ร้อยละ 57.15 พืชไร่ ร้อยละ 31.48 สวนผักไม้ดอก/ไม้ประดับ ร้อยละ 0.82 สวนผลไม้ยืนต้น ร้อยละ 0.68 อื่นๆ ร้อยละ 9.87 มีประชากรทั้งสิ้น 3,034,162 คน (Office Strategy Management Upper Central Provinces, 2018) ภาคกลางตอนบนเป็นภาคที่มีศักยภาพการใช้ที่ดินสำหรับการพัฒนาการเกษตร เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับการมีระบบชลประทานที่ดีทำให้เป็นแหล่งทำการเกษตรที่หลากหลายทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยเฉพาะสินค้าข้าวที่มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งนาปีและนาปรัง ส่วนปัญหาและอุปสรรคของภาคเกษตรภาคกลางตอนบน คือ ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ ปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ความแปรปรวนของฤดูกาล ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง พันธุ์พืชที่มีอยู่ไม่สามารถปรับตัวต่อสภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลง การสังเกตหรือประสบการณ์ของเกษตรกรอาจไม่พอต่อการรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งไม่สามารถเตรียมการได้ทันทำให้มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียผลผลิตและมีต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ความผันผวนของราคาพืชผล ความไม่เพียงพอของน้ำ ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้งในบางพื้นที่ ที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ รวมทั้งแรงงานสูงอายุมากขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตการผลิตอยู่ในระดับต่ำ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตจะช่วยลดปัญหาในการผลิตมากขึ้น ช่วยเพิ่มรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้น ช่วยลดช่องว่างในการพัฒนาและความเหลื่อมล้ำได้ (Technology Policy for Agriculture and Sustainable Agriculture Division, 2020) การเพิ่มผลผลิตจัดเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการสูญเสียน้อยที่สุด เพื่อผลิตสินค้าและบริการสนองตอบความต้องการของมนุษย์ที่แตกต่างและหลากหลายให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด การเพิ่มผลผลิต ประกอบด้วย 2 แนวคิดคือ 1) แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ การเพิ่มผลผลิตตามแนวคิดทางวิทยาศาสตร์คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการผลิตอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการเพิ่มผลผลิตตามแนวคิดนี้อาจใช้วิธีการลดต้นทุน ลดการสูญเสีย ปรับปรุงกระบวนการผลิต และมุ่งเน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) แนวคิดทางเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มผลผลิตตามแนวคิดทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นทัศนคติในจิตใจของคนที่จะแสวงหาทางปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นอยู่เสมอบนพื้นฐานของความเชื่อในความก้าวหน้าและความสามารถของมนุษย์ (Sagarik, and Chansukree, 2017)

จากความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น มีปัญหาต่างๆ มากมายที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตสินค้าการเกษตรของเกษตรกร เช่น ด้านต้นทุนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง การวางแผนทางการเงิน ศักยภาพของผู้ผลิตเอง เป็นต้น หากดำเนินการได้ตามแผนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเกษตรที่ได้วางไว้ให้สอดคล้องรับกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะเพิ่มผลผลิตทางเกษตรให้มีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนบน มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก (The Office Strategy Management Upper Central Provinces, 2018)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ภาคกลางตอนบน เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต และการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบนและนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้พัฒนา ปรับปรุงแก้ไข เสนอแนะต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อก้าวสู่เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่ของภาคกลางตอนบน ประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดลพบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชัยนาท

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐ ปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตร การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร การส่งเสริมศักยภาพการผลิตทางการเกษตร การทำการเกษตรปลอดภัยและการรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ และเกษตรกรรมยั่งยืน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตร

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าว ในเขตภาคกลางตอนบน โดยเลือกจากจังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรสูงสุด 3 อันดับแรก จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เรื่องจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (National Statistical Office, 2019) จังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรสูงสุด คือ จังหวัดลพบุรี จำนวน 73,786 ครัวเรือน รองลงมาคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 44,242 ครัวเรือน และจังหวัดชัยนาท จำนวน 41,317 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 159,345 ครัวเรือน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับ

ให้เกิดระหว่างค่าจริงและค่าประมาณร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหารและนักวิชาการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 5 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 5 นักวิชาการชำนาญการพิเศษ และ ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการเกษตร รวม 3 คน และนักวิชาการสำนักงานเกษตรจังหวัด ในจังหวัดที่ศึกษา จังหวัดละ 2 คน รวม 6 คน และ 2) กลุ่มผู้นำเกษตรกร จังหวัดละ 2 คน รวม 6 คน ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 5 ส่วน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร 2) ปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตร 3) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพเกษตรกร 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาศักยภาพทางการเกษตร 5) ศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป็นแบบสอบถามโดยใช้ Rating Scale เป็นมาตรวัดลักษณะของข้อความที่ใช้มีลักษณะเชิงบวก 5 ระดับ

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามของการศึกษานี้ มีค่า IOC เท่ากับ .1.0 และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาช (Cronbach's Coefficient Alpha Method) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .908

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณด้วยตนเองจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าว ในเขตภาคกลางตอนบน โดยเลือกจากจังหวัดที่มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรสูงสุด 3 อันดับแรก จำนวน 384 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและนักวิชาการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 5 มี ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 5 นักวิชาการชำนาญการพิเศษ และ ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการเกษตร และนักวิชาการสำนักงานเกษตรจังหวัด ในจังหวัดที่ศึกษา และกลุ่มผู้นำเกษตรกร ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) บรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) กำหนดหลักเกณฑ์การแปลความหมาย ในระดับความสำคัญของภาพรวมของปัจจัยแต่ละด้านเป็น 5 ระดับ โดยนำค่าเฉลี่ยมาจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ เป็นไปตามความกว้างของอันตรภาค 5 ระดับตามแนวคิดของ Best (1997) ทำการทดสอบสมมติฐานที่ 1 เกษตรที่มีคุณลักษณะของเกษตรกรต่างกันมีการพัฒนาศักยภาพแตกต่างกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ (t-test) สำหรับข้อมูล 2 กลุ่มคือ เพศ และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ใช้ค่าความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) สำหรับข้อมูลที่มี 2 กลุ่มขึ้นไป คือ จังหวัด อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปี และประสบการณ์ในการทำการเกษตร หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี เชฟเฟ (Scheffe's Test) สมมติฐานที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ ทดสอบจากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ถ้าพบความสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะทำการทดสอบการทำนายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อกันด้วย

Regression Analysis วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ด้านข้อมูลเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 46.35 รองลงมาคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 และ เกษตรกร จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.05 โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 52.60 และเพศหญิงจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 182 ส่วนใหญ่ อายุ 31-40 ปี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.27 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. จำนวน 125 คน คิดเป็น 32.55 มีรายได้เฉลี่ยต่อปี ต่ำกว่า 50,000 บาท จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 46.88 จบการศึกษาเกี่ยวกับการเกษตร จำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 97.14 มีประสบการณ์ในการทำเกษตร น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 71.61 และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 61.98 ส่วนใหญ่ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพ และปุ๋ยเคมี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 64.58 ใช้ปุ๋ยเคมีธาตุอาหารรอง จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 80.73 เมื่อจำแนกเพิ่มในจำนวนของผู้ใช้ปุ๋ยเคมีธาตุอาหารรอง พบว่า จำนวนผลิตที่ได้รับแตกต่างกัน โดยที่ถ้าใช้ผลผลิตจะเยอะกว่า จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 61.98 ส่วนใหญ่ ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มอะไรเลย จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 61.72 ได้กำไร จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 58.59 และ พบว่าเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 62.76 มีส่วนน้อยที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.24

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพเกษตรกรในพื้นที่ภาคกลางตอนบน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านศักยภาพการผลิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ด้านย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการผลผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ส่วนด้านความสามารถในการประกอบการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 เกษตรกรแสดงความเห็นว่า ถ้าได้รับการพัฒนาศักยภาพจะทำให้ศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทำให้มีรายได้มั่นคง เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39

สมมติฐานข้อที่ 1 เกษตรกรที่มีคุณลักษณะของเกษตรกรต่างกันมีการพัฒนาศักยภาพแตกต่างกัน พบว่า

1. เกษตรกรที่มีจังหวัดแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แตกต่างกัน (Sig. = .014) โดยพบว่า เกษตรกรที่อยู่ในจังหวัดลพบุรี มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร น้อยกว่าเกษตรกรที่อยู่ในจังหวัดชัยนาท

2. เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แตกต่างกัน (Sig. = .010) โดยพบว่า เกษตรกรที่มีอายุ 41-50 ปี มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร น้อยกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 51-60 ปี

3. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต

ทางการเกษตร แตกต่างกัน (Sig. = .001) โดยพบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร น้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

4. เกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี แตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แตกต่างกัน (Sig. = .003) โดยพบว่า เกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร น้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 50,000-100,000 บาท และเกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี มากกว่า 100,000 บาท

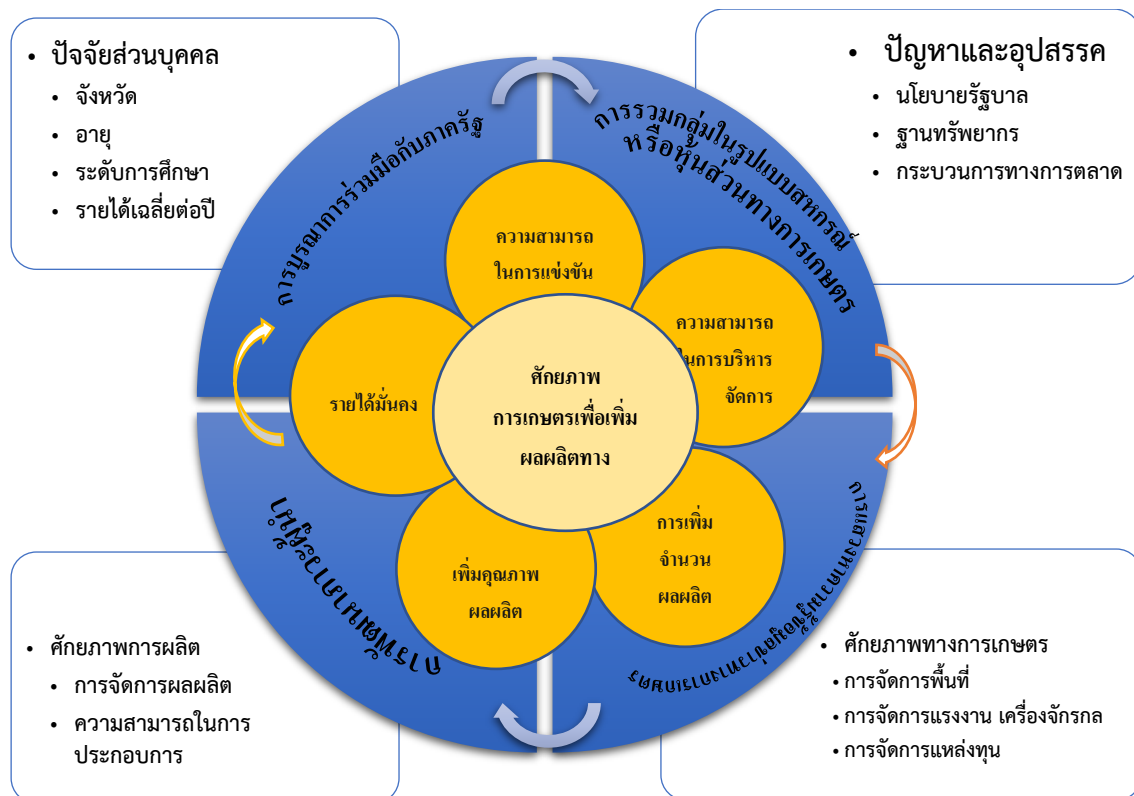
5. เกษตรกรที่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ไม่แตกต่างกัน (Sig. = .717)

6. เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ไม่แตกต่างกัน (Sig. = .394)

สมมติฐานข้อที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน พบว่า ความต้องการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง ($R = .798$) กับศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต โดยที่ ความต้องการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ทั้ง 5 ด้าน สามารถอธิบายความผันแปรของศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ที่ 63.70% (Sig. = .000) ด้วยค่าความคาดเคลื่อนของการประมาณ .52625 โดยด้านการบูรณาการร่วมมือกับภาครัฐ สามารถสามารถอธิบายความผันแปรของศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน สูงสุดที่ 38.6% (Sig. = .000) รองลงมาคือ ด้านการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือหุ้นส่วนทางการเกษตร 22.5% (Sig. = .006) ด้านการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร 20.1% (Sig. = .000) และ ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ 16.9% (Sig. = .035) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ทำให้ผู้เขียนบทความวิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ เป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ภาคกลางตอนบนว่า เกษตรกรควรได้รับการพัฒนาใน 4 ด้าน คือ 1) การบูรณาการร่วมมือกับภาครัฐ 2) การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือหุ้นส่วนทางการเกษตร 3) การแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และ 4) การพัฒนาภาวะผู้นำ เนื่องจากส่งผลทางบวกต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดลพบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชัยนาท ซึ่งเมื่อเกษตรกรได้รับการพัฒนาแล้วจะทำให้มีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีความสามารถในการแข่งขัน มีความสามารถในการบริหารจัดการฟาร์ม ส่งผลให้จำนวนผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตเพิ่มขึ้นอีกทั้ง อันจะก่อให้เกิดเกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงต่อไป

Picture 1: A Model Agricultural Potential Development to Increase Productivity in the Upper Central Region Area

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย จังหวัด อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อปี ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) จังหวัด จากข้อมูลทั่วไปของจังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำลพบุรี มีพื้นที่ทำการเกษตรมากถึงร้อยละ 70 แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว 0.91 ล้านไร่ เป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ลานตะพักน้ำกลางเก่ากลางใหม่ รวมทั้งเนินตะกอนรูปพัด ใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่ใช้ทำนา ซึ่งให้ผลผลิตอยู่ในเกณฑ์ดี และเนื้อดินเป็นดินเหนียวเก็บกักน้ำได้ดี ในฤดูฝนจึงเหมาะที่จะใช้ในการทำนามากกว่าปลูกพืชอย่างอื่น ส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำน้อย และมีคลองธรรมชาติ 437 สายคลอง คลองชลประทาน 626 สายคลอง ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเหมาะสมกับการปลูกข้าวทั้งหมด จังหวัดชัยนาท ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มชุดดินในจังหวัดชัยนาทมีลักษณะเป็นดินเหนียว ทั้งในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำท่าจีน มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว ซึ่ง สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สรุปปัจจัยการผลิตทางการเกษตรไว้ในแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ปี พ.ศ. 2560-2564 ไว้ว่าปัจจัยด้าน ที่ดินทางการเกษตร และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เป็นปัจจัยที่สำคัญ 2 ใน 7 ปัจจัยในการผลิตทางการตลาด 2) อายุ และระดับการศึกษา ซึ่งพบว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41-50 ปี มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร น้อยกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 51-60 ปี และเกษตรกรที่มีการศึกษาน้อยกว่าระดับปริญญาตรี มีระดับการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต

ทางการเกษตร น้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (Office of Agricultural Economics Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2020) และสอดคล้องกับ Spencer (1993) ที่กล่าวไว้ว่า ศักยภาพขึ้นอยู่กับ ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล 3) รายได้เฉลี่ยต่อปี เนื่องจากรายได้จะเปลี่ยนเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตรในรอบต่อไป และมูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวว่า การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรทำให้มีความรู้ มีเหตุผล มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสามารถอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ (Foundation for Social and Environmental Development, 2017) และ Chantarpenkul (2017) ที่กล่าวว่า ปัญหาความยากจนและหนี้สินครัวเรือนสูง เป็นปัญหาทางโครงสร้างจากปัจจัยทั้งด้านเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรส่งผลต่อศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีศักยภาพทางการเกษตรสูงสุดในเรื่อง พื้นที่ทางการเกษตร (ที่ดิน และแหล่งน้ำ) ส่วนศักยภาพด้านการผลิตด้านที่สูงที่สุดคือ การจัดการผลผลิต ทั้งนี้เป็นเพราะ พื้นที่ภาคกลางตอนบนตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำป่าสัก เนื้อดินเป็นดินเหนียวเก็บกักน้ำได้ดี ในฤดูฝนจึงเหมาะที่จะใช้ในการทำนามากกว่าปลูกพืชอย่างอื่น แต่เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำในบางปีจึงมีปัญหาเรื่องน้ำท่วม ส่วนมีศักยภาพในการจัดการผลผลิตอาจเนื่องมาจาก พื้นที่ภาคกลางตอนบนมีการคมนาคมขนส่งที่ดี ซึ่ง Mosher (1978) ที่ให้ความสำคัญกับการคมนาคมขนส่ง โดยกล่าวว่า ถ้าการคมนาคมไม่มีประสิทธิภาพปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตร จะไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะผลผลิตทางการเกษตร จะต้องถูกนำไปจำหน่ายแก่ผู้บริโภคที่อาศัยในพื้นที่ต่างๆ อย่างกว้างขวาง เกษตรกรในพื้นที่ภาคกลางตอนบน มีความต้องการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยให้ความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาการและการวิจัย อาจเนื่องมาจาก เกษตรกรต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมผ่านการวิจัย การพัฒนา การลงทุน การแปรรูป และการบริหารจัดการเชิงพาณิชย์ เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Constantly Changing Technology) การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีหรือกรรมวิธีใหม่ๆ ที่เหมาะสมเข้าช่วยในการดำเนินงาน ลักษณะการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาการเกษตร และ Somyana (2018) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะเกี่ยวกับการเกษตร และเคหกิจของเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร และเยาวชนเกษตรกร เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิต อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น

สรุป

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน มีปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตรอยู่ในระดับมาก โดยมีปัญหามากสุด ด้านกระบวนการทางการตลาด เสถียรภาพด้านราคาผลผลิตไม่คงที่ เนื่องมาจากนโยบายการประกันราคาข้าวและนโยบายแทรกแซงราคาข้าว ค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูก แรงงานสูง และทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอกับการเพาะปลูก ส่วนการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ การแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร การยกระดับสู่มาตรฐาน GAP การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือหุ้นส่วนทางการเกษตร การบูรณาการร่วมมือกับภาครัฐ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับระดับศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต หากเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ศักยภาพทางการเกษตรเพิ่ม ขึ้น 16.9 หน่วย

20.1 หน่วย 22.5 หน่วย 38.6 หน่วย ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบนเกษตรกรส่วนใหญ่ มีน้ำไม่เพียงพอกับการเพาะปลูกและไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มอะไรเลย ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควร ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยรวมตัวเพื่อทำเกษตรแปลงใหญ่ ทั้งในรูปแบบสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกรในการรวมแปลงนาหรือไร่ โดยมีผู้จัดการฟาร์มมืออาชีพเข้ามาบริหาร ส่งเสริมการใช้อย่างถูกต้อง การใช้อย่างให้ตรงกับดิน ส่วนเรื่องการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ควรมีการสำรวจการเข้าถึงระบบชลประทานของเกษตรกรในพื้นที่และดำเนินการให้ความช่วยเหลือทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่า 6. การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือหุ้นส่วนทางการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับระดับศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน และพบว่าเมื่อเกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้เรื่องการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือหุ้นส่วนทางการเกษตร เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน เพิ่มขึ้น 22.5 หน่วย ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมการทำเกษตรในรูปแบบของการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร โดยการรวมกลุ่มเกษตรกร และพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรจะช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สหกรณ์มีบทบาทสำคัญที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร รวบรวมและจัดซื้อผลผลิต จัดหาปัจจัยการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต และช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร รวมถึงการพัฒนาให้สหกรณ์เป็นกลไกหลักทางธุรกิจการเกษตรของเกษตรกร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เกษตรกรมีความต้องการพัฒนาศักยภาพมากที่สุดในด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ และยังพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับระดับศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน และพบว่าเมื่อเกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้เรื่องภาวะผู้นำ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ศักยภาพทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ภาคกลางตอนบน เพิ่มขึ้น 16.9 หน่วย ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ที่มีความพร้อมทั้งในแง่องค์ความรู้ด้านการผลิต การตลาด มีการนำเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีการปฏิบัติที่ดีมาใช้ผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ที่เหมาะสมในการพัฒนาการเกษตร โดยคำนึงถึงคุณภาพมาตรฐานและปริมาณความต้องการของตลาด รวมถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยจัดอบรมเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นผู้นำทางการเกษตร เช่น การอบรมให้เป็นวิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจก่อนเริ่มดำเนินการบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ขายผลผลิตได้ มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรทำการศึกษาเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและกลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ เพื่อติดตามดูศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

2.2. ควรศึกษาเพิ่มในพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ในพื้นที่ภาคกลางตอนบน เช่น ข้าวโพด อ้อย และมันสำปะหลัง

References

- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. (3rd ed.) New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Chantarpenkul, L. (2017). *Chapter 9. Agricultural Extension Problems and Solutions*. Retrieved June 5, 2021, from <https://www.shorturl.asia/xotwm>
- Department of Agricultural Extension. (2017). *20-Year Agricultural Extension Strategic Plan (2017-2036)*. Bangkok: Department of Agricultural Extension.
- Foundation for Social and Environmental Development. (2017). *A Manual for the Preparation of Indicators for Mutual Well-being in Thai Society. Project to Improve the Index of Mutual Well-being in Thai Society*. Bangkok: Office of the Commission National Economic and Social Development.
- Krejcie, R. V., & Morgan, E. W. (1970). Determining Sampling Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Matichon Online. (2021). *The Agricultural Economics Office Expects Agricultural GDP for the Whole Year to Grow 2.7%, Ready to Show the Number of Agricultural Exports in the First Half of the Year Rising to 716 Billion*. Retrieved August 27, 2021, from https://www.matichon.co.th/economy/news_2875420
- Mosher, A. T. (1978). *An Introduction to Agricultural Extension*. New York: Agricultural Development Council.
- National Statistical Office. (2019). *The Number of Households Farmers Registered Farmers Classified by Province 2014-2019*. Retrieved April 24, 2021, from <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/11.aspx>
- Office of Agricultural Economics Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2020). *Maize for Animal Feed: Planted Area Harvested Area Yields and Yields Per Rai by District, Crop Year 2019-2020*. Retrieved November 6, 2020, from <http://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/maize%20province%2062.pdf>
- Office Strategy Management Upper Central Provinces. (2018). *The General Situation of the Upper Central Province Group*. Retrieved June 6, 2021, from <https://www.osmuppercentral.go.th/content/aboutus.pdf>
- Online News Time. (2019). *Ranking the Share of GDP in the Agricultural Sector Around the World*. Retrieved August 27, 2021, from <https://bit.ly/2XWzNtL>
- Sagarik, D., & Chansukree, P. (2017). The Impact of Socio-economic, Institutional, and Climate Change Factors on Agricultural Income and Expenditure of Thai Farmers. *Journal of Public Administration*, 15(1), 57-83.
- Somyana, W. (2018). *Research and Development of Potential in the Agricultural Sector of the Community Chiang Mai Province Creatively for Competition in the ASEAN Economic Community Based on the Philosophy of Sufficiency Economy*. (Research Report). Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University.

Spencer, L. M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. India: Wiley India Pvt., Limited.

Technology Policy for Agriculture and Sustainable Agriculture Division. (2020). *Guidelines for Driving the Agricultural Technology Center and Innovation*. Retrieved June 15, 2021, from <https://www.opsmoac.go.th/amnatcharoen-manual-files-421291791811>

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

The Development of an Instructional Model to Enhance Arts Design Competency for the 11th Graders

¹พัชรพงษ์ ศิริสุวรรณ, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ และ สาวิตรี เถาว์โท

¹Pattharapong Sirisuwan, Bhumbhong Jomhongbhibhat and Savitree Thaotho

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: std.60671940105@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทัศนศิลป์ แบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า สภาพปัญหาโดยรวม มีสภาพปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) 2. ผลการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 การเรียนรู้และการทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 วิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 วิเคราะห์และวางแผนแนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือการสร้างสรรคผลงาน ขั้นที่ 5 ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลงาน ขั้นที่ 6 นำเสนอ และประเมินผลงาน 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล 3. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่ามีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน; การคิดเชิงออกแบบ; การเรียนรู้เชิงผลิตภาพ; ความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the problems and needs in enhancing arts design competency for the 11th graders; 2) to develop an instructional model to enhance arts design competency for the 11th graders; 3) to assess an instructional model to enhance arts design competency for the 11th graders. This research used a Research and Development model. The sample group studied were art teachers under the Office of Ubon Ratchathani Amnat Charoen Secondary Educational Service Area, academic year 2023, totaling 254 people. The tools used in the research were a questionnaire on conditions, problems, and guidelines for teaching and learning in visual arts subjects, A questionnaire for research the development of an instructional model to enhance arts design competency for the 11th graders, an appropriate assessment form for teaching and learning to enhance arts design competency for the 11th graders by experts The statistics used were percentage, mean, standard deviation.

The results showed that: 1) The analysis of problems and needs to enhance art design competency of the teachers in the art learning group found that overall are at a high level ($\bar{X} = 3.57$); 2) The results of the development of an instructional model to enhance arts design competency for the 11th graders consisted of 6 components, namely (1) Principles, (2) Objectives, (3) Contents, (4) Teaching and learning activities in 6 steps, including Step 1 refers to Problem Identification, Step 2 refers to Acquisition, Step 3 refers to Troubleshooting, Step 4 refers to Tactic, Step 5 refers to Rearing, Step 6 refers to Assessment, (5) Media and learning resources, (6) Measurement and evaluation; and 3) Evaluation results of an instructional model to enhance arts design competency for the 11th graders found that the mean is at the highest level ($\bar{X} = 4.65$).

Keywords: Instructional Model; Design Thinking; Productivity Based Learning; Arts Design Competency

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กล่าวถึง การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศโดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ (Ministry of Education, Office of the Permanent Secretary, 2016) ทิศทางในการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 นั้นจะต้องจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อโลกในยุคปัจจุบันที่สภาวะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการศึกษานั้นนับว่ามีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ไปในทิศทางดังกล่าว (Sheeprubsuk,

2014) นอกจากนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไปพร้อมๆ กับการพัฒนาไปสู่ประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการเน้นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมซึ่งเป็นผลผลิตที่จะช่วยผลักดันรายได้ให้กับประเทศชาติ (Productivity and innovation driven) มีความสำคัญต่อทิศทางของการพัฒนาการศึกษาของไทย โดยเฉพาะการศึกษาที่ต้องสร้างนวัตกรรม หรือคนยุคใหม่ที่มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Dechakupt, 2018)

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันนั้น ควรทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ที่เน้นการคิดค้น การประดิษฐ์ การสร้างสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เกิดทักษะ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่และสามารถบูรณาการความรู้เดิมแลความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างผลงานของตนเองได้อย่างมีความคิดสร้างสรรค์และมีวิจารณญาณ มีความรับผิดชอบต่องานที่สร้างสรรค์ขึ้น ผู้เรียนหรือนักเรียนจะต้องมีความสามารถด้านการคิด ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) การคิดผลิตภาพ (Productive thinking) และการคิดรับผิดชอบ (Responsible thinking) (Chindanurak, 2017) เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) แนวคิดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การส่งสมความรู้ของสังคม (Social wisdom) และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ (Technology and Innovation) (Termpittayapaisith, 2010) สภาพการสอนในรายวิชาทัศนศิลป์ ในปัจจุบันพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มักประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ไม่มีการส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนด้านการออกแบบทางศิลปะ ในรายวิชาทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาการออกแบบผลงานทางศิลปะ ทั้งยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนด ส่งผลให้ผลงานศิลปะของผู้เรียนส่วนใหญ่มีรูปแบบ วิธีการ เนื้อหาที่ซ้ำและ คล้ายคลึงกัน ทั้งยังมีการลอกเลียนแบบ และใช้เทคนิควิธีการเดียวในการสร้างสรรค์ผลงาน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการออกแบบทางศิลปะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) ที่เป็นการกระตุ้นความคิดหลากหลายที่เป็นต้นกำเนิดของการพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้น หรือที่เราเรียกกันว่านวัตกรรม โดยอาศัยการออกแบบวางแผนที่คำนึงถึงมนุษย์เป็นหลัก (Human-centered Design) การคิดเชิงออกแบบเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันมาโดยตรงผ่านวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง เป็นการขัดเกลาการใช้ความคิด ความรู้สึกและการออกแบบเดียวกับนักออกแบบที่พร้อมจะผสมผสานผลงานออกมาให้ตรงกับความต้องการของผู้คน โดยการเลือกใช้เทคโนโลยีและการตลาดที่เหมาะสม (Brow, 2008) และการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ (Productivity Based Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างให้ผู้เรียนมีผลผลิตของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ผลผลิตในเชิงความคิดงานวิชาการ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ การเรียนการสอนแนวนี้มุ่งเน้นให้ครูและผู้เรียน ได้พัฒนางานโครงการต่างๆ ได้เอง (Silarat, 2016) ซึ่งผู้วิจัยมีความคาดหวังว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งผลการวิจัยก็จะเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้สนใจ มีความเข้าใจและสามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปปรับใช้ตามความเหมาะสม อันจะเป็นการเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการออกแบบทางศิลปะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และมีการสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และศึกษาความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการ

1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสอนการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนตาลชุมพัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ จุดหมาย ของหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด สาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2) การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) การศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนรายวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

4) การศึกษาทักษะความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากแบบวัดความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5) นำผลการศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนการออกแบบทางศิลปะที่พบมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เกี่ยวกับการออกแบบทางศิลปะ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 254 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

- 1) แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทัศนศิลป์
- 2) แนวทางการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับทักษะการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ องค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวล เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตเนื้อหา

- 2) สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหา เพื่อเสนอกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

- 3) นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทัศนศิลป์ แบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้อง ที่มากกว่าหรือเท่ากับ .50 และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อคำถามให้มีความชัดเจน และตรงประเด็นมากขึ้น โดยผลการตรวจแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

- 4) นำแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้การออกแบบทางศิลปะ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 (D1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการ

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Design Thinking และ Productivity Based Learning เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนรู้การออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สารสำคัญของแนวคิด Design Thinking และ Productivity Based Learning มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

- 3) ออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยประยุกต์ใช้แนวคิด Design Thinking และ Productivity Based Learning ตามองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) กิจกรรมการเรียนการสอน (5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (6) การวัดและประเมินผล

4) จัดทำเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน แบบ PATTRA ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือประกอบการใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้และแผน การจัดการเรียนรู้ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาแก้ไข

5) นำร่างรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านการสอนศิลปะ จำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบความ สมเหตุสมผลและความเหมาะสม

6) ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ให้มี คุณภาพตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อีกครั้งเพื่อรับรองรูปแบบการเรียนการสอน

7) พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับข้อมูล การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ทัศนศิลป์ แบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการออกแบบทางศิลปะของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แบบประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารจากข้อมูลเอกสารต่างๆ

2) กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสารและสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอน

3) นำแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้รวมถึงความครอบคลุมของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไปปรับปรุง แก้ไขแล้วเสนอ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) จากนั้น นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับสิ่งที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้อง ที่ มากกว่าหรือเท่ากับ .50 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดในข้อคำถามให้มีความชัดเจนและตรง ประเด็น มากขึ้น โดยผลการตรวจแบบวิเคราะห์เอกสารมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเป็น ข้อคำถามที่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

5) นำแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจากเอกสารที่ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปใช้บันทึกข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 (R2) ประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบ ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 (D2) ปรับปรุงและเผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ ออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 การเรียนรู้และการทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 วิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 วิเคราะห์และวางแผนแนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือการสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นที่ 5 ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลงาน ขั้นที่ 6 นำเสนอ และประเมินผลงาน 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: PATTRA Model: An Instructional Model to Enhance Arts Design Competency for the 11th Graders

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พัฒนาขึ้นตามแนวคิด การคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) และการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ (Productivity Based Learning) โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ R1, D1, R2, D2 ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบดังนี้

1) หลักการ

2) วัตถุประสงค์

3) เนื้อหา

4) กิจกรรมการเรียนรู้การสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 Problem Identification การกำหนดปัญหา และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

ขั้นที่ 2 Acquisition การเรียนรู้และการทำความเข้าใจกับปัญหา

ขั้นที่ 3 Troubleshooting วิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 Tactic วิเคราะห์และวางแผนแนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นที่ 5 Rearing ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลงาน

ขั้นที่ 6 Assessment นำเสนอ และประเมินผลงาน

5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

6) การวัดและประเมินผล

ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับครูในการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า สภาพปัญหาโดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) ทั้งนี้เพราะ ครูผู้สอนในรายวิชาทัศนศิลป์ ระดับมัธยมศึกษา เห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ เนื่องจากเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียน และนอกจากนี้การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับครูที่สอนในรายวิชาทัศนศิลป์นั้น จัดเป็นเครื่องมือใหม่ที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ศึกษาความรู้ และฝึกทักษะในการใช้และผลิตสื่อเทคโนโลยีให้ได้ก่อนที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ Janhom (2021) ที่ว่า การจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมยังไม่เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี มีสัดส่วนที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาน้อยที่สุด และยังขาดการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นแก่ผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากการขาดทักษะความรู้ที่เพียงพอในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบของครูศิลปะ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Khlaisri (2017) พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยังพบปัญหาหลายประการ ซึ่งจะเห็นได้ว่า นอกจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จะมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแล้ว จะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ สามารถศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ปัญหา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนรู้การสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1

การกำหนดปัญหา และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 การเรียนรู้และการทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 วิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 วิเคราะห์และวางแผนแนวความคิดการออกแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือการสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นที่ 5 ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลงาน ขั้นที่ 6 นำเสนอ และประเมินผลงาน 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้ เพราะ รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน และทางด้านเนื้อหา ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนนั้น สิ่งที่สำคัญ คือ การนำแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มีความชัดเจนเหมาะสม สำหรับการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิด ของ Joyce, and Weil (1996) ที่ว่า หลักการที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ รูปแบบการเรียนการสอนควรมี ทฤษฎีรองรับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanopajai (2023) ที่ได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะในการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ของครูปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบมี 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ การวัดผลประเมินผลรูปแบบ นำมาสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการเสริมสร้างทักษะในการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ของครูปฐมวัยที่มี 6 กิจกรรม ที่เกิดจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ของครูปฐมวัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยได้มีการวางรูปแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน และได้มีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยมีค่าความสอดคล้องในระดับมากที่สุด จึงทำให้รูปแบบการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Khammanee (2014) ที่ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนนั้น เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด สิ่งสำคัญ คือ จะต้องมีการจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Polla (2017) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการสร้างสรรค์ชิ้นงานแอปพลิเคชัน รายวิชาการพัฒนาเว็บเพจด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรายวิชาการพัฒนาเว็บเพจด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการศึกษากรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สรุป

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 Problem Identification การกำหนดปัญหา และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 Acquisition การเรียนรู้และการทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 Troubleshooting วิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 Tactic วิเคราะห์และวางแผนแนวความคิดการออกแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือการสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นที่ 5 Rearing

ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลงาน ขั้นที่ 6 Assessment นำเสนอ และประเมินผลงาน 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ควรนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ ในรายวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แต่หากมหาวิทยาลัยต้องการนำไปใช้ ควรมีการศึกษารายละเอียดและความเหมาะสมกับผู้เรียนก่อนนำไปใช้อีกครั้ง

1.2 ครูผู้สอนควรศึกษาแนวคิดทฤษฎีในกลุ่มนี้ เพื่อนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบทางศิลปะ กับกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นหรือสถาบันการศึกษาอื่นเพิ่มเติม เช่น การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

References

- Brown, T. (2008). Design Thinking. *Harvard Business Review*, 86, 84-92.
- Chindanurak, T. (2017). Teachers and Students in Thailand Education 4.0. *Electronic Journal of Open and Distance Innovation Learning*, 7(2), 14-29.
- Dechakup, P., & Yindeesuk, P. (2018). *Integrated Active Learning with PLC for Development*. (1st ed). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Janhom, P. (2021). The Study in Art Education Learning Management to Develop the 21st Century Learners Skills. *Journal of Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University*, 8(2), 253-266.
- Joyce, B., & Weil, M. (1996). *Model of Teaching*. (5th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Khammanee, T. (2014). *Pedagogical Science: Knowledge for Effective Learning Process Management*. (18th ed). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khlaissri, P. (2017). *Development of the Instructional Model Using Blended Learning and Metacognition for Faculty of Education Students in Rajabhat University in the Northeastern*. (Doctoral Dissertation). Dhurakij Pundit University. Bangkok.
- Ministry of Education, Office of the Permanent Secretary. (2016). *Education Development Plan of the Ministry of Education No.12. [A.D. 2017-2021]*. (1st ed.). Bangkok: Office of the Permanent Secretary.
- Polla, P. (2017). *The Model for Learning Management by Application Creation in the Course 'Webpage Development with a Computer Program'*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham Rajabhat University. Mahasarakham.

- Sheeprubasuk, K. (2014). Electronic Library (e-Library), a New Form of Learning in the 21st Century. *Journal of Educational Research: Office of the Education Council*, 1(1), 5.
- Silarat, P. (2016). *Thai Education 4.0: Creative and Productive Education Philosophy*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Termpittayapaisit, A. (2010). *Thailand's Creative Economy*. Shifting the Country's Paradigm towards the Creative Economy. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- Thanopajai, S. (2023). *The Model for Enhancing Competency of Teacher to Encourage Science Process Skills of Early Childhood*. (Doctoral Dissertation). Ubonratchathani Rajabhat University. Ubonratchathani.

กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*
The Area-Based Education Management Strategies for Enhancing
Educational Quality in Small-Sized Schools under Mukdahan Primary
Education Service Area Office

¹บุญรอด ริมทอง และ ²สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

¹Boonrod Rimthong and ²Sutum Tummatasananon

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
Graduate School of Management, Sripatum University, Khon Kaen Campus, Thailand.

²Corresponding Author's Email: Sutum011728@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 165 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2) สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้กลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 7 คน โดยสมัครใจ 4) ประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความเหมาะสมองค์ประกอบ 2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบสอบถามความเหมาะสม 5) แบบทดสอบ 6) แบบสอบถามพฤติกรรม 7) แบบสอบถามประสิทธิภาพ และ 8) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ด้านการกระจายอำนาจ 2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 43 แนวปฏิบัติ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และ 4) ประสิทธิภาพด้านเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The following objectives were included in the research article: 1) to investigate the components, existing and desirable conditions, and needs. The sample group consisted of 165 school administrators and academic head teachers who were chosen using stratified random sampling; 2) to create and examine the strategies. The key informants were 9 experts selected through purposive sampling; 3) to test the strategies. The target group consisted of 7 small-sized school administrators or teachers who volunteered to participate; and 4) to evaluate the efficiency of the strategies. Key informants included 7 small-sized school administrators or teachers selected through purposive sampling. The instruments used for the study included: 1) a component propriety questionnaire; 2) a current and desirable conditions questionnaire; 3) an interview form; 4) a propriety questionnaire; 5) a test form; 6) a behavioral questionnaire; 7) an efficiency questionnaire; and 8) a satisfaction survey. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and priority needs index (PNI).

The results of the study revealed as follows: 1) The area-based educational management strategies for enhancing educational quality in small-sized schools includes of five components and 26 indicators with the highest level of propriety. The current conditions are moderate, while the desirable conditions are at the highest level. Decentralization is at the top of the priority list of the needs index; 2) The strategies comprise a vision, a mission, and objectives. The strategies include 5 major strategies, 10 minor strategies, and 43 practices for implementation and control. The propriety evaluation result is at the highest level; 3) The posttest of developmental participation is higher than the pretest, as is the level of behavior; and 4) The feasibility and utility of the strategies are at the highest level, as is the level of satisfaction.

Keywords: Strategies; Area-based Educational Management; Small-sized Schools

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นการบริการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ “การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการโรงเรียน” (Boonchitradul, 2008) มีความสำคัญคือ เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา สร้างขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น เป็นการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อจัดการศึกษาทางด้านบุคลากร การเงินและวิชาการ สร้างภาวะผู้นำให้กับบุคลากรในโรงเรียน เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนเพิ่มขึ้น โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนมากขึ้น การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เนื่องจากการบริหารในรูปแบบคณะบุคคล (Myers, 1997) ประกอบด้วย 1) การกระจายอำนาจ 2) การมีส่วนร่วม 3) การมีเป้าหมายร่วมกัน 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม และ 5) การพัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ (Runcharoen, 2011;

Mohrman, and Wohlsetter, 1994; Cheng, 1996) ซึ่งการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการพัฒนาให้มีความเป็นเลิศตามศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลสู่ความเป็นเลิศต่อไปเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุขโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Department of Local Administration, 2008)

ภาพปัจจุบันของระบบการศึกษาของประเทศไทยยังมีปัญหาค้างค้ำตั้งแต่ปัญหาความแตกต่างของคุณภาพสถานศึกษาแต่ละแห่งส่งผลต่อคุณภาพของคนไทยในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน รวมทั้งปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับมีความแตกต่างกันทำให้เกิดจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ การบริหารจัดการยังขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา (Government Gazette, 2018)สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30,922 แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) จำนวน 15,506 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากกว่า 9,000 แห่ง ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยปัญหาส่วนใหญ่มาจากการได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อยแม้จะได้รับเงินเพิ่มเติมจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วก็ยังคงไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบปัญหาโรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการแก้ไข เนื่องจากครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญมากในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา สมศ. ชี้ชัดขาดแคลน 9 พัน โรงเรียนตกประเมิน และเสนอให้ควบโรงเรียนขนาดเล็กใช้ทรัพยากรร่วมกัน จากการศึกษาปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญอย่างน้อย 3 ประการส่งผลทำให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาล โดยคิดเป็นรายหัวนักเรียนซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ และปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน (Office of the Basic Education Commission (OBEC), 2019) ดังที่ Lujan-Acosta, and Moreira (2011) ได้วิจัยศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนรัฐโคโลราโด: ผลกระทบจากการตัดสินใจดำเนินการสร้างความสำเร็จของนักเรียนที่มีฐานะยากจนและชนกลุ่มน้อย ผลการศึกษาพบว่า จากการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวกับผู้บริหาร การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนแถวๆ Pikes Peak ยังคงอยู่และได้รับการยอมรับอย่างดี ผู้บริหารมุ่งมั่นในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและยังคงที่จะกระตือรือร้นเกี่ยวกับการปกครองแบบสนับสนุนการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานผู้บริหารทั้งหมดยังเห็นด้วยที่การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสามารถปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีโรงเรียนในสังกัด 245 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 145 โรงเรียน สภาพปัญหาของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก คือการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษานั้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ

โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ บางคนต้องไปทำงานนอกเขตพื้นที่ทำให้นักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง ทำให้ไม่สามารถติดตามเด็กเข้าเรียนได้ อีกทั้งยังมีปัญหาหาเสต็ดในหมู่เด็กวัยเรียนเพิ่มขึ้น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้นักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลลดลง มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนเพิ่มขึ้นงบประมาณที่ได้รับลดลงตามจำนวนนักเรียน ปัญหาครูไม่ครบชั้น ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับผู้ปกครองที่ไม่เข้าใจเหตุผล (Mukdahan Primary Educational Service Area Office, 2022)

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างของคุณภาพสถานศึกษาแต่ละแห่งส่งผลต่อคุณภาพของคนไทยในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน รวมทั้งปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับมีความแตกต่างกันทำให้การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ขาดความคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา และโรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จึงต้องการแก้ปัญหาและการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาชุมพร ให้มีกลยุทธ์ที่วิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการวิจัย 4 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก (Runcharoen, 2011; Mohrman, and Wohlstetter, 1994; Cheng, 1996)

1.2 ตรวจสอบยืนยันและประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติเป็นนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน 26 ข้อ ตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันด้วยวิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2.1 นำผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วนำไปตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงของข้อคำถาม

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 145 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 145 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 145 คน รวมจำนวน 290 คน (Mukdahan Primary Educational Service Area Office, 2022)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 82 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 83 คน รวมจำนวน 165 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random sampling) (Srisaard, 2017)

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน 26 ข้อ ตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันด้วยวิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.90 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.92

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3.1 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ความต้องการความจำเป็น (Need Assessment) ในระยะที่ 2 กำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนที่จะนำมาเป็นกรณีศึกษาโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยติดต่อส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม ด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 3 โรงเรียน

3.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็น และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จากนั้นนำมากำหนดโดยใช้วิธีการ SWOT ได้กลยุทธ์ฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบยืนยันและประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00 และ 2) แบบสอบถามความเหมาะสม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 59 ข้อคำถามตามองค์ประกอบและวิธีปฏิบัติของกลยุทธ์ฯ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 3 การทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเข้าร่วมพัฒนาตามกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ด้วยวิธีตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 จำนวน 90 ชั่วโมง 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 10 2) การศึกษาดูงาน จำนวน 6 ชั่วโมง 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 ชั่วโมง ข้อ 2 รวมกับข้อ 3 คิดเป็นร้อยละ 20 4) การบูรณาการกับการปฏิบัติงาน จำนวน 63 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 70 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมและนิเทศติดตามประเมินผล

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 1 โรงเรียน จำนวน 7 คน โดยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของทดสอบ เท่ากับ 0.90 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.50-0.82 ความยาก (p) เท่ากับ 0.26-0.68 2) แบบสอบถามระดับระดับพฤติกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

หลังจากการพัฒนาด้วยวิธีตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 จำนวน 90 ชั่วโมง 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 10 2) การศึกษาดูงาน จำนวน 6 ชั่วโมง 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 ชั่วโมง ข้อ 2 รวมกับข้อ 3 คิดเป็นร้อยละ 20 4) การบูรณาการกับการปฏิบัติงาน จำนวน 63 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 70 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมสะท้อนผลประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ได้รับการพัฒนาตามกลยุทธ์ฯ จำนวน 1 โรงเรียน จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถามประสิทธิภาพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 19 ข้อ ตามกลยุทธ์หลักที่ 3 ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ด้านการกระจายอำนาจ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการ การศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวม

การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI (I-D) D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการกระจายอำนาจ	3.44	0.51	ปานกลาง	4.60	0.52	มากที่สุด	0.337	1
2. ด้านการมีส่วนร่วม	3.47	0.53	ปานกลาง	4.56	0.51	มากที่สุด	0.313	3
3. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน	3.45	0.52	ปานกลาง	4.58	0.52	มากที่สุด	0.326	2
4. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	3.50	0.51	ปานกลาง	4.54	0.52	มากที่สุด	0.297	5
5. ด้านการพัฒนาสารสนเทศแหล่ง เรียนรู้ในพื้นที่	3.48	0.51	ปานกลาง	4.55	0.52	มากที่สุด	0.308	4
โดยรวม	3.47	0.52	ปานกลาง	4.57	0.52	มากที่สุด	0.317	

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 43 แนวปฏิบัติ ดังนี้ กลยุทธ์หลักที่ 1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์รองที่ 1.1 การกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 1.2 การมีวิสัยทัศน์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน กลยุทธ์หลักที่ 2 การมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน กลยุทธ์รองที่ 2.1 การกำหนดเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 2.2 เสริมสร้างเป้าหมายสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์รองที่ 3.1 การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ กลยุทธ์รองที่ 3.2 พัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์หลักที่ 4 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ กลยุทธ์รองที่ 4.1 กระบวนการพัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 4.2 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ กลยุทธ์หลักที่ 5 เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม กลยุทธ์รองที่ 5.1 รับผิดชอบต่อสังคมจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์รองที่ 5.2 พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสร้างสรรค์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.51)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา และระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวัดความรู้ความเข้าใจก่อน-หลังการพัฒนา

คนที่ (7)	ก่อนพัฒนา (20)	ร้อยละ	หลังพัฒนา (20)	ร้อยละ
1	8	40.00	19	95.00
2	9	45.00	18	90.00
3	9	45.00	18	90.00
4	7	35.00	17	85.00
5	10	50.00	19	95.00
6	8	40.00	19	95.00
7	8	40.00	17	85.00
$\bar{X}$	8.43	42.14	18.14	90.71
S.D.	0.98	4.88	0.90	4.50

จากตารางที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ มีคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา เฉลี่ย 8.43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 42.14 และมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา เฉลี่ย 18.14 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.71

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพด้านเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.49) ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.44) และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

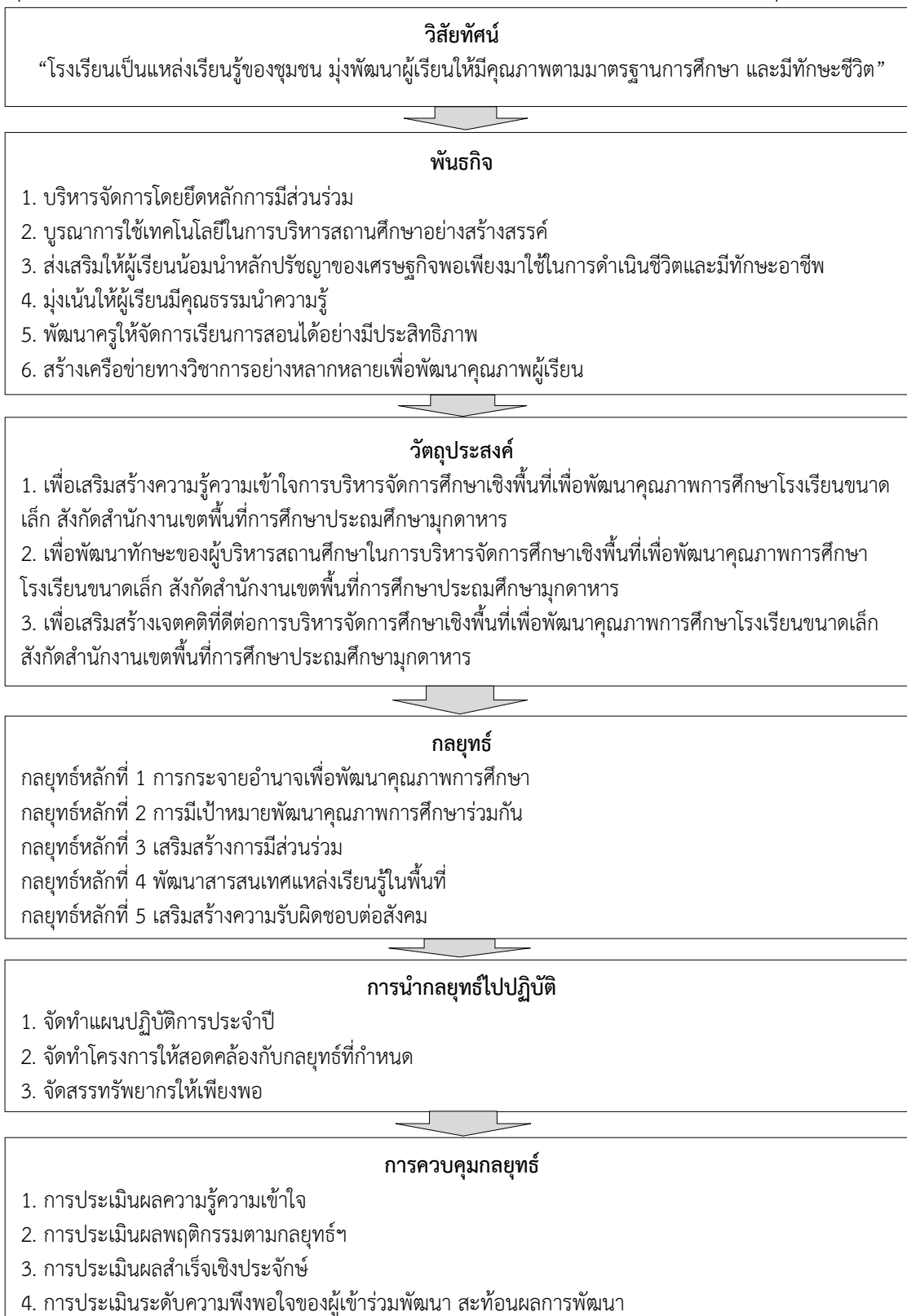
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. กระบวนการการพัฒนา	4.66	0.49	มากที่สุด
2. แนวทางปฏิบัติตามกลยุทธ์	4.79	0.44	มากที่สุด
3. คุณภาพการพัฒนา	4.71	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	4.72	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.47)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากวิจัยเป็นโมเดลกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดังนี้

Picture 1: The New Body of Knowledge

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักที่ 1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 2 การมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ร่วมกัน กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์หลักที่ 4 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ กลยุทธ์หลักที่ 5 เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 5) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 6) การควบคุมกลยุทธ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์ องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก นำองค์ประกอบที่ได้มาศึกษาความหมายเพื่อกำหนดนิยามศัพท์ และนำมาศึกษาสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ นำเข้าสู่ กระบวนการตรวจสอบยืนยันด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสร้างข้อคำถามเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ดังที่ Runcharoen (2011) ได้เสนอองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักการ กระจายอำนาจ 2) การบริหารตนเอง 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก มีพื้นที่แหล่งเรียนรู้ 5) การพัฒนาทั้งระบบ และ 6) ความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yamwong (2017) พบว่า 1) กรอบแนวการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย การพัฒนาส่วนบุคคล การเข้าใจ ความคิดรวบยอด การพัฒนาทักษะ และการให้ข้อติชม และภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วยความรู้ โลกาภิวัตน์ ลักษณะสำคัญ ทักษะคิดและการปรับแนวคิด ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะระบบ สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการดำเนินการบริหารจัดการ โดยยึดพื้นที่หรือบริบทของชุมชนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษา แต่ด้วยสภาพบริบทโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนในชุมชนที่ค่อนข้างห่างไกล จากความเจริญ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนหรือสังคมค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการระดมทรัพยากรในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thummatasananon (2017) พบว่า สภาพปัจจุบันของ การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง สภาพ ที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ ดำเนินการศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ นำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ ได้องค์ประกอบที่เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม แต่จากการ เก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันยังอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีความต้องการในการบริหารจัดการการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาไปสู่ความมีคุณภาพ ดังที่ Boonchitradul (2008) ได้เสนอว่า การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นการบริการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ

มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Poomsida (2016) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการกระจายอำนาจ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ด้านการกระจายอำนาจ มีความต้องการจำเป็นสูงสุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanjiw (2019) พบว่า ความต้องการจำเป็นในภาพรวมด้านการระดมทรัพยากร มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 43 แนวปฏิบัติ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในการสร้างกลยุทธ์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนำมาสร้างกลยุทธ์แล้วนำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสมมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมตามสภาพบริบทและตามขั้นตอนของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังที่ Kecharanan (2006) ได้เสนอการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดทิศทางขององค์กร 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Haseesuk, and Preecha (2022) พบว่า ผลการกำหนดกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การทดลองกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาผลการประเมินระดับพฤติกรรมการพัฒนาตามกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จริง มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จนนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสู่ความสำเร็จ ดังที่ Saritwanich (2010) ได้เสนอว่า ความสำเร็จในการบริหารโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ส่วนใหญ่จะเห็นได้จากการกำหนดกลยุทธ์ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาหรือองค์กรต่างๆ การนำกลยุทธ์มาใช้บริหารจัดการจะช่วยให้ตระหนักถึงความสามารถจากการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบมาจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ผู้ปฏิบัติงานได้มีการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเห็นโอกาสใหม่ๆ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น เมื่อมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการบริหารทำให้พัฒนาความคิด และ การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seepai (2021) ได้พบว่า ระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถนำองค์ความรู้ไปเสริมสร้างทักษะในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มุกดาหาร ด้านเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลยุทธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบยืนยันจากเชี่ยวชาญในการสนทนาอิงผู้เชี่ยวชาญและนำมาใช้ในสถานการณ์จริง โดยผู้ใช้เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่หรือบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaochai (2018) พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanjiw (2019) พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมีการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเมื่อนำมาทดลองใช้ทำให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมจนเกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanapatyothin (2021) พบว่า ผลการประเมินระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบของการบริหารโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน

สรุป

จากการดำเนินการวิจัย การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ด้านการกระจายอำนาจ กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักที่ 1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 2 การมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์หลักที่ 4 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ กลยุทธ์หลักที่ 5 เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ประสิทธิภาพด้านเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ฯ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การกระจายอำนาจ เป็นกระบวนการเริ่มแรกที่สำคัญช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้บรรลุผลสำเร็จได้ ผู้บริหารในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำนโยบายการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มาปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องให้เห็นเป็นรูปธรรมมีการมอบหมายงานและนิเทศติดตามการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้พบองค์ความรู้ที่สำคัญคือ กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถนำองค์ความรู้และนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ความสำคัญกับการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็กโดยอาศัยชุมชนหรือพื้นที่เป็นฐานในการบริหารให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง สำหรับประเด็นการวิจัยต่อไปควรทำวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการกระจายอำนาจ เพราะมีความต้องการจำเป็น อยู่ในอันดับ 1 ด้วยการวิจัยและพัฒนา เช่น การพัฒนาระบบการบริหาร หรือการพัฒนากลยุทธ์

References

- Boonchitradul, N. (2008). *Stepping into Educational Administrators*. Bangkok: Baphit Printing.
- Chaochai, S. (2018). *Strategies for Provincial Scout Club Management*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Cheng, Y. Ch. (1996). *School Effectiveness and School-based Management: A Mechanism for Development*. Washington: The Flamer Press.
- Department of Local Administration. (2008). *Manual for the Preparation of Local Development Plans*. Bangkok: Local Development Plan Section Department of Local Administration.
- Government Gazette. (2018). *National Strategy 2018-2037*. Retrieved Mar 20, 2022, from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- Haseesuk, S., & Preecha, R. (2022). Strategies for the Management of Boy Scout Activities in Educational Institutions under the Buriram Primary Educational Service Area Office 4. *MBU Roi Et Journal of Global Education Review*, 2(3), 59-71.
- Kecharanan, N. (2006). *Strategies for Organizational Change and Development*. Bangkok: Expernet.
- Mohrman, S. A., & P. Wohlstetter. (1994). *School-based Management: Organizing for High Performance*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mukdahan Primary Educational Service Area Office. (2022). *Government Action Plan for the Fiscal Year 2022*. Mukdahan: Mukdahan Primary Educational Service Area Office.
- Myers, M. D. (1997). Qualitative Research in Information Systems. *MIS Quarterly*, 21, 241-242.
- Office of the Basic Education Commission (OBEC). (2019). *Annual Performance Report 2019 of the Office of the Basic Education Commission*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Poomsida, T. (2016). *Strategies for Small School Administration to Enhance Educational Quality*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.

- Runcharoen, T. (2011). *Professionalism in Management and Administration of Education*. Bangkok: Millet.
- Saritwanich, S. (2010). *Strategic Management: Concepts and Theories*. Bangkok: Thammasat University.
- Seepai, S. (2021). *The Development of School Administrative Strategies towards Excellence in Sub-district Schools under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Srisaard, B. (2017). *Preliminary Research*. (10th ed.). Bangkok: Suwiriyasan.
- Thanapatyothin, K. (2021). *The Development of School-based Administrative Strategies for Local Development for Educational Institutions under Local Government Organizations*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Thummatasananon, S. (2017). Academic Administration Strategies for Educational Quality Development of Small Basic Educational Institutions. *Journal of Education Research Faculty Srinakharinwirot University*, 11(2), 193-203.
- Wanjiw, L. (2019). *Strategies for Promotion of Educational Quality Development in Small Schools of the Office of Primary Educational Service Area*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Yamwong, J. (2017). *Leadership Development Strategies of Secondary School Administrators Based on the Globalization Leadership Development Concept*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.

การพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ด้วยนวัตกรรม
ชุมชนวิถีพุทธ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง*

The Area-Based Development of Phra Budit Asa and Phra Dhammajarik
Based on Buddhist Local Innovation for Solve Poverty Problems of
the Highland People

¹สมบุญ ตาสนธิ, พระครูพิลาธธรรมการ (ณัฐพล ประชุมหะ),
พระมหาธณัชพงษ์ สุพรหมปณฺโณ (คิดอ่าน), อานาจ ขั้ววิชัย และ บั้วสวรรค์ จันทรพันดาว

¹Somboon Tasonthi, Phrakhru Piladdhammakorn (Natthaphon Prachunha),
Phramaha Thanatchapong Subrahmapanno (Kidarn), Umnat Kudvichai
and Buaswan Junpundao

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sdtasonthi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง ใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ในพื้นที่ 3 ชุมชน คือ (1) บ้านดอกแดง (2) บ้านห้วยบง (3) บ้านจันทร์ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 21 ราย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) พระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก 3 ราย (2) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ราย (3) ชาวบ้าน 12 ราย (4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ 3 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำการประเมินผลกิจกรรมทั้งก่อน-หลัง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวัดระดับได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) กับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทำการแปลผลและสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ ประกอบด้วย การส่งเสริมการศึกษา การเผยแผ่ธรรมะ และการพัฒนาสาธารณูปโภค มีกระบวนการ 5 ประการ (1) การพึ่งพาตนเอง (2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (3) การสร้างวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (4) การมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน (5) การสร้างวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า 2) การสร้างนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ (ศึกษา) เพื่อพัฒนาให้มีความเพียรในการประกอบสัมมาอาชีวะ คณะผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ (โลโก้) “ขายดีของดอย” 1 แบบ และผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้าต้นแบบ จำนวน 3 ชิ้น คือ (1) ข้าวดอกแดง (2) กาแฟห้วยบง (3) ผ้าทอวัดจันทร์ เพื่อส่งเสริมช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง

คำสำคัญ: การพัฒนาเชิงพื้นที่; นวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ; พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก; ความยากจน; ราษฎรบนพื้นที่สูง

Abstract

The research article consisted of two objectives: 1) to develop the area-based development model based on Buddhist local innovations to solve poverty problems of the highland people; and 2) to develop Buddhist local innovations for Phra Bundit Asa and Phra Dhammajarik to solve poverty problems of the highland people. The study employed mixed-methods research, including qualitative and quantitative methods, in three communities: 1) Ban Dok Daeng; 2) Ban Huai Bong; and 3) Ban Chan. The sample group consisted of 21 persons, divided into 4 groups: 1) three Phra Bundit Asa/ Phra Dhammajarik; 2) three community leaders/ local scholars; 3) twelve villagers; and 4) three experts on Buddhist local innovations. The data were collected through in-depth interviews, participatory action research activities, pre-and post-evaluation. The obtained data were analyzed using mean and standard deviation (S.D.). The data were interpreted and summarized.

The results of the study revealed as follows: 1) The development of the area-based development model based on Buddhist local innovations includes the promotion of education, the propagation of the Dhamma and the development of public facilities. There are five processes, namely (1) self-reliance, (2) conservation of natural resources, (3) development of the temple as a learning center, (4) cooperation among villages, temples and schools, and (5) cultural commodification; 2) The development of Buddhist local innovations involves the involvement of monks in promoting the temple as a learning center (sikkhā) in order to develop people's efforts to make a right livelihood. In this regards, the research team has been involved in the development of a product level (logo) “Kai-dee Kong-doi” and three community products as prototype products, namely (1) Khaodoi Dokdang, (2) Huaybong coffee, (3) Watchan fabric, to promote channels for the sale of community products of the highland people.

Keywords: Area-based Development; Buddhist Local Innovation; Phra Bundit Asa and Phra Dhammajarik; Poverty; Highland People

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางภูมิภาค วัฒนธรรม ยังมีกลุ่มชาวชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาแต่เดิม แต่ยังขาดการพัฒนาและการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านต้นทุนทางชุมชน สามารถพัฒนาและยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เช่น พื้นที่บนดอยาวัว อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย หรือบ้านปางไฮ อำเภอดอยสะเก็ด และบ้านม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น จากการรวบรวมและสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติต่างๆ มีสภาพปัญหา 11 ประเด็น

ดังนี้ (1) การถือครองที่ดินอย่างถูกต้องและการเข้าถึงทรัพยากร (2) สิทธิในการได้รับสัญชาติเพื่อให้เข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐต่างๆ อย่างเท่าเทียม (3) ความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (4) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาให้เยาวชนเรียนในระดับที่สูงขึ้น (5) ความเป็นธรรมในการบริการสาธารณสุขตลอดจนการอนุรักษ์การแพทย์พื้นบ้านและสมุนไพร (6) การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวิถีวัฒนธรรม (7) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (8) การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตควบคู่กับการยกระดับรายได้และความกินดีอยู่ดี (9) การส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มเพื่อการศึกษาและการประกอบอาชีพ (10) การส่งเสริมให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพลเมืองไทยกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (11) การเตรียมพร้อมรับมือกับภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติ และปัญหาสิ่งแวดล้อม (Thailand Science Research and Innovation, 2021)

คณะผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงยังขาดการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ และการพัฒนาเชิงพื้นที่นั้นควรที่จะพัฒนาโดยการนำหลักแห่งพระพุทธศาสนาไปช่วยส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพและจิตภาพ จึงทำการศึกษาและวิจัยเรื่อง **“การพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง”** โดยได้ทำการศึกษาพื้นที่อาศรมซึ่งน่าจะเป็นพื้นที่ต้นแบบได้ จำนวน 3 แห่ง คือ (1) อาศรมพระบัณฑิตอาสากันตองแดง ตำบลบ่อสลิ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจุดเด่นในการปลูกข้าวกล้องดอวยสายพันธ์ดั้งเดิมของชุมชน (2) อาศรมพระบัณฑิตอาสากันตองแดง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดเด่นคือรสชาติของกาแฟป่า(หลวงวัด)ซึ่งเติบโตตามธรรมชาติที่สมบูรณ์(เทวดาเลี้ยง) (3) อาศรมพระธรรมจาริกวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจุดเด่นในเรื่องงานหัตถกรรม เช่น ผ้าทอมือที่เรียกว่าย้อมวัดแวน(วัดจันทร์) ทั้งนี้อัตลักษณ์ของสินค้าชุมชนบนพื้นที่สูงจะหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูงจากการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยอาศัยการพัฒนาด้วยนวัตกรรมวิถีพุทธให้อยู่ดีมีสุขด้วยหลักแห่งไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติ (2561-2580) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามแผนที่ 13 ว่า “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่สร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2022)

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูง ที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เพื่อวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น สร้างความสามารถในการแข่งขันโดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกร และการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นและวิสาหกิจชุมชน จำเป็นที่จะให้ประชาชนเข้ามาสู่กระบวนการพัฒนาโดยเน้นกลวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจน ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของสังคม เพื่อจะนำไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นและการเสริมสร้างพลังของประชาชน (Sirasunthorn, 2013)

ชุมชนรากฐานจึงมีความสำคัญมากเพราะชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ถ้าไม่ส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างความรู้ของชุมชน เพื่อการนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการสร้างความสุขของชุมชน การพัฒนาประเทศในภาพรวมจะประสบความสำเร็จได้อย่างไร (Phramaha Suthit Apakro, 2005) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับ ศาสตร์สมัยใหม่ และสร้าง

พุทธนวัตกรรมการเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม แผนพัฒนามหาวิทยาลัยฉบับนี้ ยังได้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) (Phra Metheedhammachan, 2022) สถาบันสงฆ์ไทยพระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง และไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ การที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้งเข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบัน และมีความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมาก (Wasee, 2013)

องค์กรพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างทางสังคม พระสงฆ์ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงมี 2 กลุ่ม คือ (1) พระบัณฑิตอาสา (2) พระธรรมจาริก มีหน้าที่ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ของราษฎรบนพื้นที่สูง พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะด้านจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นหลักชัยในการสร้างภาพลักษณ์ และสร้างชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (cultural commodification) ได้อย่างมีคุณค่า และเมื่อได้ผ่านกระบวนการวิจัยแล้ว จะเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมสืบสาน รักษา และต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน สามารถยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงเกษตรนิเวศได้ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการพัฒนาสังคมในมิติต่างๆ (Phra Sutheeratanabandit, 2021) ซึ่งเป็นการลงทุนน้อยแต่ได้กำไรทางสุขภาวะทั้งทางกายและใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในพื้นที่อาสาสมัครจำนวน 3 แห่ง คือ (1) อาศรมพระบัณฑิตอาสา บ้านดอกแดง ตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจุดเด่นในการปลูกข้าวกลั่นดอยสายพันธุ์ดั้งเดิมของชุมชน (2) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านห้วยบง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดเด่นคือรสชาติของกาแฟป่า (หลังวัด) ซึ่งเติบโตตามธรรมชาติที่สมบูรณ์(เทวดาเลี้ยง) (3) อาศรมพระธรรมจาริกวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง นวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ การแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง เพื่อวิเคราะห์ SWOT ร่วมกับชุมชน เช่น ความต้องการในการพัฒนาสินค้าชุมชนจากวัตถุดิบในชุมชนและต้นทุนทางภูมิสังคม บทบาทของพระธรรมจาริกและพระบัณฑิตอาสา และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือ โดยเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบประเมินก่อนและหลัง ตรวจสอบคุณภาพคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพในด้านของความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC)

โดยจริยธรรมในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบจริยธรรมวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว.477/2565

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาบริบทชุมชนเชิงพื้นที่และดำเนินการเก็บข้อมูลตามระยะการวิจัย ดังนี้

ระยะวิจัยที่ 1) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง มีผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ดังนี้ **กลุ่มที่ 1** พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกที่ จำนวน 3 แห่งๆ ละ 1 ราย รวมจำนวน 3 ราย **กลุ่มที่ 2** ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 แห่งๆ ละ 1 ราย รวมจำนวน 3 ราย **กลุ่มที่ 3** ชาวบ้านซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย ที่มีความสนใจในการพัฒนาที่จะพัฒนาตนเองและเศรษฐกิจชุมชน การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงได้มีการประสานผู้นำชุมชนในการคัดเลือก จำนวน 3 แห่งๆ ละ 4 ราย รวมจำนวน 12 ราย ซึ่งมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 50,000 บาท **กลุ่มที่ 4** เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธอาจารย์มีผลงานเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาชุมชน จำนวน 3 รูป

ระยะวิจัยที่ 2) การสร้างกิจกรรมการแบบมีส่วนร่วม มีผู้ร่วมกิจกรรม 3 กลุ่ม ดังนี้ **กลุ่มที่ 1** พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก จำนวน 3 ราย **กลุ่มที่ 2** ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 ราย **กลุ่มที่ 3** ชาวบ้าน รวมจำนวน 12 ราย ซึ่งมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 50,000 บาทโดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 รายในพื้นที่วิจัยทั้ง 3 แห่ง ทำการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ในกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การให้องค์ความรู้ “การพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ”

กิจกรรมที่ 2 การให้องค์ความรู้ “การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ”

กิจกรรมที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบ ด้วยการประกวดออกแบบโลโก้ หรือสลากผลิตภัณฑ์ เป็นกิจกรรมที่ต่อยอดจากกิจกรรมที่ 2 โดยนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์ ได้ร่วมทำการออกแบบโลโก้ ภายใต้สัญลักษณ์ “ชายดีของดอย” ออกมา 6 แบบ ทำการคัดเลือกแบบโดยตัวแทนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมในระบบ ZOOM จำนวน 10 รายจาก 22 ราย จนได้ออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงของทั้ง 3 แห่ง จำนวน 1 แบบ

ต่อมาได้นำแบบโลโก้ไปพัฒนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จากอาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ โดยคณะวิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 รายจาก 3 ชุมชน จนได้ตัวอย่าง จำนวน 3 ชิ้น

ระยะวิจัยที่ 3) การประเมินผลกิจกรรมทั้งก่อน-หลัง ด้วยแบบวัดระดับหรือเรียงลำดับ (Ordinal Scales) โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 ระดับเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการวัดค่าการพิจารณาความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม (Index of item Objective Congruence: IOC) มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อประเมินผลกิจกรรมดังนี้

1. การให้องค์ความรู้ “การพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ”

2. การให้องค์ความรู้ “การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ” ผ่านระบบ

ZOOM

ขั้นตอนที่ 4) การวิเคราะห์ผลข้อมูลและสรุปผล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการเปลี่ยนตัวผู้ทำการสัมภาษณ์ สำหรับการวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงปริมาณ การแปรผลข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ด้วยสถิติแบบพรรณนา เพื่อวัดระดับหรือเรียงลำดับ (Ordinal Scales) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดำเนินการสรุปผลข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบ้นจิตอาสาและพระธรรมจาริกด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง” ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูงของพระบ้นจิตอาสา มี 2 หน่วยงานคือ (1) พระบ้นจิตอาสา ได้แก่ อาศรมบ้านดอกแดง มีพระมหาฐานันดร เขมปญโญ ประจำอยู่อาศรม และอาศรมบ้านห้วยบง มีพระครูพิศิษฐ์พัฒนสาร เป็นเจ้าอาวาสวัดห้วยบง และ (2) พระธรรมจาริก 1 แห่ง คือ อาศรมบ้านจันทร์ มีพระจันทร์ กิจจารักษ์ เป็นเจ้าอาวาสวัด จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการเปลี่ยนตัวผู้ทำการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ 4 ประการ คือ

1) การพึ่งพาตนเอง ด้วยความที่ชุมชนทั้งสามแห่งนี้การเดินทางคมนาคมไกล ยากต่อการที่รัฐจะมาพัฒนา ด้วยภูมิประเทศที่สูงและคมนาคมลำบากพระสงฆ์และประชาชนบนพื้นที่สูงจึงมีศักยภาพและการปรับตัวที่จะพัฒนาโดยการพึ่งตนเองเป็นหลักการพัฒนาพื้นที่เบื้องต้นด้วยความพยายามเพื่อที่จะดำรงชีวิตและครอบครัวให้รอดได้ทุกสถานการณ์ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญๆ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น

พระบ้นจิตอาสาและพระธรรมจาริก รวมถึงคณะผู้วิจัยได้ไปมีส่วนร่วมกับการการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตร ให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่น มุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลักเบื้องต้นก่อน ดังนั้น การที่พระสงฆ์และประชาชนสามารถพึ่งตนเองโดยมีการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองนั้นจะต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่รีบร้อนที่จะให้เกิดผลในทางความเจริญอย่างรวดเร็ว ชุมชนจะต้องพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารก่อนเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะในด้านความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีธุรกิจการเกษตรของชาวบ้านอย่างง่าย ๆ จากนั้นจึงค่อยก้าวไปสู่การพัฒนาในเรื่องอื่นๆ เช่น การผลิตสินค้าสู่การตลาด พระสงฆ์และประชาชนที่นี้จึงเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลักและนับว่าเป็นศักยภาพของชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีมาตั้งแต่กำเนิด

2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นทุนทางธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งนี้พื้นที่ดอกแดง บ้านจันทร์ และห้วยบง พระสงฆ์เป็นผู้นำรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นที่พักพิงของทุกชีวิตบนโลก พระบ้นจิตอาสาและพระธรรมจาริก และประชาชนบนพื้นที่ทั้ง 3 แห่งนี้ จึงมีส่วนในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตการรักษาของพระมหาฐานันดร เขมปญโญ ได้ปลูกฝังประชาชนในท้องถิ่นในการรักษาป่าธรรมชาติให้อยู่คงเดิมจำนวนประมาณ 1,000 กว่าไร่ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่ใกล้เคียงเช่นหมู่บ้านแม่โถซึ่งอยู่ไม่ห่างจากบ้านดอกแดงมากนัก ป่าที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลายเกือบหมดสิ้น เนื่องจากชุมชนชาวบ้านได้ปรับจากเกษตรที่ปลูกกะหล่ำมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ด้านการรักษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เนื่องจากอาศรมและชุมชนทั้งสามแห่งเป็นชุมชนชาวปกาเกอะญอ วัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิตยังดำรงไว้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมชาติพันธุ์ของทั้ง 3 แห่งที่นี้ คือ ภูมิปัญญาหัตถกรรมเช่น ผ้าทอมือ จักสาน ภาษา อาหาร ศิลปะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

ที่มีพลังจนกลายเป็นพื้นฐานของสังคมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้ชุมชนทั้งสามแห่งเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ในท่ามกลางกระแสของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์กลายเป็นสินค้า (Cultural goods) ที่โดดเด่นและยั่งยืน เพราะเริ่มมีชาวไทยและต่างชาติมาท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น

3) การสร้างวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ชุมชนดอกแดงมีอาศรมพระธรรมจาริกดอกแดงเป็นศูนย์กลาง ชุมชนบ้านห้วยบงมีอาศรมวัดห้วยบงเป็นศูนย์กลาง ชุมชนบ้านจันทร์มีอาศรมวัดบ้านจันทร์เป็นศูนย์กลางเป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม การศึกษา ศิลปะ เศรษฐกิจ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทน ของวัดในการแสดงบทบาทต่างๆ เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาท สำคัญในการควบคุมทางสังคมในระดับประเทศด้วย เพราะพระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือ ของบุคคล ทุกชั้นในสังคม

4) การมีส่วนร่วม (participation) การที่พระเจ้าอาวาสและเจ้าอาศรมพระบัณฑิตอาสาแห่งนี้ ท่านได้เปิดโอกาสให้ชุมชนประกอบด้วยบ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงหน่วยงานรัฐ และเอกชนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนวัด มาร่วมพัฒนาด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม การศึกษา พุทธศิลปะ เศรษฐกิจ โดยใช้หลัก คำว่า “บ-ว-ร” ย่อมาจากคำว่า “บ้าน วัด โรงเรียน” ถือว่าเป็นองค์กรทางสังคมที่มีความสำคัญ และมีความสำคัญอย่างสูงยิ่งสำหรับสังคมไทยเรา เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต และเป็นหลักของการพัฒนาบนพื้นที่สูง สืบเนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ได้นำนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาลงพื้นที่วิจัยด้วย ทำให้พระนิสิตได้เห็นความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจึงไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นพระธรรมจาริก 1 รูป ประจำอาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยบง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และพระบัณฑิตอาสา 1 รูป ประจำอาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านแม่คิง อำเภองาว จังหวัดลำปาง เป็นดังศาสนาทายาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการขยายผลจากโครงการวิจัยนี้

โครงการวิจัยนั้นนอกจากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณแล้ว มีกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการจัดกิจกรรมการให้องค์ความรู้ “การพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ” ซึ่งมีการใช้แบบประเมิน Pre-test และ Post-test องค์ความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 รูป/คน มีผลลัพธ์ดังนี้

Table chart 1: Result of Pre-test and Post-test

องค์ความรู้เรื่องการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ	ก่อนอบรม Pre-test	หลังอบรม Post-test
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่านวัตกรรม	2.83	4.78
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าชุมชนวิถีพุทธ	2.16	3.74
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพตามหลักพุทธธรรม	2.96	4.08
4. ผลผลิตชุมชนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน	3.63	4.32
5. การขยายตลาดผลผลิตชุมชนในยุคดิจิทัล	2.50	3.56
6. การสร้างเครือข่ายผลผลิตชุมชนบนพื้นที่สูง	2.69	4.45
7. การพัฒนาการผลิตชุมชนต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรม	3.35	5.35
8. การสร้างคุณค่าและเรื่องราวของสินค้าชุมชน	2.29	4.90
9. พระสงฆ์มีส่วนในการหนุนเสริมนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ	3.20	3.27
10. พระสงฆ์มีส่วนในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนบนพื้นที่สูง	2.16	2.83

จากการจัดกิจกรรมการให้องค์ความรู้ “การพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ” พบว่า ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น ดังนี้ ก่อนอบรม/Pre-test มีค่าเฉลี่ยรวม 2.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 และหลังอบรม/Post-test มีค่าเฉลี่ย 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 มีความรู้และความสนใจในด้านการสร้างคุณค่าและเรื่องราวของสินค้าชุมชนมากที่สุด และการพัฒนาการผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้เข้าอบรมมีความเห็นว่าพระสงฆ์มีส่วนในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนบนพื้นที่สูงในระดับน้อย

2) การสร้างนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง พบว่าจากการจัดกิจกรรมการให้องค์ความรู้ “การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ” ผ่านระบบ ZOOM นี้ และประเมินผลด้วย Google พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวม 3.42 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 ในด้านต่างๆ ดังนี้

Table chart 2: Result of Evaluation

การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ	ผลการประเมิน
1. การตั้งชื่อแบรนด์/สโลแกน/คำขวัญของสินค้าชุมชน	2.96
2. การแปรรูปสินค้าชุมชนหรือการพัฒนาคุณภาพสินค้า	2.96
3. การออกแบบโลโก้/การออกแบบบรรจุภัณฑ์	4.15
4. การหาช่องทางการจัดจำหน่าย/สถานที่ขายสินค้าชุมชน	2.18
5. การรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งเครือข่ายสินค้าชุมชน	2.50
6. การสร้างคุณค่าและเรื่องราวของสินค้าชุมชน	3.30
7. การพัฒนาการผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม	3.86
8. ผลิตภัณฑ์ชุมชนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน	4.15
9. การสร้างเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง	4.50
10. การขยายตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนในยุคดิจิทัล	3.86

ผลลัพธ์จากการจัดกิจกรรมการให้องค์ความรู้ “การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ” พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงมากที่สุด และการออกแบบโลโก้/การออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยมีความเห็นว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้

นอกจากนี้ มีกิจกรรมการประกวดออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงของทั้ง 3 แห่ง เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการตลาดเพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อยอดจากกิจกรรมที่ 2 โดยนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์วิจัย ได้ทำการออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ ภายใต้สัญลักษณ์ “ชายดีของดอย” ออกมา 6 แบบ และทำคัดเลือกโดยตัวแทนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมในระบบ ZOOM จำนวน 10 ราย จนได้สลากโลโก้ผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงของทั้ง 3 แห่ง จำนวน 1 แบบ โดยมีการพัฒนาแบบของสลากโลโก้ผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมในลำดับต่อมาพร้อมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จากอาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

Picture 1: Logo Prototype of Local Product

โดยคณะวิจัยได้ทำการพัฒนารูปแบบเพื่อรองรับการขยายตลาดสินค้าชุมชนเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยอาศัยหลักกรรมขององค์กรด้วยการส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ (ศึกษา) เพื่อยกระดับในการประกอบสัมมาอาชีพ ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสินค้าต้นแบบ ภายใต้สัญลักษณ์“ขายดีของดอย”จำนวน 3 ชิ้น คือ (1) การพัฒนาคุณภาพสินค้า “ข้าวดอยดอกแดง กินดีมีแรง” การรวมข้าวสายพันธ์ท้องถิ่นจาก 3 สายพันธ์ ปริมาณ 1 กิโลกรัม ราคา 50 บาท (2) การพัฒนาสินค้า ด้วยการแปรรูปวัตถุดิบ “กาแฟห้วยบง ตี๋มจนหลงดอย” เป็นเมล็ดกาแฟคั่วกลาง ปริมาณ 250 กรัม ราคา 150 บาท (3) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อ “ผ้าทอวัดจันทร์ ผูกพันธ์สายใย” คือ ยามทอมือ ราคา 200 บาท การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้เป็นกระบวนการหนึ่งในการหนุนเสริมการแก้ปัญหาความยากจนเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้ในระดับขั้นต้น

QR Code เรื่องเล่าสินค้าชุมชนบ้านดอกแดง

Picture 2: Model of Local Product from Dok Dang Village

QR Code เรื่องเล่าสินค้าชุมชนบ้านห้วยบง

Picture 3: Model of Local Product from Huaybong Village

QR Code เรื่องเล่าสินค้าชุมชนบ้านวัดจันทร์

Picture 4: Model of Local Product from Ban Chan Village

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบนี้ ได้ทำการประเมินผลความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 ราย พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในด้าน (1) ตราสัญลักษณ์ (2) การกำหนดราคาสินค้า (3) ปริมาณสินค้า (4) ขนาดของสินค้า (5) การจัดหีบห่อสินค้า (6) ข้อมูลเรื่องเล่าชุมชน (7) การออกแบบสติ๊กเกอร์ (8) การตั้งชื่อสินค้า (9) การตั้งคำคุณลักษณะสินค้า และ (10) ภาพสินค้า ซึ่งทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะสามารถขยายช่องทางการตลาดและเพิ่มยอดขายได้มากขึ้น เมื่อมีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้วยหลักการ (1) สัมมาอาชีวะ (2) สาธารณธรรม (3) ภูมิธัมมิกัตตะ ตามหลักการแห่งบวรในพระพุทธศาสนาและการหนุนเสริมด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก

โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 ขึ้น โดยนิตินิติบัญญัติชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 100 ราย พบว่า ซึ่งเป็นผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายในช่วงอายุ 18-25 ที่มีพฤติกรรมซื้อสินค้าในระบบออนไลน์มากกว่าช่วงวัยอื่น โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับดีมากในทุกด้าน (1) ตราสัญลักษณ์ (2) การกำหนดราคาสินค้า (3) ปริมาณสินค้า (4) ขนาดของสินค้า (5) การจัดหีบห่อสินค้า (6) ข้อมูลเรื่องเล่าชุมชน (7) การออกแบบสติ๊กเกอร์ (8) การตั้งชื่อสินค้า (9) การตั้งคำคุณลักษณะสินค้า และ (10) ภาพสินค้า การประเมินนี้เป็นการสร้างความเชื่อมั่นโอกาสในการจำหน่ายสินค้าชุมชน ซึ่งคาดว่าจะได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะส่งเสริมให้เกิดความสนใจและภาคภูมิใจในสินค้าท้องถิ่นในแต่ละชุมชน ซึ่งสามารถสร้างรายได้และช่วยยกระดับเศรษฐกิจชุมชนได้

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำตัวอย่างโลโก้และสติ๊กเกอร์สินค้าทั้ง 3 แบบ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบจำนวน 3 ขึ้น ส่งมอบให้ชุมชน และคณะผู้วิจัยได้ทำการประชาสัมพันธ์สินค้าอย่างละ 50 ขึ้น เพื่อทำการทดลองจำหน่ายทั้งทางตรงสู่ผู้บริโภค (Direct market) และเฟสบุ๊คเพจ ชื่อเพจ “Kaidee Kongdoi” เพื่อรองรับการขยายตลาดออนไลน์เบื้องต้นให้กับชุมชนทั้ง 3 แห่ง ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางในการเพิ่มรายได้

โครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธของด้วยการสร้างวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าชุมชนบนพื้นที่สูง ความเป็นอัตลักษณ์แตกต่างจากชุมชนทั่วไป หน่วยงานของพระสงฆ์ไทยได้ตั้งองค์กรพระธรรมจาริก และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดตั้งหน่วยบริการวิชาการชื่อพระบัณฑิตอาสา มีวัตถุประสงค์ให้พระในสังกัดนำพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่และสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจ เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของราษฎรบนพื้นที่สูง ทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสและแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ส่งบุตรหลานเข้ามาบรรพชาเป็นพระภิกษุสามเณร พระพุทธศาสนาจึงได้เผยแผ่สู่กลุ่มชนเผ่าที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงและส่งเสริมให้ประชาชนประกอบสัมมาอาชีวะโดยจัดการอาศรมหรือวัดให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้

ในโลกยุคปัจจุบันปรากฏการณ์บริโภคนิยม ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชนชนชาติพันธุ์สถานะในปัจจุบัน แต่ยังมีอีกกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่กำลังผสมผสานวัฒนธรรมอย่างกลมกลืนกลับทำวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าหรือสินค้าทางชาติพันธุ์ การขายวัฒนธรรม ธุรกิจชาติพันธุ์ การทำให้กลายเป็นตลาดทางวัฒนธรรม การทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า และชนชาติพันธุ์ยังได้ปฏิบัติสมาธิอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพสุจริต ซึ่งสอดคล้องกับ องค์มรรค 8 หรือหนทางแห่งการดำเนินชีวิตที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายแห่งสันติสุข ได้ปฏิบัติตามแนวทางซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา คือ ทิฐุธัมมิกัตถะ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชีวิตนี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ คือ (1) อุภยานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร (2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ที่ได้มา (3) กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี (4) สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ หรือเรียกอีกอย่างว่า สันโดษ ที่แปลว่า ยินดีพอใจในสิ่งที่ตัวเองแสวงหาได้มาด้วยความชอบธรรม พระสงฆ์ไทยนิยมเรียกว่า คาถาเศรษฐี 4 คำ คือ อุ อา กะ สะ จึงทำให้ประชาชนมีโอกาสได้นำวัตถุกลายเป็นสินค้า และได้นำไปสู่การมีเครือข่ายที่จะนำสินค้าชุมชนไปสู่การมีโอกาสการค้าขายได้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิมในอดีต ซึ่งกระบวนการที่พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกได้มีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชน ได้นำพระพุทธศาสนาไปผสมผสานกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน เกิดสันติสุขในสังคมไทยบนพื้นที่สูงมากขึ้นตามลำดับ

Picture 6: Phrakru Pisitpattanasan, Karen New Year Celebration, December 12, 2022

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ได้พบองค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง เรียกว่า ปากเกอะญอโมเดล 5 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งพาตนเอง ชุมชนปากเกอะญอส่วนใหญ่อยู่บนพื้นที่สูง การเดินทางคมนาคมไกล ยากต่อการที่รัฐจะมาพัฒนา ด้วยภูมิประเทศที่สูงและคมนาคมลำบาก พระสงฆ์และประชาชนบนพื้นที่สูงจึงมีศักยภาพและการปรับตัวที่จะพัฒนาโดยการพึ่งตนเองโดยธรรมชาติเป็นหลักการพัฒนาพื้นที่เบื้องต้นด้วยความพยายามเพื่อที่จะดำรงชีวิตและครอบครัวให้รอดได้ทุกสถานการณ์

2. การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ บนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนทางธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยม มีภูมิปัญญาพันธุกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น ผ้า จักสาน อาหาร

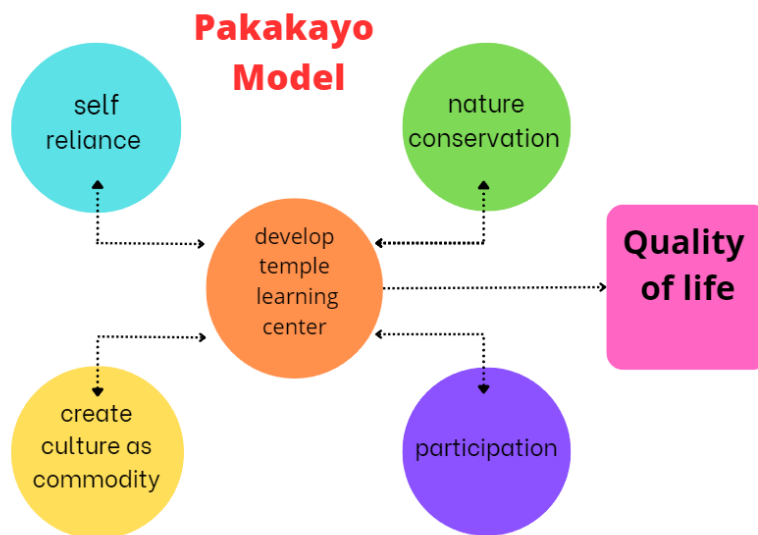
3. การสร้างวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ พระธรรมจาริกและพระบัณฑิตอาสาได้จัดทำวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ด้านศาสนาเน้นศึกษาเรื่องไตรสิกขา คือ ศีล (สมาธิอาชีวะ) สมาธิ (เพียรประกอบอาชีพ) ปัญญา (พัฒนาและแปรรูปวัตถุเป็นสินค้า) อันเป็นส่วนประกอบขององค์มรรค 8 และ

ด้านวัฒนธรรม สังคม การศึกษา ศิลปะ เศรษฐกิจ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการแสดงบทบาทต่างๆ เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการควบคุมทางสังคมในระดับประเทศด้วยเพราะพระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือในสังคม ถือว่าเป็นนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สูงในจากระดับเล็ก ไปสู่ระดับสังคมและสามารถขยายผลไประดับประเทศได้ในอนาคต

4. การมีส่วนร่วม รวมเรียกว่า คำว่า “บ-ว-ร” พระธรรมจาริกและพระบัณฑิตอาสาแห่งนี้น่าจะได้เปิดโอกาสให้ชุมชนประกอบด้วยบ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงหน่วยงานรัฐ และเอกชนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ บริหารจัดการชุมชนอันก่อให้เกิดการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น

5. การสร้างวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ชุมชนบนพื้นที่สูงมีวัฒนธรรมของชาวปะปาเกะญอ มีความเป็นอัตลักษณ์ เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย การละเล่น ความเป็นอยู่ ศิลปะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีพลังจนกลายเป็นพื้นฐานของสังคมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้ชุมชนทั้งสามแห่งเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ในท่ามกลางกระแสของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์กลายเป็นสินค้า ที่โดดเด่นและยั่งยืน เพราะเริ่มมีชาวไทยและต่างชาติมาท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นสิ่งเหล่านี้กลายเป็นสินค้าที่มีค่า มีผู้คนทั่วไปอยากจะมาบริโภค

คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบของการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง คือ ปกาเกอะญอโมเดล (Pakakayo Model) เป็นกระบวนการส่งเสริมอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและนำไปสู่สุขภาวะทางกายและใจหรือคุณภาพที่ดีขึ้น มี 5 ประการ ดังนี้

Picture 6: Model of Pakakayo Model

ปกาเกอะญอโมเดล ทั้ง 5 ประการนี้ มีวัดเป็นจุดศูนย์กลางเชื่อมต่อของกระบวนการทั้งหมด อันจะนำไปสู่ผล คือ ยกระดับให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขที่เรียกว่า สุขภาวะองค์รวม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พระสงฆ์ที่ทำงานบนพื้นที่สูง มีรูปแบบแห่งการพัฒนาอยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถที่จะจัดเป็นหมวดหมู่ได้ ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนา 4 ประการ คือ (1) การพึ่งพาตนเอง ด้วยภูมิประเทศที่สูงประชาชนบนพื้นที่สูงจึงมีศักยภาพและการปรับตัวที่จะพัฒนาโดยการพึ่งตนเอง เป็นเบื้องต้นด้วยความพยายามเพื่อที่จะดำรงชีวิตและครอบครัวให้รอดได้ (2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นทุนทางธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยม และยังได้รักษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ปกากะญอ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิตยังดำรงไว้เป็นอย่างดี (3) การสร้างวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม การศึกษา ศิลปะ เศรษฐกิจ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน (4) การมีส่วนร่วม พระสงฆ์ท่านได้เปิดโอกาสให้ชุมชนประกอบด้วยบ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงหน่วยงานรัฐ และเอกชนข้างนอกมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและชุมชนควบคู่กันไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสงฆ์มีการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลกจึงมีบทบาทสำคัญทางจิตวิญญาณ เป็นผู้นำชุมชนและเป็นปราชญ์ที่ชาวบ้านนับถือบูชาอยู่แล้ว จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของทาริตา แดงเส็งและคณะว่า “วัดศูนย์กลางทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดในบทบาทเหล่านี้ ก็กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและการร่วมมือ วัดจึงกลายเป็นหลักประกันความมั่นคงของประเทศชาติ ในฐานะเป็นที่ยึดเหนี่ยวประชาชนให้มีความสามัคคี และให้รวมตัวกันเข้าเป็นหน่วยหนึ่งๆ ได้” (Tangseng, Thongrung, and Wongwatthanaphong, 2020)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก สามารถสร้างการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตตามแนวทางแห่งหลักพุทธธรรมคือองค์มรรค หนทางแห่งความสุข ทั้งระดับทางกายภาพและจิตภาพ แม้จะมีผลไม่ครบสมบูรณ์แบบก็ตาม ส่วนการส่งเสริมทางด้านแก้ไขความยากจนที่เป็นเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม สิ่งแวดล้อมที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์นั้น ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงลงมาการที่จะไปแก้ไขความยากจนโดยตรงทางเศรษฐกิจโดยตรงสำหรับพระสงฆ์นั้น เป็นไปได้ยาก การกิจสำคัญของพระสงฆ์บนพื้นที่สูงคือการนำพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ประชาชน เพื่อเกิดสันติสุขทางด้านจิตใจไปพร้อมกันกับการส่งเสริมสัมมาอาชีวะด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบนพื้นที่สูงมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งอยู่แล้ว จึงได้สร้างอาศรมหรือวัดให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ

พระสงฆ์ยังยกระดับสู่การท่องเที่ยวเชิงพุทธหรือท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เป็นกระบวนการทำให้ชาติพันธุ์กลายเป็นวัตถุทางวัฒนธรรม (Duangwises, 2022) ที่เรียกว่า สร้าง พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นคนและความสุขทางด้านจิตใจของ สอดคล้องกับ แนวคิดของมนูญ มุกข์ประดิษฐ์ว่า “คุณค่าที่แท้จริงและการแก้ปัญหาของมนุษย์เพื่อความอยู่ดีมีสุขสุข จึงต้องมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การแจกจ่าย การสร้างงาน ฯลฯ จะต้องเป็นสัมมาเศรษฐกิจ คือเป็น เศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมมีเป้าหมายเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมตลอดไปถึงสังคม ชุมชนระบบนิเวศและโลกเป็นส่วนรวมด้วยเป้าหมายเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์” (Mukpradit, 2002) และการมีปกากะญอโมเดล ทั้ง 5 ประการดังกล่าว มีวัดเป็นจุดศูนย์กลางเชื่อมต่อของกระบวนการทั้งหมด อันจะนำไปสู่ผล คือ ยกระดับให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขที่เรียกว่า สุขภาวะองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า “ประกอบด้วยชีวิต สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม” (2008) พระสงฆ์มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนบนพื้นที่สูงประกอบสัมมาอาชีวะ ตามแนวทางแห่งองค์มรรค 8 ควบคู่กันไปโดยใช้สถานที่อาศรมและวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปศาสตร์ต่างๆ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในมงคลสูตรว่า “สิบปี จังหวัด..เอตม-

มงคลมุตตม” (Pali Tripitaka: 25/264/385) แปลว่า ความเป็นผู้มีศีลปะ (ขำณาญการในสัมมาชีพนั้น) เป็นมงคลสูงสุดของชีวิต (Thai Tripitaka: 25/264/7) การประกอบสัมมาอาชีวะนี้นับว่าเป็นชุมชนวิถีพุทธที่ทำให้คุณภาพชีวิตอยู่อย่างสันติสุข

สรุป

ประเทศไทยอยู่ในภาวะที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูง ที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เพื่อวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคโดยการจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมเพื่อนำไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นและการเสริมสร้างพลังของประชาชน พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยมีหน้าที่ การศึกษา เผยแผ่ และสาธารณูปการ พระสงฆ์ไทยที่อยู่บนที่สูงมีหน่วยงาน 2 หน่วยงาน คือ (1) พระบัณฑิตอาสาซึ่งอยู่ภายในหน่วยงานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2) พระธรรมจาริกอยู่กำกับดูแลของคณะสงฆ์ไทยโดยตรง พระสงฆ์ทั้ง 2 หน่วยงานนี้มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูงมีรูปแบบโมเดล 5 ประการคือ (1) การพึ่งพาตนเอง ชุมชนปกากะญอส่วนใหญ่อยู่บนพื้นที่ด้วยภูมิประเทศที่สูงและคมนาคมลำบาก พระสงฆ์และประชาชนบนพื้นที่สูงจึงมีศักยภาพและการปรับตัวที่จะพัฒนาโดยการพึ่งตนเองโดยธรรมชาติเป็นหลัก การพัฒนาพื้นที่เบื้องต้นด้วยความพยายามเพื่อที่จะดำรงชีวิตและครอบครัวให้รอดได้ทุกสถานการณ์ (2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (3) การสร้างวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม การศึกษา ศิลปะ เศรษฐกิจ (4) การมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ชุมชนประกอบด้วยบ้าน วัด โรงเรียน (บ-ว-ร) รวมถึงหน่วยงานรัฐ และเอกชนภายนอกมีส่วนร่วมคิด ร่วมบริหารจัดการชุมชนอันก่อให้เกิดการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น (5) การสร้างวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ชุมชนบนพื้นที่สูงมีวัฒนธรรมเช่นภาษา การแต่งกาย อาหารที่อยู่อาศัย การละเล่น ความเป็นอยู่ของชาวปกากะญอมีความเป็นอัตลักษณ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีพลังจนกลายเป็นพื้นฐานของสังคมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้ชุมชน พระสงฆ์บนพื้นที่สูงมีการกิจสำคัญคือ สร้างนวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง ด้วยการส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้สู่การยกระดับให้ประชาชนได้พัฒนาฝีมือในการเพียรประกอบสัมมาอาชีวะเพื่อให้เกิดสันติสุขในครอบครัวและสังคมอันจะยกระดับไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เมื่อได้รับการอนุมัติให้ทำงานวิจัยแล้วควรลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทำเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์บันทึกข้อมูล โดยเร่งด่วน เพื่อที่จะได้ทำงานวิจัยให้จบโดยเร็วตามระยะเวลาที่กำหนด หากรอการอนุมัติงบประมาณแล้วค่อยลงพื้นที่วิจัยอาจจะทำวิจัยไม่ทัน เนื่องจากเป็นงานวิจัยโครงการชุด

1.2 การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมจาริกและพระบัณฑิตอาสา เนื่องจากพระสงฆ์ทั้ง 2 หน่วยงาน ที่อยู่มานานก็จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาชนได้มีประสิทธิภาพมาก ส่วนใหญ่ก็จะเน้นด้านพัฒนาด้านศาสนาอย่างเดียว ควรนำหน่วยงานเอกชนหรือรัฐมามีส่วนร่วมทำวิจัยและสนับสนุนให้พระสงฆ์

ชุมชนเพิ่มศักยภาพ พัฒนา ยกระดับในการทำสินค้าให้มีคุณภาพ และส่งเสริมนำเอาสินค้าเข้ากระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามกฎหมายและยกระดับสินค้าสู่เวทีตลาดในระดับชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยควรพิจารณาเรื่องที่ทำวิจัย สอดคล้องกับบุคคล เวลา งบประมาณ เพราะสงฆ์จะไปแก้ไขความยากจนโดยตรงนั้นค่อนข้างเป็นไปได้ยาก นอกจากเป็นผู้ทำหน้าที่สนับสนุน มีส่วนร่วมกับการแก้ไขปัญหาความยากจนเท่านั้น

2.2 การพัฒนาเชิงพื้นที่บนพื้นที่สูงซึ่งมีภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชนชาติพันธุ์เป็นมรดกอยู่แล้ว ควรยกระดับ พัฒนานำมรดกเหล่านี้มาวิจัย เพื่อเป็นจุดเด่นของเศรษฐกิจฐานที่ จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นที่สูงต่อไป

References

- Duangwiset, N. (2014). *Ethnicity and Neoliberalism*. Bangkok: Puppet Printing Co., Ltd.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Pali Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.
- _____. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.
- _____. (2022). *Mahachulalongkornrajavidyalaya University Development Plan, Phase 13 (2023-2027)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mukpradit, M. (2002). *The Middle Path in the Tripitaka and the Middle Path in the Concept of Sufficiency Economy under the Royal Initiative*. (Doctoral Dissertation). Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Metheedhammachan. (2022). *Mahachulalongkornrajavidyalaya University Development Plan Phase 13 (2023-2027)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Phromkhunaporn. (2008). *Buddhist Holistic Health*. Bangkok: Sahamit Printing and Publishing Co., Ltd.
- Phra Suteerattanapandit. (2021). *Cultural Heritage Management in Buddhism*. Bangkok: The Law of Printing.
- Phramahasuthit Apakaro (Oun). (2005). *Learning Innovation: People, Communities and Development*. Bangkok: Phisit Thai Offset.
- Sirasunthorn, P. (2013). *Concepts, Theories, Techniques and Applications for Social Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Taengseng, T., Thongrung, N., & Wongwatthanaphong, K. (2020). The Community Development Based Buddhist Way of Life. *Journal of Modern Learning Development*, 5(4), 239-253.
- Wasi, P. (1997). *Monks and Social Literacy*. (2nd ed.). Bangkok: Mo Ban Publishing House.
- _____. (1999). *Sufficiency Economy and Civil Society*. Guidelines for Revitalizing the Economy and Society. Bangkok: Local Doctor.

การมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
แบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตร
บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต*

Participation and Learning Achievement by Using Integrative Active Learning
Model for the Participation with Agricultural Communities on the Internet

¹ศตพล กัลยา, ²จันทร์จิรา นันตา, ³วิวัฒน์ มีสุวรรณ, ⁴พิชญภา ยวงสร้อย และ ⁵ประเจต อำนาง
¹Satapol Kunlaya, ²Junjira Nunta, ³Wiwat Meesuwan, ⁴Pichayapha Yuangsoi
And ⁵Prajate Umnat

^{1,2,5}มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

^{3,4}สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2,5}Maejo University-Phrae Campus, Thailand.

^{3,4}Department of Educational, Technology and Communication,
Faculty of Education, Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: satapol@maejo.mju.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 73 คนที่เรียนวิชาพื้นฐานเกษตร โดยสร้างบทเรียนแล้วนำไปจัดกระบวนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเชิงรุกกับกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบประเมินผลการเรียนและการประเมินชิ้นงานของนักศึกษา

จากการศึกษาพบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเรียน พบว่าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน ผู้มีความรู้ด้านเกษตร (ชุมชนเกษตร) จนนำไปสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาและทำชิ้นงานของตนเองได้สำเร็จ และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าผลคะแนนหลังจากการเรียนบทเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับดีมาก และเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังของผู้เรียน คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; การเรียนรู้เชิงรุก; ชุมชนเกษตร

Abstract

This research aimed to study participation and learning achievement by using integrative active learning model for the participation with agricultural communities on the

*Received March 3, 2022; Revised December 17, 2023; Accepted December 18, 2023

internet. This participatory action research was conducted with 73 undergraduate students who enrolled in Basic Agriculture Course. After the instructional model was developed, the teaching and learning processes were implemented by applying proactive learning. The research instruments included a learning evaluation form and an assignment evaluation form.

The research findings were as follows: 1) students learning participation. It was found that students participated in exchanging knowledge with the instructors, students as well as agricultural specialists (agricultural communities) that led to analytical thinking skill for problem solving and assignment completion, 2) students' learning achievement after participating in the developed instructional model was at an excellent level. The pre-and post-test results showed that students' learning achievement was higher after participating in the instructional model with a statistical significance of .05.

Keywords: Participation; Learning Achievement; Active Learning; Agricultural Communities

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษ ที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง (Office of the Education Council, 2018) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งของการศึกษา โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้สิ่งที่ต้องการรู้ โดยการค้นหาข้อมูลซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการนำไปสู่เรียนรู้ตลอดชีวิต การนำวิธีการเรียนการสอนประยุกต์กับสื่อการสอนรูปแบบใหม่เป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งที่สามารถนำมาผสมผสานให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ โดยการทำให้เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อให้เกิดการบูรณาการใหม่ สำหรับผู้เรียนเพื่อที่จะช่วยให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ (Pinit, and Anmanatrakul, 2015)

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีศักยภาพในการสื่อสารสูง และรวดเร็ว ผู้ใช้สามารถส่งและรับข้อมูลถึงกันได้หลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นข้อความ ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว หรือแม้กระทั่งเสียง ด้วยความสามารถของอินเทอร์เน็ตจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนปัจจุบัน (Rattanapian, 1999) บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตอบสนองคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 มุ่งหวังให้ผู้เรียนแต่ละคนกระตือรือร้น และคิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นอีกวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดกระบวนการเรียนรู้และ การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ จากกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกนี้คือ การมีปฏิสัมพันธ์กัน สร้างบรรยากาศให้ในห้องเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับครูสอน และถือเป็นการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน

มีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน จะเป็นผลทำให้ผู้เรียนและผู้สอนค้นพบความรู้ใหม่ มุ่งหวังให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากความรู้จากคนและจากการรวมตัวของผู้เรียนที่มีแรงผลักดัน (Pornsima, 2016; Sinlarat, 2016; Banchusuwan, 2018)

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การศึกษาด้านการเกษตรองค์ความรู้ต่างๆ ในปัจจุบันมีมากมาย ทั้งในหลักสูตรสถาบันการศึกษาและการอบรมระยะสั้น สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านเกษตร ในประเทศไทยมีหลายแห่งด้วยกัน เนื้อหาและรายวิชาด้านการเกษตรจะเป็นการสอนแบบบรรยายและปฏิบัติ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการลงปฏิบัติ สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน อาจารย์ผู้สอนมีการใช้เทคนิค หรือวิธีการให้นักศึกษามีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้สอนด้านการเกษตรมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานค้นคว้าหาข้อมูลจากชุมชน ในสถานการณ์ปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิณายังคงมีอยู่ในประเทศไทย กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นแบบเผชิญหน้า ผสมผสานกับแบบออนไลน์ในการค้นคว้าหาความรู้ของนักศึกษาในปัจจุบันค้นคว้าจากสื่อและแหล่งค้นคว้า ทางอินเทอร์เน็ต ยังขาดสื่อ ศูนย์กลาง หรือรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนและชุมชนเกษตรกร ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกันนอกเหนือจากเวลาที่ลงพื้นที่ ได้ การศึกษาด้านเกษตรในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปรับตัว รูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกเปิดโอกาส ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกับเกษตรกรแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ก็จะทำให้ได้รับความรู้ที่ชัดเจน ยิ่งขึ้นและเกิดทักษะและกระบวนการคิด การเรียนรู้จากการปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาอันจะทำให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเกษตรในบทความฉบับนี้ จึงได้นำเสนอผลการใช้รูปแบบการเรียน การสอนที่บูรณาการระหว่างการสอนเผชิญหน้าและออนไลน์ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน ผู้สอน และผู้สนใจด้านการเกษตร มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจนเกิดเป็นชุมชนเกษตรกรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการใช้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกที่จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการ มีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรกรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการ มีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรกรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำการสร้างบทเรียนโดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรกรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก (Process) 3) ผลผลิต (Output) 4) กลไกควบคุมหรือการป้องกัน (Control) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก 6 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่เน้นปฏิบัติ หรือเน้นการฝึกทักษะ ใช้จัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม โดยผู้สอนวางแผนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด อภิปรายสิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์

2. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วยการศึกษาปัญหาที่สมมุติขึ้นจากความจริง แล้วผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเสนอวิธีแก้ปัญหา โดยผู้สอนมีบทบาทให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ขณะลงมือแก้ปัญหา สุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแก้ปัญหาผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผล การแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสิ่งที่ได้จากการลงมือแก้ปัญหา

3. การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Based Learning) ผู้สอนใช้เทคนิค วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียน คิดเป็นลำดับขั้นแล้วขยายความคิดต่อเนื่องจากความคิดเดิม พิจารณาแยกแยะอย่างรอบด้าน ด้วยให้เหตุผลและเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีจนสามารถสร้างสิ่งใหม่หรือตัดสินใจประเมินหาข้อสรุปแล้วนำไปแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ

4. การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair Share) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนด จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนคนอื่นๆ ผ่านกระดานสนทนาออนไลน์

5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning group) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการมอบหมายชิ้นงานฝึกปฏิบัติ

6. การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led review sessions) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่างๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา

หลังจากสร้างบทเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วม กับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแล้วนำไปจัดกระบวนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเชิงรุก กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วม กับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผู้วิจัยได้ศึกษา 2 ด้านด้วยกันได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม และ 2) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาพื้นฐานด้านการเกษตร (Basic of Agriculture) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 73 คน

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วม กับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วม กับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วม กับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1.1 วิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบสร้าง ผังงาน และ โครงสร้างของรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก ศึกษาทฤษฎีและหลักการออกแบบบทเรียน บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สังเคราะห์เครื่องมือให้มีความสอดคล้องกับแผนการเรียนการสอนตรงตาม วัตถุประสงค์ของบทเรียน

1.2 การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกของผู้เรียนที่เรียนจากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการวัดผลจากชิ้นงานโดยมอบหมายให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ

1.3 วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชิ้นงานโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการอธิบายข้อมูลที่ได้จากคะแนนคุณภาพชิ้นงาน

1.4 นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบใบงานเพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติจริง การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกของนักศึกษาที่เรียนจากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการวัดผลจากชิ้นงานโดยมอบหมายให้นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติ แบ่งจำนวน 10 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริง ตามขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Phase) 2) ขั้นปฏิบัติ (Associative Phase) และ 3) ขั้นชำนาญ (Autonomous Phase) หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนภาคทฤษฎีจำนวน 2 บทเรียน ได้แก่ 1) การป้องกันกำจัดวัชพืชในพืชป่า และ 2) การกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ให้นักศึกษาทดสอบภาคปฏิบัติโดยถ่ายทำวิดีโอประกอบการปฏิบัติ เรื่อง การป้องกันศัตรูพืชในพืชแต่ละชนิด ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ทดลองฝึกปฏิบัติจากพืชกลุ่มละชนิด

1.5 ให้ผู้สอนประเมิน โดยใช้แบบวัดประเมินผลชิ้นงาน ซึ่งใช้เกณฑ์การประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

1.6 ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจากร่องรอยการทำงานผ่านระบบจัดการการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการเรียนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา ดังนี้

1.1 วิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบสร้าง ผังงาน และโครงสร้างของรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก ศึกษาทฤษฎีและหลักการออกแบบบทเรียนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สังเคราะห์เครื่องมือให้มีความสอดคล้องกับแผนการเรียนการสอนตรงตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

1.2 นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

1.3 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาข้อคำถามที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอน โดยแบ่งคำถามในการประเมินออกเป็น 5 ส่วน คือ

1) ข้อมูลทั่วไป และพฤติกรรมการใช้งานบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2) ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อความเหมาะสมของขั้นตอนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3) ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อบทเรียนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

4) แบบประเมินตนเองผู้เรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

1.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของสื่อในรูปแบบการเรียนการสอน และรูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านเทคโนโลยีและสื่อทางการศึกษาหรือการเรียนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จำนวน 3 คน จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขระบบจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2. แผนการจัดการเรียนรู้ นำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการสอนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2.2 ปรึกษากับอาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชาเกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ บทบาทผู้เรียน กิจกรรมการสอนให้ ครอบคลุมเนื้อหาและขั้นตอนต่างๆ

2.3 จากการวิเคราะห์เนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนรู้ จึงจำกัดในการทดลอง ใช้รูปแบบเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยออกแบบแผนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพื้นฐานด้านการเกษตร (Basic of Agriculture)

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการทดสอบ ซึ่งผู้วิจัยต้องการสร้างแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับประเมินผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของผู้เรียน

3.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3.3 พัฒนาร่างแบบทดสอบหลังเรียน โดยแบบวัดมีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน สร้างแบบวัดจำนวน 20 ข้อ ให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการวัด

3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงคัดเลือกข้อสอบมาใช้ 20 ข้อ

3.5 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษา ครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน ครั้งที่ 2 จำนวน 8 คน ปรับปรุงแก้ไข

3.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วิเคราะห์คุณภาพแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองต่อไปกับกลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 73 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนจะเป็นแบบวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) ซึ่งเป็นแบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว มีการทดสอบหลังเรียน (One Group Posttest Only Design) โดยทดลองกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 73 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. ก่อนทดลองเตรียมความพร้อมของสถานที่และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทดลอง

2. ในสัปดาห์ที่ 1 ขั้นตอนนี้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศอาจารย์ผู้สอน และผู้เรียน แนะนำการเรียน กระบวนการเรียนรู้

ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยการประเมินจากผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3. ผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ในสัปดาห์ที่ 1 ผู้เรียนศึกษากระบวนการเรียนรู้และการใช้เครื่องมือบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3.2 ในสัปดาห์ที่ 2-5 ผู้สอนดำเนินการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบฯ ในทุกๆ สัปดาห์ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ผู้เรียนเข้าไปศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดให้

3.2.2 ผู้เรียนสรุปประเด็นความรู้ที่ได้ศึกษาจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเชื่อมโยงกับปัญหาที่อาจารย์ตั้งขึ้นลงในระบบจัดการการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2.3 ผู้เรียนที่ศึกษาใบงานเรื่องเดียวกันระดมสมองเพื่อสรุปประเด็น ความรู้ที่ได้จากใบงานร่วมกันลงในระบบจัดการการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2.4 ผู้เรียนทุกคนเข้าไปศึกษาใบงานกลุ่มอื่นๆ

3.2.5 ผู้เรียนเขียนสะท้อนคิดจากสิ่งที่ได้ศึกษาประจำสัปดาห์ และคำถามในประเด็นที่สงสัยผ่านระบบจัดการการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2.6 ผู้สอนประเมินผลงานผู้เรียนด้วยแบบประเมิน

4. ในสัปดาห์ที่ 6 ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียน
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบที (T-test) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน เปรียบเทียบแบบจับคู่ (Pair-sample T-test)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การศึกษาค้นคว้าการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกของนักศึกษาที่เรียนจากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการวัดผลจากชิ้นงานโดยมอบหมายให้นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติ แบ่งจำนวน 10 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Phase) 2) ขั้นปฏิบัติ (Associative Phase) และ 3) ขั้นชำนาญ (Autonomous Phase) หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนภาคทฤษฎีจำนวน 2 บทเรียนได้แก่ 1) การป้องกันกำจัดวัชพืชในพืชป่าและ 2) การกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ให้นักศึกษาทดสอบภาคปฏิบัติโดยถ่ายทำวิดีโอประกอบการปฏิบัติ เรื่อง การป้องกันศัตรูพืชในพืชแต่ละชนิด ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ทดลองฝึกปฏิบัติจากพืช

กลุ่มละชนิด แล้วให้ผู้สอนประเมิน โดยใช้แบบวัดประเมินผลชิ้นงาน ผลการประเมินชิ้นงานอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 16.23$, S.D. = 3.10)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนของนักศึกษาที่เรียนจากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพื้นฐานเกษตร

ผู้เรียน	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.
กลุ่มตัวอย่าง	10	20	16.23	3.10

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

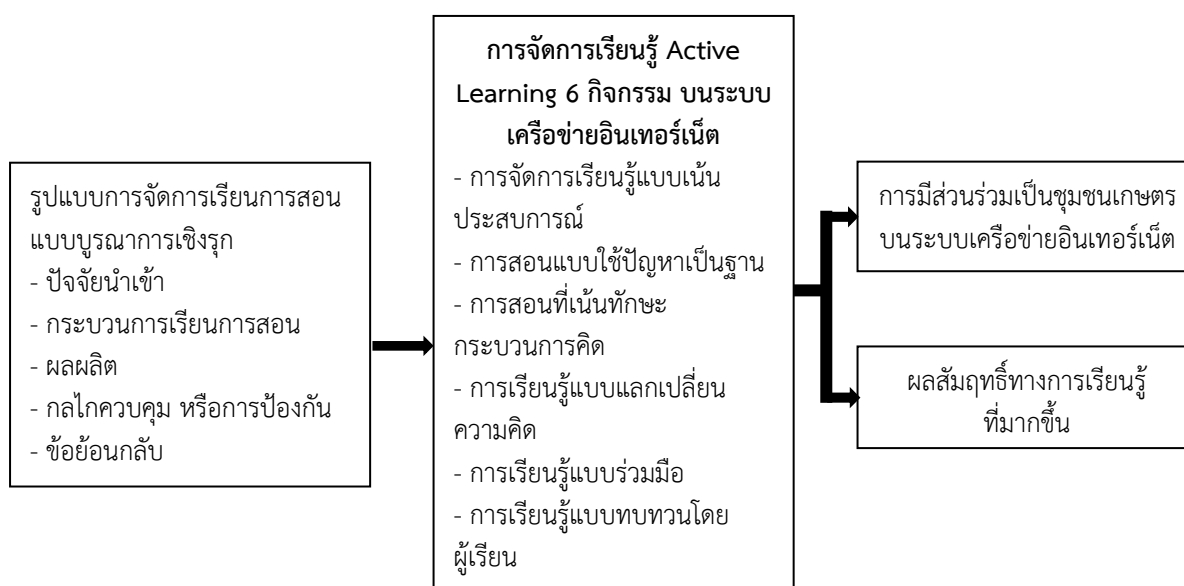
ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 บทเรียนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับ ชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนภายในกลุ่มและเพื่อนต่างกลุ่ม หรือผู้สอน ผู้รู้ผ่านกระดานสนทนาได้ จากการประเมินของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในภาพรวมเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 18.16 โดยอันดับแรก กิจกรรมการเรียนเชิงรุก บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่งเสริมให้นักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด รองลงมา กิจกรรมการเรียนเชิงรุกบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพิ่มขึ้น กิจกรรมการเรียนเชิงรุกบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้นักศึกษาส่งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน กิจกรรมการเรียนเชิงรุกบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่งเสริมให้นักศึกษาใช้ระยะเวลาในการเข้าใช้ระบบจัดการเรียนรู้มากขึ้น ส่งเสริมให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน บนระบบจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนในระบบจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการสะท้อนคิดบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบการสนทนางานกลุ่มชุมชนบนไลน์กลุ่มแสดงความคิดเห็น ช่วยให้ผู้เรียนทำงานและส่งงานได้อย่างสะดวก การแสดงความคิดเห็น ชักถามข้อสงสัย ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกขึ้น และสุดท้าย กิจกรรมการเรียนเชิงรุกบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพิ่มความถี่ในการเข้าใช้ระบบจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลการเรียนรู้จากการเรียนบทเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุกเพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ค่าเฉลี่ยคะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$ (n=73)	S.D.	d	$s\bar{d}$	t-test	p-value
ก่อนเรียน	20	9.71	3.21	3.30	0.39	-21.85	0.000*
หลังเรียน	20	18.16	2.40				

*sig. < 0.05

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: Integrative Active Learning Model for the Participation with Agricultural Communities on the Internet

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นต้นแบบในการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และการจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 เกิดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการวัดผลจากชิ้นงานโดยมอบหมายให้นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติแล้วให้ผู้สอนประเมิน โดยใช้แบบวัดประเมินผลชิ้นงาน ผลการประเมินชิ้นงานอยู่ในระดับดีมาก การมีส่วนร่วมทางการเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากการสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้จากการเรียนผ่านผู้สอน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในบทเรียนและการลงมือปฏิบัติทำชิ้นงานตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมายจนนำไปสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาและทำชิ้นงานของตนเองได้สำเร็จ สอดคล้อง Vinitasatitkun, and Yaemkwanyuen (2022) กล่าวว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการออกแบบการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนเพื่อขยายขอบเขตความรู้จากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เสนอสิ่งที่ผู้เรียนสนใจอย่างแท้จริง ผ่านวิธีการหรือการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีการกำหนด อย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายในสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องทำ การวางแผน การลงมือ ปฏิบัติ การสะท้อนความรู้ ภายใต การคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การมีส่วนร่วม ผู้เรียนจะเกิดประสบการณ์ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้นและ Onthanee (2019) ศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการทำงานและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีสมรรถนะการทำงานและอาชีพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในภาพรวมเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก กิจกรรมการเรียนเชิงรุกบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่งเสริมให้นักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Ramrit, and Sawadram (2021) ศึกษาการใช้ Google Classroom กับการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสร้างกราฟิกเวกเตอร์ พบว่า ผู้เรียนหรือนักศึกษามีพัฒนาการของการเรียนรู้ระหว่างเรียนได้ดีขึ้นนอกจากเวลาเรียนและยังสามารถกลับไปทบทวนบทเรียนย้อนหลังด้วยตนเอง เมื่อมีการประเมินช่วงหลังเรียนพบว่าการประเมินด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และ Srinoun, Thanapongpichat, Buncherd, and TansilaLearning (2021) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อมีการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้แบบสืบเสาะหาความรู้และการให้ข้อมูลแบบป้อนกลับนั้นมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายและกรณีศึกษาแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้แบบสืบเสาะ หาความรู้สามารถทำให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น และ สอดคล้องกับ Dueanchaeng (2021) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือโดยรูปแบบซี.ไอ.อาร์.ซี.พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับการ เรียนแบบร่วมมือโดยรูปแบบซี.ไอ.อาร์.ซี. สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก ในทุกขั้นตอนทั้งขั้นเตรียมการ ขั้นการสอน ขั้นประเมินและขั้นสรุปบทเรียนมีความสำคัญมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัย Surapanyo (2022) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียน การสอนจัดว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์เชิงรุกสำหรับนิสิตครูเพราะผู้สอน และผู้เรียนจะต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียนที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นเชื่อมโยงความรู้ขั้นบรรยาย ขั้นสร้างองค์ความรู้ขั้นอภิปรายร่วมกัน และขั้นสรุปบทเรียน

ผลการวิจัยดังกล่าว เป็นข้อมูลที่สนับสนุนว่า การเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่พัฒนาขึ้นให้มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเกษตร ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การออกแบบระบบการเรียนการสอน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และสามารถเชื่อมโยงไป ยังแหล่งความรู้อื่นๆ ได้ บทเรียนยังสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมความร่วมมือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักศึกษาสามารถที่เรียนรู้จากสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ คนที่เรียนเก่งจะ ช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สอดคล้องกับ Balkcom (1992) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลยุทธ์ในการสอนที่ประสบความสำเร็จในลักษณะของกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนจะมีระดับ ความสามารถที่แตกต่างกัน โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหา สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังจะต้องช่วยถ่ายทอดการ เรียนรู้ไปยังเพื่อนในกลุ่มด้วย และ Susaorat

(2013) กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ กระบวนการกลุ่ม จะก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ได้สูงสุดเพราะเป็นการศึกษาจากประสบการณ์จริง โดยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกับคนอื่น ๆ ทำให้การเรียนรู้ต่างๆ เติบโตด้วยความสนุกสนานมีชีวิตชีวาเป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำ ได้นาน ตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้สามารถเข้าสังคม และทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี

สรุป

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก ของนักศึกษาที่เรียนจากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการวัดผลจากชิ้นงานโดยมอบหมายให้นักศึกษา ได้ทดลองปฏิบัติ แบ่งจำนวน 10 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Phase) 2) ขั้นปฏิบัติ (Associative Phase) และ 3) ขั้นชำนาญ (Autonomous Phase) หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนภาคทฤษฎีจำนวน 2 บทเรียนได้แก่ 1) การป้องกันกำจัด วัชพืชในพืชป่าและ 2) การกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ให้นักศึกษาทดสอบภาคปฏิบัติโดยถ่ายทำวิดีโอทำวีดิทัศน์ ประกอบการปฏิบัติ เรื่อง การป้องกันศัตรูพืชในพืชแต่ละชนิด ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ทดลองฝึกปฏิบัติจากพืช กลุ่มละชนิด แล้วให้ผู้สอนประเมิน โดยใช้แบบวัดประเมินผลชิ้นงาน ผลการประเมินชิ้นงานอยู่ในระดับดีมาก

การมีส่วนร่วมทางการเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากการสังเกตการณ์พฤติกรรม ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้จากการเรียนผ่านผู้สอน การศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองในบทเรียนและการลงมือปฏิบัติทำชิ้นงานตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ การป้องกันกำจัด วัชพืชในพืชผัก และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นเนื้อหาในรายวิชาพื้นฐานการเกษตร ในกระดาน สนทนาแต่ละกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหา วิธีการจัดการแก้ไขปัญหา ทั้งระหว่างผู้สอน ผู้เรียน ผู้มีความรู้ด้านการเกษตร (ชุมชนเกษตร) จนนำไปสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาและทำชิ้นงาน ของตนเองได้สำเร็จ

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บทเรียนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับ ชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน ภายในกลุ่มและเพื่อนต่างกลุ่ม หรือผู้สอน ผู้รู้ผ่านกระดานสนทนาได้ จากการประเมินของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในภาพรวมเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก เพื่อการมีส่วนร่วมกับ ชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผลลัพธ์ของกิจกรรมการเรียนเชิงรุกบนระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในภาพรวมเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับ มากที่สุด ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมการทำงานร่วมกันเพื่อเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนมีการพูดคุยกับ

เพื่อนร่วมชั้น เป็นการสร้างการร่วมมือ และมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่มีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้ลงมือปฏิบัติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้เกิดการสะท้อนคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย กระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงรุก ในทุกขั้นตอน ทั้งขั้นเตรียมการ ขั้นการสอน ขั้นประเมินและขั้นสรุปบทเรียนมีความสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะขั้นการสอน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเห็นว่ามีค่าที่สุด โดยเฉพาะขั้นเตรียมความพร้อมทั้งผู้เรียน ผู้สอน ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมสมอง รองลงมาคือขั้นสรุปบทเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนคิดแก่ผู้เรียน ดังนั้นบทบาทของผู้สอนในการเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จะต้องเป็นผู้ที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ แล้วจะต้องเพิ่มบทบาทของตัวเองให้มากขึ้นโดยการกระตุ้น และหนุนเสริมพลังความคิดให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ให้ความใส่ใจ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนการสอนให้มากที่สุด

1.3 ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมกับชุมชนเกษตรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อยู่ใน ระดับดี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงควรเพิ่มการจัดกิจกรรมการทำงานร่วมกันเพื่อการให้การเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีความน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ กิจกรรมต่างๆ จะเป็นส่วนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนไปจนครบเนื้อหาในรายวิชา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระหว่างโรงเรียน สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนการสอนในศาสตร์ด้านอื่นนอกจากด้านการเกษตร

2.3 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพ และพฤติกรรมผู้เรียนที่เกิดจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปร ด้านต่างๆ เช่น ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้านการออกแบบ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

References

- Balkcom, S. (1992). *Cooperative Learning. Education Research Consumer Guide 1*. Retrieved November 19, 2022, from <http://www.ed.gov/pubs/OR/ConsumerGuides/Cooplear.html>
- Banchusuwan, P. (2018). Active Learning Techniques Raising up the Understanding of Comparative Politics and Democracy. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning*, 8(1), 166-190.
- Dueanchaeng, S. (2021). Development of Learning Achievement in the Thai Language Subject by Using Active Learning together with Cooperative Integrated Reading and Composition. *Journal of Educational Studies*, 15(2), 185-200.
- Office of the Education Council. (2018). *State of Thai Education in 2016/2017*. Bangkok: Office of the Education Council.

- Onthanee, A. (2019). The Effectiveness of Participatory Learning to Promote Occupational Competency for Secondary School Students. *Journal of Education Naresuan University*, 23(2), 336-350.
- Pinit, P., & Anmanatrakul, A. (2015). *Learning Management Contemplative Education Process Intellectual Studies in Academic Writing*. Bangkok: Charansanitwong Printing.
- Pornsima, D. (2016). *Thai Teachers 4.0. Ministry of Education*. Retrieved November 19, 2022, from <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID>
- Ramrit, T., & Sawadram, C. (2021). Using Google Classroom via Class Management Participation for Learning Achievement of Vector Graphics. *Journal of Humanities & Social Sciences*, 19(3), 161-178.
- Rattanapian, W. (1999). Teaching and Learning Through the Web: A New Alternative to Thai Educational Technology. *Journal of Education Studies*, 27(3), 29-33.
- Sinlarat, P. (2016). *Will Raise the Quality of Basic Education in Bangkok*. Bangkok: Mac Education.
- Srinoun, K., Thanapongpichat, S., Buncherd, H., & Tansila, N. (2021). Achievement and Engagement Behavior using Active Learning in Clinical Hematology Course. *Journal of Education and Innovative Learning*, 1(1), 37-44.
- Surapanyo, C. (2022). Online Active Learning and Teaching for Teacher Education. *Ratchaphruek Journal*, 20(1), 1-13.
- Susaorat, P. (2013). *Thinking Development*. Bangkok: 9119 Technic Printing Limited Partnership.
- Vinitasatitkun, P., & Yaemkwanyuen, C. (2022). Active Learning: Guidelines for Best Practice in the 21st Century. *Journal of Educational Innovation and Research*, 6(3), 921-933.

กระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธี ของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่*

The Development Process of Bullying Prevention by Buddhist Peaceful Means of Kasikornbank Head Office

¹วุฒิไกร มะลิลา และ พระธรรมวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปญโญ)

¹Wuttikrai Malila and Phra Dhamvajarabanthid (Somjin Sammapaṅkō)

สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peace Studies Program, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: wutvip@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัจจุบัน ความจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ตามศาสตร์สมัยใหม่ ของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ 3) พัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธี ของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยตามแบบอริยสัจโมเดล โดยเดินตามบันได 9 ขั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ จำนวน 25 ท่าน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 26 ท่าน การสนทนากลุ่ม จำนวน 4 ท่าน การสนทนากลุ่ม จำนวน 8 ท่าน การสังเกตการณ์และการวิเคราะห์ผลด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบท สภาพปัจจุบัน ความจำเป็นในการป้องกันการบูลลี่ ธนาคารเป็นองค์กรขนาดใหญ่ พนักงานจึงมีความแตกต่างหลากหลายตามหน้าที่และความรับผิดชอบ บางครั้งพนักงานบางส่วน นำประเด็นความต่างเหล่านี้มาบูลลี่กันโดยไม่ได้ตั้งใจ ธนาคารจึงให้ความสำคัญอย่างมากในการหาวิธีป้องกัน ปัญหาการบูลลี่ โดยมุ่งหวังให้พนักงานมีความรู้ความเข้าใจ รู้วิธีป้องกัน ลดละ แก้ไขปัญหาการบูลลี่ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน งานวิจัยนี้ใช้แนวคิด ทฤษฎี 5 ด้าน คือ 1) กระบวนการพัฒนา 2) ความขัดแย้งและความรุนแรง 3) การเคารพในสิทธิมนุษยชน 4) การสื่อสารอย่างสันติ 5) ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ 2. พุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ ได้นำหลัก ปธาน 4 มาใช้คือ 1) สร้างภูมิป้องกันให้แก่ตนเองจากการถูกล้อเลียนหรือการไปบูลลี่ผู้อื่น (สังวรปธาน) 2) ปรามปรามจิตใจ ไม่ปล่อยให้ตนเองแสดงพฤติกรรมบูลลี่ (ปหานปธาน) 3) พัฒนาบุคคลในสังคมให้มีจิตใจที่ดีงาม (ภาวนापธาน) 4) รักษาความดีให้ยั่งยืน (อนุรักษนปธาน) 3. กระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธี ใช้กระบวนการที่เรียกว่า เคแบงค์โมเดล อันประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) พฤติกรรม 3) ทศนคติ 4) เครือข่าย 5) วิธีปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนา 6 ด้าน คือ 1) องค์กรสันติสุข 2) การเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน 3) การเคารพสิทธิมนุษยชน 4) สันติภายใน 5) การสื่อสารอย่างสันติ 6) พุทธสันติวิธี

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนา; การบูลลี่; พุทธสันติวิธี; ธนาคารกสิกรไทย

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate and analyze the contexts, current situations, necessities, and theoretical concepts regarding the development process of bullying prevention according to modern science of Kasikornbank Head Office, 2) to explore and analyze the principles of Buddhist peaceful means for promoting the development process of bullying prevention, 3) to develop and present the Buddhist peaceful means the development process of bullying prevention of Kasikornbank Head Office. The study employed an action research. The tools were developed based on *Ariyasacca* (the four noble truths) model under 9-step framework. The samples used in the study were 25 employees of Kasikornbank Headquarters. The research tools were in-depth interview of 26 experts, peace dialogue of 4 persons, group discussion of 8 persons, observation and analysis of the results with qualitative data according to the research objectives.

From the study, it was found as follows: 1) The contexts, current situations, necessities to prevent bullying. Since Kasikornbank is a large organization, employees have different duties and responsibilities. Sometimes, some employees unintentionally bully each other using these differences. The bank has always given priority to prevent bullying problems. It aims to provide employees with awareness, knowledge, understanding, know-how to prevent, relent, and solve bullying problems appropriately and sustainably. This research uses theoretical concepts in 5 areas: 1) Development Process, 2) Conflict and Violence, 3) Respect for Human Rights, 4) Peaceful Communication, and 5) Maslow's Hierarchy of Needs; 2) The Buddhist peaceful means conducive to the development process of bullying prevention by Buddhist peaceful means based on the *Padhāna* (effort, exertion). It includes 4 components: (1) Protecting oneself from being bullied or bullied others, (2) Suppressing one's mind, not allowing it to conduct any bully behavior, (3) Developing people in society to have good mind, and (4) Maintaining good deeds for sustainability; and 3) The development process of bullying prevention by Buddhist peaceful means of Kasikornbank Head Office use a process is called KBANK Model. It consists of (1) Knowledge, (2) Behavior, (3) Attitude, (4) Network, and (5) Know-how. This process will cover 6 aspects of development including: (1) Peaceful organization, (2) Attentive Environment, (3) Respect for human rights, (4) Inner peace, (5) Peaceful communication, and (6) Buddhist peaceful means.

Keywords: Development Process; Bullying; Buddhist Peaceful Means; Kasikornbank

บทนำ

ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันทั่วโลกมากกว่า 8,000 ล้านคน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า มนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขได้อย่างไร เพื่อให้มีความขัดแย้งและความรุนแรงน้อยที่สุด การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายบนหลักการและแนวคิด ดังนี้ 1) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่กับความรู้และคุณธรรม 2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้แก่ ประชาชน โลก ความมั่งคั่ง สันติภาพ ให้ความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความเป็นหุ้นส่วน มาเป็นหลักในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศไทย โดยมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสาธารณะ มีทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงมีความเห็นอกเห็นใจต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022) จึงเห็นได้ว่านโยบายในระดับประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาสากลของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ 29 เรื่องการเคารพสิทธิผู้อื่นว่า 1) ทุกคนมีหน้าที่ต่อชุมชน ซึ่งการพัฒนาบุคลิกภาพของตนโดยอิสระและเต็มที่ จะกระทำได้ดีแต่ในชุมชนเท่านั้น 2) ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตน ทุกคนต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเพียงเท่าที่มีกำหนดไว้ตามกฎหมายเท่านั้น เพื่อวัตถุประสงค์ของการได้มาซึ่งการยอมรับและการเคารพสิทธิ และอิสรภาพอันควรของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการอันสมควรทางด้านศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย 3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ไม่อาจใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ว่ากรณีใดๆ (United Nations, 2022)

โดยพื้นฐานนิสัยของคนไทยนั้นเป็นคนอารมณดี ชอบหยอกล้อกัน โดยเฉพาะในหมู่เพื่อนฝูงหรือคนคุ้นเคยจนกลายเป็นความเคยชินโดยไม่ได้มีการถือสาถึงกัน แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การหยอกล้อหรือการแกล้งกันแบบพอสุนุกกลายเป็นเรื่องที่ไร้ธรรมดาอีกต่อไป แต่กลายเป็นปัญหาที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น เพราะว่าหากฝ่ายที่ถูกหยอกล้อไม่ได้รู้สึกมีอารมณ์ร่วม หรือรู้สึกสนุกสนานไปกับการล้อเล่นหรือแกล้งเล่นนี้ด้วย ก็จะเป็นการกลั่นแกล้งละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่ถูกรกระทำอาจจะรู้สึกถูกคุกคาม ถูกด้อยค่า ส่งผลเสียไปถึงสุขภาพจิต การกลั่นแกล้งเหล่านี้เรียกว่า การบูลลี่ (Bullying) ซึ่งสถิติการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ปี 2561 พบว่าประเทศไทยติดอันดับที่ 2 ของโลก อันดับที่ 1 คือ ประเทศญี่ปุ่น (Department of Mental Health, 2022)

สังคมที่ทำงานก็เป็นอีกสถานที่หนึ่ง ที่พบการบูลลี่ได้บ่อยครั้ง หลายคนอาจมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป เป็นเรื่องสนุกสนานที่หยอกล้อกันได้ในกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน หลายครั้งคำพูดเหล่านั้นไม่ใช่แค่การล้อเล่นที่ทำให้อีกฝ่ายอึดอัด แต่กลายเป็นการกลั่นแกล้งที่สร้างแผลในใจให้กับฝ่ายที่ถูกล้ออย่างเจ็บปวด โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งจากหัวหน้างาน หรือสังคมในที่ทำงาน (Workplace Bullying) ถึงแม้สังคมที่ทำงานคนส่วนใหญ่จะมีวุฒิภาวะมากที่สุด แต่ก็ยังเป็นแหล่งรวมของคนหลากหลายความคิด และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทุกคนล้วนมีนิสัย มุมมองและแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน อาจมาจากการเลี้ยงดู และประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้มักนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงได้ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 16 ที่ว่า ห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง (Office of the Council of State, 2019) ผลสำรวจของ Workplace Bullying Institute ปี 2564 รายงานว่า คนทำงานกว่า 30% เคยถูกกลั่นแกล้งในที่ทำงาน มีผู้รู้เห็นในเหตุการณ์ 90% เมื่อรวมจำนวนผู้ถูกบูลลี่และผู้รู้เห็นที่อยู่ในการบูลลี่สูงถึง 49% ผู้หญิง

จะบูลลี่ผู้หญิงด้วยตัวเองมากกว่าไปบูลลี่ผู้ชาย การกลั่นแกล้งเพศเดียวกันคิดเป็น 61% ของการบูลลี่ทั้งหมด แหล่งที่มาของการบูลลี่เกิดจากการประชุม 50% มาจากอีเมล 9% อัตราการบูลลี่ของคนทำงานทางไกล (Remote Worker Bullying Rate) สูงถึง 43% การบูลลี่ส่วนใหญ่มาจากหัวหน้างาน 65% จากเพื่อนร่วมงาน 21% (Namie, 2022) ธนาครกรสิกรไทย ก็เป็นองค์กรหนึ่ง ที่พบปัญหาการบูลลี่เช่นเดียวกับองค์กรอื่น การบูลลี่ที่พนักงานเคยเจอหรืออยู่ในเหตุการณ์ จะมีการแสดงออกทั้งต่อหน้าและลับหลัง เช่น ล้อเลียน นินทา ตีตัวออกห่าง โพสต์แซวบนโซเชียลมีเดีย การใช้คำพูดที่ไม่ไพเราะหรือทำให้รู้สึกอับอาย บางกรณีเป็นการใช้อำนาจกดดัน สั่งงานเยอะแต่ขอตัวน พุติกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกไม่มีความสุขกับการทำงาน มีเครียดสะสมเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้า อาจนำไปสู่อาการหมดใจในการทำงาน (Burnout) ถึงแม้ว่าเหตุการณ์เหล่านี้จะไม่ได้พบบ่อยครั้ง หรือมีพฤติกรรมบูลลี่ที่เด่นชัดหรือรุนแรงจนเป็นกลายปัญหาใหญ่ก็ตาม แต่ธนาครตระหนักดีว่าปัญหานี้เป็นเรื่องที่ทำลายความสุขในการดำเนินชีวิต และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ธนาครจึงให้ความสำคัญในการมองหาวิธีการป้องกันการบูลลี่ให้กับพนักงาน และสนับสนุนงานวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการขององค์กรและพนักงาน เพราะธนาครมองว่าการลงทุนกับการป้องกัน ย่อมส่งผลดีกว่าการแก้ไขปัญหาย่างแน่นอน เพื่อป้องกันปัญหาการบูลลี่จึงจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทางวิชาการและบูรณาการร่วมกับความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีพนักงานที่เป็นคนดีมีความรู้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ไม่บูลลี่ใคร มีสติ รู้วิธีป้องกันและแก้ไขการบูลลี่ได้ ทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในเรื่องนี้ เพราะมีทั้งการป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษา นั่นคือ ปธาน 4 อันเป็นหลักธรรมที่กล่าวถึงความเพียรพยายามในกิจที่ชอบ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) อันประกอบด้วย สังวรปธาน การรู้จักป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้น, ปหานปธาน คือ เพียรละสิ่งที่เคยกระทำไม่ดีทิ้งเสีย, ภาวนาปธาน คือ เพียรทำสิ่งที่ดีงานที่ยังไม่เคยกระทำให้เกิดขึ้น และ อนุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษาความดีที่เคยกระทำแล้วให้เจริญและยั่งยืนต่อไป มาใช้พัฒนาพนักงานให้เป็นคนดีที่สังคมต้องการ

จากความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมีแรงบันดาลใจในการทำวิจัยเรื่องนี้ เพราะจะเป็นการเพื่อตอบโจทย์ของมนุษยชาติ ที่ต้องการให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสทั่วโลก ผลของงานวิจัยนี้จะส่งผลกระทบที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่ต่อมวลมนุษยชาติ เพราะจะได้วิธีป้องกัน คัดกรองดูแลทุกคนมิให้มีใครมาบูลลี่กัน เป็นการสนับสนุนเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เชื่อมโยงกันกับสหประชาชาติ เป็นความต้องการของธนาครที่ต้องการให้ธนาครเป็นองค์กรที่ปราศจากการแบ่งแยก หรือเลือกปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงได้ค้นหาความรู้จากศาสตร์สมัยใหม่ และหลักพุทธสันติวิธีโดยนำหลักปธาน 4 มาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัจจุบัน ความจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ตามศาสตร์สมัยใหม่ ของธนาครกรสิกรไทย สำนักงานใหญ่
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธี ของธนาครกรสิกรไทย สำนักงานใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อสร้างความรู้และนวัตกรรม โดยใช้รูปแบบการวิจัยอริยสัจโมเดล (Action Research) ที่เน้นการลงมือปฏิบัติโดยนำแนวคิด ทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กรอบของอริยสัจ ประกอบด้วย ปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และเครื่องมือในการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการที่เหมาะสม โดยนำไปพัฒนากับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผลของการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถเผยแพร่ และขยายผลให้กว้างขวางในสังคมต่อไป ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยทำการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ตามศาสตร์สมัยใหม่ และตามหลักพระพุทธศาสนา โดยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และพระไตรปิฎกฉบับสากล พ.ศ. 2561 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ หนังสือ ข้อมูลเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดตามสถาบันการศึกษา อินเทอร์เน็ต และจากนิตยสารต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้อาภิเคราะห์ ตีความอธิบาย บูรณาการ สังเคราะห์ ให้ได้เป็นองค์ความรู้ใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลหรือหาประเด็นปัญหากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารและพนักงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์ทั้งแบบตัวต่อตัว และแบบกลุ่ม ทั้งแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรมเอ็มเอส ทีม (MS Team) และการออนไลน์ การเก็บข้อมูลจะใช้การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) แล้วนำข้อมูลที่ได้อาภิเคราะห์หาประเด็นปัญหา และความจำเป็น

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ 1) เชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งหมด 26 ท่าน แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสันติวิธีและสิทธิมนุษยชน 2) ด้านพระพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี 3) ด้านวิทยาการกระบวนการและนักออกแบบการเรียนรู้ 4) ด้านผู้บริหารและผู้นำองค์กร 5) ด้านพนักงานผู้ปฏิบัติการ และ 2) จัดเวทีสันติสนทนา (Peace Dialog) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมสนทนา จำนวน 4 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 สร้างกระบวนการพัฒนา เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก และเวทีสันติสนทนา มาวิเคราะห์พร้อมกับการบูรณาการข้อมูลความรู้เข้าด้วยกันออกมาเป็นกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบกระบวนการกับพนักงาน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการ จากนั้นนำกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิรับรองกระบวนการ นำคำแนะนำที่ได้ไปปรับปรุงให้กระบวนการมีความถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย นำกระบวนการที่ผ่านการรับรองแล้ว นำไปพัฒนาพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำนวน 25 ท่าน จำนวน 12 ชั่วโมง ระหว่างการอบรมผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนและหลัง พร้อมทั้งติดตามผลต่อจากนั้นอีก 1 เดือน กลุ่มเป้าหมายมาจากการรับสมัครทางออนไลน์แบบสมัครใจ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำผลที่จากการพัฒนากลุ่มเป้าหมายมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเข้าสู่การทำประชาพิจารณ์ก่อนนำเสนอสู่สาธารณะ เมื่อได้รับการตรวจสอบและแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยทำการแก้ไข จากนั้นได้นำเสนอกระบวนการ และนำผลงานเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัจจุบัน ความจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ตามศาสตร์สมัยใหม่ของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ธนาคารกสิกรไทย หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “K Bank” ก่อตั้งมาร่วม 80 ปี มีพนักงานมากกว่า 20,000 คน มีสาขาทั้งในและต่างประเทศ ที่นี้จึงเป็นแหล่งรวมของคนเก่งที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างหลากหลายในด้านต่างๆ งานวิจัยพบว่าพนักงานบางคนเผลอนำความต่างเหล่านี้มาบูลลี่ใส่ผู้อื่นอย่างไม่ได้ตั้งใจ แม้จะไม่เจอบ่อยครั้งแต่ก็มีประสบการณ์หรืออยู่ในเหตุการณ์การบูลลี่มาบ้าง ซึ่งมักเกิดจากการกระทำของผู้ที่มีอำนาจมากกว่ากระทำต่อผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า เช่น การสั่งงานปริมาณมากแต่ให้เวลาทำน้อย ให้ข้อมูลไม่ครบ บางส่วนเกิดจากรุ่นพี่ที่ใช้การพูดเปรียบเทียบทำให้รุ่นน้องรู้สึกแย่ ล้อเลียนในเรื่องรูปร่างลักษณะ ความรู้ความสามารถ มักเป็นการพูดโดยไม่ได้ยั้งคิด พูดแบบขาดสติ ผู้ถูกระทำบางคนเจอการบูลลี่ครั้งแรกก็รู้สึกท้อแท้ได้ แต่ถ้ามองขึ้นบ่อยๆ ก็จะกลายเป็นความเครียดหรือความแค้น ประเภทของการบูลลี่ที่พบคือ 1) การบูลลี่ทางวาจา เพราะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายไม่ต้องลงแรงอะไร ใช้เพียงวาจากล่าวออกไป แต่ส่งผลทางลบไปยังจิตใจของผู้ถูกระทำโดยตรง โดยใช้การพูดส่อเสียด การล้อเลียน การนินทา 2) การบูลลี่ทางสังคม ที่ใช้การสร้างกระแสสังคมรอบข้างให้เข้าใจผิด เช่น การสร้างข่าวลือ ทำให้ผู้ถูกระทำไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกโดดเดี่ยวจากสังคม 3) การบูลลี่ทางร่างกาย ไม่พบการใช้กำลังเข้าข่มเหง หรือทำร้ายกัน อาจใช้เพียงสีหน้าแวตตามองกันอย่างไม่เป็นมิตรเท่านั้น จากงานวิจัยจึงพบว่า พนักงานมักแสดงพฤติกรรมอย่างขาดสติ และขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบูลลี่ จึงต้องเพิ่มพูนทักษะและความรู้ให้พนักงาน ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูลลี่ 2) การพัฒนาทักษะและกระบวนการป้องกันการบูลลี่ 3) การนำหลักธรรมเรื่องสติมาใช้ป้องกันและรับมือกับการบูลลี่ สำหรับแนวคิด ทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่ที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ ประกอบด้วย 1) กระบวนการพัฒนา เพื่อให้การป้องกันการบูลลี่ทำอย่างเป็นระบบอย่างเป็นขั้นเป็นตอนต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน 2) ความขัดแย้งและความรุนแรง เพื่อให้ทราบตามธรรมชาติของมนุษย์แล้ว ทุกคนไม่ชอบความขัดแย้ง ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แบ่งปันผลประโยชน์ แต่เมื่อไรก็ตามบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็จะกลายเป็นความขัดแย้ง และหากหาข้อยุติไม่ได้ อาจนำไปสู่ความรุนแรง 3) การเคารพสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ตระหนักได้ว่าในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทุกคนล้วนมีลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป การเคารพในสิทธิและเสรีภาพของแต่ละคนจึงเป็นสิ่งสำคัญ มุ่งหวังให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ต้องเคารพในความเป็นมนุษย์ ไม่ไปบูลลี่หรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น 4) การสื่อสารอย่างสันติ เพื่อให้เป็นการสื่อสารที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เกิดความรักสามัคคีได้ โดยใช้การฟังอย่างเอาใจเขามาใส่ใจเรา ฟังให้ได้ยินในเสียงที่เขาไม่ได้พูด ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง และช่วยป้องกันการบูลลี่ได้ 5) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ เพื่อให้เข้าใจว่าการพัฒนามนุษย์จะต้องพัฒนาตามความต้องการพื้นฐานไล่สูงขึ้นไป ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรัก ได้รับการยอมรับนับถือและชื่นชมยกย่องจากสังคม ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองเต็มที่ โดยเฉพาะการต้องการความรักและการยอมรับจากสังคม มนุษย์บางคนหากไม่ได้รับความต้องการนั้นก็มักจะแสดงพฤติกรรมการบูลลี่ออกมาเพื่อเรียกร้องความสนใจ

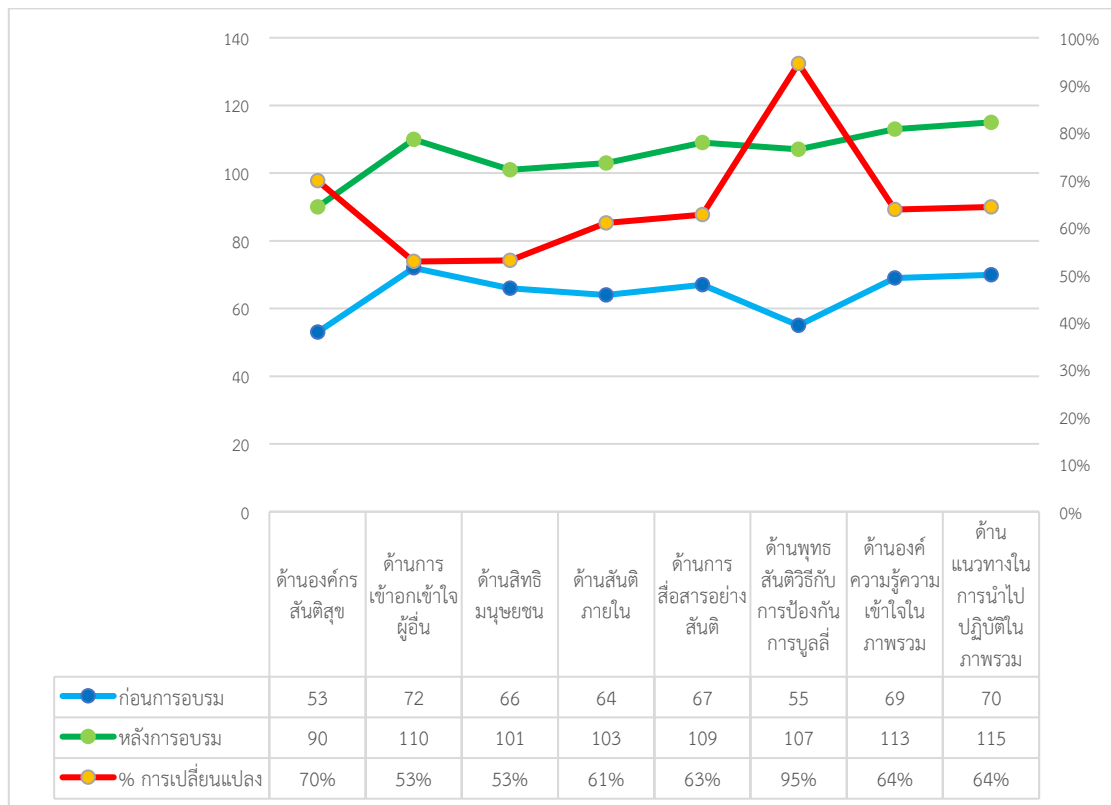
วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ ผลการวิจัยพบว่า ควรใช้ปธาน 4 คือ ความเพียรในกิจที่ชอบ หรือความขยันหมั่นเพียรในการทำความดี 4 ประการ กล่าว คือ 1) สังวรปธาน 2) ปหานปธาน 3) ภวานาปธาน 4) อนรุทกขณาปธาน ในปธาน 4 หัวข้อธรรมที่โดดเด่นที่สุดสำหรับการนำมาใช้ในการป้องกันการบูลลี่ คือ สังวรปธาน คือ เพียรระงับยับยั้งบาป

อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น หรือกล่าวให้เข้าใจง่ายขึ้น ก็คือ การป้องกันนั่นเอง เมื่อเราป้องกันปัญหาต่างๆ ได้ดี ย่อมให้ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ หรือสิ่งที่ไม่ดีงาม ไม่มีโอกาสเกิดขึ้น เป็นการต้นไปแต่ต้นลม ตัดที่ต้นเหตุของปัญหา เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายตามมา แล้วต้องมาหาวิธีแก้ไขอีกทีในภายหลัง แต่หลักปธานอีก 3 ประการก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันเพราะว่า ปธานปธาน จะช่วยให้คนที่ชอบหรือมีพฤติกรรมบูลลี่ผู้อื่น จะได้ลดละเลิกการกระทำดังกล่าว, ภาวนาปธาน ช่วยให้ผู้ใดมีความเพียรพยายามที่จะใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมั่นเพิ่มเติมความรู้ให้เข้าใจให้ชัดเจนว่าปัญหาจากการบูลลี่เกิดขึ้นมาจากอะไร ควรแก้ไขอย่างไร เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และ อนุรักขนาปธาน เป็นหลักธรรมที่จะช่วยเกื้อกูลให้ความดีและความสุข ทั้งปวงที่ทำมาแล้ว ได้ดำรงต่อไปอย่างยั่งยืนจากรุ่นสู่รุ่น เป็นวัฒนธรรมไม่บูลลี่ให้คงอยู่กับองค์กร หรือชุมชนสืบไป

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธีของธนาคารสกริไทย สำนักงานใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธสันติวิธีเข้าด้วยกัน ทำให้ได้เนื้อหาสาระการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการ ประกอบด้วย 6 กิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 12 ชั่วโมง เพื่อพัฒนาผู้เข้าอบรม 6 ด้าน คือ 1) ด้านองค์กรสันติสุข 2) ด้านการเข้าใจซึ่งกันและกัน 3) ด้านสิทธิมนุษยชน 4) ด้านสันติภายใน 5) ด้านการสื่อสารอย่างสันติ 6) ด้านพุทธสันติวิธี มีกิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมเพื่อนกันฉันกับเธอ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รู้จักการทักทาย ได้พูดจาปราศรัยกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย สำหรับคนที่รู้จักกันอยู่แล้วก็จะได้รู้จักกันมากขึ้น ในแง่มุมต่างๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องงาน เพื่อสร้างความคุ้นเคย, ความเป็นมิตร และความเป็นทีม 2) กิจกรรมเพราะเราเข้าใจกัน เพื่อให้ทราบว่าทุกคนต้องการความรักและเอาใจใส่ตามแนวสากลทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ โดยตั้งคำถามให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันตอบคำถามสั้นๆ ในการมีชีวิตร่วมกัน เราอยากให้อีกคน คิด รู้สึก ปฏิบัติต่อตัวเราอย่างไรบ้าง และเราต้องทำอะไรถึงจะได้สิ่งนั้นมา แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น เพื่อเป็นการทำความรู้จัก, เข้าใจและยอมรับตนเองและผู้อื่น มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้ง และความรุนแรงได้ 3) กิจกรรมโลกทัศน์ภายในตน เพื่อให้เข้าใจวิถีที่คนมองโลก ตัดสินใจ และวินิจฉัยสิ่งต่างๆ เพราะคนมักตัดสินหรือวิจารณ์ผู้อื่นผ่านประสบการณ์และข้อมูลที่ตนเองเชื่อ หรือมีอยู่ โดยไม่ได้หาข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งอาจทำให้เรามีข้อมูลไม่ครบถ้วนและอาจทำกระสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปอย่างผิดพลาด โดยใช้กิจกรรมบรรยายให้ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน ตามด้วยการตั้งคำถามว่า ท่านคิดว่าวิถีคิดของคนเรา ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเราอย่างไรบ้าง ทำไม เพื่อให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จากนั้นจะเป็นการเล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้เข้าอบรมตัดสินใจ ว่าแต่ละตัวละครที่เล่าเป็นใครมีนิสัยอย่างไร ทำตัวเหมาะสมหรือไม่อย่างไร จากนั้นเล่าเรื่องตอนที่ 2 เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติม แล้วใช้คำถามเดิม เพื่อดูว่าแต่ละท่านให้คำตอบเหมือนเดิม หรือต่างออกไป แล้วให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งก็จะทำให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีสติ ขันติ สันติ การวินิจฉัยและการตัดสินใจ เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้เราไปรีบตัดสินหรือไปบูลลี่ตนเองและผู้อื่น 4) กิจกรรมสันติจากภายใน เพื่อให้เข้าใจหลักการและวิธีการฝึกสติเพื่อการรู้เท่าทันการบูลลี่ผู้อื่นภายในตนเอง ตามหลักสติปัฏฐาน 4 เป็นการฝึกสติให้รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดภายในตนเอง โดยใช้การนั่งสมาธิปฏิบัติธรรม เพื่อเห็นคุณค่าและความจำเป็นของสติในการรู้เท่าทันตนเองเพื่อการป้องกันการบูลลี่ผู้อื่น เพราะคนมีสติย่อมคิดพูดทำสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสม และมีขันติ อดทนต่อการถูกบูลลี่ได้ 5) กิจกรรมการสื่อสารอย่างสันติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสื่อสารอย่างสันติ ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล โดยใช้การบรรยายให้ความรู้เรื่องการสื่อสารอย่างเอาใจเขามาใส่ใจเรา ตามด้วยการจับกลุ่มฝึกเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี โดยให้ผลัดกันเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่ตนเองมีความประทับใจมากที่สุด โดยผู้พูดมีความรู้สึกตัว

ในการพูด ผู้ฟังมีความรู้สึกตัวในการฟัง แล้วให้แต่ละคู่สรุปในสิ่งที่ตนเองเข้าใจและรู้สึก ทั้งช่วยกันวิเคราะห์ว่า การสื่อสารอย่างสันติช่วยป้องกันการบูลลี่ได้อย่างไร 6) กิจกรรมพุทธสันติวิธีแก้ปัญหาการบูลลี่ นำเรื่อง การบูลลี่ในที่ทำงานในประเด็นที่ว่า ผู้ที่ถูกบูลลี่จะได้รับผลกระทบอะไรอย่างไรบ้าง จากนั้นให้ผู้เข้าอบรมชมสื่อ คลิปวิดีโอตัวอย่างผลกระทบของบุคคลจากการถูกบูลลี่ในองค์กร แล้วฝึกให้ผู้เข้าอบรมใช้หลักการแก้ปัญหา การบูลลี่ตามหลักอริยสัจ 4 โดยการหาปัญหา สาเหตุ ผลลัพธ์ที่ต้องการ และวิธีการแก้ไขปัญหา

การประเมินผลการฝึกอบรม พบว่า ผลคะแนนความเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับก่อนกับ หลังการอบรม โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด คือ ด้านพุทธสันติวิธีกับการป้องกันการบูลลี่ ได้ 95% ส่วนด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยสุด คือ ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และด้านสิทธิมนุษยชนแสดงผล ได้ 53% ด้านอื่นๆ ดูผลการเปลี่ยนแปลงได้จากแผนภูมิที่ 1

Line Graph 1: Compare Changes Before and After Training

องค์ความรู้ใหม่

ใช้ MARP Process คือ ฝึกรู้เท่าทัน, ร่วมกันเรียนรู้, นำสู่การไตร่ตรอง และเข้าใจของสันติสนทนา เป็นตัวขับเคลื่อนภายใต้ KBANK Model ดังนี้

Picture 1: KBANK Model

ขั้นที่ 1 ฝึกู้เท่าทัน (Mindfulness Practice) เป็นขั้นตอนที่วิทยากรส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมฝึกใจให้สงบ เป็นสมาธิก่อนการเรียนรู้ การทำกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยวิธีการฝึกสติรู้เท่าทัน ลมหายใจ หรือทำสมาธิตามที่คุณเข้าอบรมแต่ละคนถนัดหรือเคยฝึกฝนมา โดยมีวิทยากรเป็นผู้นำพาปฏิบัติ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าอบรม ฝึกใจให้สงบก่อนการเรียนรู้/ทำกิจกรรมในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้ (Active Learning) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง กระบวนการกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันและการจัดการแก้ไขการบูลลี่ด้วยพุทธสันติวิธี ตามเนื้อหาสาระที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 นำสู่การไตร่ตรอง (Reflective Thinking) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เข้าอบรมได้ฝึกไตร่ตรองฝึกการครุ่นคิด ทบทวนและถอดองค์ความรู้จากประสบการณ์สดๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิทยากรชวนให้ผู้เข้าอบรมแต่ละคนได้ครุ่นคิด ก่อนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการไตร่ตรองประสบการณ์ โดยการทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้สึกจากการทำกิจกรรม องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ ข้อคิด ความคิดอะไรใหม่ๆ หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้กับตนเอง และแนวทางการนำไปใช้พัฒนาตนเองต่อไป

ขั้นที่ 4 เข้าของสันติสนทนา (Peace Dialogue) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เข้าอบรมนำบทเรียนจากการครุ่นคิดไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งของตนเอง มาแบ่งปันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน เพื่อให้เกิด

การเปลี่ยนความคิด องค์ความรู้ หลักการ หรือแนวทางใหม่ที่เป็นของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหรือประยุกต์ใช้สำหรับตนเองต่อไป

กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ เรียกว่า **KBANK Model** คือ

K - Knowledge ความรู้ พนักงานจะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านวิชาการที่ว่าด้วยเรื่องของปัญหาการบูลลี่ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความหมาย ประเภท การป้องกัน หรือการรับมือกับการบูลลี่

B - Behavior พฤติกรรม พนักงานเป็นผู้มีพฤติกรรมดี ทั้งทางกาย วาจา ใจ ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม อันดีงาม หลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่เป็นการคุกคาม ช่มชู้ และสร้างความกดดันต่อสภาพจิตใจของผู้อื่น ใช้วาจาที่สุภาพอ่อนหวาน ไม่ใช้คำพูดหยาบคาย ไม่กล่าวร้าย ไม่นินทาให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย ปฏิบัติต่อกันด้วยความสุภาพ และให้ความเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เสริมสร้างสัมพันธภาพ และบรรยากาศในการทำงานที่ดี เปิดใจการรับฟังความเห็นของผู้อื่นอย่างเอาใจเขามาใส่ใจเรา

A - Attitude ทักษะทัศนคติ พนักงานเป็นผู้มีทัศนคติเชิงบวก มองโลกในแง่บวก มองทุกคนอย่างสร้างสรรค์ เป็นคนมีเหตุมีผล คิดอย่างมีสติ ไตร่ตรองเรื่องราวต่างๆ อย่างรอบครอบ พิจารณาเหตุการณ์ไปตามความเป็นจริง มากกว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้น ไม่ด่วนตัดสินใจ เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจไม่สำคัญ เมื่อเทียบกับทัศนคติของเราที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ รู้คุณค่าของตนเอง ไม่บูลลี่หรือกดดันตนเองโดยทำตัวเป็นนักเปรียบเทียบ มีความสุขได้ตามสภาพที่เราเป็น อยู่อย่างพอเพียง

N - Network เครือข่าย พนักงานต้องรู้จักอยู่ใกล้คนดี หรือกัลยาณมิตร หากพบเห็นเพื่อนคนใด มีพฤติกรรมบูลลี่ ต้องรีบหาโอกาสบอกให้เพื่อนพนักงานรู้ตัว และรู้วิธีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมด้วยความเมตตาและใจเย็น เพื่อให้สังคมของธนาคารเต็มไปด้วยคนดี มีความเป็นมิตรต่อกัน ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน และช่วยให้ความรู้และวิธีปฏิบัติในการป้องกันการบูลลี่เกิดความยั่งยืน ทั้งหมดนี้ต้องเริ่มที่ตัวเราเองก่อน ขยายไปคนรอบข้าง และสามารถเป็นแบบอย่างให้องค์กรอื่นมานำเราไปเป็นแบบอย่างได้ด้วย

K - Know-how วิธีการ พนักงานนอกจากจะรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการแล้ว ยังต้องมีวิธีการนำไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม รู้วิธีการนำความรู้เรื่องการป้องกันการบูลลี่ไปใช้ในภาคปฏิบัติได้อย่างชำนาญ ถูกวิธี รู้ว่าต้องทำอะไร ทำแบบไหน ทำเมื่อไหร่ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงที่ต้องค่อยๆ สั่งสมไปเรื่อยๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ธนาคารกสิกรไทยเป็นองค์กรชั้นนำขนาดใหญ่ ที่ดำเนินธุรกิจทางการเงินมาอย่างยาวนาน พนักงานทำงานร่วมกันหลักหมื่นคน ทั้งในและต่างประเทศ ที่นี้จึงเป็นแหล่งรวมของคนเก่งและมีความสามารถสูง ถึงแม้ฝ่ายทรัพยากรบุคคลจะพยายามคัดสรรบุคลากรที่มีความสามารถทางสติปัญญาแล้ว แต่ความสามารถในการเข้าสังคมก็เป็นเรื่องทางฝ่ายให้ความสำคัญไม่แพ้กัน ซึ่งสอดคล้องกับ เพชรยุพา บุณศิริจรูญรัฐ (Boonsirijarungrat, 2015) ที่กล่าวว่า สังคมปัจจุบันองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เริ่มหันมาให้ความสนใจเรื่องความฉลาดทางสังคมมากขึ้น เพราะหากบุคคลมีเพียงความสามารถ แต่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นแล้วมีปัญหา เป็นผู้ที่ไม่ใส่ใจใคร ก็จะทำให้องค์กรขาดประสิทธิภาพ หรือตกต่ำลงได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความรู้ความสามารถ ให้บุคลากรในองค์กรทำงานอย่างเป็นระบบ โดยผ่านกิจกรรมการฝึกอบรม การพัฒนารูปแบบต่างๆ หรือการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเองร่วมกับเพื่อนพนักงานมีความเจริญก้าวหน้า มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสามารถในการแข่งขัน จะเห็นได้ว่า

การพัฒนาคนมีความสำคัญมาก สอดรับกับ จงกลณี ชุตินาเทวินทร์ (Chutimathewin, 2001) ที่กล่าวว่า คนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา มนุษย์ที่เป็นกลไกแห่งความสำเร็จ และเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ในองค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถให้ทัดเทียม ที่จะแข่งกับ โลกภายนอกได้ อาจจะต้องผ่านการฝึกอบรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาติ กิจยรรยง (Kityanyong, 2008) ที่กล่าวว่า ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมควรมุ่งสร้างความเข้าใจเห็นใจกัน ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งแตกร้าง ขั้นตอนของกิจกรรมควรเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น ซักถาม อภิปราย กิจกรรมต้องให้ข้อคิด มีการวิเคราะห์มีการประเมินผล ประสพการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานได้ และกิจกรรมมุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รู้จัก ตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ (Phramaha Somchai Thanwutto, 2010) ที่กล่าวว่า ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร ทุกคนล้วนต่างมองหาความภาคภูมิใจ จากสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตของตน เช่น ภูมิใจในฐานะ ชาติตระกูล การศึกษา หน้าที่การงาน คุณธรรม ความสามารถ รูปร่างหน้าตาของตนความภาคภูมิใจนี้ก่อให้เกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิต ดังนั้นจึงไม่มีใคร ปราศจากที่จะคบกับคนที่ใช้กิริยาจาบจ้วงทอนความภาคภูมิใจหรือทำลายเกียรติยศชื่อเสียงของผู้อื่น ผู้ที่ปราศจากจะประสบความสำเร็จในชีวิตจะละเลยจากการให้เกียรติคนไม่ได้เลย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักธรรมที่จะช่วยป้องกันการบูลลี่ได้ คือ ปธาน 4 ทั้งนี้ เพราะ เป็นหลักธรรมที่ช่วยในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองจากบูลลี่ผู้อื่น หรือถูกผู้อื่นบูลลี่ โดยการจัดการหรือปราบปรามจิตใจตนเอง ไม่ปล่อยจิตปล่อยใจให้แสดงพฤติกรรมการบูลลี่ การรู้จัก สร้างสรรค์หรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ที่ดีงามหรือถูกต้องให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง และการรู้จักรักษาสິงที่ดี งามหรือถูกต้องไว้ให้อยู่กับตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการบูลลี่เกิดขึ้นภายในตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ เพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้จึงต้องเร่งพัฒนาคนก่อน เพราะคนคือทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2019) ที่ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “ศาสนากับเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)” ที่ว่า องค์ประกอบของการพัฒนาต้องรวมทั้งทางกายและทางจิตเข้าด้วยกัน แบบบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน โดยถือเอามนุษย์เป็นตัวตั้งในการพัฒนาซึ่งต้องพัฒนาทั้งทางกายภาพ ทางสังคม และทางจิตใจ ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนก็ไป สอดรับกับเป้าหมายหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสหประชาชาติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่โดยพุทธสันติวิธี ของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ตาม KBANK Model ที่มีองค์ประกอบดังนี้ K - Knowledge คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบูลลี่ ที่จะต้องขยันหาความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (Phramaha Hunsu Dhammhaso, 2020) ที่ว่า การที่มนุษยชาติบางคนหรือบางกลุ่ม ไม่เพียรพยายามที่จะศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ปรับวิธีคิด และแสดง ท่าทีที่เหมาะสมกับความแตกต่าง เพราะภาวะของการขาดสันติธรรม ไม่ยอมเปิดใจกว้างที่จะรับฟัง ยอมรับ เคารพและให้เกียรติต่อความต่าง จนนำไปสู่การเยาะเย้ย ลบหลู่ ดูหมิ่นความเป็นอัตลักษณ์ของผู้อื่น ทางออก ในประเด็นนี้ คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา, B - Behavior คือ พฤติกรรมที่เหมาะสมตามกาลเทศะ ไม่ไปละเมิด สิทธิของผู้อื่น โดยอ้างความต่างขึ้นมาเป็นประเด็นซึ่งสอดคล้องกับมูลนิธิแพธทูเฮลท์ ที่ว่า การเห็นว่าทุกคน มีความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ แม้มีรูปลักษณ์ภายนอก ความเชื่อ รสนิยมที่แตกต่างกัน แต่ไม่ควรเป็น เหตุแห่งการนำมาล้อเลียนหรือกลั่นแกล้ง เพียงเพราะคิดว่า เรามีสิ่งที่ด้อยกว่าเรา ทำให้เรารู้สึกดีที่มีคนด้อย กว่าเรา ความรู้สึกเช่นนี้ ไม่เป็นผลดีต่อตัวเราและผู้อื่น เพราะเราเองก็ย่อมไม่อยากให้ใครมาล้อเลียน

หรือเหยียดหยามดูหมิ่นเราเช่นกัน (Path 2 health Foundation, 2017), A - Attitude คือ มีทัศนคติเชิงบวก ฝึกมองด้านดีของเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน ไม่เป็นคนช่างเปรียบเทียบ จนกลายเป็นการบูลลี่ตนเอง ให้เชื่อว่าทุกอย่างมีทางออกเสมอ หมั่นคบหากับคนที่มีทัศนคติเชิงบวก ไม่บ่นไปทุกเรื่องแต่ให้มุ่งเน้นการพูดคุยเพื่อหาทางออก ระวังคำพูดที่จะไปทำร้ายจิตใจของผู้อื่น N - Network คือ สร้างเครือข่ายคนดีและพัฒนาที่ตัวให้พนักงานก่อน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งต้องเริ่มจากการพัฒนามนุษย์ก่อนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่ามนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา ดังคำกล่าวที่ว่า “พัฒนาชาติเริ่มต้นที่ประชาชน พัฒนาคนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มที่ตัวเราก่อน” ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมบัณฑิต (PhraBrahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2017) ที่ว่า “การพัฒนาทุกอย่างเริ่มต้นที่การพัฒนาคน คนจึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาสังคมจึงอยู่ที่การพัฒนาคนให้เป็นคนดี” เพราะคนดีที่ได้สร้างขึ้นจะกลายเป็นเครือข่ายที่ขยายกว้างออกไปและสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้, K - Know-how คือ รู้วิธีการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สามารถป้องกันการบูลลี่ไม่ให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสื่อสารอย่างสันติ การฟังอย่างเอาใจใส่เข้าใจเรา การฝึกนั่งสมาธิเพื่อให้มีสติภายใน ส่วนการแก้ไขต้องใช้การพูดคุยและให้โอกาสคนเหล่านั้นได้กลับตัว ซึ่งสอดคล้องกับมูลนิธิยุวพัฒน์ (Yuvabadhana Foundation, 2022) ที่ว่า หนึ่งในวิธีสำคัญที่จะช่วยให้คนหยุดพฤติกรรมชอบกลั่นแกล้งไม่ใช่การลงโทษ แต่คือ การพูดคุย หากเราปฏิบัติกับคนนั้นเหมือนเป็นอันธพาล ก็มีแนวโน้มที่เขาคนนั้นจะมีพฤติกรรมอันธพาลมากขึ้น ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรใช้ความอ่อนโยนในการสร้างความเข้าใจ พูดคุยให้พวกเขามองเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ในสังคม ตลอดจนให้โอกาสและให้เวลาพวกเขาในการปรับปรุงตัว การปฏิบัติต่อคนที่ก้าวร้าวด้วยความเคารพและเมตตาจะช่วยหยุดพฤติกรรมของเขาเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นได้ จากข้อมูลการประเมินผล ผลลัพธ์จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูลลี่มากขึ้น วิธีที่จะนำไปใช้งานจริงในชีวิตที่บ้านและที่ทำงาน ซึ่งถือได้พนักงานกลุ่มนี้จะเป็นต้นแบบที่สามารถช่วยแนะนำและตักเตือนเพื่อนๆ มีพฤติกรรมไม่บูลลี่ผู้อื่น รู้จักการใช้สติในการยั้งชั่งใจในการไปบูลลี่ผู้อื่น เมื่อบุคคลดีขึ้นองค์กรและบรรยากาศในการทำงานก็จะดีตามไปด้วย สังคมรอบข้างประเทศชาติก็จะได้รับอานิสงค์เรื่องนี้ตามไปด้วยเช่นกัน

สรุป

ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ เป็นองค์กรที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน มีพนักงานหลักหมื่นคน ที่นี่ย่อมเป็นองค์กรที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านความรู้ความสามารถ หน้าที่ความรับผิดชอบ เพศ และวัย เมื่อคนทำงานอยู่ร่วมกันจำนวนมากปัญหาหนึ่งที่ต้องเจออย่างแน่นอน คือ การบูลลี่ โดยมักนำเอาความต่างมาเป็นหัวข้อในการบูลลี่กัน แม้ว่าพนักงานเองจะไม่ไปเจอพฤติกรรมการบูลลี่อย่างชัดเจน หรือเกิดเป็นปัญหาอย่างเด่นชัดก็ตาม ถึงจะเป็นเรื่องที่พนักงานพบเห็นอยู่บ้าง ซึ่งมักเกิดเพราะการไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ และทำไปโดยพลั้งเผลอขาดสติไปบ้างในบางครั้ง ธนาคารและผู้บริหารก็เล็งเห็นถึงโทษภัยที่เกิดจากปัญหาการบูลลี่ จึงต้องการหาวิธีป้องกันไม่ให้ปัญหานี้เกิดขึ้น ส่วนที่เกิดขึ้นก็อยากให้ลดปริมาณลงไปอีก หรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับความตั้งใจของผู้วิจัย ส่วนใหญ่การบูลลี่เกิดจากการใช้อำนาจเหนือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นหัวหน้ากระทำต่อลูกน้อง รุ่นพี่ทำกับรุ่นน้อง ทำให้ผู้มีอำนาจน้อยกว่าไม่กล้าโต้ตอบ และไม่กล้าเข้าไปพูดคุยกับผู้กระทำ ส่วนใหญ่จะเป็นการบูลลี่ทางวาจา ด้วยการล้อเลียน ล้อเล่นผู้อื่นให้เกิดความอับอาย หรือกดดันเรื่องการทำงานบ้าง เพื่อให้ได้วิธีป้องกันการบูลลี่ สำหรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมจะนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันการบูลลี่ ควรนำหลักปธาน 4 มาใช้ เพราะครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษา ปธาน 4 กล่าวถึง ความเพียรในกิจที่ชอบ

อันประกอบด้วย 1) สังวรปธาน คือ สร้างภูมิป้องกันให้แก่ตนเองจากการถูกลูบลีหรือการไปลูบลีผู้อื่น 2) ปหานปธาน คือ ปราบปรามจิตใจ ไม่ปล่อยให้ตนเองแสดงพฤติกรรมการลูบลี 3) ภาวนาปธาน คือ พัฒนาบุคคลในสังคมให้มีจิตใจที่ตั้งงามไม่ลูบลีผู้อื่น 4) อนุรักษนาปธาน คือ รักษาความดีให้ยั่งยืนสืบไปจนกลายเป็นเครือข่ายคนดี เมื่อนำความรู้ตามศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา จึงเกิดเป็นกระบวนการพัฒนาการป้องกันการลูบลีโดยพุทธสันติวิธี ของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ที่เรียกว่า K BANK Model ที่ประกอบด้วย K-Knowledge ความรู้, B-Behavior พฤติกรรมที่เหมาะสมตามกาลเทศะ, A-Attitude ทศนคติเชิงบวก, N-Network เครือข่ายคนดี ที่จะช่วยสร้างความยั่งยืน, K-Know-how วิธีการนำไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการพัฒนานี้จะครอบคลุมการพัฒนา 6 ด้าน คือ 1) ด้านองค์กรสันติสุข 2) ด้านการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน 3) ด้านการเคารพในสิทธิมนุษยชน 4) ด้านสันติจากภายใน 5) ด้านการสื่อสารอย่างสันติ และ 6) ด้านพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยได้ค้นพบนวัตกรรมจากงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร สังคม และพระพุทธศาสนาในทางที่ดี โดยกระบวนการพัฒนาการป้องกันการลูบลีโดยพุทธสันติวิธี เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมให้ความรู้กับทุกคน หรือจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อใช้ในการป้องกันการลูบลีที่จะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นระดับมหาวิทยาลัย องค์กร สังคม และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พนักงานส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าการลูบลีคืออะไร พฤติกรรมแบบใดที่เรียกว่าการลูบลี ไม่รู้วิธีป้องกันและการรับมือกับการลูบลีอย่างแท้จริง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ไม่ว่าพนักงานใหม่ หรือพนักงานเก่าก็ตาม ต้องผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิตการทำงาน เพื่อให้พนักงานทุกคนได้รับทราบและตระหนักรู้ว่า ปัญหานี้เป็นเรื่องที่องค์กรให้ความสำคัญ และพนักงานทุกคนต้องมีความรู้ และปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสม ไม่ไปลูบลีหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่น เพื่อให้พนักงานทำงานร่วมกันกับฝ่ายต่างๆ ได้อย่างมีความสุข เป็นองค์กรแห่งความสุขต้นแบบด้านปลอดการลูบลี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการป้องกันการลูบลีโดยพุทธสันติวิธี คือ ปธาน 4 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ นำหลักปธาน 4 มาสู่ภาคปฏิบัติ รู้วิธีการนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รู้จักการป้องกัน ปราบปรามการลูบลี พัฒนา และรักษาความดีการไม่ลูบลีใครให้เจริญงอกงาม และยั่งยืนสืบไป และอาจจะใช้ร่วมกับหลักธรรมอื่น เช่น พรหมวิหาร 4 อันเป็นหลักธรรมในการครองใจคน ทำให้คนปฏิบัติในทางประเสริฐทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เพื่อให้เกิดความรักสมัคสมานเป็นหนึ่งเดียวกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กระบวนการพัฒนาการป้องกันการลูบลีโดยพุทธสันติวิธี ที่เรียกว่า KBANK Model สามารถช่วยป้องกันการลูบลีในองค์กรได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ จัดฝึกอบรมให้พนักงานมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญหาการลูบลี รักในการแก้ไขปรับปรุงที่ตนเองก่อนเป็นลำดับแรก หากพบปัญหาการลูบลีก็จะรู้วิธีป้องกัน รู้วิธีแก้ไข และรู้วิธีช่วยเหลือผู้อื่น ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลย คือ การฝึกให้เป็นคนมีสติอยู่เสมอ ก่อนที่จะคิด พูด หรือ กระทำ ให้มีสติกำกับตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความมั่นคงในจิตใจ พร้อมเผชิญกับปัญหา หรือสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา และสามารถแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้อย่างลงตัว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 นำกระบวนการพัฒนาการป้องกันการบูลลี่ โดยพุทธสันติวิธีของธนาการกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ไปขยายผลอบรมพัฒนาพนักงานในองค์กรธุรกิจต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน

2.2 ขยายกลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรมกับกลุ่มผู้บริหาร ผู้นำองค์กร เพื่อให้กระบวนการนี้เป็นที่ยอมรับแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และสามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และช่วยลดปัญหาการบูลลี่

2.3 ขยายกลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรมกับองค์กรด้านการศึกษา หน่วยงานไม่แสวงหาผลประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุม ตั้งแต่วัยเรียนจนถึงวัยทำงาน

References

- Boonsirijarungrat, P. (2015). *Principles of Social Intelligence Development*. Bangkok: Je. Diamong.
- Chutimathewin, J. (2001). *Developmental Training*. Bangkok: E.A. Living Company Limited.
- Department of Mental Health. (2022). *Thailand No. 2 "Children Bullied Each Other in School" Found 600,000 Victims Per Year*. Retrieved May 28, 2022, from <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27485>
- Kityanyong, S. (2008). *Development of People and Organizations with Games and Recreational Activities*. Nonthaburi: Mit Samphan Graphic Printing Company Limited.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Namie, G. (2022). *2021 WBI U.S. Workplace Bullying Survey, Instruction*. Retrieved May 31, 2022, from <https://workplacebullying.org/2021-wbi-survey/>
- Office of the Council of State. (2019). *Labor Protection Act, 1998 (Revised 2019)*. Bangkok: Office of the Council of State.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *National Economic and Social Development Plan No. 13 2023-2027*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- Path 2 Health Foundation. (2017). *Non-bullying Activity Series for Junior High School Students*. Nakhon Pathom: Cartoon Screen and Publishing Shop.
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2017). *Sucaritadhamma-kathā a Dhamma Talk on Fulfilling One's Duties Honnestly*. Bangkok: Siriwattanapakdee Foundation.
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2019). *Religion and the Sustainable Development Goals (SDGs)*. (2nd ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Phramaha Hunsā Dhammahaso. (2020). *Breath of Religion and the Survival of Mankind*. (2nd ed.). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.

- Phramaha Somchai Thanwutto, (2010). *Thoughts Around*. (8th ed.). Pathum Thani: Thang Throuad Nai Thamma Club.
- United Nations. (2022). *The Universal Declaration of Human Rights (UDHR)*. Retrieved July 28, 2022, from <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights/>
- Yuvabadhana Foundation. (2022). *Bullying, Violence in Society*. Retrieved June 25, 2022, from <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/news/generalarticles/bullying-adolescents/>

กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี*
The Processes for Developing a Livable Urban Community
by Buddhist Peaceful Means

พีรพงศ์ แพทย์พงศ์

Peraphong Pheadphong

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: 6301105087@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน 2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนา 3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี เป็นงานวิจัยแบบอริยสัจโมเดลสอดคล้องกับการวิจัยแบบปฏิบัติการ ภายใต้กรอบการดำเนินงานวิจัย 9 ขั้นตอน โดยมีเครื่องมือวิจัยคือการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน โดยแยกออกเป็น 6 กลุ่มประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษา ที่วัดใหม่ (ยายแป้น) 2. กลุ่มผู้แทนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3. กลุ่มผู้แทนหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ 4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านพระพุทธศาสนา 5. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านกระบวนการพัฒนา และ 6. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านชุมชน และนำมาวิเคราะห์ห่อธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนเมืองที่มีความหลากหลายในการดำเนินชีวิต ประกอบกับสังคมในชุมชนเมืองมีความเป็นปัจเจกชน ทำให้เกิดปัญหาที่แต่ละคนรู้จักสิทธิแต่ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้ชุมชนเกิด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจรติดขัดทางสัญจร ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ปัญหาขาดการเรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ปัญหาการสื่อสารผ่านระบบเสียงตามสาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลต่อกระบวนการพัฒนา 2. หลักพุทธธรรม ที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) อันจะส่งผลต่อความสำเร็จในกระบวนการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย โอปปาติกะ วิจิไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน และวางตนดี เสมอต้นเสมอปลาย 3. กระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี มุ่งให้เกิดกระบวนการครอบคลุมการพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ โดยผู้วิจัยค้นพบ PUSH Model 1) Process ขั้นตอน ประกอบด้วย ปลุก ปรับ ชัยบ สลับ ซ้ำๆ และ เสริม 2) Unity ความพร้อมเพียงกัน ความสามัคคีของคนในชุมชน 3) Strength พลังร่วม อันเกิดจากพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม และ 4) Human happiness คนในชุมชนได้รับการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชน ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; พลัง “บวร”; ชุมชนเมือง; กระบวนการพัฒนา; พุทธสันติวิธี

*Received June 9, 2023; Revised October 16, 2023; Accepted October 21, 2023

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the context, problems, and needs of community; 2) to explore the Buddhadhamma conducive to the development processes; and 3) to develop and present the development processes for a livable community by Buddhist peaceful means. This study employed action research method under the 9-step research framework. The research tools were in-depth interview and participatory observation. Key informants consisted of 20 persons and divided into 6 groups, namely: 1) representatives of monks who performed three-month annual retreat at Wat Mai (Yai Paen); 2) representatives of residents within the area; 3) representatives of government agencies within the area; 4) key informants on Buddhism; 5) key informants on development processes; and 6) key informants on community. The obtained data were analyzed and presented by descriptive method.

According to the findings of the study, people in Wat Mai Yai Paen community have a variety of lifestyles but have the problems of knowing their rights but not their own responsibilities. As a result, there are environmental problems, problems with parking that block the road, a lack of participation in community development, a lack of understanding for creating community development plans, and problems with the public address system within the community. All of these problems have an impact on the development processes; 2) The Buddhadhamma favorable to the development processes of Wat Mai Yai Paen community will result in the success of the community development processes, including kindness, pleasant speech, helping community, equal and even conduct; and 3) The processes for developing a livable community by Buddhist peaceful means aims at four aspects, namely (1) Processes, which consists of awakening, adapting, moving, switching, repeating, and improving, (2) Unity and harmony of people in the community, (3) Strength, which is a result of collaborative and holistic development, and (4) Human Happiness, which is the goal of community development is for people to cohabit happily and peacefully.

Keywords: Participation; ‘Bowon’ Power; Urban Community; Development Processes; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

จากการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น การบริการทางสังคมมีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง คุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น (The National Economic and Social Development Plan, 2017) ขณะที่การเคลื่อนตัวของประชากรจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของสังคมเมือง ในขณะเดียวกันก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ทัศนคติทางความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม รายได้การบริการขั้นพื้นฐานที่ไม่ทั่วถึง และการ

ขาดแคลนที่อยู่อาศัย จากการอพยพย้ายถิ่นของประชากรจำนวนมาก จากสังคมชนบทเข้าสู่สังคมเมือง (Planning Guideline for Livable and Sustainable Future City, 2022)

เมืองน่าอยู่ เป็นเมืองที่คนในสังคมต้องการเห็น ต้องการสัมผัส เป็นเมืองที่หลากหลาย คนกล่าวถึงจากแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี เห็นได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภายใต้นโยบายเมืองที่น่าอยู่ ซึ่งองค์การอนามัยโลก มองว่าการดำเนินงานโครงการ "เมืองน่าอยู่" จะต้องได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายและการเมือง จากนายกเทศมนตรี หรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่จะต้องสนับสนุน ซึ่งคุณลักษณะของเมืองน่าอยู่ คือมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี เป็นไปตามธรรมชาติ ชุมชนมีความยั่งยืนเข้มแข็ง เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่เอาเปรียบกัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตสุขภาพ และได้รับการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของชีวิต ประชาชนมีสิทธิ มีโอกาสรับรู้ข่าวสาร มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมที่หลากหลาย มีการส่งเสริมเชื่อมโยงของวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของผู้อยู่ในชุมชนกลุ่มต่างๆ มีบริการทางสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลที่ทั่วถึง (Rakborisuddhisri, 2011) ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดคุณลักษณะสำคัญของเมืองน่าอยู่ครอบคลุมปัจจัยแวดล้อม 5 ด้าน คือ 1. ด้านสังคม ภายในเมืองน่าอยู่ประชาชนควรได้รับการศึกษา มีบริการสาธารณสุขและบริการสาธารณะอื่นๆ ที่พอเพียงและสะดวก มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตและรักษาทรัพย์สิน มีภาคีการพัฒนาทุกระดับ มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาเมือง สิทธิของประชาชนและความยุติธรรมได้รับการคุ้มครอง 2. ด้านเศรษฐกิจ ภายในเมืองน่าอยู่ควรมีบรรยากาศที่ดีสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพไม่สูง ประชาชนมีงานทำ 3. ด้านกายภาพ ภายในเมืองน่าอยู่ควรเป็นเมืองที่มีระเบียบด้วยการวางผังเมืองที่ดี มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างชัดเจน มีการวางแผนและจัดบริการโครงสร้างพื้นฐาน ได้ทันต่อความต้องการของประชาชน มีระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ปลอดภัยและไม่สิ้นเปลือง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และที่ว่างโล่งอย่างพอเพียง มีระบบบำบัดน้ำเสีย กำจัดขยะอย่างสม่ำเสมอ 4. ด้านสิ่งแวดล้อม เมืองน่าอยู่ ควรมีลักษณะที่สามารถควบคุมมลภาวะทางน้ำ อากาศ ดิน และความดังของเสียง มีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานพอเพียงและค่าใช้จ่ายไม่แพง 5. ด้านการบริหารและการจัดการ เมืองที่น่าอยู่ควรจะมี ความโปร่งใสและยุติธรรม (Piromruen, 2007)

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงที่เป็นศูนย์กลาง ที่มีความซับซ้อนสูงมาก เป็นเมืองสำคัญต่ออัตลักษณ์ของประเทศ และเป็นเมืองที่มีความหลากหลายของภูมิสังคมสูงมาก จึงทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองยุทธศาสตร์ การกำหนดทิศทางการพัฒนากรุงเทพมหานคร ในระยะยาว ถึง 20 ปี เป็นการพัฒนาที่มุ่งเป้าหมายในการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ในด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเมืองสีเขียวสวยงาม เป็นเมืองกระชับ มีการจราจรที่สะดวกสบาย เป็นเมืองสำหรับทุกคน เป็นเมืองเศรษฐกิจและการเรียนรู้ เป็นเมืองแห่งการพัฒนาประชาธิปไตย และเป็นเมืองที่มีการบริหารเมืองอย่างมืออาชีพ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มุ่งเน้นเศรษฐกิจเป็นตัวนำ ทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นศูนย์กลางของประเทศ (20-Year Development Plan for Bangkok, 2018) จากนโยบายการพัฒนาระดับประเทศที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะกรุงเทพฯ แต่มีการขยายการพัฒนาด้านต่างๆ ไปในเขตจังหวัดปริมณฑล ผลของการพัฒนาทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างจังหวัด เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อมาทำงานและตั้งหลักแหล่งพักอาศัยในพื้นที่ ที่พอจะปลูกสร้างที่พักได้ ทำให้กรุงเทพมหานคร มีความแออัดของที่อยู่อาศัย เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขโรคและสาธารณูปการ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ที่เกิดเสียงสะท้อนเรียกร้องให้ผู้บริหารแก้ไข เช่น ปัญหาถนนและทางเท้าชำรุด ปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาความปลอดภัยบนทางม้าลาย ปัญหาฝุ่นหรือมลพิษ ปัญหาพื้นที่สีเขียวน้อย ปัญหาเรื่องไฟแสงสว่าง เป็นต้น (Manager Daily, 2023) ปัญหาต่างๆเหล่านี้ ชุมชนในกรุงเทพมหานครต่างประสบปัญหา จากการลงพื้นที่

ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม 2565-ธันวาคม 2565 โดยการสังเกต สัมภาษณ์ พบว่าเป็นชุมชนเมืองชุมชนหนึ่งที่มีปัญหาเรื่อง 1. สิ่งแวดล้อมในชุมชน 2. ปัญหาการทิ้งขยะไม่ลงถังขยะ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขอนามัยของคนในชุมชน 3. ปัญหาการถือเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง 4. ปัญหาการจอดรถ 5. ปัญหาการตั้งวางสิ่งของในที่สาธารณะ กีดขวางการจราจร ปัญหาต่างๆเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน หากปล่อยทิ้งไว้จะเกิดปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชนตามมา อันจะส่งผลให้ชุมชนไม่น่าอยู่ จากสภาพปัญหาของชุมชนผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่ โดยพุทธสันติวิธี ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน วิธีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรม ของคนในชุมชน ให้อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีข้อขัดแย้งกันอย่างน้อยที่สุด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ให้น่าอยู่ หมายถึง คนในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้รับการพัฒนาสอดคล้องกับเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ พุทธสันติวิธี หมายถึง หลักพุทธธรรม หลักคำสอน ข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องมือ ในการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและมีความสุข โดยมีหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการ ของชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาชุมชนเมือง ให้น่าอยู่ ตามแนววิทยาการสมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม ที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ให้น่าอยู่
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ให้น่าอยู่ โดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบลงสู่ปฏิบัติจริง (Action Research) โดยทำการวิจัยในพื้นที่ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของพลัง “บวร” (บ้าน วัด ราชการ) จะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาชุมชนเมือง โดยการใช้เครื่องมือต่างๆและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม รวมถึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาหลักพุทธธรรม จากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากนี้ยังเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ จากการจัดกิจกรรม และร่วมกิจกรรม รวมถึงบริบทอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้ศึกษาและรวบรวมทั้งหมดมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้ศึกษา โดยลงพื้นที่ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตงานวิจัย ลงพื้นที่เพื่อสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม พูดคุยอย่างเป็นทางการ อย่างไม่เป็นทางการ ผ่านกิจกรรมการต่างๆ สนทนากลุ่มย่อย สอบถามสภาพปัญหา การสังเกต เพื่อศึกษาบริบท สภาพทั่วไป ความเป็นมาของชุมชน สภาพปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาชุมชน ความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้น่าอยู่ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของ พลัง “บวร”

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยได้เลือกบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยการเลือกแบบเจาะจง(Purposeful Selection) และได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 รูป/คน โดยแยกออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษา ที่วัดใหม่ (ยายแป้น) จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มผู้แทนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 5 คน 3. กลุ่มผู้แทนหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ จำนวน 3 คน 4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 5. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านกระบวนการพัฒนา จำนวน 6 คน และ 6.กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านชุมชน จำนวน 2 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ ผ่านการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของกระบวนการพัฒนา 2. แบบสังเกตผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และผ่านการวางแผน และดำเนินการตามแผน ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Action Research) ในพื้นที่ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วม โดยจัดกิจกรรม 1. ทำน้ำยาล้างจาน 2. การคัดแยกขยะในครัวเรือน 3. ฝึกอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน 4. ตรวจสอบสภาพคนในชุมชน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ได้ดำเนินการกับ 1. กลุ่มคณะกรรมการชุมชน 2. กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีการจัดเก็บข้อมูลผ่านเครื่องบันทึกเสียง ภาพถ่าย ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และนำข้อมูลที่ได้รับแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต นำมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนาชุมชนเมือง ให้น่าอยู่

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. การวางแผน (Plan) โดยร่วมกับประธานกรรมการชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ผู้แทนวัดใหม่ (ยายแป้น) ผู้แทนหน่วยราชการ ปรัชญาถึงกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนเมืองที่น่าอยู่ มีเป้าหมายพัฒนาให้ครอบคลุมด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน วัด หน่วยราชการ (“บวร”) ในพื้นที่ 2. การปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นช่วงเวลาที่ดำเนินการตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2565-เดือนมีนาคม 2566 3.การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check) เป็นการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติตามแผน 4. การปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นขั้นตอนของการประเมินผล สรุปผลการดำเนินกิจกรรมในช่วง 9 เดือนที่ผ่านมา โดยทำการสัมภาษณ์ประธานกรรมการชุมชน เลขาธิการชุมชนและผู้แทนชุมชน และนำมารวบรวมและสรุปผลเป็นข้อมูลตามกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต คำแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจากการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนา โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล คัดแยกข้อมูลที่สอดคล้อง ลดทอนข้อมูลที่ซ้ำซ้อน และจัดทำข้อมูลสรุป เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับประธานกรรมการ และคณะกรรมการชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และประเมินผลของกระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี และร่วมกันสรุป เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่โดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย บริบท สภาพปัญหา ความต้องการ ของชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนที่เดิมคนในชุมชนมีอาชีพรับจ้างใช้แรงงาน เมื่อมีการระบาดของ COVID -19 ส่งผลให้คนในชุมชนบางส่วน ที่เป็นผู้ใช้แรงงานประสบปัญหาถูกเลิกจ้าง ว่างาน ทำให้คนที่เคยมีรายได้ ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ส่งผลให้เกิดการกู้ยืมเงินจากนอกระบบ ทำให้คนในชุมชนบางส่วนเป็นหนี้ระบบ ส่งผลต่อสุขภาพจิตเกิดปัญหาความเครียดตามมา ด้วยความเป็นชุมชนเมืองที่มีความหลากหลายในการดำเนินชีวิต ประกอบกับสังคมในชุมชนเมืองมีความเป็น **ปัจเจกชน** ทำให้เกิดปัญหาที่แต่ละคนรู้จักสิทธิแต่ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้ชุมชนเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ปัญหาขาดการเรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ปัญหาการสื่อสารผ่านระบบเสียงตามสาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลต่อกระบวนการพัฒนา เมื่อได้สอบถามความต้องการที่จะพัฒนาชุมชน คนในชุมชนอยากเห็นชุมชนที่สะอาด คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกายสำหรับเด็กในชุมชน ชุมชนมีความร่มรื่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงบริบท สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน รวมถึงบทบาทของประธานกรรมการชุมชน หรือผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนสำคัญที่จะชักชวนคนในชุมชน ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมในกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วม เข้ามาดำเนินการในกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่ โดยเริ่มจาก 1. การวางแผน (Plan) โดยร่วมประชุมกับคณะกรรมการชุมชน ผู้แทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้แทนหน่วยราชการในพื้นที่ ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดใหม่ (ยายแป้น) ในลักษณะพลัง “บวร” เพื่อกำหนดแนวทางที่จะดำเนินการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่ โดยเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development Process) 2. การปฏิบัติตามแผน (Do) ด้วยการพัฒนา 1. ด้านกายภาพ เป็นการพัฒนาคคนในชุมชน ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้การมีส่วนร่วม ด้วย กิจกรรมทำน้ายาล้างจาน ฉีดพ่นยาเพื่อจำกัดลูกน้ำยุงลาย กิจกรรมวันเด็ก การคัดแยกขยะในครัวเรือน ฝึกอบรมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ตรวจสุขภาพคนในชุมชน และกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่วัดใหม่ (ยายแป้น) ให้มีความร่มรื่นเป็นสัปปายะ เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมต่างๆของคนในชุมชน 2. ด้านพฤติกรรม เป็นการพัฒนาให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยได้ร่วมกับ วัด ผู้แทนหน่วยราชการ เชิญชวนคนในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมทำบุญทุกวันพระ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ทำบุญสังฆทานสติ ทุกวันพระต้นเดือน ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา บรรพชาสามเณร จัดตั้งศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนที่วัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการไกล่เกลี่ยของชุมชน 3. ด้านจิตภาพ เป็นการพัฒนาให้คนในชุมชน มีคุณภาพจิตที่ดี มีสมรรถภาพจิต ที่เข้มแข็งมั่นคง และมีสุขภาพจิตที่ดี ผ่านการเข้าร่วมฝึกสติ ภาวนา ในช่วงวันพระ วันมาฆบูชา และมีการสวดมนต์ทำวัตรทุกวัน ตอนค่ำในโบสถ์ และ 4. ด้านปัญญาภาพ ที่เป็นการพัฒนาให้คนในชุมชน ได้เข้าใจ รับรู้สิ่งที่จริง รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผ่านการให้ความรู้อบรมการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติ อบรมความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยภาคประชาชน ที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม อบรม

กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา เพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) 3. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check) หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามความคืบหน้า ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติตามแผน โดยสอบถามและประเมินผลจากคณะกรรมการชุมชน ผู้แทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้แทนส่วนราชการ และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังกระบวนการพัฒนา 4. การปรับปรุงแก้ไข (Action) ในการดำเนินการตามกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

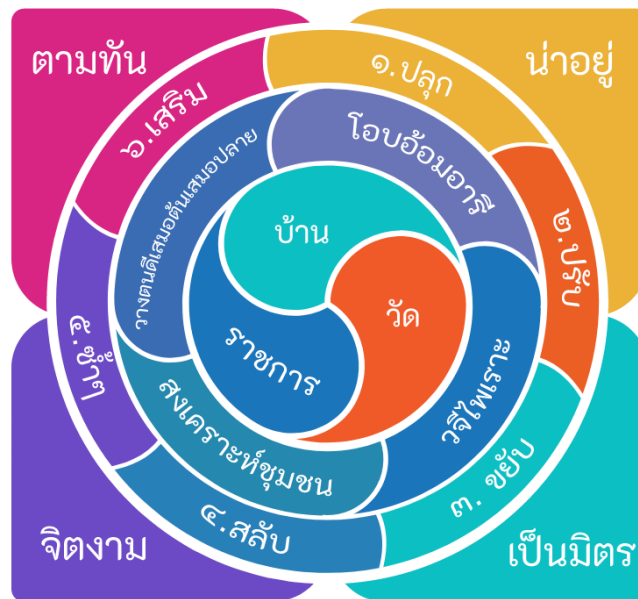
วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรม ที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้น่าอยู่ คือหลักการสงเคราะห์ ด้วยเหตุแห่งความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาชุมชนคนในชุมชนต้องมีจิตอาสา คือ ผู้ที่ทำงานด้านกระบวนการพัฒนาจะต้องมีความเบิกบานในการรับใช้เพื่อนในชุมชน เพื่อร่วมกันทำให้คนในชุมชนมีความสุข ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือ คือ 1. มีความเอื้ออารี คือ มีการแบ่งปัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความโอบอ้อมอารี มีการอุดหนุนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์แก่คนในชุมชน ทุกคนยอมเสียสละ ทรัพย์สินเงินทองบางส่วนเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนา 2. มีวิจิไพเราะ คือ การสื่อสาร การพูดจาต่อผู้ที่ติดต่อประสานงานด้วยจิตที่เป็นมิตร มีการสื่อสารด้วยใจ ไม่พูดจาในลักษณะที่ทำร้ายกัน 3. สงเคราะห์ชุมชน คือ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ ร่วมแรงร่วมใจในขั้นตอนต่างๆ ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน เป็นการทำให้ประโยชน์สาธารณะ ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 4. วางตนดี เสมอต้นเสมอปลาย คือ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนบ้านในชุมชน สามารถร่วมทุกข์ร่วมสุข ด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งหลักพุทธธรรมดังกล่าวทำให้คนในชุมชนมีน้ำใจไมตรีต่อกัน เป็นสังคมที่อยู่ด้วยกันด้วยความสุข ความสามัคคี

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ให้น่าอยู่ โดยพุทธสันติวิธี จะต้องพัฒนาให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยการพัฒนา 1. ด้านกายภาพ 2. ด้านพหุติภาพ 3. ด้านจิตภาพ 4. ด้านปัญญาภาพ โดยดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการ พุช โมเดล “PUSH Model” ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ ด้านขั้นตอน (Process: P) มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. ปลุก เพื่อระดมความคิดของคนในชุมชน พูดคุยกัน เพื่อสร้างฉันทามติในการพัฒนาร่วมกัน ด้วยการปลุกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปลุกให้รู้จักการแบ่งปัน ปลุกให้รู้จักการช่วยเหลือชุมชนร่วมกัน 2. ปรับ แนวคิดของคนในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กำหนดทิศทางการขับเคลื่อน เพื่อสร้างพลังแรงบันดาลใจ ให้เกิดพลังแห่งศรัทธาเป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน 3. ชัยขับเคลื่อน เพื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน อันจะเกิดประโยชน์กับสังคมชุมชนที่อยู่อาศัย 4. สลับเพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ให้กับทุกคน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สลับหน้าที่ สลับกิจกรรม 5. การทำซ้ำๆ และยอมรับความผิดพลาด เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6. เสริม สร้างอาชีพเสริมรายได้ เพื่อตอบโจทย์ความหิวของคนในชุมชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนสังคมได้ ด้านความพร้อมเพียงกัน (Unity: U) ความสามัคคีของคนในชุมชน อันเกิดจากหลักคำสอน ข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นเครื่องมือ ในการดำเนินชีวิตอันก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและมีความสุข โดยมีหลักธรรมอันประกอบด้วย มีความเอื้ออารี พูดจาด้วยวิจิไพเราะ ร่วมกันสงเคราะห์ชุมชน และทำดีเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว เป็นหลักพุทธธรรม ที่ทำให้คนในชุมชนมีน้ำใจไมตรีต่อกัน เป็นสังคมที่อยู่ด้วยกันด้วยความเข้มแข็ง ด้านพลังร่วม (Strength: S) ความน่าอยู่ของชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) จะต้องเกิดจากพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ ภายใต้การมีส่วนร่วมของพลังร่วมเครือข่าย “บ้าน วัด ราชการ” เป็นสำคัญ เพื่อให้กระบวนการพัฒนาเกิดความต่อเนื่อง และด้านคนในชุมชนได้รับการพัฒนา (Human happiness: H) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ดำเนินชีวิต

อย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา ในด้าน กายภาพ ด้านพหุติภาพ ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแบ่น) ให้น่าอยู่ โดยพุทธสันติวิธี ตามองค์ประกอบของพุทฺธโมเดล “PUSH Model” ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่ตอบโจทย์เป้าหมายของการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ ด้านพหุติภาพ ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ มี 4 ด้าน คือ ชุมชนน่าอยู่ คนในชุมชนเป็นมิตร มีจิตงาม ตามทันต่อการเปลี่ยนแปลง

Picture 1: The New Body of Knowledge

1. ด้านกายภาพ พบว่าชุมชนน่าอยู่ มีความสะอาด ร่มรื่น คนในชุมชนร่วมรักษาสีเขียวแวดล้อมชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนให้เอื้อต่อการใช้ชีวิต จนเกิดการเปลี่ยนแปลง ของพื้นที่อยู่อาศัย
2. ด้านพหุติภาพ พบว่าคนในชุมชนเป็นมิตร การอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข อยู่กันด้วยการใช้วาจาที่เหมาะสม การไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่กันด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมในชุมชน มีการแสดงความคิดเห็น ด้วยความสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา
3. ด้านจิตภาพ พบว่า คนในชุมชนมีจิตงาม มีความเบิกบาน มีความสงบสุข มีสติ มีสมาธิ มีสุขภาพจิตดี เกิดการเปลี่ยนแปลง สัมผัสได้จากรอยยิ้ม น้ำใจที่โอบอ้อมอารี
4. ด้านปัญญาภาพ พบว่าคนในชุมชนตามทัน ต่อการเปลี่ยนแปลง มีการรับฟังปัญหาของคนในสังคมและชุมชน การใช้ชีวิตด้วยสติ มีองค์ความรู้ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัดอุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าชุมชนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย จะเป็นชุมชนในสังคมชนบท หรือชุมชนในสังคมเมือง ต่างมีบริบท ความเป็นมา สภาพปัญหา ความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองแต่ละแห่ง จะต้องศึกษาบริบทของชุมชน ค้นหาความต้องการของชุมชนก่อนดำเนินการ ซึ่งในกระบวนการพัฒนาอาจแตกต่างกันภายใต้บริบทของชุมชนนั้นๆ สอดคล้องกับ จักรสัน

น้อยไรรูมิ (Noiraiphum, 2008) พบว่าการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างเป็นรูปธรรม มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทด้านต่างๆ ของไทย อันจะนำมาซึ่งชุมชนเมืองที่มีความยั่งยืนในรูปแบบของไทย ซึ่งกระบวนการพัฒนาชุมชนนอกจากต้องคำนึงถึงบริบท ของชุมชนที่จะดำเนินการพัฒนาแล้ว แนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดพื้นฐานที่ทุกคนได้กล่าวถึงในการพัฒนา แต่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีหลายปัจจัยประกอบกัน คือการมีส่วนร่วมด้วยพลัง บ้าน วัด ราชการ (“บวร”) จะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนามากขึ้น ซึ่งในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ เป็นเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน จิตสำนึก จิตอาสาเป็นคำพูดที่หลายคนกล่าวถึงการมองถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จะทำให้ชุมชนน่าอยู่ สังคมไทยที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ให้การยอมรับและนับถือผู้นำ เริ่มตั้งแต่ผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน จนถึงผู้นำประเทศ ผู้นำหมายถึงประธานกรรมการชุมชนจะต้องมีภาวะผู้นำ ที่เข้มแข็ง เสียสละเพื่อส่วนรวม ในขณะที่ผู้ตามหรือคนในชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาในฐานะพลเมือง ที่จะต้องรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีสำนึกพลเมืองสำหรับปัญหาของการพัฒนาที่ส่งผลให้การพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จ คือปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าหลักพุทธธรรม ที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาชุมชน คือ หลักการสงเคราะห์ในการอยู่ร่วมกัน อันประกอบด้วยความเอื้ออารี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ การแบ่งปัน ซึ่งสอดคล้องกับ ชนาภา ศรีวิสรณ์ (Sriwisorn, 2020) พบว่ากระบวนการสร้างสันติสุขเป็นกระบวนการภายใต้การแบ่งปัน การให้กำลังใจ ความหวังดี การให้ความช่วยเหลือ การไม่เบียดเบียน การยึดมั่นในข้อตกลง ซึ่งจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดี ภายใต้การรับฟัง การเปิดใจ การเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่มีความหลากหลาย คนที่ทำงานต้องมีจิตใจที่มุ่งคอยช่วยเหลือ มีเจตนาที่ดีต่อเพื่อนที่อยู่ในชุมชน พูดด้วยความมีน้ำใจไมตรี คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน ก่อให้เกิดความสามัคคี สอดคล้องกับ สัมพันธ์ คงพูนทรัพย์ (Kongpoonsap, 2017) ที่ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนา ซึ่งจิตอาสา คือจิตที่บริการเกี่ยวกับความคิดและการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่น อันประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือการแบ่งปัน การใช้คำพูดที่อ่อนหวานก่อให้เกิดไมตรี การชวนช่วยช่วยเหลือ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การวางตนเสมอต้นเสมอปลายให้เหมาะกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการระบาดของโรค COVID 19 ทำให้คนในชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ทุกคนต่างมุ่งหารายได้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ทำให้ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มุ่งเรียกร้องหาแต่สิทธิ ทำให้ละเลยต่อหน้าที่ ขาดความเสียสละ ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองจะทำให้เกิดการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน สอดคล้องกับพระโสภณโสภโณ (ทองสม) พระครูโสมสัจจธรรมานุกุล และพระครูวิจิตรศีลาจาร (Phra Sophon Sopano (Tongsom), Phrakru Kositwattananukul, and Phrakru Wichitsilajarn, 2020) ที่ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน สามารถใช้หลักทานในการแก้ปัญหาในการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใช้หลัก ปิยวาจา ในการแก้ปัญหาขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้หลักอรรถจริยา ในการแก้ปัญหาขาดความเสียสละและ ใช้หลักสมานัตตา ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งการนำหลักพุทธธรรม มาปรับใช้กับกระบวนการพัฒนาชุมชนเมือง จะส่งผลให้ชุมชนเมืองเกิดความน่าอยู่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้น่าอยู่ โดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1.ด้านขั้นตอน (Process: P) มี 6 ขั้นตอน คือ 1. ปลุกคนในชุมชน เพื่อระดมความคิดของคนในชุมชน สร้างฉันทามติ เป้าหมายร่วมกัน ให้รู้จักการแบ่งปัน และช่วยเหลือชุมชนร่วมกัน 2.ปรับแนวคิดของคนในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กำหนดทิศทางการขับเคลื่อน สื่อสารสร้างพลังแรงบันดาลใจ ให้เกิดพลังแห่งศรัทธาเป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน 3.ขับเคลื่อน เพื่อให้คน

ในชุมชนได้มีส่วนร่วมกันดำเนินกิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์กับสังคม ชุมชนที่อยู่อาศัย 4. สลับเพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชน ได้เกิดความร่วมมือในการพัฒนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ปรับเปลี่ยนรูปแบบ ปรับเปลี่ยนผู้นำกิจกรรม ได้ตามความเหมาะสมตามจังหวะและโอกาส สลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีส่วนร่วมกันอยู่เป็นประจำ 5. การทำซ้ำๆ และยอมรับความผิดพลาด เพื่อให้การพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง จะสร้างพลังในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำพาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างยั่งยืน จนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ผลที่ได้รับจะทำให้เกิดความยั่งยืน 6. เสริม เพื่อสร้างอาชีพ เสริมรายได้ เพื่อตอบโจทยความหิวของคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ สอดคล้องกับ พิตร แก้วลาย และ ขวัญ พงษ์หาญยุทธ (Kaewlai, and Ponghanyut, 2021) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการใช้กระบวนการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นหลักในทุกขั้นตอนของกระบวนการ เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกันในการทำงาน ทำความเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริง สื่อสารสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน สร้างการมีส่วนร่วมและร่วมรังสรรค์กับคนที่มีภูมิหลังและความและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันจะทำให้ได้รับความคิดเห็นที่หลากหลาย ด้วยการทำความเข้าใจและยอมรับความผิดพลาด และสอดคล้องกับ วริศรา แหลมทอง และคณะ (Laemthong et al. 2019) ได้กล่าวถึง การพัฒนาชีวิตที่พอเพียงของชุมชนต้องอาศัยการพัฒนาปัจจัยทุกด้านที่สัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ 2. ด้านความพร้อมเพื่อกัน (Unity: U) ความสามัคคีของคนในชุมชน จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยมีหลักธรรม อันประกอบด้วย ความโอบอ้อมอารี การพูดจาด้วยวจีไพเราะ ร่วมสงเคราะห์ชุมชน และวางตนดีเสมอต้นเสมอปลาย เป็นแนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (P.A. Payutto, 2018) ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย 1. การให้อื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน 2. มีวาจาเป็นที่รัก กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจงใจให้นิยมยอมตาม 3. ประพฤติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 4. ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม 3. ด้านพลังร่วม (Strength: S) ความนำอยู่ของชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) จะต้องเกิดจากพัฒนาแบบบูรณาการภายใต้มีส่วนร่วมของพลังร่วมเครือข่าย “บ้าน วัด ราชการ” เป็นสำคัญ เพื่อให้กระบวนการพัฒนาเกิดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับปรียาภา เมืองนก (Muangnok, 2014) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการชุมชนเมืองที่น่าไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง จะสำเร็จได้โดยการเสริมสร้างชุมชนให้ชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วม และเกิดกระบวนการกลุ่ม และกระตุ้นให้คนในชุมชนรักชุมชน 4. ด้านคนในชุมชนได้รับการพัฒนา (Human happiness: H) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชน ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ สอดคล้องกับ นิเวศน์ พูนสุขเจริญ (Poonsukcharoen, 2018) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาเมืองยั่งยืน ในมิติพระพุทธศาสนา จะต้องสร้างเสริมความรู้และสติปัญญาให้แก่ผู้คนในเมือง มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง การประสานงานกับสายงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ และที่สำคัญจะต้องเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการอย่างแท้จริง ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ กายภาพ และการใช้กลไกในยุทธวิธีต่างๆ เพื่อสร้างเสริมความเข้าใจให้แก่ผู้คนในสังคม

สรุป

ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนที่คนในชุมชน มีความหลากหลายในการดำเนินชีวิต และมีความเป็นปัจเจกชนสังคมชุมชน ทำให้เกิดปัญหาที่แต่ละคนรู้จักสิทธิแต่ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้ชุมชนเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ปัญหาขาดการเรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ปัญหาการสื่อสารผ่านระบบเสียงตามสาย ผู้วิจัยจึงได้เริ่มดำเนินกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่ มีเป้าหมายของการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในทางพระพุทธศาสนา ที่ครอบคลุมการพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจและด้านปัญญาภาพ โดยเริ่มจาก 1. การวางแผน (Plan) โดยร่วมกับคณะกรรมการชุมชน ผู้แทนวัดใหม่ (ยายแป้น) ผู้แทนหน่วยราชการ ปรีक्षाถึงกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนเมืองที่น่าอยู่ ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน วัด หน่วยราชการ (“บวร”) 2. การปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นช่วงเวลาที่ดำเนินการตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2565-เดือนมีนาคม 2566 ผ่านกิจกรรมทำน้ายาล้างจาน ฉีดพ่นยาเพื่อจำกัดลูกน้ำยุงลาย กิจกรรมวันเด็ก การคัดแยกขยะในครัวเรือน ผูกอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ตรวจสุขภาพคนในชุมชน ทำบุญทุกวันพระ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ทำบุญสังฆทานสติ ทุกวันพระต้นเดือน บรรพชาสามเณร จัดตั้งศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน อบรมการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติ อบรมความรู้เกี่ยวกับการใกล้เคียงภาคประชาชน อบรมกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้เคียงจิตอาสา 3. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check) หลังจากที่ได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามความคืบหน้า ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผน โดยสอบถามและประเมินผลจากคณะกรรมการชุมชน ผู้แทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้แทนส่วนราชการ และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังกระบวนการพัฒนา 4. การปรับปรุงแก้ไข (Action) ในการดำเนินการตามกระบวนการทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการที่ดำเนินการได้ดำเนินการตามหลักพุทธธรรมอันประกอบด้วยความเอื้ออาทร มีการแบ่งปัน มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีความโอบอ้อมอารี มีการอดทนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์แก่คนในชุมชน ผ่านการสื่อสาร การพูดจาต่อผู้ที่ติดต่อประสานงานด้วยจิตที่เป็นมิตร มีการสื่อสารด้วยใจ ไม่พูดจาในลักษณะที่ทำร้ายกัน ด้วยการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์เสมอต้นเสมอปลาย ร่วมแรงร่วมใจในขั้นตอนต่างๆ ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ผ่านกระบวนการกำหนดขั้นตอน ดำเนินการด้วยความพร้อมเพียงกัน อาศัยพลังร่วม คนในชุมชนได้รับการพัฒนา ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา ในด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตภาพ และด้านปัญญาภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของพลัง บวร สำนักงานพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักการและแนวทางดังกล่าว ไปใส่ในแผนยุทธศาสตร์ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ นำสังคมสันติสุขมาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คนในชุมชนมีความเอื้ออาทร เจริญไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน ทำดีเสมอต้นเสมอปลาย จะเป็นชุมชนที่น่าอยู่ ซึ่งชุมชนต่างๆจะสามารถนำหลักการของกระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่ ไปเป็นต้นแบบ เป็นแนวทางปฏิบัติจนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสุข ความน่าอยู่ของชุมชนเมือง เป็นเป้าหมายของหน่วยงานด้านการพัฒนา ซึ่งสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร สามารถนำหลักการและแนวทางดังกล่าวไปใส่ในแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่เติบโตอย่างเป็นระเบียบ เคารพสิทธิ ดำรงอัตลักษณ์ความหลากหลายในบริบทของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 กระบวนการพัฒนาชุมชนอื่นๆ (ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน) ให้น่าอยู่

2.2 การเสริมสร้างรายได้ของชุมชนเมืองกับกระบวนการพัฒนาชุมชน

2.3 การสร้างเครือข่ายในกระบวนการพัฒนาชุมชนเมือง

References

- Kaewlai, K., & Ponghanyut, K. (2021). *The Development of Public Services to Promote Local Economy through Design Thinking*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Kongpoonsap, N. (2017). The Use of Buddhadhamma in Volunteering. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 2(1), 1-12.
- Laemthong, V. et al. (2019). *The Principles of Urban Sufficient Community Concept*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.
- Manager Online. (2023). *The Top Ten Issues Bangkok Residents Want the New Governor to Solve the Most*. Retrieved April 27, 2023, from <https://mgronline.com/business/detail/9650000040118>
- Muangnok, P. (2014). *The Process of Urban-Community Management for Establishing the Strength of Community: A Study of Housing Estate Community in Suburban Area*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Noiraiphum, J. (2022). The Urban Sufficiency Concept: A Sustainable Urban Design in Thai Pattern. Retrieved August 30, 2022, from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA-Arch/article/view/45093>
- Office of Strategy and Evaluation of Bangkok. (2018). *20-Year Development Plan for Bangkok (B.E. 2561 – 2580)*. (Revised ed.). Bangkok: Daoreuk Communications Col., Ltd.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *Planning Guideline for Livable and Sustainable Future City: LSFC Guideline*. Bangkok: V. J. Printing.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2018). *Dictionary of Buddhism*. (34th ed.). Bangkok: Education for Peace Foundation.
- Phra Sophon Sopano (Tongsom), Phrakru Kositwattananukul, & Phrakru Wichitsilajarn. (2020). An Application of Four Bases of Social Solidarity into Strengthening Community of Wat Maithungkha, Rattabhum District, Songkhla Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(3), 15-25.

- Piromruen, S. (2007). Sustainable and Livable Urban Design: Theory and Practice. *Journal of the Faculty of Architecture*, 22(2007), 113-142.
- Poonsukcharoen, N. (2018). *Guidelines for Sustainable City Development in Buddhist Dimensions: A Case Study of Chiang Mai City*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Rakborisuddhisri, K. (2011). *People's Opinions on the Sustainable Development of Livable City, Saen Suk Municipality, Mueang District, Chonburi Province*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Sriwisorn, S. (2022). *The Process of Building Peaceful Relations by the Principles of Peaceful Means in the Integrated Perspective of Doi Chang Community, Chiangrai Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

พัฒนาการสื่อสารการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์ โดยพุทธสันติวิธี*

The Development of Sales Communication for the Personnel in Tunkatang Best Center Co., Ltd., by Buddhist Peaceful Means

¹พิมพ์ชญา บุญญชนะ และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท

¹Pimchaya Boonchana and Phra Pramote Vādakovidho

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pimchaya.boonchana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากร 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามกรอบของอริยสัจโมเดลตามแนวทางของบันได 9 ขั้น กลุ่มประชากรในการวิจัยได้แก่ กลุ่มร่วมอบรมพัฒนา จำนวน 15 คน ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จำนวน 25 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเพื่อรับรองกระบวนการพัฒนา จำนวน 10 รูป/คน รวม 50 รูป/คน เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์แบบสามเส้า คือมีความสอดคล้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ประเด็นสัมภาษณ์และตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาของการสื่อสารการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์พบว่า 1) บุคลากรยังขาดเทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับลูกค้า 2) บุคลากรขาดกระบวนการเทคนิคการขายอย่างมืออาชีพ 3) บุคลากรขาดการวิเคราะห์ลูกค้าและการบริการที่ดี 4) บุคลากรยังไม่มีแนวทางในการสื่อสารเพื่อการขายแบบพุทธสันติวิธี จึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายสำหรับบุคลากรเพราะเป็นสภาพปัญหา มีการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารการขาย และสันติวิธี เข้ามาสนับสนุนการพัฒนา 2. หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี พบว่า หลักสังคหัตถุธรรมเป็นหลักพุทธสันติวิธีในการนิกาย ประกอบด้วย แบ่งปันข้อมูล (ทาน) สื่อสารสันติ (ปิยวาจา) สงเคราะห์บริการ (อถจกริยา) วางตนต้นแบบ (สมานัตตตา) โดยมีหลักกัลยาณมิตรเป็นหลักสนับสนุนให้การสื่อสารเพื่อการขายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 3. การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีมุ่งพัฒนา 2 มิติบูรณาการ ประกอบด้วย มิติทางโลก 1) ผู้ขาย 2) ข้อมูลการขาย 3) ช่องทางและวิธีการขาย 4) ลูกค้าซื้อ 5) เกิดสันติสุข และมิติทางพุทธสันติวิธี 1) แบ่งปัน 2) สื่อสารสันติ 3) สงเคราะห์บริการ 4) วางตนต้นแบบ 5) ประสานสัมพันธ์เครือข่าย นำเสนอโมเดลการพัฒนา S C S I P T Model ประกอบด้วย 1) S (Sales) พัฒนาด้านการเป็นนักขาย 2) C Communications พัฒนาด้านการสื่อสาร 3) S

Service พัฒนาด้านการบริการ 4) I Inner Peace พัฒนาด้านสันติภายใน 5) P Peaceful Means พัฒนาด้านพุทธสันติวิธี 6) T Team Work พัฒนาด้านการทำงานเป็นทีม

คำสำคัญ: การสื่อสาร; การขาย; พุทธสันติวิธี

Abstract

These are the main purposes of this research article; 1) to study and analyze problems, contexts, necessities, and theoretical concepts of communication development for sales according to modern science; 2) to study and analyze Buddhist peaceful methods conducive to the development of sales communication among personnel.; 3) to develop and present communications for sales of personnel of Tunkatang Best Center Co., Ltd., by Buddhist peace means, this is a research and development (R&D) following the framework of the nine stages ladder research method was applied to this research. The research population consisted of 15 participants in the development training group, 25 interviewees in the interview group, and 10 experts in the development process certification group, totaling 50. Research tools are Interview forms, analyzed by content analysis techniques and triangular analysis to consider the consistency of the contents, interview topics, and macing with research objectives.

The research results were found that: 1. Problems of sales communication of Tunkatang Best Center Co., Ltd., are 1) Personnel still lack techniques and methods of communicating appropriately with customers; 2) Personnel lack professional sales techniques; 3) Personnel lack customer analysis and good service; 4) Personnel does not have a way to communicate for sales according to Buddhist peace means, however, it is necessary to develop sales communication for personnel due to social change problems and this will based on the theoretical concepts of sales communication, and Buddhist peace means to support the development; 2. The principles of Buddhist peaceful means that facilitate the development process of communication for sales of personnel of Tunkatang Best Center Co., Ltd., by Buddhist peaceful means was found that the Four Bases of Social Solidarity (*Saṅgaha-vatthu*) is a principle of Buddhist peaceful means in support of sales, as follows; 1) Sharing Information (*Dāna*); 2) Peace Communication (*Piyavāḍā*); 3) Charitable of Service (*Atthacariyā*); 4) Being a good role model (*Samānattatā*) in according with the principle of noble friends as the main support for more complete sales communications; 3. The development of communications for sales of personnel of Tunkatang Best Center Co., Ltd., by Buddhist peace means that aims to develop two integrated dimensions, consisting of 1) worldly dimension, which includes (1) Seller, (2) Sales Information, (3) Sales channels and methods, (4) Customers purchases, (5) peace and dimensions of the Buddhist peaceful means, which include 1) Sharing, 2) Peace Communication, 3) Welfare services, 4) Setting oneself as a role model, 5) Coordinating network relations. The SCSIPT Development Model is presented, which consists of: 1) S refers to Salesperson Development; 2) C refers to Communication

Development; 3) S refers to Service Development; 4) I refers to Inner Peace Development; 5) P refers to Peaceful Means Development; and 6) T refers to Team Work Development.

Keywords: Communication; Sales; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

มนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนาดังกล่าวที่ว่า “พัฒนาชาติเริ่มต้นที่ประชาชน พัฒนาคนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มที่ตัวเราก่อน” พระพุทธศาสนาจึงเรียกว่าการพัฒนาว่า “ภาวนา” หมายถึงการพัฒนา มนุษย์แบบองค์รวมโดยไม่มีการแยกส่วนในการพัฒนามนุษย์ โดยมนุษย์ควรได้รับการพัฒนาให้ครบทั้งสี่ด้าน ประกอบด้วย พัฒนาด้านกาย พัฒนาด้านสังคม พัฒนาด้านจิตใจ และพัฒนาด้านสติปัญญาในการแก้ปัญหา (Phrabrahmabandit (Prayoon Dhammachitto), 2019) นักขายจะต้องจึงมีความจำเป็นจะต้องเข้าใจตน และเข้าใจคนผ่านผู้นำ 4 ทิศ โดยทิศหลักเป็นประตูสู่การรู้จักตนเอง เป็นการทำความเข้าใจไม่ใช่เพื่อตัดสิน ผ่านการพูดคุยโดยมองถึง “จุดแข็ง ข้อจำกัด ความเชื่อ คุณค่า และจุดเปราะบาง” (Phramahahansa Dhammamahaso (Nithibunyakorn), 2004) การสื่อสารทำให้พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นและดำเนินไปเปรียบ เหมือนงล้อเกวียนที่เริ่มหมุนไปด้วยกำลังคือการสื่อสาร กล่าวได้ว่าพระพุทธองค์ใช้การสื่อสารเป็นยุทธศาสตร์ ในการประกาศพระศาสนาเป็นยุทธศาสตร์แรกภายหลังจากตรัสรู้ และทรงทำสำเร็จอย่างงดงาม การสื่อสาร นั้นทำให้ปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรมคือการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ได้เกิดขึ้นกับทั้งปัจเจกบุคคลและ โลกโดยรวม พระพุทธเจ้าในฐานะนักเทศศาสตร์ พระองค์มีคุณสมบัติหนึ่งคือ วาจาสุภาสิต พระพุทธองค์ ตรัสว่าวาจาประกอบด้วยองค์ 5 ประการ เป็นวาจาสุภาสิต ไม่เป็นวาจาทุภาสิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และ ท่านผู้รู้ไม่ติเตียนได้แก่ พูดถูกกาล พูดคำจริง พูดคำอ่อนหวาน พูดคำประกอบด้วยประโยชน์ พูดด้วยเมตตาจิต โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) สันติสนทนา (Elucidation and Verification) หมายถึง ชี้แจงให้เห็นชัด 2) สมาทปนา (Incitement to Take Upon Oneself, Inspiration towards the Goal) หมายถึง ชวนใจให้อยากรับเอาไป 3) สมุตเตชนา (Urging: Encouragement; Animation; Filling with Enthusiasm) หมายถึง เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า 4) สัมปหังสนา (Gladdening; Exhilaration; Filling with Delight and Joy) หมายถึง ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง สามารถสรุปให้ง่ายคือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ให้เห็นชัด ชวนให้ปฏิบัติ เร้าให้กล้า ปลอดภัย (Kanpai, 2019)

โดยการสื่อสารช่วยให้เราเข้าถึงความทุกข์ สร้างความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งนำไปสู่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น และเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นความเข้าใจ ความร่วมมือ และพลัง สร้างสรรค์ หัวข้อการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้อย่างจริงจัง ว่าในการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ถึงความรู้สึกและ ความต้องการของเรา การสื่อสารอย่างสันติเสนอให้ใช้องค์ประกอบ 4 ประการ เพื่อช่วยให้การสื่อสารของเรา ชัดเจน สื่อถึงความต้องการอย่างแท้จริงและเป็นไปอย่างสันติ องค์ประกอบทั้งสี่นี้เป็นเพียงแนวทางเท่านั้น ในการสื่อสารจริงไม่จำเป็นต้องพูดตามขั้นตอน สามารถประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และ ตามความถนัด องค์ประกอบ 4 ประการของการสื่อสารอย่างสันติ ประกอบด้วย 1) การสังเกต 2) ความรู้สึก 3) ความต้องการ 4) การขออภัย (Chotisakulrat, and Maneekhao, 2016)

โดยมองว่าพระพุทธเจ้าอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนทำให้ ธรรมจักรเริ่มหมุนครั้งแรกในวันอาสาฬหบูชา พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าสว่างรุ่งเรืองเปรียบเหมือน ดวงประทีปไปทั่วโลก พระพุทธเจ้าตรัสหนทางแห่งสันติสุข ด้วยการให้เราเดินตามทางของอริยมรรคมีองค์ 8 เริ่มต้นจากสัมมาทิฐิ เป็นทางไปสู่สันติสุข หรือ เป็นการขายสินค้าของพระองค์ให้ผู้คนสนใจ ซึ่งพระพุทธเจ้า

พระองค์เป็นนักสื่อสารธรรมที่สุดยอดเยี่ยมที่สุด ถือว่าเป็นนักนิเทศศาสตร์คนแรกของโลกเพื่อสร้างสันติสุขในสังคมโลก หลักการสื่อสารของพระองค์ประกอบด้วย “จริง ไพเราะ เหมาะกาล สามัคคี มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา” ซึ่งสอดคล้องกับการสื่อสารตามแนวทางของตะวันตก ประกอบด้วย S-M-C-R และพระองค์ทรงย้ำมากในการสื่อสารว่า การสื่อสารธรรมต้อง “ไม่พูดร้ายใคร ไม่ทำร้ายใคร” ถือว่าเป็นการสื่อสารที่ไม่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ พระองค์จึงเป็นบุคคลสันติภาพคนแรกของโลก ซึ่งในวันอาสาฬหบูชาจึงเป็นวันสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้า

งานขายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ภายใต้คำว่า “ขายตนเองให้ได้ก่อนขายสินค้า” จึงมีการพัฒนาศักยภาพสมัยใหม่ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงศักยภาพบุคคลเพื่อความต้องการ “งาน เงิน สุขภาพ จิตวิญญาณ ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง” โดยมนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการความสำเร็จ จึงมุ่งหาเครื่องมือในการพัฒนา เช่น NLP เป็นคำที่ใช้ในนักจิตวิทยา นักพัฒนาศักยภาพ นักขาย นักการตลาด นักพูดโน้มน้าวใจ เพราะมนุษย์รับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวผ่านตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัส แล้วแปลความหมายผ่านกระบวนการคิดเป็นการคิดโดยจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกกระบวนการคิดจะไปกระตุ้นระบบประสาทสมองทำงานก่อให้เกิดการแสดงทางอารมณ์และพฤติกรรม พระพุทธเจ้าให้ะวังทางตา หู จมูก ลิ้นกาย ใจ สัมผัส เมื่อมีสิ่งใดมากระทบต้องรู้เท่าทัน ที่จะแสดงออกทางอารมณ์หรือพฤติกรรม ถ้าไม่ระวังขาดสติอาจนำไปสู่พฤติกรรมอารมณ์เชิงลบ NLP จึงเป็นวิธีการที่มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการตอบสนองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการใช้ภาษาที่สื่อความไปยังตัวเองและบุคคลอื่น ศาสตร์เอ็นแอลพีค้นพบว่า “ถ้อยคำที่คุณคิดและพูดมีผลต่อพฤติกรรมของเราโดยตรง” จึงเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าจึงมีเครื่องมือการฝึกจิตด้วยวิปัสสนากรรมฐาน เพราะสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี พระองค์ให้ความสำคัญด้านภายในของมนุษย์ เพราะจิตเป็นอย่างไรพฤติกรรมย่อมส่งผลออกมาอย่างนั้น NLP เป็นกระบวนการปลูกฝังวิธีคิด วิธีใช้ภาษาเพื่อสร้างสภาวะจิตและรูปแบบการคิดใหม่ที่ทรงพลัง ส่งผลต่อการแสดงทางร่างกาย ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สุดยอด ทุกด้านของชีวิต พระพุทธเจ้าสร้างให้เราตระหนักรู้ผ่านกระบวนการของโยนิโสมนสิการ เป็นการพิจารณาโดยมีสติใคร่ครวญเรื่องราวของชีวิต

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสนทนากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยบริษัท ตุนกะดั่ง เบสท์ เซ็นเตอร์ จำกัด ดำเนินธุรกิจด้านการขายรถมือสอง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จวบจนปี พ.ศ. 2565 รวม 8 ปี เริ่มขยายสาขามากขึ้น ผู้วิจัยจึงพบสภาพปัญหาว่าบุคลากรยังขาดเทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับลูกค้าขาดกระบวนการเทคนิคการขายอย่างมืออาชีพ และยังไม่มีความรู้ในการสื่อสารเพื่อการขายแบบพุทธสันติวิธีทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัทตุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี ซึ่งผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่ และวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรโดยพุทธสันติวิธี เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจด้านการสื่อสารเพื่อการขายที่มีประสิทธิภาพอันจะเกิดประโยชน์ต่อนักขาย องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการขาย โดยมุ่งการสื่อสารเพื่อการขายที่บูรณาการกับหลักพุทธสันติวิธีเพราะศิลปะวิธีเปลี่ยนใจผู้ที่สื่อสารด้วยให้มีศรัทธาต่อพระองค์ เรียกว่า “ศิลปะวิธีในการทลายกำแพง” ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ศิลปะวิธีในการทลายกำแพงกันความศรัทธา ประกอบด้วย การวิเคราะห์ผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง การเลือกสรรศิลปะวิธีในการสื่อสารอย่างผสมผสานให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล และการประเมินผล การปรับเปลี่ยนศิลปะวิธีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการทลายกำแพงนี้เป็นกระบวนการทางศรัทธาศิลปะวิธีในการทลายกำแพงกันการพินทุ์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ การประเมินหาจังหวะเวลาที่ผู้ฟังมีอินทรีย์เหมาะสมที่จะรับเนื้อหาธรรมที่เข้มข้น ซึ่งการทลายกำแพงนี้เป็นกระบวนการทางปัญญา การนำศิลปะวิธีในการทลายกำแพง ไปใช้จริงในยุคปัจจุบัน แบ่งระดับความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นสองระดับ คือ

จิตตมยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการคิด) สุตมยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการฟัง) แต่ผู้สนใจที่จะนำไปใช้จะต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารด้านในของตนคือ ภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการอบรม (Wiriyanon, 2013))

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากร
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเชิงเอกสาร และการศึกษาแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research)

รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น ของบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคมก่อนดำเนินการ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาของบุคลากร บริบทขององค์กร ความจำเป็นของการพัฒนา โดยสอดคล้องกับอริยสัจโมเดลในประเด็นหัวข้อ “ทุกข์” ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาของกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยจะศึกษาและพัฒนา ดังนี้

(1) รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการดำเนินการได้มา ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และถอดแบบอย่างของความสำเร็จหรือกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา การพัฒนาสื่อสาร พัฒนาการขาย โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย ในบทที่ 2 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(2) ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกมิตร เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล ประกอบด้วย 1) ทาน แบ่งปันข้อมูลที่ถูกต้อง 2) ปิยวาจาสื่อสารสันติวิธี 3) อุตถจริยา สงเคราะห์บริการด้วยหัวใจ และ 4) สมานัตตา วางตนเหมาะสม ในฐานะนักขาย เป็นหลักพุทธสันติวิธีในการวิจัยในครั้งนี้ ถือว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนำมาบูรณาการในการพัฒนาในครั้งนี้ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัย ในบทที่ 2 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

(1) ศึกษาข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ จัดเวทีระดมสมอง สันติสนทนา ด้วยการลงพื้นที่และออนไลน์แบบกลุ่มและเดี่ยวกับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย

ในบทที่ 2 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(2) บูรณาการพุทธสันติวิธีกับศาสตร์สมัยใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา บริบท และความจำเป็น โดยผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ จัดเวทีสนทนา ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขยายมาสังเคราะห์ผ่านการบูรณาการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย ในบทที่ 4 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(3) สร้างกระบวนการสร้างหลักสูตรโดยผู้วิจัยได้ร่างขั้นตอนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขยาย แล้วนำไปทดลองก่อนทดลอง มีการประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาเพื่อนำไปปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น จากนั้นผู้วิจัยได้นำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญสะท้อนเพื่อการพัฒนาและรับรองกระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขยายของบุคลากรโดยพุทธสันติวิธี โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย ในบทที่ 4 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(4) พัฒนากลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการสื่อสารเพื่อการขยาย กลุ่มเป้าหมายจริงจำนวน 15 คน ระยะเวลา 2 วัน ณ โรงแรมทาวอินทาวน์ เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีการประเมินกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย ในบทที่ 4 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(5) ประเมินผลการพัฒนา ผู้วิจัยมีการประเมินผลความพึงพอใจก่อนและหลังการฝึกอบรม ประเมินผลพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย และประเมินกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขยายของบุคลากรโดยพุทธสันติวิธี พร้อมประเมินผลการนำไปบูรณาการใช้จริงในพื้นที่ ผ่านการสัมภาษณ์ การระดมสมอง การสนทนา โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย ในบทที่ 4 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(6) นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) ผลลัพธ์ และสันติวัฒนธรรม ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เป็น Model เป็นหลักสูตรการพัฒนาโดยมุ่งสู่การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขยายของบุคลากรโดยพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระดับการขยายอย่างมืออาชีพ และสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อนักขยาย องค์การเกี่ยวกับการขยาย โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย ในบทที่ 4 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

(7) กระบวนการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอดให้เกิดการพัฒนา โดยผู้วิจัยมีการเครือข่ายนักขานักสื่อสารโดยพุทธสันติวิธี ในการติดตามผลโดยมีการส่งเสริม พัฒนาต่อยอด มีการต่อยอดยกระดับการเรียนรู้จากหลักสูตรระดับสั้น สู่หลักสูตรระกลาง และหลักสูตรระดับสูงต่อไป โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มประชากรพัฒนา จำนวน 15 คน โดย ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จำนวน 25 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเพื่อรับรองกระบวนการพัฒนา จำนวน 10 รูป/คน รวม 50 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่พนักงานขายของบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์ มีเกณฑ์การคัดเลือกจากคุณสมบัติดังนี้

- (1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานขายของบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์
- (2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานสายงานด้านการขายมาไม่น้อยกว่า 3 ปี
- (3) เป็นผู้มีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมและการวิจัยโดยสมัครใจ

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึกกิจกรรม เครื่องมือบันทึกภาพ วีดีโอ และเอกสารชี้แจงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยนักวิจัยและผู้ช่วย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย สอบถามความสมัครใจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำการสัมภาษณ์โดยคำถามจากแบบสัมภาษณ์ และมีการจดบันทึกข้อมูล เก็บรวบรวมภาพถ่ายและวีดีโอ การทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และแยกประเด็นที่สำคัญ มีการวิเคราะห์โดยพิจารณา ถึงความสมบูรณ์ของข้อมูล เนื้อหาสาระ และมีความสอดคล้องตรงประเด็นกับวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 7 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยทำโดยเมื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้ข้อสรุปนำเสนอและแสดงในรูปแบบตาราง ภาพจำลอง และการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยพบว่า นักขายจะต้องยึดหลักการสื่อสารของ เดวิด เบอร์โล ประกอบด้วย S-M-C-R-E โดยอธิบายความว่า S คือ Sender เป็นผู้ส่งสาร หมายถึง นักขาย M คือ Message เป็นสารหมายถึง เนื้อหาสาระเรื่องราวที่นักขายถ่ายทอดให้แก่ลูกค้า C คือ Channel เป็นสื่อช่องทาง หมายถึง ช่องทางวิธีการในการขายอย่างมืออาชีพ R คือ Receiver เป็นผู้รับสาร หมายถึง ลูกค้าเกิดความพึงพอใจเกิดการตัดสินใจซื้อ และ E คือ Effect เป็นปฏิกิริยาตอบสนอง หมายถึง การซื้อซ้ำและบอกต่อเกิดเครือข่ายการขายและการซื้อ

สามารถบูรณาการเกี่ยวกับการขายเป็นกิจกรรมที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เช่น ในการสนทนาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การสร้างความเข้าใจในหมู่เพื่อนฝูง การอยู่ในสังคมโดยธุรกิจการขายเป็นส่วนสำคัญในการช่วยเหลือ ชักจูงใจให้ผู้บริโภคมีความสนใจใน สินค้า เช่น การให้บริการการชักจูงใจการให้ความช่วยเหลือร่วมมือการสร้าง ความพึงพอใจการขาย การขายโดยพนักงานขายเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วย ผลักดันให้ลูกค้าใช้สินค้าใหม่ เพื่อยอดขายและให้ลูกค้าได้รู้ถึงตราสินค้าของบริษัท การขายโดยพนักงานขาย (Personal Selling) คือรูปแบบของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล บุคคลต่อบุคคล (Person-to-person communication) ที่พนักงานขาย (Salesperson) ให้ความพยายาม ในการกระตุ้นให้ผู้ซื้อทำการซื้อสินค้า

การขายโดยพนักงานขาย เป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารสองทาง (Two-way communication process) พนักงานขาย เดิมมาจากคำว่า Salesman หรือ Sales person แต่ในปัจจุบันต่างประเทศนิยมใช้คำว่า Sales representative หมายถึง ตัวแทนขายหรือพนักงาน โดยสังเคราะห์ผ่านแนวคิดทฤษฎีเป็น “ผู้ขาย ข้อมูล สินค้า ช่องทางวิธีการสื่อสาร ลูกค้าซื้อ และเกิดสันติสุข”

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากร บริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี” จากสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายผู้วิจัยจึงเลือกใช้หลักพุทธสันติวิธีที่จะเอื้อต่อกระบวนการพัฒนาพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์ จึงใช้หลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 (The Pali Tipitaka in Roman Character Volume 21) เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ทาน (การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม 3) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4) สมานัตตตา ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี โดยผู้วิจัยได้บูรณาการหลักพุทธสันติวิธี ใช้เป็นภาษาการสื่อสารประกอบด้วย “แบ่งปันข้อมูล สื่อสารสันติ สงเคราะห์บริการ วางตนต้นแบบ ประสานสัมพันธ์เครือข่าย”

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาและนำเสนอการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายโดยพุทธสันติวิธีตามบันไดวิจัยขั้นที่ 8 เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) ผลลัพธ์ และสันตินวัตกรรม ผู้วิจัยจึงนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เป็น Model การพัฒนาโดยมุ่งสู่การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย จึงขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เป็น “SCSIPT Model” หรือ โมเดล สื่อสารเพื่อการขาย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี โดยผู้วิจัยศึกษาตามแนวนันได 9 ขั้น ค้นพบว่า การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรจะต้องพัฒนา 2 มิติบูรณาการ ประกอบด้วย มิติทางโลก 1) ผู้ขาย 2) ข้อมูลการขาย 3) ช่องทางและวิธีการขาย 4) ลูกค้าซื้อ 5) เกิดสันติสุข และมิติทางพุทธสันติวิธี 1) แบ่งปัน 2) สื่อสารสันติ 3) สงเคราะห์บริการ 4) วางตนต้นแบบ 5) ประสานสัมพันธ์เครือข่าย ถือว่าเป็นการสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลวิจัยอย่างเป็นระบบ อธิบายว่า

1) **ผู้ขาย-แบ่งปัน** นักขายจะต้องสื่อสารแบ่งปันข้อมูลสินค้าคือธมมือสอง โดยให้ข้อมูลลูกค้าที่เป็นความจริงไม่มีวาระเงื่อนไขใดๆ ถือว่าเป็นหลักการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ นักขายจะต้องเริ่มต้นจากการแบ่งปันที่เป็นจริง คุณลักษณะของการเป็นนักขายจะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นความจริง

2) **ข้อมูลการขาย-สื่อสารอย่างสันติ** นักขายจะต้องสื่อสารอย่างสันติโดยใช้ฐานของปิยวาจาเป็นวาจาอันเป็นที่รัก โดยการสื่อสารมีความจริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์

ประกอบด้วยเมตตา เป็นการสื่อสารที่เข้าใจความต้องการและความรู้สึกของลูกค้า โดยสื่อสารให้ข้อมูลลูกค้าด้วยความจริงใจ

3) ช่องทางและวิธีการขาย - สงเคราะห์บริการ นักขายจะต้องสงเคราะห์ลูกค้าผ่านการบริการให้เกิดความประทับใจ เพราะใช้ฐานของใส่ใจลูกค้าสุดกำลังใจ สอดรับกับคำว่า “สินค้าดีถ้าบริการดีไม่ดี สินค้านั้นจะไม่ดีทันที” จะเห็นว่าการบริการเป็นฐานสำคัญของการเป็นนักขาย

4) ลูกค้าซื้อ - วางตนต้นแบบ นักขายจะต้องวางตนเป็นต้นแบบอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้านำไปสู่การสร้างภาพพจน์ เพราะการเป็นต้นแบบที่ดีของนักขาย เช่น การตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นต้น

5) เกิดสันติสุข - ประสานสัมพันธ์เครือข่าย นักขายจะต้องเป็นนักประสานสัมพันธ์สร้างการ “รู้จัก รู้จัก รู้ใจ” เป็นเครือข่ายที่สร้างการซื้อซ้ำบอกต่อให้กับเครือข่าย นำมาซึ่งสันติสุขในองค์กรสร้างผลกำไรที่เป็นเครือข่ายลูกค้าสัมพันธ์

โดยการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยขอเสนอโมเดลการพัฒนา “SCSIPT Model” ประกอบด้วย

1) S (Sales) ด้านการเป็นนักขาย

การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี จะต้องมุ่งพัฒนาด้านการเป็นนักขายอย่างมืออาชีพ มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นนักขายที่ดี มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า สร้างการบริการที่ประทับใจ มีความสุขในการทำหน้าที่เป็นนักขาย โดยขายตนเองให้ได้ก่อนขายสินค้า

2) C (Communication) ด้านการสื่อสาร

การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาการสื่อสารจากภายในของตนเองก่อนและพัฒนาการสื่อสารกับลูกค้า จึงต้องสื่อสารที่มีความจริงใจ เพราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา มุ่งการสื่อสารแบบสองทาง

3) S (Service) ด้านการบริการ

การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาการบริการ เพราะสินค้าดีถ้าบริการไม่ดีสินค้านั้นไม่ดีทันที การบริการจึงต้องอาศัย 4 S ประกอบด้วย Smile Small Smooth Smart โดยการบริการเป็นฐานสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งลูกค้าให้เกิดการซื้อและการซื้อซ้ำตลอดไป

4) I (Inner Peace) ด้านสันติภายใน

การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาด้านสันติภายใน เพราะสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ผู้ทำหน้าที่สื่อสารเพื่อการขายจะต้องพัฒนาสติเป็นฐาน โดยสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในการให้บริการลูกค้า โดยสติจะอยู่ทุกขณะที่กำลังขาย สันติภายในจึงมีความเป็นอย่างยิ่ง

5) P (Peaceful Means) ด้านพุทธสันติวิธี

การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาหลักทางพระพุทธศาสนา โดยหลักของการสื่อสารเพื่อการขายจะต้องพัฒนาในหลักสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย แบ่งปัน สื่อสารสันติ สงเคราะห์บริการ วางตนต้นแบบ โดยมีหลักของกัณฑ์มิตระและสัปปุริสธรรมมาสนับสนุนในการเป็นนักขายมืออาชีพ

6) T (Team Work) ด้านการทำงานเป็นทีม

การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาด้านการทำงานเป็นทีม เพราะทีมจะสร้างพลังในการสื่อสารเพื่อการขาย ซึ่งทีมไม่สามารถเกิดขึ้นจากคำสั่งแต่ทีมเกิดขึ้นจากใจของทุกคน ทีมนี้ขายจึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการขายในยุคปัจจุบัน

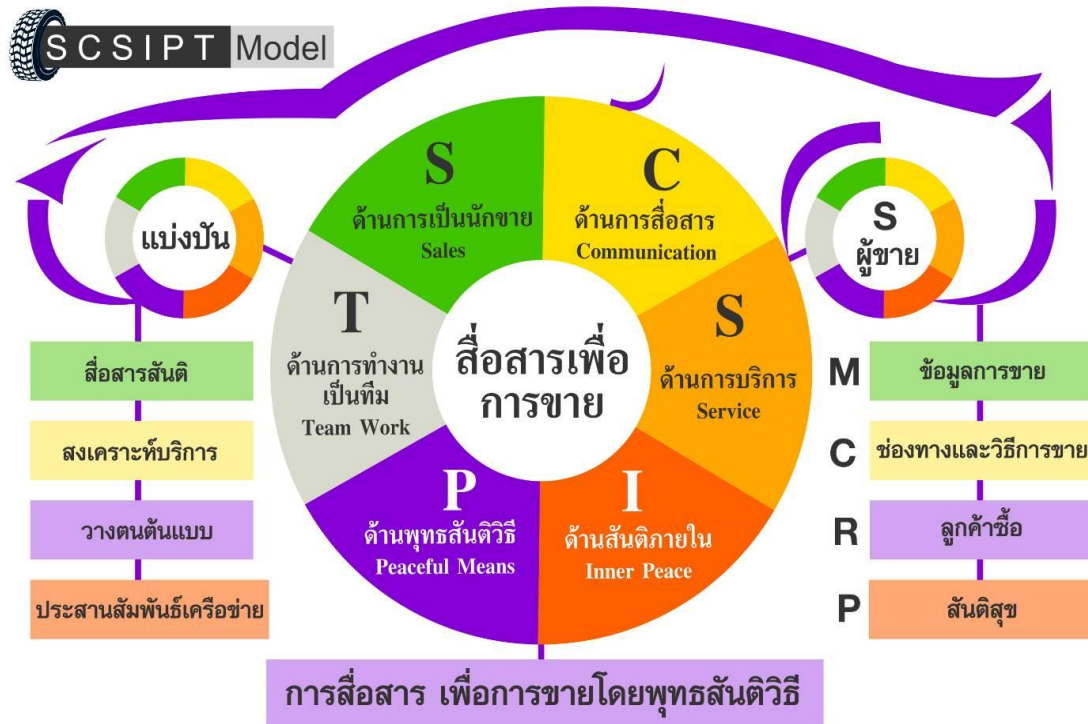

Figure 1: SCSIPT Model

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาประกอบด้วย 1) บุคลากรยังขาดเทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับลูกค้า 2) บุคลากรขาดกระบวนการเทคนิคการขายอย่างมืออาชีพ 3) บุคลากรขาดการวิเคราะห์ลูกค้าและการบริการที่ดี 4) บุคลากรยังไม่มีแนวทางในการสื่อสารเพื่อการขายแบบพุทธสันติวิธี โดยสภาพบริบทของ บริษัท ทุนกะดั่ง เบสท์ เซ็นเตอร์ จำกัด ดำเนินธุรกิจด้านการขายรถมือสอง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จวบจนปีนี้ พ.ศ. 2565 รวม 8 ปี เริ่มขยายสาขามากขึ้น โดยบริษัท ทุนกะดั่ง เบสท์เซ็นเตอร์ จำกัด ตั้งอยู่เลขที่ 3 ถนนรามคำแหง 118 แขวง 23 เขตสะพานสูงกรุงเทพ 10240 โดยบริษัทได้ดำเนินกิจการธุรกิจการขายรถยนต์มือสอง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จวบจนปัจจุบันนี้ พ.ศ. 2565 รวม 8 ปี ความจำเป็นของการพัฒนามองถึง Need ความจำเป็นของการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี เพราะมีประเด็นปัญหา มีความการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นเชิงนโยบายสู่เป้าหมายที่มีความยั่งยืน จึงต้องสอดคล้องกับ Training Need หาความจำเป็นของการกระบวนการพัฒนาเป็นเส้นทางการพัฒนา Training and Development Model กระบวนการในการวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาฝึกอบรม การวิเคราะห์กำหนดความจำเป็นในการพัฒนาและฝึกอบรม การจัดทำหลักสูตรพัฒนาและฝึกอบรมบนพื้นฐานของผลการวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนา

หลักการจัดอันดับความสำคัญของหัวข้อการพัฒนาฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการจัดทำเส้นทางการฝึกอบรม (Training Road Map) กระบวนการจัดทำ Training Road Map การจัดทำแผนฝึกอบรมในรูปแบบ Road Map การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสัมฤทธิ์ผลการฝึกอบรม และการเขียนโครงการ ดังนั้น การพัฒนาการฝึกอบรมต้องมี Needs การพัฒนาบุคลากรต้องมี Needs หรือเราจะนิยมใช้คำว่า “Training Needs ความจำเป็นในการฝึกอบรม หรือ T-N” อันหมายถึงความต้องการในการพัฒนาและฝึกอบรม ต้องค้นหา Training Needs ก่อนพัฒนากลุ่มเป้าหมาย จึงมีแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขาย ตามศาสตร์สมัยใหม่ประกอบด้วย การสื่อสาร และการขายในยุคปัจจุบัน สอดรับกับ ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ และ นริศ มณีขาว (Chotisakulrat, and Maneekhao, 2016) สะท้อนถึงการสื่อสารหรือ Nonviolent Communication โดย ดร.มาร์แชล โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 2015) กล่าวไว้ว่า การสื่อสารช่วยให้เราเข้าถึง ความกรุณา สร้างความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น และ เปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นความเข้าใจ ความร่วมมือ และพลังสร้างสรรค์ หัวข้อการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ อย่างจริงใจ ว่าในการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ถึงความรู้สึกและความต้องการของเรา การสื่อสารอย่างสันติเสนอ ให้ใช้องค์ประกอบ 4 ประการ เพื่อช่วยให้การสื่อสารของเราชัดเจน สื่อถึงความต้องการอย่างแท้จริงและเป็นไปอย่างสันติ องค์ประกอบทั้งสี่นี้เป็นเพียงแนวทางเท่านั้น ส่วนการสื่อสารไม่จำเป็นต้องพูดตามขั้นตอน สามารถประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ตามความถนัด องค์ประกอบ 4 ประการ ของการสื่อสารอย่างสันติประกอบด้วย 1) การสังเกต 2) ความรู้สึก 3) ความต้องการ 4) การขอร้อง ซึ่งเป็น แนวทางการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดสันติแก่ชีวิต ในสังคม เศรษฐกิจ ประเทศชาติบ้านเมือง สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่ พระมหาธีรพล มะอาจเลิศ (Maatloet, 2013) ได้กล่าวว่าเป็น ความจำเป็นที่ต้องช่วยกันสร้างเงื่อนไข ช่วยกันสร้างเหตุปัจจัยให้พร้อม จะทำให้สันติภาพทางครอบครัว ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และประเทศชาติ มีหลักธรรมสร้างสันติภาพ เช่น หัวใจเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ขัน หา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตอย่างสมดุล เป็นการสร้างเนื้อสร้างตัวทำให้มีสันติภาพในชีวิต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าหลักพุทธสันติวิธีที่จะเอื้อต่อกระบวนการพัฒนาพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดังเบสท์เซ็นเตอร์ จึงใช้หลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดง ประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม 3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4) สมานัตตตา ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี สอดรับกับพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺธิบุญยากร) (Phra Mahahansa Dhammamahaso (Nithibunyakorn), 2004) สะท้อนว่า “พุทธสันติวิธี หรือ สันติวิธีเชิงพุทธ” เป็นวิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธี อย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าหรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง อย่างสันติ คำว่า “จัดการอย่างสันติ” ข้อปฏิบัติหรือชุดของวิธีทุกชนิดที่มีอยู่เข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ ความรุนแรง หรือ ปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมนำไปสู่สังคมแห่งสันติ ถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบในการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาจักรพล

อาจารย์โภ (Phramaha Chakrapol Acharachubho, 2022) ที่ได้สรุปไว้ว่า พุทธธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมนำมาซึ่งความสุขและมิ่งมงคลประกอบบนพื้นฐานของหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ประการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรจะต้องพัฒนา 2 มิติบูรณาการ ประกอบด้วย มิติทางโลก 1) ผู้ขาย 2) ข้อมูลการขาย 3) ช่องทางและวิธีการขาย 4) ลูกค้าซื้อ 5) เกิดสันติสุข และมิติทางพุทธสันติวิธี 1) แบ่งปัน 2) สื่อสารสันติ 3) สงเคราะห์บริการ 4) วางตนต้นแบบ 5) ประสานสัมพันธ์เครือข่าย อธิบายว่า 1) ผู้ขาย-แบ่งปัน นักขายจะต้องสื่อสารแบ่งปันข้อมูลสินค้าคือรถมือสอง โดยให้ข้อมูลลูกค้าที่เป็นความจริงไม่มีวาระเงื่อนไขใดๆ ถือว่าเป็นหลักการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ นักขายจะต้องเริ่มต้นจากการแบ่งปันที่เป็นจริง คุณลักษณะของการเป็นนักขายจะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นความจริง 2) ข้อมูลการขาย-สื่อสารอย่างสันติ นักขายจะต้องสื่อสารอย่างสันติโดยใช้ฐานของปิยวาจาเป็นวาจาอันเป็นที่รัก โดยการสื่อสารมีความจริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา เป็นการสื่อสารที่เข้าใจความต้องการและความรู้สึกของลูกค้า โดยสื่อสารให้ข้อมูลลูกค้าด้วยความจริงใจ 3) ช่องทางและวิธีการขาย - สงเคราะห์บริการ นักขายจะต้องสงเคราะห์ลูกค้าผ่านการบริการให้เกิดความประทับใจ เพราะใช้ฐานของใส่ใจลูกค้าสุดกำลังใจ สอดรับกับคำว่า “สินค้าดีถ้าบริการไม่ดีสินค้านั้นจะไม่ดีทันที” จะเห็นว่าการบริการเป็นฐานสำคัญของการเป็นนักขาย 4) ลูกค้าซื้อ - วางตนต้นแบบ นักขายจะต้องวางตนเป็นต้นแบบอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้านำไปสู่การสร้าง ความพึงพอใจ เพราะการเป็นต้นแบบที่ดีของนักขาย เช่น การตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นต้น 5) เกิดสันติสุข - ประสานสัมพันธ์เครือข่าย นักขายจะต้องเป็นนักประสานสัมพันธ์สร้างการ “รู้จัก รู้สึก รู้ใจ” เป็นเครือข่ายที่สร้างการซื้อซ้ำบอกต่อให้กับเครือข่าย นำมาซึ่งสันติสุขในองค์กรสร้างผลกำไรที่เป็นเครือข่ายลูกค้าสัมพันธ์

โดยการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยขอเสนอโมเดลการพัฒนา SCST Model ประกอบด้วย 1) S (Sales) ด้านการเป็นนักขาย การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนา ด้านการเป็นนักขายอย่างมืออาชีพ มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นนักขายที่ดี มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า สร้างการบริการที่ประทับใจ มีความสุขในการทำหน้าที่เป็นนักขาย โดยขายตนเองให้ได้ก่อนขายสินค้า 2) C (Communications) ด้านการสื่อสาร การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี จะต้องมุ่งพัฒนาการสื่อสารจากภายในของตนเองก่อนและ พัฒนาการสื่อสารกับลูกค้า จึงต้องสื่อสารที่มีความจริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา มุ่งการสื่อสารแบบสองทาง 3) S (Service) ด้านการบริการ การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาด้านการบริการ เพราะสินค้าดีถ้าบริการไม่ดีสินค้านั้นไม่ดีทันที การบริการจึงต้องอาศัย 4 S ประกอบด้วย Smile Small Smooth Smart โดยการบริการเป็นฐานสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งลูกค้าให้เกิดการซื้อและการซื้อซ้ำตลอดไป 4) I (Inner Peace) ด้านสันติภายใน การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาด้านสันติภายใน เพราะสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ผู้ทำหน้าที่สื่อสารเพื่อการขายจะต้องพัฒนาสติเป็นฐาน โดยสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในการให้บริการลูกค้า โดยสติจะอยู่ทุกขณะที่กำลังขาย สันติภายในจึงมีความเป็นอยู่อย่าง 5) P (Peaceful Means) ด้านพุทธสันติวิธี การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะดั่งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนาด้านหลักทางพระพุทธศาสนา โดยหลักของการสื่อสารเพื่อการขายจะต้องพัฒนาในหลักสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย แบ่งปัน สื่อสารสันติ สงเคราะห์บริการ วางตนต้นแบบ โดยมีหลักของกัณณมิตรและ

สัปปริสธรรมมาสนับสนุนในการเป็นนักขายมืออาชีพ 6) T (Team Work) ด้านการทำงานเป็นทีม การพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีจะต้องมุ่งพัฒนา ด้านการทำงานเป็นทีม เพราะทีมจะสร้างพลังในการสื่อสารเพื่อการขาย ซึ่งทีมไม่สามารถเกิดขึ้นจากคำสั่ง แต่ทีมเกิดขึ้นจากใจของทุกคน ทีมนักขายจึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการขายในยุคปัจจุบัน สอดรับกับ การศึกษาของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (Charoenwongsak, 2019) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “นักฟังชั้น เชียน: ศิลปะการเป็นนักฟังในงานธุรกิจและชีวิตประจำวัน” ระบุว่า อารยสลับ 7 ขั้นตอนของการฟังแบบอารยะ ซึ่งอารยสลับเป็นการฟังแบบอารยะหรือการฟังด้วยหัวใจที่กำกับด้วยความดี ความงามที่แท้จริง สอดคล้องกับ SCISPT Model ในข้อ 2 ได้แก่ C (Communications) นำไปสู่สังคมอารยะนำไปสู่เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ประกอบด้วย ฟังด้วยใจที่สนใจ ฟังด้วยใจที่จริงใจ ฟังด้วยใจที่ไว้อคติ ฟังด้วยใจที่จดจ่อ ฟังด้วยใจ กระตือรือร้น ฟังด้วยใจที่สัมผัสได้ และฟังด้วยใจที่ตอบสนอง นำไปสู่การสนทนาที่มีประสิทธิภาพด้วยการยิ้ม แยมแจ่มใส พูดชัดถ้อยชัดคำ ให้ความสำคัญกับภาษากาย สังเกตการณ์ส่งสัญญาณ สิ่งสำคัญที่สุดของการ สื่อสารคือ การได้ยินในสิ่งที่ยังไม่ได้กล่าวออกมาสอดรับกับ วันชัย วัฒนศัพท์ บรรพ ตันธีรวงศ์ และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ (Watanasap, Tontheerawong, and Permpoonvivat, 2004) ว่าบทบาทในการขอโทษ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับ SCISPT Model ในข้อ 5 ได้แก่ P (Peaceful Means) ด้านพุทธสันติวิธี อันเป็นเครื่องผูกสัมพันธ์มิตร สร้างกลไยานมิตรให้เกิดขึ้น อันเป็นการขอโทษอย่างจริงจัง จะช่วยรักษาเยียวความมั่นคงทางจิตใจคืนให้กับผู้ก่อความเสียหาย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ด้านคุณธรรม โดยการขอโทษอย่างจริงจัง ทำเป็นขอโทษ และการขอโทษบางส่วนมีความแตกต่างกัน โดยการ ทำเป็นขอโทษ (False apologies) หรือ การขอโทษเป็นบางส่วน (Partial apologies) เช่น ฉันทเสียใจ ในสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งการขอโทษที่ไม่สมบูรณ์อาจจะเพิ่มความขัดแย้งขึ้นอีก ถ้ามองแล้วไม่ได้มีความจริงจัง ในคำขอโทษ ในการขอโทษอย่างจริงจังจะต้องออกจากจิตใจภายในอย่างแท้จริง จึงมีองค์ประกอบว่า “ฉันทเสียใจ ฉันททำอะไรก็ตามที่เกิดขึ้น มันทำให้คุณเจ็บปวดไม่พอใจ โดยระบุจำเพาะถึงความไม่พอใจหรือ ความเจ็บปวด ฉันทขอรับผิดชอบทั้งหมด” โดยสิ่งที่พึงระวางอย่าขอโทษไปพร้อมกับการแก้ตัว

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และ แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากร 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอการสื่อสารเพื่อการขายของ บุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธีการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัท ทุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์ กล่าวโดยสรุปดังนี้ (1) สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการ สื่อสารเพื่อการขายตามศาสตร์สมัยใหม่ พบว่า สภาพปัญหาประกอบด้วย บุคลากรยังขาดเทคนิควิธีการสื่อสาร ที่เหมาะสมกับลูกค้า บุคลากรขาดกระบวนการเทคนิคการขายอย่างมืออาชีพ บุคลากรขาดการวิเคราะห์ลูกค้า และการบริการที่ดี บุคลากรยังไม่มีแนวทางในการสื่อสารเพื่อการขายแบบพุทธสันติวิธี โดยสภาพบริบท ของ บริษัท ทุนกะตัง เบสท์ เซ็นเตอร์ จำกัด (2) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขาย ของบุคลากร พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่จะเอื้อต่อกระบวนการพัฒนาพัฒนาการสื่อสารเพื่อการขาย ของบุคลากรบริษัททุนกะตังเบสท์เซ็นเตอร์ จึงใช้หลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 ธรรม เครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย ทาน การให้ คือ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำ สั่งสอน ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาถูกต้องมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพ

ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วย เหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา ทำตนเสมอ ด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตน เหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (3) การพัฒนาการ สื่อสารเพื่อการขายของบุคลากรบริษัททุนกะตั้งเบสท์เซ็นเตอร์โดยพุทธสันติวิธี โดยมุ่งพัฒนา 2 มิติบูรณาการ ประกอบด้วย มิติทางโลก ผู้ขาย มิติข้อมูลการขาย มิติช่องทางและวิธีการขาย มิติลูกค้าซื้อ มิติเกิดสันติสุข และมิติทางพุทธสันติวิธี ได้แก่การแบ่งปัน การสื่อสารสันติ การสงเคราะห์บริการ การวางตนต้นแบบ การประสานสัมพันธ์เครือข่าย นำเสนอโมเดลการพัฒนา SCSTPT Model ประกอบด้วย 1) S (Sales) พัฒนาการเป็นนักขาย 2) C (Communications) พัฒนาการสื่อสาร 3) S (Service) พัฒนาการบริการ 4) I (Inner Peace) พัฒนาด้านสันติภายใน 5) P (Peaceful Means) พัฒนาด้านพุทธสันติวิธี 6) T (Team Work) พัฒนาการทำงานเป็นทีม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรมีนโยบายการพัฒนาการสื่อสารการขายโดยพุทธสันติวิธี เพราะการขาย ได้เริ่มต้นมา ตั้งแต่ยุคสมัยของพุทธกาล แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ยังต้องใช้หลักการขายโดยพุทธสันติวิธีเพื่อที่จะสื่อออกมา ให้ได้มีผู้รับสนองนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบสานต่อมา

1.2 ควรมีการพัฒนาบุคคลทั่วไปเพื่อพัฒนางานขายโดยพุทธสันติวิธี เพราะทุกคนคือนักขาย เช่น ขายตัวเองให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและมุ่งหวังในแต่ละวัน ให้สำเร็จ หรือ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อที่จะ สามารถ สื่อสารกับคนทั่วไปในสังคมโดย พุทธสันติวิธี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำกระบวนการสื่อสารเพื่อการขายโดยพุทธสันติวิธีไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น เน้น การบริการหลังการขาย เพื่อต่อยอดสู่ลูกค้ารายใหม่ โดยการแนะนำหรือบอกต่อ จากลูกค้ารายเก่า

2.2 ขยายกลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรมโดยทดลองใช้กับกลุ่มคนทั่วไป ที่สนใจงานขายรถ เพื่อสร้างการพัฒนาทางด้านจิตใจ สันติภายใน และ ต่อยอดงานขายโดยทุกคนสามารถ เป็นนักขายที่ขายได้ โดยพุทธสันติวิธี

References

- Charoenwongsak, K. (2019). *Masterful Listener: The Art of Being a Listener in Business and Daily Life*. Bangkok: Success Publishing Co., Ltd.
- Chotisakulrat, P., & Maneekhao, N. (2016). *Communication for Peace*. Nakhon Pathom: Institute of Human Rights and Peace Studies.
- Kanpai, K. (2019). *Communication Arts in Tripitaka*. Bangkok: V. Print (1991) Co., Ltd.
- Maatloet, T. (2013). *Analysist of Presentation Styles and Communication Process in the Propagation of Buddhism by V. Vajiramedhi: A Case Study of Literary Work in Applied Dhamma for New Generation*. (Master's Thesis). NIDA University. Bangkok.

- Phrabrahmabundit (Prayoon Dhammachitto). (2019). *Religion and the Sustainable Development Goals (SDGs)*. (2nd ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Phramaha Chakrapol Acharachubho. (2022). Buddhadhamma of Peace. *International Journal of Early Childhood*, 14(03), 5961-5972.
- Phramaha Hansa Dhammamahaso (Nithibunyakorn). (2004). *A Form of Conflict Management Through Buddhist Peaceful Means the Case of the Mae Ta Chang River Basin Chiang Mai Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Watanasap, W., Tontheerawong, B., & Permpoonvivat, S. (2004). *Conflict and Apology*. Bangkok: Printed at Printing Hall Co., Ltd.
- Wiriyanon, Ch. (2013). *The Art of Communication of the Lord Buddha to Save Others from Suffering*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ ตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

A Structure Equation Model of the Performance by Operating Personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Based on the Buddhadhamma

¹พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ), สมศักดิ์ บุญปู และ สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

¹Phramaha Prayoon Teeravaro (Trakarn), Somsak Boonpoo
and Suddhipong Srivichai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: bananajon_01@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ 2. เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ 3. เพื่อนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ จำนวน 10 คน ระยะที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และระยะที่ 3 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 440 คน ได้จากการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมลิสรล

ผลการวิจัย พบว่า 1. การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า 1) องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3 ด้าน 2) ด้านบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป 3 ด้าน 3) ฆราวาสธรรม 4) การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม 5 ด้าน 2. การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีตัวแปรส่งผ่าน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 92.08 องศาอิสระเท่ากับ 74 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .075 แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3. โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่นำเสนอเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 92.08, df = 74, p = .75, GFI = .979, AGFI = .947, RMR = .115)

คำสำคัญ: โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงาน; บุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ; หลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of the research article were as follows: 1) to investigate the performance of operating personnel; 2) to develop a structural equation model of the performance by operating personnel; and 3) to present a structural equation model of the performance by operating personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University based on Buddhhadhamma. The study used mixed methods and was divided into three phases: 1) Qualitative research method, with ten key informants, including administrators, teachers, and staff; 2) Focus group discussion with nine experts. Inductive reasoning was used to examine the obtained data; and 3) Quantitative research method, with a sample group of 440 people chosen by two-stage cluster sampling. The LISREL software was used to analyze the data.

From the study, the results are shown as follows: 1) The performance of operating personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University based on the Buddhhadhamma shows (1) components of operational efficiency in three areas, (2) personnel in professional operations and general administration in three areas, (3) *Gharāvāsa-dhamma*, or the four virtues for lay people, and (4) the performance of operating personnel based on the Buddhhadhamma in five areas; 2) The development of a structural equation model for the performance by operating personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University based on the Buddhhadhamma with mediator variables shows that the model has a goodness-of-fit (GoF) with the empirical data. It is evident from the chi-square value of 92.08, df value of 74, and (p) value of .075 that the developed model is congruent with the empirical data; and 3) A structural equation model of the performance by operating personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University based on Buddhhadhamma is a causal relationship model and has a goodness-of-fit (GoF) with empirical data (Chi-square = 92.08, df = 74, p = .75, GFI = .979, AGFI = .947, RMR = .115).

Keywords: A Structure Equation Model; Operating Personnel; Buddhhadhamma

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่ยกระดับความคิด สติปัญญา และการแสดงออกที่เป็นกำลังคนระดับสูงให้กับประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องการเพิ่มศักยภาพ เพิ่มพูนความรู้และยกระดับมาตรฐานของตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาการและวิชาชีพปัจจัยที่มีอิทธิพลในเรื่งดังกล่าวคือ ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ อายุ การศึกษา ที่ได้รับนับว่าทุกเรื่องเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่บุคคลเข้ามาศึกษาต่อก็เพื่อที่จะได้รับความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะที่เหมาะสมกับปริญญาที่แต่ละบุคคลเข้ามาศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถหางานทำได้ตรงกับความรู้ความสามารถหรือทักษะที่ตนได้เล่าเรียนมา (Viriyavejkul, 2009) มีคำกล่าวอีกว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อคือ ค่านิยมในปริญญาการได้รับปริญญาจะมีประโยชน์ในการทำงาน เพราะลักษณะการทำงานหลายอย่างในประเทศไทยขึ้นอยู่กับปริญญาไม่ใช่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้ ความสามารถในการศึกษาต่อในระดับปริญญาชั้น

แตกต่างกันโดยเหตุผลอย่างมีปัจจัยเกื้อกูลแตกต่างกันตามวัย ฐานะ โอกาส และปัจจัยอื่นๆ อีกหลายด้าน นอกจากนี้ยังมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อส่วนมากจะมุ่งไปสร้างเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Kulratrak, 2004)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็น “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในระดับโลก” ภายใต้บริบทของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี โดยมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สอดคล้องกับทิศทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 12 โดยยังคงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปรัชญา ปณิธาน ตลอดจนพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบให้มีคุณภาพให้เป็นไปตามนวัตลักษณ์ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนสอน เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนางานบริการวิชาการแก่สังคมให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนางานส่งเสริมพระพุทธศาสนาและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาการบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2017)

การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคลากรมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุได้ตรงตามเป้าหมายขององค์กรและทันระยะเวลาที่กำหนด ผลงานที่ได้คุณภาพและความถูกต้อง มีวิธีการทำงานหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาเพิ่มผลงานและลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยที่ใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกฝ่ายได้ และตัวชี้วัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสามารถจะพิจารณาได้จาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการจัดหาและใช้ทรัพยากรด้านความพึงพอใจของทุกฝ่าย โดยหลักธรรมคำสอนที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนั้นในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักฆราวาสธรรม 4 อย่างคือ 1) สัจจะ ความจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อกัน 2) ทมะ ความฝึกฝนปรับปรุงตน เช่น รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเองปรับตัวเข้ากับการงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้ 3) ขันติ ความอดทน 4) จาคะ ความเสียสละเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีน้ำใจ ถ้าเยาวชนแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ (Trisuthiwongsa, 2009)

จากความสำคัญของพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้นบทความวิจัยนี้จะนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเป็นกระบวนการสร้างและส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมซึ่งมุ่งศึกษาหลักฆราวาสธรรม 4 มาบูรณาการในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการให้แก่มหาวิทยาลัยในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตอบสนองพันธกิจของมหาวิทยาลัย สร้างและพัฒนามหาวิทยาลัยภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์อย่างมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อนำเสนอโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 10 รูป/คน

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา และผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูป/คน ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านโมเดลสมการโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา และผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ระยะที่ 3 การใช้แบบสอบถาม เพื่อเสนอโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ (Hair et al. 1998) คือ ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (Path) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 44 พารามิเตอร์ หรือมีจำนวนเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดทั้งหมด 44 เส้นทาง ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ควรมีขนาด 440 คน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 440 คน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบไปด้วย

1. องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) รายได้หรือค่าตอบแทน 2) ความมั่นคงปลอดภัย 3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 4) การส่งเสริมตำแหน่งหน้าที่ 5) การยอมรับจากหมู่คณะ 6) ความเป็นเพื่อนร่วมงาน และ 7) การมีศักดิ์ศรีของตนเอง
2. ด้านบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกลุ่มงานด้านอำนวยการ 2) ด้านกลุ่มงานปฏิบัติการวิชาชีพ 3) ด้านกลุ่มงานธุรการและบริหารงานทั่วไป

3. ขรราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ ความจริงใจในการปฏิบัติงาน 2) ทมะ ความข่มใจ ฝึกใจในการปฏิบัติงาน 3) ขันติ ความอดทนในการปฏิบัติงาน 4) จาคะ ความเสียสละ

4. การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน 2) การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน 3) ผู้บังคับบัญชามีความยุติธรรม 4) การทำงานเป็นทีม 5) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

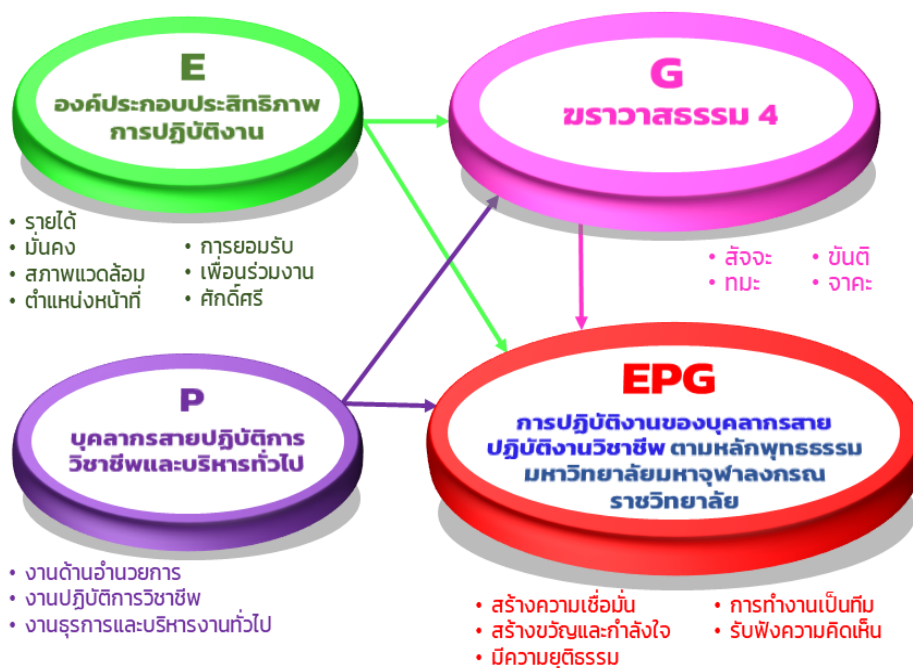
ผลการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการสร้างข้อมูลของโมเดลนี้มีตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร คือ องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (EFFI) บุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป (Person) หลักขรราวาสธรรม 4 (Gara) และการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม (Perform) โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 19 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีตัวแปรส่งผ่าน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 92.08 องศาอิสระเท่ากับ 74 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .075 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .979 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .947 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .115 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ และค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรสูงสุด (Largest Standardized Residuals) เท่ากับ 4.146 ซึ่งสนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นำเสนอเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 92.08, df = 74, p = .75, GFI = .979, AGFI = .947, RMR = .115) องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .84 ถึง .93 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ รายได้หรือค่าตอบแทน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.93 ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ การมีศักดิ์ศรีของตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.84 บุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .77 ถึง .86 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ กลุ่มงานปฏิบัติการวิชาชีพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.86 ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ กลุ่มงานธุรการและบริหารงานทั่วไป มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.77 หลักขรราวาสธรรม 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .85 ถึง .91 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ รอบรู้วิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.58 ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ ขันติ ความอดทน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.85 การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .85 ถึง .93 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การทำงานเป็นทีม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.93 ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ รับฟังความคิดเห็น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.85

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: “EPG”

โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วย EPG

E หมายถึง Efficiency ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรโดยมีองค์ประกอบให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือ บุคลากรมีรายได้หรือค่าตอบแทน มีความมั่นคงปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี มีการส่งเสริมตำแหน่งหน้าที่ให้เจริญก้าวหน้า ได้รับการยอมรับจากหมู่คณะ ความเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีและการมีศักดิ์ศรีของตนเอง

P หมายถึง Personnel หมายถึง บุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ.2559 ในหมวด 3 ว่าด้วยการกำหนดตำแหน่ง บรรจุ การแต่งตั้งและการให้ได้รับเงินเดือน ใน ข้อ 21 (หน้า 5-6) ตำแหน่งในมหาวิทยาลัย มี 3 ประเภท คือ ก.ประเภทวิชาการ ข.ประเภทปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ค.ประเภทบริหารวิชาการ โดยในงานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงบุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ในตำแหน่งมหาวิทยาลัย ประเภท ข.ประเภทปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ได้แก่ 1) ตำแหน่งอำนวยการ 2) ตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพ 3) ตำแหน่งธุรการและบริหารงานทั่วไป 4) ตำแหน่งอื่นที่ การบริหารงานบุคคลกำหนดในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งในส่วนกลาง วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 35 แห่ง

G หมายถึง Gharavasa-dhamma หมายถึง หลักฆราวาสธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุข 4 ด้าน ได้แก่ 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน 2) ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ไม่เผลอรับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของ กันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง 3) ขันติ ความอดทน อดกลั้น 4) จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันในองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า 1) องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3 ด้าน 2) ด้านบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป 3 ด้าน 3) ฆราวาสธรรม 4 4) การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม 5 ด้าน โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ วันทนา ทาตาล ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงจิตที่มีผลต่อการทำงานของพนักงานในส่วนสำนักงานของบริษัทญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของพนักงานในส่วนสำนักงานของบริษัทญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ได้แก่ ปัจจัยสุขอนามัย คือด้านนโยบายขององค์กร ด้านลักษณะการบังคับบัญชา และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และปัจจัยที่กระตุ้นการทำงาน คือ ด้านความสำเร็จ ด้านการยกย่อง ด้านลักษณะงานที่ทำ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้า และด้านความเจริญเติบโต (Tatan, 2006)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีตัวแปรส่งผ่าน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 92.08 องศาอิสระเท่ากับ 74 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .075 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Kamplae, Pumipuntu, and Srisombut (2017) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีในองค์กร ของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อความจงรักภักดีในองค์กร โดยส่งผ่านภาพลักษณ์องค์กรและความพึงพอใจในการทำงาน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ .346 เมื่อพิจารณาค่า R-square พบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษาในรูปแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีในองค์กร ของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอน มหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 473 โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบสุดท้ายมีค่าสถิติดังนี้ $\chi^2 = 97.650$, $df = 80$, $\chi^2/df = 1.22$ $p\text{-value} = 0.0875$ $CFI = 0.994$, $TLI = 0.988$ $RMSEA = 0.019$, $SRMR = 0.028$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่นำเสนอเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 92.08, $df = 74$, $p = .75$, $GFI = .979$, $AGFI = .947$, $RMR = .115$) โดยการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นความสำเร็จ ความสมบูรณ์ การบรรลุ

เป้าหมายของหน่วยงานบูรณาการกับหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อให้ได้การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรมที่เต็มไปด้วยการสร้างความเชื่อมั่น สร้างขวัญและกำลังใจ มีความยุติธรรมการทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็นในการส่งเสริมบุคลากรสายปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Yuwanasiri et al. (2009) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงาน กล่าวคือ ความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับระดับความผูกพันต่อองค์การ อยู่ในระดับสูง มีค่าเท่ากับ 0.600 และทัศนคติของตนเองต่องาน ความรู้สึกว่างค์การฟังฟังได้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับระดับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 0.467 และ 0.352 ตามลำดับ และความคาดหวังการตอบสนองจากองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับระดับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ 0.202 ตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันต่อองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนทัศนคติของกลุ่มต่อองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความผูกพันต่อองค์การ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป

การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง ความสำเร็จ ความสมบูรณ์ การบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่ร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์แล้วร่วมกันทำวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิผลสูงองค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ 1) รายได้หรือค่าตอบแทน 2) ความมั่นคงปลอดภัย 3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 4) การส่งเสริมตำแหน่งหน้าที่ 5) การยอมรับจากหมู่คณะ 6) ความเป็นเพื่อนร่วมงาน และ 7) การมีศักดิ์ศรีของตนเอง ของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มงานด้านอำนวยการ กลุ่มงานปฏิบัติการวิชาชีพ กลุ่มงานธุรการ และบริหารงานทั่วไปโดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมได้แก่ ฆราวาสธรรม 4 เพื่อให้ได้การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรมที่เต็มไปด้วยการสร้างความเชื่อมั่น สร้างขวัญและกำลังใจ มีความยุติธรรม การทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็นในการส่งเสริมบุคลากรสายปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3 ด้าน 2) ด้านบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป 3 ด้าน ฆราวาสธรรม 4 การปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม 5 ด้าน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการส่งเสริมตำแหน่งหน้าที่ให้บุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพมีตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้นตามความรู้ ความสามารถ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีตัวแปรส่งผ่าน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้จัดทำเป็นนโยบายสนับสนุนให้รางวัลเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่นำเสนอเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ส่งเสริมให้ผู้บริหารควรปราศจากอคติในการส่งเสริมตำแหน่งหน้าที่ให้บุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาการส่งเสริมตำแหน่งหน้าที่ให้บุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.2 ควรศึกษาการส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้บุคลากรสายปฏิบัติงานวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

References

- Hair, J. F., Jr. et al. (1998). *Multivariate Data Analysis*. (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kamplae, Ph., Pumipuntu, Ch., & Srisombut, K. (2017). A Structural Equation Model of Factors Affecting Organizational Loyalty of Lecturer's in Rajabhat Universities. *Journal Roi Et Rajabhat University*, 11(1), 232–243.
- Kulratrak, L. (2004). *A Study of the University Experience of Chulalongkorn University Students According to the Framework of Student Perception*. (Master's Thesis). Graduate School, Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Development Plan of Mahachulalongkornrajavidyalaya University During the Higher Education Development Plan Phase 12 (2017 - 2021)*. Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tatan, W. (2006). *Motivation Factors Affecting Work of Employees in Office of Japanese Company in Northern Industrial Estate*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Trisuthiwongsa, R. (2009). *Relationship between Satisfaction at Work and Loyalty to the Organization and Work Efficiency of Mahasarakham University Staff*. (Master's Thesis). Graduate School, Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Viriyavejkul, A. (2009). *Lifelong Learning*. Bangkok: Print Pro.
- Yuwanasiri, Ch. et al. (2009). *Factors Affecting Organizational Engagement of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Personnel*. (Research Report). Chiang Mai Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Chiang Mai.

การพัฒนาแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี*

The Development of a Suitable Model for Taking Care of the Well-being of the Elderly Living Alone in the Countryside, Ubon Ratchatani Province

¹บุญมี โตทำ และ ²ศรัณย์ ฉวีรักษ์

¹Boonmee Totum and ²Saran Chaweerak

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Program in Public Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

²Faculty of Thai Traditional and Alternative Medicine,

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Boonmee.t@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาวะที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาความต้องการการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ 3) เพื่อพัฒนาแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ 4) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลสุขภาวะเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 14,705 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในพื้นที่ชนบทของจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 389 คน และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 23 คน และทำการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดกลุ่มเนื้อหาและการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.85) 2) ความต้องการการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.82) 3) แบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ **มิติสุขภาวะ** ประกอบด้วยการดูแลสุขภาวะทางกายตามหลัก 10 อ และการดูแลสุขภาวะทางจิตตามหลัก 5 ส **มิติการมีส่วนร่วม** ประกอบด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ชมรม ในโอกาสต่างๆ **มิติความมั่นคง** ประกอบด้วยด้านที่อยู่อาศัยที่มีความสะดวก ง่ายและปลอดภัย และด้านรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสม 4) ข้อเสนอเชิงนโยบาย ประกอบด้วย แผนนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย

คำสำคัญ: แบบที่เหมาะสม; การดูแลสุขภาวะ; ผู้สูงอายุ

*Received July 14, 2023; Revised August 26, 2023; Accepted August 27, 2023

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the appropriate health care of the elderly living alone in the countryside; 2) to study the health care needs of the elderly; 3) to develop a suitable model for taking care of the health of the elderly; and 4) to prepare policy proposals for appropriate health care for the elderly. This was a mixed- method research. The population consisted of 14,705 elderly living alone in Ubon Ratchathani Province. The sample group consisted of 389 elderly living alone in the countryside of Ubon Ratchathani Province by simple random sampling. The data were collected from in-depth interviews with 23 key informants, and 15 participants in small group discussions, which were obtained using a purposive method. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. Descriptive method was used to present the data.

The results of the research found that; 1) Taking Care of the Well-being for the elderly living alone in the countryside; Ubon Ratchathani Province was overall at a high level ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.85); 2) The need for health care for the elderly overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.82); 3) A suitable model for taking care of the well-being of the elderly in the health dimension It consisted of taking care of physical well-being according to the 10 key principle, and taking care of mental well-being according to the 5 key principle. Participation dimension consisted of participation in group activities, clubs on various occasions. Security dimension consisted of a residential area which was convenient, easy and safe, and income that was sufficient and appropriate; and 4) Policy proposals include policy guidelines for promoting and developing the elderly living alone in the countryside to live happily and safely.

Keywords: Suitable Model; Taking Care of the Well-being; The Elderly

บทนำ

ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง วัยเด็กและแรงงานลดลงเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 (สัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากร) และจะกลายเป็นสังคมสูงอายุสุดยุดในปี พ.ศ. 2574 (สัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากร) โดยผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 15 เป็นผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงบางส่วนหรือทั้งหมด และผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 1.5 เป็นผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงทั้งหมด ซึ่งจะ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างสูง โดยจะมีประชากรวัยทำงานเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจน้อยลง ในขณะที่มีประชากรสูงวัยซึ่งมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพสูงขึ้น (Public Health Systems Research Institute, 2021) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็วทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการติดตามและเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงมุมมองและการให้คุณค่าผู้สูงอายุ เพราะหากสังคมให้คุณค่าและความสำคัญต่อผู้สูงอายุลดลงจะกระทบต่อทั้งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวได้ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่ได้รับการให้มีส่วนร่วมในสังคม ไม่สามารถทำหน้าที่

และบทบาทของตัวเองได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านการเป็นศูนย์รวมจิตใจ รวมทั้งสูญเสียคุณค่าอันดีงามทางสังคม หรือความกตัญญูทดแทน การเคารพผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจ อาจทำให้ การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุลดลง การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจะลดลงด้วย ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามารับภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นภาระด้านงบประมาณและปัญหาทางสังคม สังคมแต่ละชุมชนมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ รูปแบบทางพฤติกรรมสนองประโยชน์ ความต้องการในสังคมของตนตามปัจจัยเครื่องอาศัยที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ซึ่งมักปรากฏในรูปของการสร้างที่อยู่อาศัยแบบแผนในการดำรงชีวิต การมีคติความเชื่อทางศาสนาอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

กลุ่มผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาในการดำรงชีวิตในวัยที่สุขภาพร่างกายเสื่อมถอยโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง พบว่าแนวนโยบายสาธารณะรูปแบบกฎหมายในการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังของประเทศไทยยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดมากนัก จะมีเพียงแต่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เท่านั้น โดยในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัตินี้กล่าวว่า (Office of the Promotion and Protection of the Elderly, 2004) บัญญัติให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือเมื่อถูกทอดทิ้ง ซึ่งนำไปสู่ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง “กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง” ซึ่งการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งนั้น รัฐกำหนดให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วม และความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัว ชุมชน หรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัว ชุมชน หรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยอย่างมีความสุข หากเป็นกรณีที่ผู้สูงอายุประสบปัญหาหรือได้รับความเดือดร้อนและมีความจำเป็นเรื่องที่พักอาศัย สามารถเข้ารับบริการในศูนย์บริการผู้สูงอายุ หรือเข้าอยู่ในความอุปการะของสถานสงเคราะห์คนชรา หรือสถานที่อื่นที่เหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (Boonsopak, Nathakitpaisan, Dhammanitchakul, and Suwannalop, 2021)

จากแนวนโยบายสาธารณะและมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบกับแนวคิดตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ สามารถสรุปได้ว่า รัฐมุ่งหวังให้ครอบครัวของผู้สูงอายุเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลผู้สูงอายุ ส่วนชุมชนหรือท้องถิ่นจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนการดูแลในลำดับรองและรัฐจะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แต่ทั้งนี้มาตรการทางนโยบายสาธารณะและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ของประเทศไทยยังไม่เพียงพอ และเหมาะสมกับสถานการณ์ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งในปัจจุบันรวมถึงจำนวนผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งที่อาจเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต เช่น ไม่มีระบบการจัดการผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังโดยเฉพาะ ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งจึงยังไม่มีกระบวนการการให้ความช่วยเหลือ หรือมีลักษณะต่างคนต่างทำ ในลักษณะการช่วยเหลือเป็นรายๆ ไปตามสถานการณ์ ทั้งนี้ สาเหตุที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งมีหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองที่ค่อยๆ ขยายและกระจายตัวออกไปยังสังคมเกษตร จนกระทั่งสังคมเกษตรดั้งเดิมค่อยๆ เปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองเพิ่มมากขึ้น อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบครอบครัวจากครอบครัวขยายที่อยู่ร่วมกันตั้งแต่ปู่ย่า ตายายลงมาถึงรุ่นหลาน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่อยู่กันเฉพาะครอบครัวพ่อแม่ลูก การเปลี่ยนแปลงอาชีพด้านเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการในเมือง เนื่องจากมีค่าตอบแทนที่สูงกว่า ทำให้เกษตรกรผู้ซึ่งเคยทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปตามหน้าที่การงาน รวมถึงคุณธรรม

ที่เสื่อมถอยของผู้คนในสังคมที่ล้มความกตัญญูต่อผู้มีคุณในอดีต และการให้ความสำคัญกับครอบครัวใหม่มากกว่าครอบครัวเดิม เป็นต้น (Muangsakul, 2015)

พื้นที่ชนบทในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่มีระยะทางที่ห่างไกลจากความเจริญของตัวจังหวัดที่มีความพร้อมทางด้านการแพทย์ การคมนาคมที่ยังไม่สะดวกสบาย ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สะดวกในการเดินทางเข้ามาในตัวจังหวัดหรืออำเภอ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อผู้สูงอายุทั้งด้านการดำรงชีวิต การสาธารณสุข การติดต่อกับหน่วยราชการด้านอื่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 14,705 คน (Public Health, Ubon Ratchathani Province, 2021) ขาดผู้ดูแลเนื่องจากลูกหลานไปทำงานในต่างจังหวัด ในจังหวัด หรือในเมืองหลวง ทำให้ผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพัง ทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ และซึมเศร้า อันเป็นผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งกายและจิตใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ Sararak, Nganchamang and Krasuaythong (2020) ได้ทำการศึกษาภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลคำขวาง อำเภอรินคำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับพฤติกรรมสุขภาพและภาวะสุขภาพที่ควรได้รับการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างเป็นรูปแบบ โดยผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวร้อยละ 50.5 มีภาวะน้ำหนักเกินและภาวะอ้วนลงพุง ร้อยละ 41.1 และ 53.5 เช่นเดียวกับการศึกษาของ Srisupan, Dhamigabovorn, and Kritsanajutha (2017) พบว่าภาวะพลพล่งของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพังร้อยละ 10.31 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีโรคประจำตัวร้อยละ 58.76 โดยเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56.14 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว และเข้ารับการตรวจตามนัดตรวจสุขภาพประจำปีร้อยละ 92.78 และยังพบว่าผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่อยู่บ้านรวมกับญาติพี่น้องโดยมีผู้ที่อาศัยอยู่คนเดียว จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.67 ส่วนใหญ่ลูกเป็นผู้ดูแล และมีผู้สูงอายุจำนวนร้อยละ 6.67 ต้องดูแลตัวเองด้วยและดูแลลูกหลานไปด้วย เพราะลูกได้นำหลานมาให้เลี้ยงดู จากสภาพปัญหาดังกล่าวของกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทได้ส่งผลกระทบต่อทั้งตัวผู้สูงอายุและประเทศชาติ กล่าวคือ ในส่วนตัวของผู้สูงอายุจะได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของตนเองไม่ว่าจะด้านร่างกายหรือจิตใจ ส่วนประเทศชาตินั้นในแต่ละปีรัฐต้องสูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากสำหรับการจัดทำบริการสาธารณะสำหรับการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มนี้ และที่สำคัญคือสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมด้านความกตัญญูที่เสื่อมถอยลงของสังคมไทยอีกด้วย ดังนั้น จากหลักการและเหตุผลเบื้องต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำไปพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาความต้องการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลสุขภาพเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และศึกษาความต้องการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี และวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) โดยศึกษาจาก บทความวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO) ใน 3 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติสุขภาพ (Healthy) ประกอบด้วยด้านสุขภาพทางกาย และด้านสุขภาพทางจิตใจ 2) มิติการมีส่วนร่วม (Participations) ประกอบด้วย ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มชมรม และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน 3) มิติความมั่นคง (Security) ประกอบด้วย ด้านความเพียงพอของรายได้ และด้านที่อยู่อาศัย

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 14,705 คน (Public Health, Ubon Ratchathani Province, 2021) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในพื้นที่ชนบทของจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 389 คน จากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1967) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Samplings) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้จากภาครัฐ 5 คน นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตัวแทนจากกลุ่มผู้สูงอายุ 8 คน และกลุ่มผู้รู้จากชุมชน 5 คน รวมจำนวน 23 คน

ขั้นตอนที่ 3 เนื้อหาการวิจัย ศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี ใน 3 มิติ ประกอบด้วย 1. มิติสุขภาพ (Healthy) ประกอบด้วยด้านสุขภาพทางกาย และด้านสุขภาพทางจิตใจ 2. มิติการมีส่วนร่วม (Participations) ประกอบด้วย ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มชมรม และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน 3. มิติความมั่นคง (Security) ประกอบด้วย ด้านความเพียงพอของรายได้ และด้านที่อยู่อาศัย และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสวัสดิการ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม สร้างรูปแบบที่เหมาะสมและข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุจากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อมูลผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระดับการดูแลสุขภาพและความต้องการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 56 ข้อ เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview Form) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ และแบบสังเกตสำหรับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม

เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) การบันทึกข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสร้างรูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการใช้แบบสอบถามในพื้นที่ชนบท จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารรายงานการวิจัย ตำรา วารสาร คู่มือแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2) ข้อมูลผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้รู้ที่ให้อข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพผู้สูงอายุ ตัวแทนชุมชน ตัวแทนจากกลุ่มผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดกลุ่มเนื้อหา (Grouping) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ (Descriptive)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบททั้ง 4 มิติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาตามรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มิติการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.92) รองลงมา คือ มิติสุขภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.84) และมิติความมั่นคงมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.82) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายโดยรวมของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกเป็น 3 มิติ ดังนี้

การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มิติสุขภาพ	3.50	0.84	มาก
2. มิติการมีส่วนร่วม	3.55	0.92	มาก
3. มิติความมั่นคง	3.33	0.82	ปานกลาง
รวม	3.46	0.86	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสวัสดิการ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.88) รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.93) ด้านจิตใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.93) ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.88) และด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายโดยรวมและรายด้านของความต้องการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านสวัสดิการ	4.47	0.88	มากที่สุด
2. ด้านร่างกาย	3.94	0.73	มาก
3. ด้านจิตใจ	4.35	0.93	มากที่สุด
4. เศรษฐกิจ	4.45	0.91	มากที่สุด
5. ด้านสังคม	4.02	0.88	มาก
รวม	4.24	0.82	มากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า **มิติสุขภาวะ** 1. ด้านสุขภาวะทางกาย (Physical) ประกอบด้วย 1) สภาพอากาศ 2) การดูแลสุขภาพอนามัย 3) การออกกำลังกาย 4) การหลีกเลี่ยงแอลกอฮอล์ 5) การละเว้นอบายมุข 6) การป้องกันอุบัติเหตุ 7) สร้างสุขภาวะทางอารมณ์ 8) การทำกิจกรรมงานอดิเรก 9) การขับถ่ายอุจจาระ 10) การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ 2. ด้านสุขภาวะทางจิต (Psychological) ประกอบด้วย 1) การมีสติ (Mindfulness) 2) การมีจิตสะอาดผ่องใส (Clean Mind) 3) การมีจิตใจที่สว่างสดใส (Cognition) 4) ความภาคภูมิใจอย่างสง่างาม (Integrity) 5) ความสุขสงบในจิตใจ (Peacefulness) **มิติการมีส่วนร่วม** (Participations) ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) มีส่วนร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ 3) มีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน 4) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม 5) การมีส่วนร่วมงานเทศกาลประเพณีสำคัญต่างๆ 6) การมีส่วนร่วมกิจกรรมจิตอาสา 7) การออกเดินทางไปท่องเที่ยวปฏิสัมพันธ์กับสังคมกับโลกภายนอก 8) การมีส่วนร่วมในรูปแบบสังคมออนไลน์โซเชียลมีเดีย (Social Media) **มิติความมั่นคง** (Securities) 1. ด้านที่อยู่อาศัย (Residence) หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยบ้านเรือนมีความมั่นคงปลอดภัยสามารถอยู่อาศัยได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 1) มีความปลอดภัยในทุกส่วน (Safety) 2) อุปกรณ์ต่างใช้งานสะดวกและง่าย (Ease of use) 3) เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ (Eligible) 4) สภาพแวดล้อมมีชีวิตชีวา (Stimulation) 5) การจัดการพื้นที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ (Accessibility) 2. ด้านรายได้ (Incomes) หมายถึง การที่ผู้สูงอายุสามารถมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตด้วยการมีรายได้ที่เพียงพอหรือเกิดการสร้างงานสร้างเงิน สร้างรายได้ให้กับตนเอง ประกอบด้วย 1) เสริมสร้างวินัยการใช้จ่ายที่พอเพียงเหมาะสม (Sufficiency Enhancement) 2) เสริมสร้างอาชีพที่เหมาะสม (Career Enhancement) 3) เสริมสร้างการจ้างงานที่เหมาะสม (Hiring Enhancement) 4) เสริมสร้างการออมและการลงทุนที่เหมาะสม (Saving and Investment Enhancement) 5) เสริมสร้างสวัสดิการที่เหมาะสม (Social Welfare Enhancement) **มิติกลไกขับเคลื่อน** การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทเพื่อให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีกลไกการขับเคลื่อนเป็นองค์ประกอบจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุ 2) ครอบครัว 3) ชุมชน/สังคม 4) อาสาสมัครสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 5) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7) องค์กรภาคเอกชน

จากองค์ประกอบของรูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

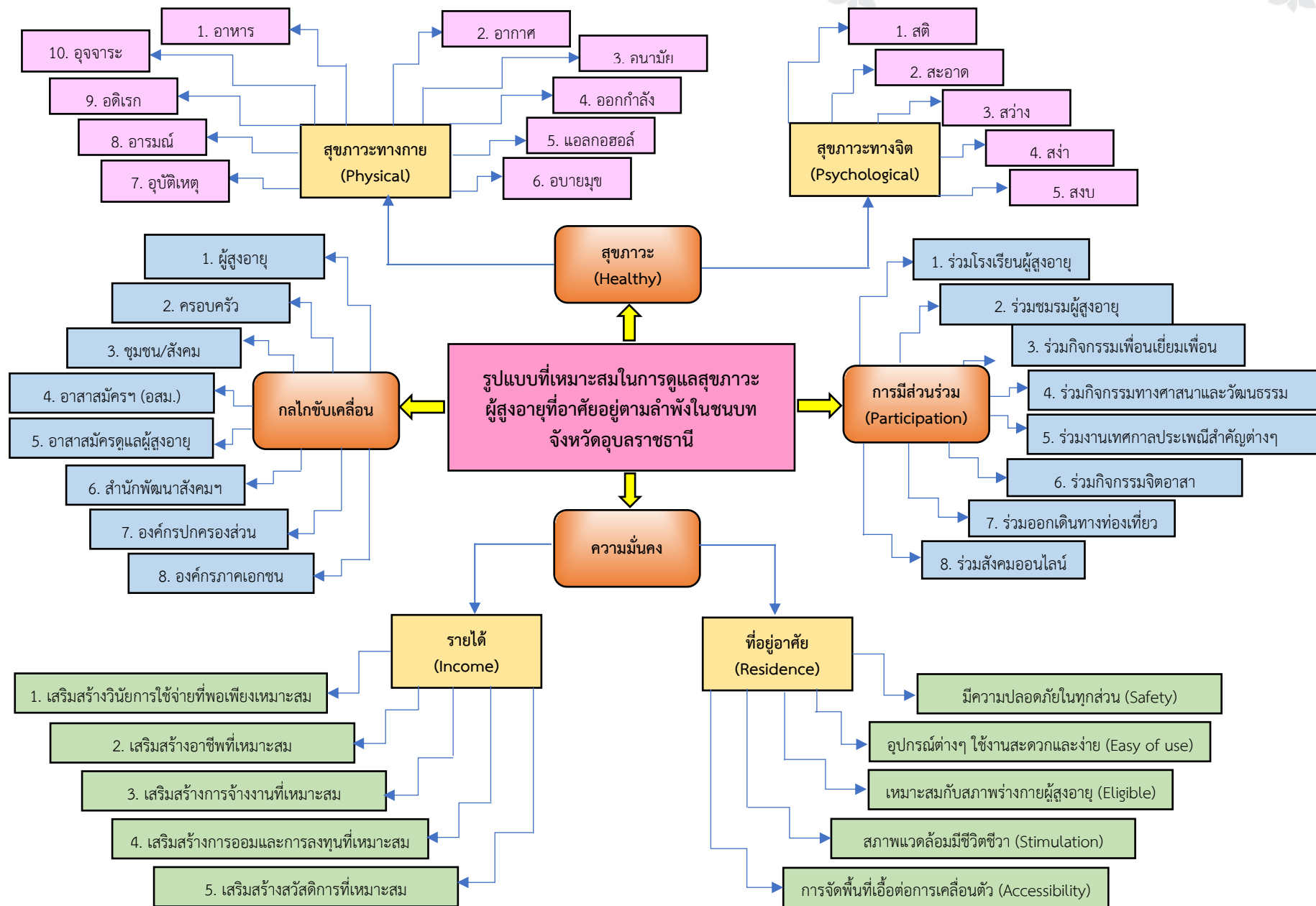

Figure 1: A Suitable Model for Taking Care of the Well-being of the Elderly Living Alone in the Countryside, Ubon Ratchatani

การยืนยันรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) แล้วนำไปประเมินเพื่อยืนยันรูปแบบ (Model) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Expertise) จำนวน 24 คน การตรวจสอบคุณภาพเพื่อประเมินรูปแบบ โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านอรรถประโยชน์ (Utility) พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้มีความเป็นไปได้อย่างเหมาะสมทุกด้าน และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทสามารถอยู่ลำพังอย่างมีความสุข โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ ที่เรียกว่า สังคมผู้สูงอายุออนไลน์ (Digital Ageing) 2) ส่งเสริมมาตรการและสวัสดิการให้ลูกหลานไปเยี่ยมเยียนครอบครัวหรือผู้สูงอายุ ซึ่งมีข้อเสนอแนะการกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุในวันหยุดตามเทศกาล 3) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชนให้ข้อเสนอพิเศษสำหรับลูกหลานที่พาผู้สูงอายุมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ 4) ส่งเสริมยกระดับศักยภาพชมรมผู้สูงอายุในชุมชนให้เข้มแข็ง ให้มีระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ดีกว่าเดิม 5) ส่งเสริมการมีงานทำด้วยอาชีพที่เหมาะสมและสร้างหลักประกันรายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท 6) ส่งเสริมมาตรการป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบหลอกลวงฉ้อฉลต่อผู้สูงอายุ 7) ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมอุทิศตนแก่ผู้สูงอายุให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้าถึงได้ ราคาย่อมเยา มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้สูงอายุสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบที่ 2 ดังนี้

Figure 2: The Policy Proposals for Taking Care of the Well-being of the Elderly Living Alone in the Countryside

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท ผู้วิจัยได้สร้างสมการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุหรือที่เรียกว่า Health Equations ดังแผนภาพที่ 3

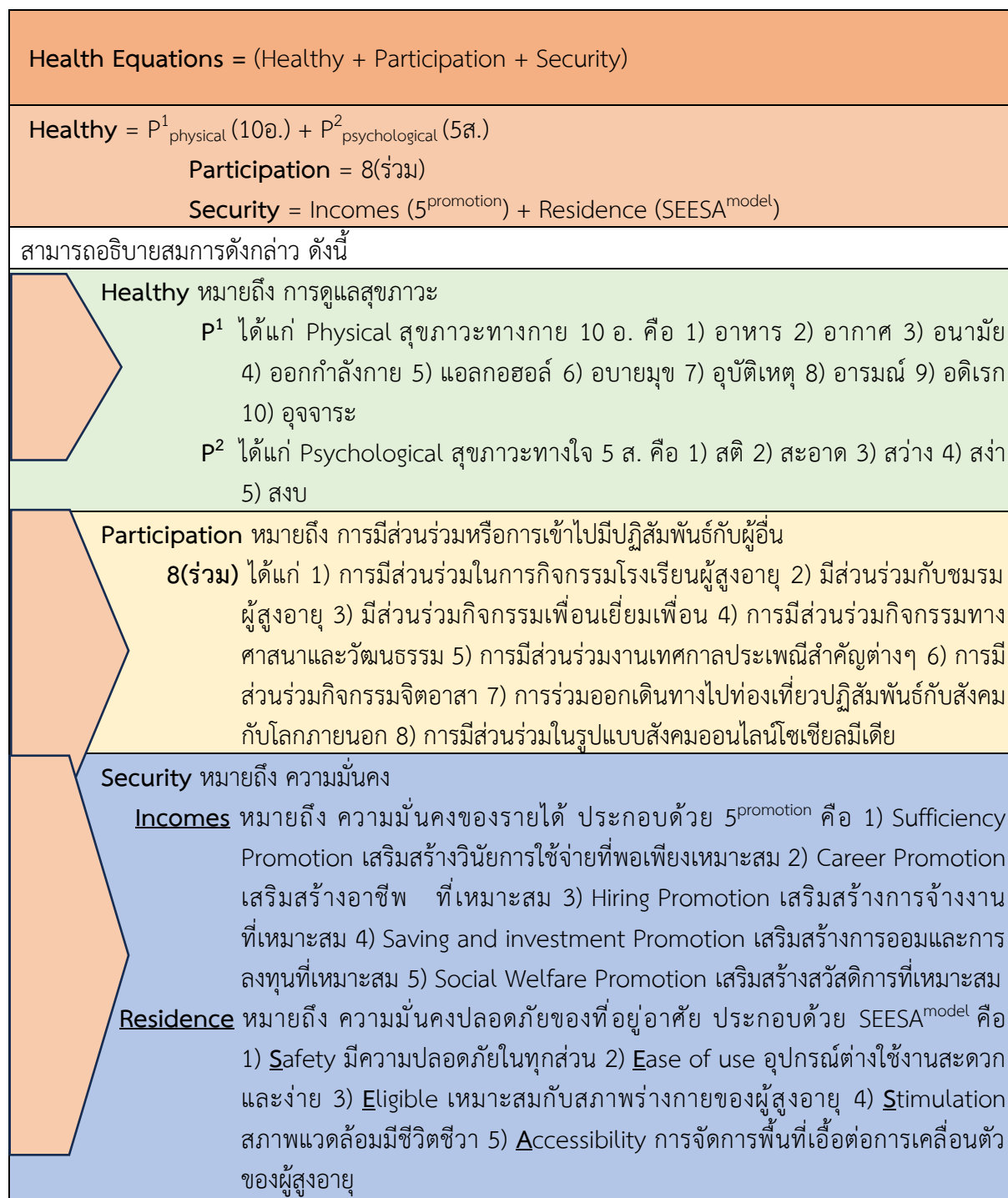

Figure 3: The Health Equations for the Elderly Living Alone in the Countryside

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่าการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านในแต่ละมิติการดูแลสุขภาวะ พบว่า มิติสุขภาพและมิติการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนมิติความมั่นคง อยู่ในระดับปานกลาง นั่นอาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมีการดูแลสุขภาวะทางด้านร่างกายและทางจิตใจเป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การขับถ่าย เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจวัตรของผู้สูงอายุทำเป็นประจำ และในส่วนของการดูแลสุขภาพทางจิต โดยส่วนมากผู้สูงอายุจะมีความสุขในการไปทำบุญตักบาตรในเวลาเช้า ไปถวายภัตตาหารเช้าที่วัด ได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ผู้สูงอายุท่านอื่น ได้ฟังธรรมะ เหล่านี้คือความสุขที่เป็นสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุที่มีกิจวัตรยามเช้าหรือยามเย็นโดยมีพุทธศาสนาเป็นที่พักพิงทางจิตใจอยู่แล้ว และส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนและส่งเสริมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดให้มีกิจกรรมต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมศึกษาดูงาน กิจกรรมฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมวันพระ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Upapana (2018) พบว่า การดำเนินการภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุต้องมีการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม โดยสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ต้องทำกิจกรรม 3 อ. คือ อาหาร อารมณ์ และออกกำลังกาย เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่มีผู้สูงอายุให้ความสนใจในการดูแลตัวเอง รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้และมีการปฏิบัติกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับ Sudsomboon et al. (2016) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ได้รับทราบถึงปัญหาและความต้องการด้านต่างๆ ของประชาชนมากที่สุด ได้ให้การส่งเสริมและดูแลผู้สูงอายุเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมายแต่ละประเภทตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมสวัสดิการหรือการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาค้นหาความต้องการการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการดูแลสุขภาวะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นั่นอาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทยังมีสภาพที่ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีพในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านสวัสดิการ ที่ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพจึงมีความต้องการในสิ่งเหล่านั้น เช่น ต้องการได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากกว่าที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน ต้องการได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุและจัดหาตลาดรองรับสินค้าให้ด้วย ส่วนทางด้านจิตใจและด้านสังคมที่พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ระดับมากที่สุดนั้น อาจเพราะว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทจะมีความเหงา ความหวาดหวั่นในจิตใจเป็นเบื้องต้น บางคนอยู่กันสองตายายสามภรรยา บางคนอยู่กับหลาน ลูกหรือญาติพี่น้องทางไกลมาเยี่ยมบ้างบางครั้งบางคราวหรือตามเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลต่อสภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังไม่มากนักน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Buarapha (2022) พบว่า ผู้สูงอายุต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ในระดับมากที่สุดร้อยละ 92 ต้องการอาหารที่ถูกสุขลักษณะตามวัยในระดับมากที่สุดร้อยละ 88 ต้องการที่อยู่อาศัยที่ดี ในระดับมากที่สุดร้อยละ 86 ต้องการได้พักผ่อนเพียงพอและต้องการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างรวดเร็วในระดับมากที่สุดร้อยละ 80 ต้องการมีผู้ช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วย ต้องการการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในระดับมากที่สุดร้อยละ 74 ต้องการการประกันรายได้และประกันความชราภาพในระดับมากที่สุดร้อยละ 70

ต้องการขวัญกำลังใจในระดับมากที่สุดร้อยละ 64 ต้องการสนับสนุนจากครอบครัวและสังคมทั้งทางด้านความเป็นอยู่ รายได้ บริการจากรัฐ ในระดับมากที่สุดร้อยละ 62 เช่นเดียวกับการศึกษาของ Jeamtin (2021) พบว่า ความต้องการในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุด้านร่างกาย อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการในการดูแลเรื่องการซื้อยา/ติดต่อขอยาจากแพทย์/สถานีนามัย มากที่สุด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในมิติสุขภาพจะเป็นการดูแลที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งสุขภาพทางกายเป็นรูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพกายให้แข็งแรงสมบูรณ์และการหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกาย เช่น อบายมุข แอลกอฮอล์ ส่วนด้านสุขภาพจิต เน้นการดูแลจิตใจให้สงบใสสะอาด เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขจากด้านในสู่ภายนอก และที่สำคัญคือเป็นผู้สูงอายุที่สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะซึ่งแนวสิ่งที่สามารถป้องกันอาการหลงลืมหรือโรคอัลไซเมอร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Homklin (2020) ได้ทำการศึกษาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านร่างกาย พบว่าผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง สามารถ ประกอบกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพายาต่างๆ หรือการรักษาทางการแพทย์ ด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถจำเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต และร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตรได้ปกติ แต่ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุมีความรู้สึกลัวว่า ตนเองไร้ค่าและรู้สึกมั่นใจตนเองน้อยลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและภาพลักษณ์ของตนเอง และ Kumkwan, Kumngern, Wannalai, and Kadtha (2018) ได้ทำการศึกษาแนวทางการป้องกันการพลัดตกหกล้มที่บ้านในผู้สูงอายุบริบทของประเทศไทย พบว่าด้านร่างกาย ผู้สูงอายุต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีผู้ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในยามเจ็บป่วยมีที่อยู่อาศัยที่สะอาดอากาศดีสิ่งแวดล้อมดี มีอาหารการกินที่ถูกต้องลักษณะตามวัย ต้องการได้รับการตรวจสุขภาพการรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็วทันทั่วถึง ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ ต้องการการพักผ่อน นอนหลับอย่างเพียงพอการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการการยอมรับ เคารพยกย่องนับถือ การแสดงออกถึงความมีคุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุจาก สมาชิกในครอบครัว ชุมชนและสังคม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท เป็นแนวนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย โดยมีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ ที่เรียกว่า สังคมผู้สูงอายุออนไลน์ (Digital Ageing) การดูแลเอาใจใส่ของบุตรหลาน ชุมชนและสังคมที่มีศักยภาพ สร้างการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน มีรายได้มีอาชีพที่เหมาะสมกับสภาวะร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Peerayanant, and Patharanarakul (2016) ได้ศึกษานโยบายและมาตรการเชิงกลยุทธ์ในการดูแลสวัสดิการ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุไทย พบว่าข้อเสนอเชิงกลยุทธ์และมาตรการเตรียมความพร้อมรับสังคมสูงอายุไทย เพื่อให้สังคมไทยปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงสร้างมาตรฐาน เพื่อให้มีความมั่นคงและปลอดภัย สำหรับสภาพแวดล้อมทั้ง 8 ด้าน คือด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และด้านบุคลากรรองรับ และเช่นเดียวกับ Jaitae, Sukseetong, and Nummisri (2022) ได้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านและข้อเสนอเชิงนโยบาย พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายควรสนับสนุนการสร้างแหล่งการเรียนรู้ขบวนการสื่อสารและการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

สรุป

การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี มีระดับการดูแลสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียงมิติความมั่นคงด้านรายได้และที่อยู่อาศัยที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการการดูแลสุขภาพโดยภาพรวมพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการดูแลสุขภาพในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านสวัสดิการและด้านเศรษฐกิจ ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท พบว่าสุขภาวะทั้งทางกายและสุขภาวะทางจิตเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องปฏิบัติควบคู่บูรณาการไปร่วมกัน เพราะสุขภาวะทางกายและจิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท มีส่วนประกอบที่สำคัญที่เป็นลักษณะกายภาพภายนอกและสภาวะจิตใจภายในที่จะต้องสร้างสมดุลต่อกันและกัน เพราะจิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ภายในร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงก็ต้องมีจิตใจที่แจ่มใสควบคู่เช่นกัน และในส่วนข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อป้องกันความเหงา ซึมเศร้า และหว่าเหว้าของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ควรมีการส่งเสริมสื่อออนไลน์ที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ มีมาตรการหรือสวัสดิการส่งเสริมให้ลูกหลานกลับไปเยี่ยมครอบครัวหรือผู้สูงอายุ มีชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็งดูแลกันและกันได้ มีการส่งเสริมอาชีพและหลักประกันรายได้ และที่สำคัญคือการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังโดยการพัฒนานวัตกรรมอุปกรณ์แจ้งเตือนภัยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่าการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีเพียงมิติความมั่นคง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนอกนั้นอยู่ในระดับมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุมีความครอบคลุมบริบูรณ์ในทุกๆ ด้านหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน หรือหน่วยงานภาคเอกชน บริษัท ห้างร้าน ควรพิจารณาสนับสนุนและส่งเสริมการดูแลสุขภาพในส่วนของความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วยความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและความมั่นคงด้านการมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

1.2 จากผลการวิจัย ความต้องการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการการดูแลสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น เมื่อผู้สูงอายุมีความต้องการการดูแลสุขภาพในด้านต่างๆ เหล่านี้อยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพควรมีมาตรการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อแก้ไขปัญหา การจัดสวัสดิการให้ตรงตามความต้องการ โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีรายได้ ควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยเป็นอันดับแรก และควรพิจารณาการเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพรายเดือนแก่ผู้สูงอายุหรือจัดระดับเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังเป็นกรณีพิเศษแยกจากกลุ่มผู้สูงอายุอื่นต่างหากและพิจารณาการจัดตั้งกองทุนในชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการเพิ่มเติมด้วย ด้านจิตใจ ลูกหลานควรมองการแสดงออกของผู้สูงอายุหรือปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยทัศนคติเชิงบวก จะช่วยให้รู้สาเหตุและค้นพบทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมสำหรับตัวผู้สูงอายุเอง ควรทำความเข้าใจกับธรรมชาติยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึกของตัวเองอย่างเท่าทัน และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นเพื่อให้ชีวิตมีความสุข และควรส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุโดยการดำเนินการควรต่อยอดจากชมรมผู้สูงอายุ หรือต่อยอดจากกลุ่มอาชีพที่มีอยู่เดิม เช่น กลุ่ม OTOP หรือวิสาหกิจชุมชน

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทประกอบด้วยด้านการดูแลสุขภาวะทางกายและจิต ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและความเพียงพอของรายได้ การดูแลสุขภาวะของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบทเพื่อให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นจะต้องมีการขับเคลื่อนเป็นองคาพยพจากภาคส่วนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมด้วยช่วยกันในการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย ผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน/สังคม อาสาสมัครสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน สนับสนุนผลักดันและส่งเสริมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังให้มีสุขภาวะที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท

2.3 ควรมีการศึกษากาการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท

References

- Boonsopak, T., Nathakitpaisan, N., Dhammanitchakul, N., & Suwannalop, S. (2021). Laws and Practices Concerning the Protection of Rights and Welfare of the Thai Elderly. *Kasem Bundit Journal*, 22(1), 123-141.
- Buarapha, H. (2022). Needs of the Elderly and the Readiness of Institutions Providing Services for the Elderly. *Journal of Buddhist Social Sciences and Anthropology*, 7(6), 83-97.
- Chanarin, Y. et al. (2021). The Power of the Elderly in the Community, Ubon Ratchathani Province. *Ministry of Public Health Nursing Journal*, 30(2), 83-92.
- Homklin, T. (2019). Quality of Life of the Elderly in Thayang Sub-district Municipality Thayang District, Phetchaburi Province. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*, 14(49), 85-93.
- Jaemtim, N. (2021). Problems and Need of the Elderly in the Community Tambon Sanamchai, Amphoe Mueang, Suphan Buri. *Region 4-5 Medical Journal*, 40(2), 229-239.
- Jaitae, S., Sukseetong, N., & Nummisri, N. (2022). Social Support for Health Promotion of Elderly According to Local Wisdom and Policy Recommendation in Suthep Sub-district Municipality Muang Chiangmai District, Chiangmai Province. *Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University*, 16(1), 65-74.
- Kumkwan, Y., Kumngern, A., Wannalai, U., & Kadtha, N. (2018). Guidelines for Preventing Falls at Home in the Elderly in the Context of Thailand. *Ministry of Public Health Nursing Journal*, 28(3), 10-22.
- Muangsakul, W. (2015). Potential Development of the Elderly Living Alone with the Concept of Power. *Journal of Social Research*, 38(2), 93-112.

- Office of the Promotion and Protection of the Elderly. (2004). *Older Person Act, B.E. 2546*. Bangkok: Office of the Promotion and Protection of the Elderly, Ministry of Social Development and Human Security.
- Peerayanant, S., Patharanarakul, P. (2016). A Study of Policy and Strategic Measures of Providing Welfare for the Thai Aging Society. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 12(3), 19-37.
- Public Health Systems Research Institute. (2021). *Health Systems Research Institute Strategic Plan 2022-2026*. Retrieved June 10, 2022, from https://www.hsri.or.th/sites/default/files/statgic_plan-2026.pdf
- Public Health, Ubon Ratchathani Province. (2021). *Public Health Database Report. Direction and Public Health Policy in Ubon Ratchathani Province*. Ubon Ratchathani: Health Promotion Group Public Health, Ubon Ratchathani Province.
- Sarak, M., Nganchamang, T., & Krasuaythong, N. (2020). Health Status and Health Behaviors of the Elderly, Tambon Kham Khwang, Amphoe Warin Chamrap Ubon Ratchathani Province. *Srinakarin Vejsarn*, 35(3), 304-310.
- Srisupan, P., Dhamigabovorn, S., & Kritsanajutha, S. (2017). School for the Elderly and Potential Development for the Elderly in Isan Local Communities. *Journal of the Graduate Volunteer Bureau*, 14(1), 133-162.
- Sudsomboon, S. et al. (2016). The Role of Local Administrative Organizations in Caring for the Thai Elderly. *Southern Technology Journal*, 9(1), 121-127.
- Upapana, C. (2018). The Development of a Health Care Model for the Elderly, Senior School Nong Bua Subdistrict Municipality, Mueang District, Udon Thani Province. *National Academic Conference and Research Presentation, the 3rd Academic Royal Palace, Innovation that Transforms the World Society* (pp. 564-576). Ubon Ratchathani Province: Ratchathani University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

การพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี:
ศึกษากรณีวัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร กรุงเทพมหานคร*
The Development of Religious Heirs to Preserve Buddhism
by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of
Dhammamongkol Taobunnonthavihara Temple, Bangkok

¹ปวีณา อุดมสถาผล และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท

¹Paweena Udomsataphol and Phra Pramote Vādakovito

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: paweenau@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี ของวัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามกระบวนการวิจัยตามบันได 9 ขั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล จำนวน 21 รูป ได้มาโดยการกำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์, แบบสังเกต และแบบทดสอบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศาสนทายาทมีปริมาณน้อยลง ขาดความเชื่อมั่นและไม่กล้าแสดงออก ขาดภาวะความเป็นผู้นำ ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตได้ ขาดความกระตือรือร้น มีสิ่งรบกวนภายนอกมากเกินไป ขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ รายวิชาเรียน ส่งผลให้สามเณรไม่มีเวลาในการฝึกหัดพัฒนาตนในด้านอื่นๆ โดยมีสภาพปัญหาเชิงโครงสร้าง 2. หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา คือ หลักละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ใช้หลักธรรมภาวนา 4 เป็นผลลัพธ์ ประกอบด้วย กายภาวนา ศิลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา โดยมีหลักไตรสิกขาเป็นเครื่องบ่งชี้ 3. กระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี พบว่า ICP Process ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) Inspiration (การสร้างแรงบันดาลใจ) 2) Collaboration (การปฏิบัติร่วมกัน) 3) Production (การสร้างสรรคนำเสนอ) โดยมีการพัฒนา 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทักษะชีวิต ด้านแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิต ด้านสันติภายใน ด้านพุทธสันติวิธี ด้านการสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการเป็นศาสนทายาทต้นแบบ

คำสำคัญ: ศาสนทายาท; พุทธสันติวิธี; วัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to analyze the context, problems, needs and concepts of the process of developing religious heirs for the preservation of Buddhism according to modern science; 2) to analyze the Buddhist peaceful means conducive to the process of developing religious heirs for the preservation of Buddhism; and 3) to develop and present the process of developing religious heirs for the preservation of Buddhism through Buddhist peaceful means of Dhammamongkol Taobunnonthavihara Temple in Bangkok. The study employed research and development method based on the 9-step procedure. The sample group included 21 novices of Phra Pariyattidhamma School of Wat Dhammamongkol, who were chosen by using Taro Yamane formula. The tools used for data collection were a questionnaire, interview form, observation form, and test. The obtained data were analyzed by content analysis.

According to the study, the results revealed as follows: 1) The number of religious heirs has declined, with a lack of confidence in expressing themselves and in leadership, as well as a lack of desire to set goals in life and enthusiasm. There is an excess of extrinsic motivation. They also lack responsibility for their study commitments and other structural problems that prevent them from developing in other areas; 2) The Buddhist peaceful means conducive to the process of developing religious heirs to preserve Buddhism include *Bala* (five powers), containing *saddhā* (faith), *virīya* (effort), *sati* (mindfulness), *samādhi* (concentration) and *paññā* (wisdom), along with *Bhāvanā* (four areas of development) as the results, including *kaya-bhāvanā* (physical development), *sīla-bhāvanā* (moral development), *citta-bhāvanā* (emotional development) and *paññā-bhāvanā* (wisdom development), and *Tisikkhā* (the threefold learning) as an indicator; 3) The 'ICP Process' is the process of developing religious heirs for the preservation of Buddhism through Buddhist peaceful means. It consists of (1) inspiration, (2) collaboration, and (3) production, with development in six areas, including life skills, motivation and life goals, inner peace, Buddhist peaceful means, Buddhism communication and propagation, and model religious heirs.

Keywords: Religious Heirs; Buddhist Peaceful Means; Dhammamongkol Taobunnonthavihara Temple

บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันหลักที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างแยกไม่ออก การบวชเข้ามาเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา นอกจากจะบวชเข้ามาเพื่อทำหน้าที่ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว นักบวชยังมีหน้าที่หลักที่จะต้องทำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้มาบอกต่อ ผ่านรูปแบบการสอนหรือการแสดงพระธรรมเทศนาก็ขึ้นอยู่กับบริบทและช่วงเวลา ปัจจุบันความสนใจที่จะเข้ามาบวชเรียนในระบบการเรียนของพระพุทธศาสนาน้อยลงเป็นอย่างมาก สำนักงานสถิติแห่งชาติได้บันทึกและรวบรวมจำนวนของสามเณรในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยไว้ โดยย้อนหลังไปในปี พ.ศ.2548 มีสามเณรทั่วราชอาณาจักรทั้งสิ้น

76,352 รูป ในขณะที่ พ.ศ.2561 ลดลงเหลือเพียง 55,327 รูป ลดลง 21,026 รูป ลดลงถึงร้อยละ 27.5 (National Statistical Office of Thailand, 2022) การที่ศาสนทายาทลดลงอย่างต่อเนื่องจะส่งผลกระทบต่อ การสร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนาและประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต ตลอดจนถึง การเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของสังคมที่อาจจะลดลงในอนาคตจากจำนวนศาสนทายาทที่ลดลงด้วย

จากจำนวนสามเณรที่ลดลงอย่างมากนี้แม้หน่วยงานทางพระพุทธศาสนาทุกหน่วยงานจะพยายาม สร้างกิจกรรมเพื่อชักจูงหรือเชิญชวนให้เด็กและเยาวชนชายเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็น ศาสนทายาทรักษาพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการให้ทุนการศึกษา การจัดระเบียบการศึกษา โดยนำการศึกษาสมัยใหม่เข้าสู่โรงเรียนพระปริยัติธรรมมากยิ่งขึ้น ทันสมัยทัดเทียมกับโรงเรียนฆราวาส โดยทั่วไป ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และอื่นๆ กระนั้นความสนใจในการบวชเรียนก็ไม่ได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ ในปัจจุบันสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ความต้องการศาสนทายาทเข้ามาทำหน้าที่จรรโลงใจ พุทธบริษัทเพิ่มขึ้น แต่จำนวนศาสนทายาทกลับลดลง นับเป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้างทางสังคมอย่างเด่นชัด เกิดความไม่สมดุลระหว่างความต้องการกับปริมาณศาสนทายาท และยังเห็นความขัดแย้งชัดเจนยิ่งขึ้น หากมองลึกไปถึงความเหลื่อมล้ำของระบบการศึกษาที่ปัจจุบันเน้นความเป็นเลิศทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ซึ่งการศึกษาของคณะสงฆ์อาจจะยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการในปัจจุบัน

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจสภาพปัญหา โดยสภาพปัญหานั้นสามารถจำแนกเป็นปัญหาในระดับ โครงสร้างและระดับปัจเจก ได้พบว่า 1) ปัญหาระดับโครงสร้าง ได้แก่ จำนวนศาสนทายาทลดลงอย่างต่อเนื่อง ขาดบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพทั้งระบบ งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ 2) ปัญหาระดับปัจเจก ได้แก่ ศาสนทายาทขาดการกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการเรียน ศาสนทายาทที่มีสรีระจากภายนอกมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ศาสนทายาทขาดความรับผิดชอบต่อนักที่ในฐานะศาสนทายาท และศาสนทายาทขาดความเชื่อมั่น ทั้งต่อตนเองและระบบการศึกษา ทั้งนี้แม้จะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา ชุมชน พยายามร่วมมือ กันแก้ปัญหา แต่ก็ยังไม่เกิดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเพิ่มทักษะด้านการศึกษา โดย Phra Dhammapidok (P.A. Payutto) (1996) ได้สรุปด้านการศึกษากับมนุษย์ว่า กระบวนการแบบที่สอง เป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์ คือคนที่ที่มนุษย์รู้จักคิดเขาก็เริ่มมีการศึกษา และเมื่อนั้นปัญญาที่เกิดขึ้น ตัวแกนสำคัญของการพัฒนามนุษย์คือปัญญา เพราะทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลายและรู้ที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร แต่พร้อมกับที่ปัญญาเกิดขึ้นนั้นก็มีการปรับตัวเกิดขึ้นทั้งองค์กายพ ทำให้เกิดการพัฒนามนุษย์มีคุณภาพ ครบถ้วนองค์รวม คือมีใช้พัฒนาแต่ปัญญา พฤติกรรมก็พัฒนาด้วย

แม้ปัญหาเชิงโครงสร้างจะเป็นปัญหาที่มีความหลากหลายมิติเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอาจไม่สามารถ แก้ปัญหาได้หากไม่ได้รับการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ประกอบกับความเจริญที่มากขึ้น การเข้าถึง ระบบการศึกษาที่ง่ายขึ้น อาจส่งผลต่อจำนวนผู้ที่บวชเข้ามาเป็นศาสนทายาทอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาเชิงโครงสร้างจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่ปัญหาในระดับปัจเจกของ ศาสนทายาทอาจเป็นระดับของปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ทันที โดยเฉพาะด้านการพัฒนาศาสนทายาท เพื่อให้ศาสนทายาทเป็นศาสนทายาทที่มีศักยภาพทั้งด้านการรักษาพระพุทธศาสนา และสามารถเผยแผ่ พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถอยู่ในเพศบรรพชิตได้นานยิ่งขึ้น สามารถเป็นบุคคลกร ต้นแบบให้กับศาสนทายาทรุ่นต่อไปได้ โดยจัดให้มีหลักสูตรเพื่อการพัฒนาศาสนทายาท สร้างแรงจูงใจที่จะ อยู่เป็นศาสนทายาทไปนานๆ เพื่อรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงบทบาทขององค์กรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาศาสนทายาท โดยเล็งเห็นว่าวัดธรรมมงคลญาณนทวิหาร ซึ่งเป็นสำนักเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนศาสนทายาทจำนวนมาก มีสาขาของวัดจำนวนมากทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีเครือข่ายสถาบันพลังจิตตานุภาพที่เอื้อให้

ศาสนทายาทสามารถแสดงออกถึงศักยภาพได้ในอนาคต ทั้งนี้วัฒนธรรมมรดกแต่เดิมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะผู้ผลิตศาสนทายาทเพื่อก้าวสู่การเป็นพระภิกษุกระจายไปสู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทย อันเป็นบทบาทหนึ่งที่ช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา รักษาครุฑธำมรงค์ และเป็นที่พึ่งทางใจให้กับสังคมได้ แต่ปัจจุบันมีศาสนทายาทลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันกับจำนวนศาสนทายาทโดยภาพรวม ส่งผลให้การพัฒนาศาสนทายาทมีประสิทธิภาพลดลง และการสรรหาศาสนทายาทเพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำกัดวงแคบลงด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศาสนทายาท โดยในศาสตร์สมัยใหม่นั้นได้นำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต (Life Skills) อันเป็นแนวคิดที่สามารถพัฒนาศาสนทายาทลดปัญหาการขาดแรงจูงใจในการเป็นศาสนทายาท มีทักษะในการดำเนินชีวิตในฐานะศาสนทายาทเพิ่มขึ้น และใช้หลักพละ 5 และภาวนา 4 ซึ่งเป็นหลักที่เอื้อต่อการพัฒนารายบุคคลของศาสนทายาท

จากแนวคิดดังกล่าว แม้จะไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มปริมาณในการบวชเป็นศาสนทายาทได้อย่างทันทั่วถึง แต่การรักษาศาสนทายาทที่มีอยู่ในปัจจุบันให้คงเหลือให้มากที่สุด และเสริมสร้างศักยภาพของศาสนทายาทที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันให้ได้มากที่สุด ทั้งด้านการรักษาพระพุทธศาสนาและด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้หลักการพัฒนาที่เป็นต้นทุนทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้วคือหลักพุทธสันติวิธี ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่ทั้งศาสตร์ตะวันตกและตะวันออกทั้งหมดเมื่อบูรณาการองค์ความรู้เข้าด้วยกัน นำมาสร้างเป็นชุดความรู้ใหม่เพื่อนำไปพัฒนาศาสนทายาท จะเกิดประโยชน์และคุณค่าทั้งต่อพระพุทธศาสนา สังคม และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาตามศาสตร์สมัยใหม่
- 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา
- 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธีของวัฒนธรรมมรดกเถาบุญนนทวิหาร กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนเอกสารชั้นทุติยภูมิ งานวิจัย ตำรา หนังสือแนวคิดทฤษฎีทั้งตะวันตกและตะวันออก

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ได้ลงพื้นที่ศึกษาวัฒนธรรมมรดก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยวัฒนธรรมมรดกเถาบุญนนทวิหาร ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2506 มีเจ้าอาวาสมาแล้ว 2 รูป โดยเจ้าอาวาสรูปแรกเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยพงศ์ สิรินธโร) ซึ่งเป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ซึ่งเป็นพระวิปัสสนาจารย์รูปสำคัญ สมเด็จพระญาณวชิโรดมสร้างวัฒนธรรมมรดกขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในหลายๆ ด้าน นอกจากด้านศาสนวัตถุแล้ว ยังมีด้านการพัฒนา ด้านการศึกษา โดยเฉพาะด้านการศึกษานั้นได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นภายในวัฒนธรรมมรดก ทำให้มีพระภิกษุสามเณรจากทั่วประเทศเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ แผนกธรรม และแผนกบาลีจำนวนมาก นับเป็นจุดแข็งจุดหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรม

มงคลเหมาะกับการเป็นพื้นที่วิจัยเพื่อการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า 1) เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญขนาดใหญ่มีศาสนทายาทจำนวนมาก 2) เป็นวัดที่มีลักษณะทางสังคมเป็นเอกลักษณ์ โดยมีรูปแบบความเป็นอยู่ การปกครอง การศึกษา ที่สอดคล้องกับพื้นเพของศาสนทายาทภายในวัด รวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมระหว่างศาสนทายาทกับนักศึกษาครูสมาธิที่เข้ามาเรียนสมาธิภายในวัดอย่างกลมกลืน มีสภาพทางสังคมแตกต่างจากวัดอื่นๆ 3) วัดธรรมมงคลมีวัดสาขาจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงเป็นจุดแข็งที่ศาสนทายาทจะได้นำทักษะความรู้จากกระบวนการไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง 4) วัดธรรมมงคลมีสถาบันพลังจิตตานุภาพที่เปิดสอนสมาธิทั่วประเทศและต่างประเทศ จึงเป็นจุดแข็งที่จะได้นำทักษะความรู้จากกระบวนการไปได้อย่างอย่างกว้างขวาง

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างครอบคลุมรอบด้านทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยเลือกเจาะจงบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพระพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี 2) ด้านศาสนทายาทและโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3) ด้านการจัดกระบวนการ และ 4) ด้านเชิงนโยบาย โดยทั้ง 4 ด้านนี้ จะเห็นว่าครอบคลุมทั้งชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัย การจัดระบบการศึกษาของศาสนทายาทที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน การจัดกระบวนการซึ่งจะเชื่อมโยงให้เกิดการสร้างหลักสูตรเพื่อการพัฒนาศาสนทายาทอันเป็นแนวคิดใหม่ที่จะเกิดขึ้น และระดับนโยบายที่ครอบคลุมทั้งด้านความเป็นอยู่ การศึกษา เงื่อนไขข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ การศึกษา ของศาสนทายาทวัดธรรมมงคลเป็นการเฉพาะ โดยได้คัดเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบโดยตรง อาทิ คณาจารย์ พระพี่เลี้ยง โยมอุปถัมภ์วัด โดยคัดเลือกจาก 1) มีความใกล้ชิดกับศาสนทายาทโดยตรง 2) เป็นผู้ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตสามารถกำหนดความเป็นอยู่ของศาสนทายาทโดยตรง โดยกระจายให้ครอบคลุมศาสนทายาทภายในวัดธรรมมงคลทุกระดับชั้นการศึกษา รวมแล้วมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 50 รูป/ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ด้านวิธีการที่ใช้ในการศึกษาผู้วิจัยได้ 1) สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมที่ทางวัดธรรมมงคลจัดขึ้นในทุกกิจกรรม สังเกตรูปแบบการดำเนินชีวิต การเรียน ตลอดจนข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วบันทึก 2) สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดธรรมมงคล ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ด้าน แล้วบันทึก 3) จัดประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ด้าน ร่วมให้ความคิดเห็นและเปลี่ยนเรียนรู้ 4) จัดสนทนาสนทนาออนไลน์ ผู้วิจัยได้เรียนเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการให้กับศาสนทายาทเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการจัดกระบวนการแล้วบันทึก โดยผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือพื้นฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง บันทึกสนทนา หลังจากได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะแล้วจึงนำมาสร้างกระบวนการเพื่อพัฒนาศาสนทายาทของวัดธรรมมงคล-สถาบันคุณวุฒิวิฑูร จากนั้นจึงติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การคัดแยกข้อมูลสำคัญตามเนื้อหาสำคัญของงานวิจัย โดย 1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสารนั้นผู้วิจัยได้แยกเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนทายาท การศึกษา การจัดกระบวนการ และด้านพระพุทธศาสนาและสันติวิธี โดยใช้คอมพิวเตอร์และสมุดบันทึกเป็นเครื่องมือสำคัญ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกสนทนา เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพและวิดีโอเป็นเครื่องมือสำคัญ 3) การจัดทำลองกระบวนการ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียง แบบบันทึกสนทนา เครื่องบันทึกภาพและวิดีโอ ตลอดจนการเก็บข้อมูลด้วยระบบ Live Streaming เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยทั้งหมดได้รับความยินยอมจากศาสนทายาทและเกี่ยวข้องในงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการชี้ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ทำให้เห็นว่าการพัฒนาจะดำเนินไปในทิศทางใดได้บ้าง จากนั้นเมื่อได้ข้อมูลสำคัญทั้งจากพื้นที่และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วจึงใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่มาจากหลายแหล่ง หลักพุทธสันติวิธี และแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แนวคิดทฤษฎี หลักพุทธสันติวิธี และผลที่ได้จากการทดลองจัดกระบวนการเป็นผลการศึกษาวิจัย เป็นผลการศึกษาวิจัย จากนั้นจึงได้นำเสนอต่อคณะกรรมการในรูปแบบการเขียนเชิงพรรณนาและใช้สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ (Power Point) เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “กระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี” ผู้วิจัยได้ศึกษาพบประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ประการอย่างน่าสนใจดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาตามศาสตร์สมัยใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วนั้นก่อให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วย โดยสภาพปัญหานั้นพบว่าศาสนทายาทลดลงอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 27.5 (National Statistical Office of Thailand, 2022) ด้านความจำเป็น จากผลการวิจัย 1) จำเป็นที่อย่างน้อยจะต้องรักษาปริมาณศาสนทายาทให้คงที่ไม่ให้ลดลง หรือเพิ่มปริมาณศาสนทายาทขึ้น 2) จำเป็นที่จะต้องเพิ่มแรงจูงใจ เพื่อจูงใจให้ศาสนทายาทอยากอยู่เป็นศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาต่อไป เพิ่มทักษะชีวิตให้กับศาสนทายาท เพื่อให้ศาสนทายาทมีทักษะที่ดีและกว้าง สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยด้านแนวคิดทฤษฎีนั้นตามศาสตร์สมัยใหม่นั้น ผู้วิจัยพบว่าทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีทักษะชีวิต เป็นทฤษฎีที่ตอบโจทย์ต่อการปรับตัวและพัฒนาทักษะให้กับสามเณรศาสนทายาท โดยทฤษฎีแรงจูงใจจะชี้ให้เห็นถึงบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และนำความสำเร็จนั้นมาสร้างแรงจูงใจให้กับผู้อื่นได้ โดยทฤษฎีแรงจูงใจนี้เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจให้สามเณรศาสนทายาท เพราะสามเณรศาสนทายาทนั้นเป็นเยาวชนที่อยู่ในกรอบพระธรรมวินัยที่เคร่งครัด ต้องการแรงจูงใจที่ดีเพื่อด้านแรงจูงใจจากสังคมภายนอก และเมื่อสามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีและเอื้อต่อการรักษาพระพุทธศาสนาได้แล้วก็จะสามารถพัฒนาตัวเองให้เกิดทักษะอื่นได้ง่าย ส่วนทฤษฎีทักษะชีวิต เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นศึกษาปัญหาและความต้องการทักษะด้านต่างๆ ตามช่วงวัยหรือช่วงเวลา ทฤษฎีทักษะชีวิตมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของสามเณรศาสนทายาท เพราะการพัฒนาของโลกในยุคปัจจุบันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนั้น สามเณรศาสนทายาทต้องเรียนรู้ที่จะอยู่และพัฒนาตัวเองท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงให้ได้ ทฤษฎีทักษะชีวิตจึงตอบโจทย์ในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาทักษะส่วนบุคคลเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมตลอดจนการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือทางสังคมเพื่อพัฒนาการรักษาพระพุทธศาสนาและรักษาพระพุทธศาสนาได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทนั้นได้แก่ หลักพระ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา โดยนำหลักศรัทธามาแก้ไขการขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และนำ

หลัก วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา มาแก้ไขกระบวนการพัฒนาศักยภาพศาสนทายาท และนำไปสู่การสร้างกระบวนการการพัฒนาศาสนทายาทตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

จากการลงพื้นที่ศึกษาปัญหาและความต้องการทั้งในวัดธรรมมงคลโดยผู้วิจัยได้สอบถาม และสังเกตถึงปัญหาและความต้องการของสามเณรศาสนทายาทนั้น ได้กลับมาทบทวนวรรณกรรมตามหลักพุทธสันติวิธี โดยศึกษาทั้งพระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากหลักพุทธสันติวิธีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชีวิต และเอื้อต่อการพัฒนาศาสนทายาทและรักษาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยพบว่า การจะสร้างกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาให้กับสามเณรศาสนทายาทได้ตรงกับปัญหาและความต้องการนั้น สามารถใช้หลักพละ 5 (Tripitakas:19/705-716/369) คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมหลักหรือหลักธรรมในการสร้างกระบวนการ และใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นต่อตนเองว่ามีความสามารถพัฒนา ฝึกฝนตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน และออกแบบการเรียนรู้ สามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง อย่างมีสติและสัมปชัญญะในการเรียนรู้ มีความสุขในการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม ด้วยความใส่ใจ จดจ่อและต่อเนื่อง สามารถความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นเหตุและผล จนสามารถปฏิบัติหรือแก้ปัญหาในเรื่องนั้นๆ จนประสบความสำเร็จได้ และยังมีหลักธรรมหลายหลักธรรมที่สามารถใช้ประกอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของกระบวนการยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกหลักธรรมที่เอื้อต่อกันยิ่งขึ้นเป็นหลักธรรมสนับสนุน ดังนี้ 1) หลักไตรสิกขา (Tripitakas: 20/91/319) ในกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธีนั้น หลักไตรสิกขาได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาผู้เข้าอบรมอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม (อริศีลสิกขา) จิตใจ (อริจิตตสิกขา) และปัญญา (อริปัญญาสิกขา) 2) หลักภาวนา 4 (Tripitakas: 23/36/294) ซึ่งสามารถพัฒนาศาสนทายาทให้เกิดคุณลักษณะสำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่พึงงามทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทางด้านกายภาพ การพัฒนาทางด้านศีลธรรม การพัฒนาทางด้านจิตใจหรือทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาทางด้านปัญญา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี ของวัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี ตามหลักทฤษฎีสมัยใหม่และหลักพุทธสันติวิธี มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ การจัดสนทนากลุ่ม และการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตามศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

เมื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์สู่การพัฒนากระบวนการตามวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย “หัวข้อวัตถุประสงค์ หลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม และการวัดผลประเมินผล” และได้ทำการบูรณาการความรู้ตามหลักวิชาการร่วมสมัย ความรู้ด้านพุทธสันติวิธี และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการพัฒนากลุ่มการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธีนั้นผู้วิจัยได้กระบวนการในชื่อ ICP Process โดยพัฒนากลุ่มการภายใต้กลไก 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) เป็นขั้นสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน สร้างความอบอุ่น ปลอดภัย เป็นมิตรต่อผู้เรียน เกิดความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อใจในตัววิทยากร ทำให้

ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งต่อยอดมาจากการศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจ สามารถพัฒนาทักษะด้านแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิต และด้านการเป็นศาสนทายาทต้นแบบ

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติร่วมกัน (Collaboration) เป็นขั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายของตนเอง เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผ่านกระบวนการกลุ่ม การระดมความคิดการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งต่อยอดมาจากการศึกษาทฤษฎีทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาด้านทักษะชีวิต, ด้านสันติภายใน และด้านพุทธสันติวิธี

ขั้นที่ 3 สร้างสรรค์นำเสนอ (Production) เป็นขั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมาสร้างผลงานที่สะท้อนถึงกระบวนการและผลการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ถอดบทเรียน สะท้อนคิดจากการทำกิจกรรม รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร จะทำไปใช้อย่างไร สร้างสรรค์อย่างไรต่อไปและแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารเผยแพร่พระพุทธศาสนา

โดยทั้ง 3 ขั้นตอนนั้นจะมีหลักธรรมหลัก คือ พละ 5 สนับสนุนไปด้วยในทุกขั้นตอน ซึ่งหลักธรรมหลักนั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็น “เชื้อหลัก ผลักดัน มั่นคงหลักการ ผสานจิตจดจ่อ ก่อเกิดปัญญา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในแต่ละขั้นตอน

1) เชื้อหลัก (Confidence) ในกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา โดยพุทธสันติวิธีนั้น ในด้านความเชื่อซึ่งเชื่อมโยงถึงหลักศรัทธา ผู้เข้าอบรมจะต้องมีความเชื่อว่า “ตนสามารถพัฒนาได้” “กระบวนการสามารถพัฒนาตนได้” “วิทยากรสามารถพัฒนาตนได้” โดยในหลักนี้ เมื่อเกิดความเชื่อขึ้นแบบนี้จะเกิดการเชื่อมโยงกันขึ้นระหว่างผู้จัดการอบรม ผู้เข้ารับการอบรม และเกิดกระบวนการอบรมขึ้นภายใต้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีความคาดหวังว่าจะได้ประโยชน์จากการอบรมทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีคือ “ศรัทธา”

2) ผลักดัน (Effort) ระหว่างการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับการฝึกให้ผลักดันตัวเอง ยกระดับตัวเองด้วยความพยายาม โดยเริ่มจากการพยายามรีดศักยภาพของตัวเองออกมาให้มากที่สุด ทั้งด้านกายภาพ จิตภาพ พฤติภาพ และปัญญาภาพ ตลอดจนการแสดงออกในที่สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีคือ “ความเพียร”

3) มั่นคงหลักการ (Mindfulness) ระหว่างการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับการฝึกให้มีความมั่นคงในหลักพระพุทธศาสนา มั่นคงในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะศาสนทายาท ผ่านรูปแบบการตื่นรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีคือ “สติ”

4) ผสานจิตจดจ่อ (Concentration) ระหว่างการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับการฝึกด้านการพัฒนาจิตอย่างต่อเนื่องผ่านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง เข้าใจการทำงานและหน้าที่ของจิตตนเอง สามารถพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้ที่นิ่งสงบ พร้อมที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่วอกแวก ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีคือ “สมาธิ”

5) ก่อเกิดปัญญา (Wisdom) ระหว่างการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับการฝึกให้ใช้ปัญญาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในรูปแบบ “อริยสัจโมเดล” โดยขั้นตอนที่ 1. ทราบว่าอะไรคือปัญหา 2. ทราบว่าอะไรคือสาเหตุ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการและทดลองใช้กระบวนการกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมายแล้ว สามารถนำเสนอองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมานำเสนอเป็นกระบวนการ ภายใต้ชื่อกระบวนการว่า “ICP Process”

Picture 1: The Process of Development of Religious to ICP Process (Inside)

เมื่อผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลทั้งในพื้นที่ เอกสาร การสัมภาษณ์ เวทีสันติสนทนา ตลอดจนจัดทดลองกระบวนการแล้ว สามารถสร้างกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธีได้ โดยจะเห็นว่า ICP Process มีแนวคิด (Concept) มาจากการผสมกันระหว่างตัวผีเสื้อกับปีกผีเสื้อ ซึ่งจะแยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งสองส่วนมีความสำคัญในตัวเองและมีผลต่อกันและกันเสมอ ทำให้ผีเสื้อสามารถนำพาตัวเองไปสู่จุดหมายได้อย่างงดงาม

ลำตัวของผีเสื้อเป็นส่วนขับเคลื่อนและชี้นำกระบวนการโดยมี 3 ขั้นตอน

1) ขั้นตอนการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) เป็นขั้นตอนแรกที่ทำให้สามเณรศาสนทายาทเกิดแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ ผลักดันตัวเอง โดยเรียนรู้จากประสบการณ์บุคคลต้นแบบศาสนทายาทในขั้นตอนการสร้างแรงบันดาลใจนี้บูรณาการร่วมกับทฤษฎีแรงจูงใจ

2) ขั้นตอนการปฏิบัติร่วมกัน (Collaboration) เมื่อได้รับแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบศาสนทายาทแล้ว สามเณรจะมีแรงบันดาลใจ มีแรงผลักดันตัวเองให้ไปสู่จุดหมาย ในขั้นตอนนี้จะเป็นการฝึกพัฒนาทักษะด้านต่างๆ โดยในแต่ละกิจกรรมที่ฝึกทักษะนั้นจะต้องเอื้อต่อการปฏิบัติร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ปัญหา และยอมรับฟังความคิดเห็นกันและกันด้วย ในขั้นตอนการปฏิบัติร่วมกันนี้บูรณาการร่วมกับทฤษฎีทักษะชีวิต

3) ขั้นตอนการสร้างสรรค้นำเสนอ (Production) เมื่อผ่านขั้นตอนการปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมแล้ว ในขั้นตอนนี้สามเณรแต่ละกลุ่มจะต้องถอดบทเรียนที่ได้จากกิจกรรม และร่วมกันเสนอความคิดเห็น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นให้กับเพื่อนได้รับฟังและเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ในขั้นตอนนี้จะได้เพิ่มทักษะด้านการจัดระเบียบความคิดและการลำดับการนำเสนอด้วย

ปีกของผีเสื้อ เป็นส่วนที่จะนำพาลำตัวของผีเสื้อไปยังที่ต่างๆ เกิดจากการบูรณาการร่วมกับหลักพุทธสันติวิธี ซึ่ง ICP Process ได้ใช้หลักพละ 5 ประกอบไปด้วยหลัก

1) เชื่อหลัก (Confidence) ในหลักนี้สามเณรศาสนทายาทต้องเชื่อว่าตนนั้นสามารถพัฒนาได้ เชื่อว่ากระบวนการนี้สามารถพัฒนาตัวท่านได้ และเชื่อว่าวิทยากรสามารถพัฒนาตัวท่านได้

2) ผลักดัน (Effort) ในหลักการนี้สามเณรศาสนทายาทจะต้องผลักดันตัวเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ มีความมุ่งมั่น ชยัน จนสามารถพัฒนาตัวเองได้

3) มั่นคงหลักการ (Mindfulness) ในหลักการนี้สามเณรศาสนทายาทจะต้องมีความมั่นคงต่อหลักการของพระพุทธศาสนา หลักการของความเป็นศาสนทายาท หลักการที่จะรักษาพระพุทธศาสนา

4) ผสานจิตจดจ่อ (Concentration) ในขั้นตอนนี้สามเณรศาสนทายาทจะต้องจดจ่อกับสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่เบื้องหน้า เพื่อให้งานหรือการพัฒนาตนเองมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด อันจะมีผลต่อประสิทธิภาพของการรักษาพระพุทธศาสนาด้วย

5) ก่อเกิดปัญญา (Wisdom) ในขั้นตอนนี้สามเณรจะต้องมีปัญญาเพื่อเรียนรู้ปัญหาและแก้ปัญหาตลอดจนพัฒนาตนเองเพื่อเผยแผ่และการรักษาพระพุทธศาสนา

โดยเมื่อทั้งแนวคิดด้านศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธสันติวิธีได้บูรณาการการทำงานร่วมกันจะเกิดเป็น ICP Process วงในแล้ว จึงได้พัฒนา Process ต่อเนื่องเป็น ICP Process วงนอก ซึ่งจะได้อธิบายในภาพอธิบายต่อไป

Picture 2: The Process of Development of Religious Heirs to ICP Process

จาก ICP Process วงใน ซึ่งเป็นกระบวนการการพัฒนาที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างศาสตร์สมัยใหม่กับหลักพุทธสันติวิธี ICP Process ในขั้นที่ 2 หรือวงนอก จะเป็นขั้นตอนการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้าน โดยแต่ละด้านนั้นจะรับหลักการทั้งหมดมาจากผีเสื้อหรือกระบวนการวงใน การพัฒนาทักษะทั้ง 6 ด้าน ประกอบไปด้วย

- 1) พัฒนาทักษะด้านทักษะชีวิต (Life Skill) มุ่งเน้นการแก้ปัญหา และพัฒนาทักษะชีวิต
 - 2) พัฒนาทักษะด้านแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิต (Motivation and Goal) มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจและเป้าหมายชีวิต
 - 3) พัฒนาทักษะด้านสันติภายใน (Inner Peace) มุ่งเน้นการพัฒนาสติและสมาธิ
 - 4) พัฒนาทักษะด้านพุทธสันติวิธี (Buddhist Peaceful) มุ่งเน้นการใช้หลักธรรมมาแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต
 - 5) พัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Communication and Propagation) มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะความสามารถในการเป็นพระนักเทศน์หรือนักเผยแผ่
 - 6) พัฒนาทักษะด้านการเป็นศาสนทายาทต้นแบบ (Role Model of Buddhist Descendants) มุ่งเน้นการศึกษาเรียนรู้บุคคลต้นแบบ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ศึกษาวิถีดำเนินชีวิต และเป็นต้นแบบของชีวิต
- เมื่อศาสนทายาทเกิดทักษะทั้ง 6 ด้านแล้วก็จะสามารถนำทักษะทั้ง 6 ด้านไปพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองนั้นกลายเป็นบุคลากรสำคัญทางพระพุทธศาสนา สามารถรักษาพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน ลดความขัดแย้ง ทั้งความขัดแย้งในตนเอง และความขัดแย้งกับผู้อื่นและสังคม ก่อให้เกิดพุทธสันติวิธี
- ดังนั้น ศาสนทายาทที่เข้าสู่ ICP Process ก็จะมีทักษะและความสามารถอย่างน้อย 6 ด้านตามกระบวนการนี้ เปรียบเสมือนการแบ่งบานของดอกไม้ ทักษะทั้ง 6 ด้าน จึงเป็นกลีบดอกไม้ที่งดงามได้จากการขับเคลื่อนของผีเสื้อที่ได้บูรณาการผสานกันระหว่างศาสตร์สมัยใหม่กับพุทธสันติวิธีไว้แล้ว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า 1) จากการสนับสนุนการศึกษากระจายทางการศึกษาที่มากขึ้น มาตรฐานการศึกษาที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น ค่านิยมในการบวชเรียนที่น้อยลง แม้โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกสามัญและแผนกธรรม-บาลี จะพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษา แต่จำนวนสามเณรที่บวชเรียนในสำนักเรียนต่างๆ ทั่วประเทศก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง และลดลงในสัดส่วนที่มาก ทั้งนี้เพราะ มีการขอเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดที่ห่างไกล ประกอบกับการเข้าถึงระบบการศึกษาที่ภาครัฐจัดให้อย่างครอบคลุมและฟรีมากยิ่งขึ้นทำให้การบรรพชาเป็นศาสนทายาทเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยจึงน้อยลงไปด้วย 2) ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งนี้เพราะ การเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ค่อนข้างง่ายของโรงเรียนพระปริยัติธรรม อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งของการขาดความกระตือรือร้นทางการเรียน ซึ่งหากเปรียบเทียบกับโรงเรียนชั้นชั้นนอกที่จะต้องมีการสอบช่วงชิงพื้นที่ทางการศึกษา เด็กนักเรียนต้องดิ้นรนเพื่อแย่งชิงพื้นที่ในการเรียน ทำให้เด็กนักเรียนเหล่านั้นมีความคุ้นชินกับความตื่นตัวทางการศึกษา มีความกระตือรือร้นมากขึ้น 3) มีสิ่งรบกวนจากภายนอกเกินความจำเป็น ทั้งนี้เพราะ ความสะดวกสบายหลายอย่างที่มาพร้อมเทคโนโลยี เช่น การติดตามข่าวสารผ่านทางโทรศัพท์มือถือ การซื้อของหรือสั่งอาหารผ่านโทรศัพท์มือถือ และความสะดวกสบายด้านอื่นๆ สามเณรก็เป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและความสะดวกสบายเช่นเดียวกันกับฆราวาส หากแต่เมื่อพิจารณาถึงการมีคุณสมบัติเป็นนักบวชผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เทคโนโลยีและความ สะดวกสบาย บางประการ หากใช้โดยไม่มีสติสัมปชัญญะและปัญญาเข้าควบคุมอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามเณร

หลงเฟลิดเฟลีนจนละเอียดหน้าที่หลักของตนคือเป็นผู้สืบทอดรักษาพระพุทธศาสนา 4) ขาดความรับผิดชอบต่อนักที่ในฐานะศาสนทายาท ทั้งนี้เพราะ ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ศาสนทายาทในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงได้รับอิทธิพลทางสังคมเข้าสู่สังคมด้วย ทั้งด้านพฤติกรรมและทัศนคติ ส่งผลให้สามเณรศาสนทายาทมีพฤติกรรมและทัศนคติเอนเอียงไปในทางสังคมของฆราวาส เช่น การศึกษา การพูด พฤติกรรมตลอดจนหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยลืมนึกไปว่ายังมีหน้าที่บางประการที่เป็นหน้าที่สำคัญในฐานะศาสนทายาท เช่น การสวดมนต์ทำวัตร การปฏิบัติสมาธิ การปฏิบัติอุปัชฌายากรูบาอาจารย์ การทำความสะอาดวัด Phrakhrusutachayaporn (Phramaha Singchai Dhammajayo), and Pramaha Keerati Worakiti (2014) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาของศาสนทายาทในบริบทของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน” พบว่า การแยกการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรออกจากการจัดการศึกษาของเด็กทำให้เกิดปัญหาในเวลาต่อมา ส่งผลให้การจัดการศึกษาของพระสงฆ์อ่อนแอ เพราะรัฐได้ทอดทิ้งและปล่อยให้เป็นการะหน้าที่ของศาสนทายาทดำเนินการกันเองตามยถากรรม การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของศาสนทายาทถูกโยนให้เป็นภาระของแต่ละวัดจะจัดการ โดยที่ศาสนทายาทไม่มีมาตรการส่งเสริมอย่างจริงจัง อีกทั้ง เจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับแทบจะไม่สนใจ ยิ่งในชนบทด้วยแล้ว ส่วนมากไม่มีการสอนเลย แม้แต่ขั้นต่ำสุด ทำให้การศึกษาของศาสนทายาทอ่อนแอลงเรื่อยๆ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมด้านการดูแลรักษาพระพุทธศาสนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย 4) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาจากกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาจึงต้องประกอบไปด้วยแนวคิดทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากปัญหาและความต้องการแล้วแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมในการพัฒนาศาสนทายาทคือทฤษฎี “แรงจูงใจ” และทฤษฎี “ทักษะชีวิต” โดยจะเห็นว่าสามเณรศาสนทายาทต้องการสร้างแรงจูงใจให้ตนเองนั้นมีคุณค่า โดยเรียนรู้จากตัวอย่างที่ดีและกระบวนการที่ดี สร้างความมั่นใจว่าตนเองสามารถพัฒนาตนเองได้สามารถกำหนดเป้าหมายให้กับตนเองเพื่อนำพาตัวเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ส่วนทฤษฎีทักษะชีวิตมุ่งเน้นให้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับชีวิต เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อไปสู่จุดหมายที่ถูกต้องงดงาม สอดคล้องกับ Maxwell (1981) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่าหมายถึงความสามารถในการจัดการหรือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองซึ่งสอดคล้องกับ Goodship (2022) ให้ความหมายว่าทักษะชีวิตเป็นทักษะ (Skills) และความรู้ (Knowledge) ที่จำเป็นและมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตของบุคคล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี คือ พุทธสันติวิธีที่เป็นเครื่องมือที่จะช่วยและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของศาสนทายาทหรือสามเณร ได้แก่ หลักผละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ทั้งนี้เพราะพุทธสันติวิธีนั้นพบว่าสามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทได้ตั้งแต่ ขั้นตอนการคัดเลือกเด็กและเยาวชนเข้ามาเป็นศาสนทายาท โดยในขั้นตอนการคัดเลือกเด็กและเยาวชนเข้ามาเป็นศาสนทายาทนั้น สามารถใช้หลักศรัทธาสร้างแรงจูงใจ เพื่อคัดกรองให้ได้เด็กและเยาวชนที่มีศรัทธาที่จะบรรพชาอย่างแท้จริง มีแนวโน้มที่จะไม่สร้างปัญหาในอนาคต จนถึงขั้นตอนการอบรมและพัฒนา ซึ่งสามารถใช้หลักวิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของศาสนทายาทเพื่อให้สามารถรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในภายหลัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Vitayaudom (2013) ได้เรียบเรียงแนวความคิดของนักจิตวิทยาเกี่ยวกับประเภทของแรงจูงใจว่าแรงจูงใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) แรงจูงใจภายใน เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ในใจของบุคคล เกิดขึ้นมาเองจากความต้องการและเป็นผลกระทบมาจากสิ่งแวดล้อมหรือสังคมภายนอก และ 2) แรงจูงใจภายนอก ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องต่อหลักศรัทธา โดยสามารถศรัทธาในตนเอง เป็นแรงจูงใจภายใน หรือมีความเชื่อว่าตนเองนั้นสามารถพัฒนาได้ และ

การได้เห็นบุคคลต้นแบบ ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายนอก และ Phrakhrusutachayaporn (Phramaha Singchai Dhammajayo), and Pramaha Keerati Worakiti (2014) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาธุดงค์วัตรในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาแนวทางการปฏิบัติธุดงค์ของวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าวิธีการสร้างศาสนทายาทของพระสายปฏิบัติในจังหวัดสกลนคร มี 2 ขั้นตอนคือ 1) ผู้ขออุปสมบทต้องเข้ารับการฝึกฝนเป็นผ้าขาวก่อนอุปสมบทจริง 2) การตรวจสอบ คัดกรอง หลังจากขั้นตอนนี้จะต้องมีการฝึกหัดปฏิบัติอย่างเข้มงวด โดยใช้หลักธุดงค์วัตรและหลักพละ 5 เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการฝึกหัดปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องในประเด็นการคัดเลือกและคัดกรองผู้เข้ามาเป็นศาสนทายาท ว่าจำเป็นที่จะต้องมีการคัดเลือกอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้บุคคลที่ไม่เหมาะสมเข้ามาเป็นศาสนทายาทอันอาจจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการพัฒนาศาสนทายาทขึ้นมาในชื่อ ICP Process ซึ่งจะพัฒนาทั้งหมด 6 ด้าน 1) ด้านทักษะชีวิต 2) ด้านแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิต 3) ด้านสันติภายใน 4) ด้านพุทธสันติวิธี 5) ด้านการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนา 6) ด้านการเป็นศาสนทายาทต้นแบบ ภายใต้อันตอน 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) 2) ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติร่วมกัน (Collaboration) และ 3) ขั้นตอนการสร้างสรรค้นำเสนอ (Production) ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ เกิดแรงจูงใจที่จะเป็นศาสนทายาทที่ดีสามารถรักษาพระพุทธศาสนาได้ เกิดบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบศาสนทายาท ทั้งนี้เพราะศาสนทายาทต้องการการพัฒนาโดยในวัตถุประสงค์ข้อนี้เป็นผลที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาตามปัญหาและความต้องการของศาสนทายาทวัดธรรมมงคลเถาบุญนนทวิหาร กรุงเทพฯ เพื่อรักษาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นกระบวนการรูปแบบใหม่ที่ได้พัฒนาขึ้นภายใต้อันตอนศาสนทายาทวัดธรรมมงคล ซึ่งสอดคล้องกับ Schiffman, and Kanuk (1994) ที่ได้กล่าวว่า แรงจูงใจจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในของบุคคลที่กระตุ้นให้บุคคลมีการกระทำ เป็นการกระตุ้นให้กล้าคิด กล้าแสดงออก เกิดทักษะรูปแบบต่างๆ จากตนเอง ซึ่งก็สอดคล้องและเป็นไปในทำนองเดียวกันกับ Woolfolk (1995) ได้ให้ความหมายของการจูงใจไว้ว่า เป็นภาวะภายใน ของบุคคล ที่ถูกกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง อันจะก่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะตน เกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออกเช่นกัน โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ พลัง ความพยายาม การเปลี่ยนแปลง และบุคคลต้นแบบ นอกจากแรงจูงใจแล้วจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาด้านทักษะชีวิต โดยสอดคล้องกับ Hendrick ที่ได้กล่าวว่าความสามารถของบุคคลที่จะสามารถเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเองในการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตตลอดจนความสมบูรณ์และความพึงพอใจในชีวิตได้

จะเห็นได้ว่า ICP Process มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและทักษะชีวิต ซึ่งเมื่อนำไปใช้จริงก็จะสามารถสร้างแรงจูงใจและเพิ่มทักษะชีวิตให้กับศาสนทายาทได้

สรุป

ศาสนทายาทในปัจจุบันลดลงเป็นอย่างมากและต่อเนื่องมาโดยตลอด เป็นผลมาจากการเข้าถึงระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการบรรพชาเป็นศาสนทายาท ส่วนเด็กและเยาวชนที่บรรพชาเข้ามาเป็นศาสนทายาทแล้ว ยังขาดทักษะ 6 ด้าน คือ 1. ด้านทักษะชีวิต 2. ด้านแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิต 3. ด้านสันติภายใน 4 ด้านพุทธสันติวิธี 5. ด้านการสื่อสารเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 6. ด้านการเป็นศาสนทายาทต้นแบบ

ด้านหลักพุทธสันติวิธีพบว่า พละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา สามารถพัฒนาศักยภาพศาสนทายาทได้ และยังสามารถนำมาแก้ปัญหาทั้งระดับการคัดกรองผู้เข้ามาบรรพชาจนถึงการสร้าง

กระบวนการเพื่อพัฒนาศาสนทายาท โดยจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหากใช้ธรรมสนับสนุน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้นำหลัก ไตรสิกขา 3 และหลักภวาวา 4 เป็นหลักธรรมสนับสนุน

ในด้านกระบวนการพัฒนาศาสนทายาทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาโดยพุทธสันติวิธี ใช้ “ICP Process” ขับเคลื่อนกระบวนการโดยมี 3 ขั้นตอน 1. สร้างแรงบันดาลใจ 2. ปฏิบัติร่วมกัน และ 3. สร้างสรรค์นำเสนอ โดยในแต่ละขั้นตอนจะต้องประกอบไปด้วยหลัก 1. เชื้อหลัก 2. ผลักดัน 3. มั่นคงหลักการ 4. ผสานจิตจดจ่อ และ 5. ก่อเกิดปัญญา ทั้งขั้นตอน 3 ขั้น และหลัก 5 ข้อนี้ จะแยกจากกันโดยเด็ดขาดไม่ได้ จะต้องทำงานในกระบวนการประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวเพื่อขับเคลื่อน ผลลัพธ์ที่ได้คือการพัฒนาทักษะทั้ง 6 ด้านอย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การอบรมระยะสั้นเพียงระยะเวลาหนึ่ง อาจไม่สามารถปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีของการรักษาพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ สามเณรศาสนทายาทต้องสร้างแรงบันดาลใจและมีแรงกระตุ้นที่จะเป็นศาสนทายาทอย่างต่อเนื่อง

1.2 การขยายกลุ่มเป้าหมายของผู้ที่จะได้รับการอบรมตาม ICP process ให้กว้างขวางขึ้น และนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาศาสนทายาทอย่างเป็นระบบและมีปริมาณผู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้วมากยิ่งขึ้น

1.3 การสร้างกลุ่มกระบวนการ จะทำให้สามารถใช้ ICP process ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพร้อมใช้กระบวนการนี้ได้อย่างทันที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 นำ ICP process ไปพัฒนาขยายผลให้สามารถใช้ในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ

2.2 ทดสอบทดลองใช้หลักธรรมหรือแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ ให้สอดคล้องตามบริบทของกลุ่มเป้าหมาย

2.3 พัฒนาเกมส์หรือกระบวนการให้เหมาะสมกับช่วงเวลา ค่านิยม กระแสสังคมในขณะนั้น เพื่อให้เข้ากับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย

2.4 เจาะลึกแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น เพื่อเรียนรู้ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายให้ลึกยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนากระบวนการให้เป็นไปตามทัศนคติ

References

- Goodship, J. M. (2022). *Life Skills Mastery for Students with Special Needs*. Retrieved October 11, 2022, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3001230>
- Hendricks, P. A. (1998). *Developing Youth Curriculum Using the Targeting Life Skills Model: Incorporating Developmentally Appropriate Learning Opportunities to Assess Impact of Life Skill Development*. Ames, IA: Iowa State University.
- Lapthananon, P. (1986). *On Role of Buddhist Religious in Development of Rural Areas in Thailand*. Bangkok: Social Research Institute, Chulalongkorn University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.

- Maxwell, R. (1981). *Life After School: A Social Skills Curriculum*. New York: Pergamon International Library.
- National Statistical Office of Thailand. (2022). *Statistics of Religious Personnel and Places of Worship in Thailand*. Retrieved September 29, 2000, from http://ittdashboard.nso.go.th/preview.php?id_project=56
- Phra Dhammapidok (P.A. Payutto). (1996). *How to Develop People (Buddhism and Human Development)*. (3rd ed.). Bangkok: Buddha Dham Foundation.
- Phra Suthat Kataraso (Pratoomgaew). (2013). *A Study of the Dhutanga in Buddhism: A Case Study of the Dhutanga at Wat Phradhammakaya, Pathumthani Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phrakhrusutachayaporn (Phramaha Singchai Dhammajayo), & Pramaha Keerati Worakiti. (2014). The Way for Education Management for Buddhism Successor in Thai Society. *Nakhon Lampang Buddhist Colleges Journal*, 4(3), 3.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer Behavior*. (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Vitayaudom, W. (2013). *Organization Behavior*. Bangkok: Theera Film & Scitex.
- Woolfolk, A. E. (1995). *Educational Psychology*. Boston: Allyn and Bacon.

นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษาโลกเสมือนจริง: Metaverse*

Innovation in Teaching Art Education in the Virtual World: Metaverse

สุปราณี ชมจุมจัง

Supranee Chomjumjang

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Research and Development Institute, Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: nickyjumjang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษาโลกเสมือนจริง: Metaverse มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เกี่ยวกับรูปแบบโลกเสมือนจริง Metaverse ในปัจจุบัน ซึ่งเริ่มมีการนำมาใช้ในแวดวงการศึกษา อนาคตของโลกซึ่งในปัจจุบันเรารู้จักกันในรูปแบบของ VR (Virtual reality) แต่พอถึงจุดหนึ่งเรื่องของ Metaverse กลายเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็วและถูกนำมาใช้ประโยชน์ในหลายด้าน ด้านการติดต่อสื่อสารโซเชียลมีเดียยุคใหม่ที่สามารถเชื่อมทุกคนบนโลกนี้มาอยู่ในโลกเสมือนอันเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า นอกจากการนำ Metaverse มาใช้ในด้านความบันเทิงแล้วนั้น ด้านการศึกษา การเรียนการสอน โดยในด้านของศิลปะมีการนำมาใช้ในการจัดผลงานนิทรรศการบนแพลตฟอร์มออนไลน์โลกเสมือนจริง และการพัฒนาจากเกมออนไลน์มาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบ 3D โลกเสมือนจริง ตัวอย่าง งานทัศนศิลป์ ลายเส้น

การนำ Metaverse มาใช้ในศาสตร์การสอนศิลปะ พบว่า ในประเทศไทยมีการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการปรับตัวให้สามารถเรียนรู้และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อทั้งทางด้านการจัดการ ด้านการสอน การเข้าถึงผลงาน การสร้างคุณค่ามูลค่า รวมไปถึงการตลาดการสร้างรายได้ของศิลปินในปัจจุบัน ตัวอย่าง การจัดนิทรรศการออนไลน์ การใช้ VR ในงานวาดดรออ์กิ้งเพ้นท์ สื่อผสม โคเนติกอาร์ต และดิจิทัลเพ้นท์ แต่เนื่องด้วยต้นทุนของอุปกรณ์ที่มีราคาสูงดังนั้นจึงอาจจะทำให้ไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกคน จึงต้องมีหน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน และงานศิลปะประเภทประติมากรรมปั้น แอนิเมชัน หรือสตอรี่บอร์ด นอกจากนี้ยังนำมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตร โดยการนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้เข้ามาผนวกในหลักสูตร การให้ความสำคัญกับแรงบันดาลใจ (Inspiration) นำศาสตร์และศิลปะเข้าไปบูรณาการเพื่อดึงความสนใจของผู้เรียนให้อยู่กับเนื้อหาที่วิทยากรกำลังสอนทางออนไลน์ และหลักสูตรมีการอิงกับการเรียนรู้ของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลีและอื่นๆ ยกตัวอย่างหลักสูตรที่สอนออนไลน์บนแพลตฟอร์มจะมีการแบ่งช่วงเวลาของการเรียนไว้ 5 ช่วง คือ ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนจะให้เวลาประมาณ 15 นาที และเนื้อหาจะมุ่งเน้นการให้ Inspiration กับผู้เรียน ส่วนช่วงที่ 2 จะค่อยๆ ลงเนื้อหาและรายละเอียด ส่วนในช่วงที่ 3 จะเป็นการทบทวนเนื้อหา ส่วนช่วงที่ 4 จะเป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมด และช่วงที่ 5 จะเป็นการทำความเข้าใจให้กับผู้เรียนในประเด็นที่สำคัญๆ

คำสำคัญ: เมตาเวิร์ส; ศิลปศึกษา; นวัตกรรม

*Received February 21, 2023; Revised April 24, 2023; Accepted April 27, 2023

Abstract

The academic article on Innovation in Arts Education Teaching in the Virtual World: Metaverse aimed to research, collect, analyze, and synthesize the current virtual world: Metaverse, which has begun to be used in the field of education in the form of VR (Virtual reality). The Metaverse quickly became popular and was used in many ways, such as communication through social media where everyone on the planet can be connected in the same virtual world. It was found that aside from using the Metaverse for entertainment purposes, it is used for teaching and learning as well. Also, in terms of art, the Metaverse is used in organizing the exhibitions on virtual world online platforms and developing online games to teaching and learning through online media in the form of 3D virtual worlds, such as visual arts and line drawings.

In Thailand, there has been a great awareness of the importance of the Metaverse in art teaching education, including adapting to learning and access to technology which affects teaching and learning management, access to works, value creation, and monetization for artists. This includes online exhibitions, using VR in drawing, painting, mixed media, kinetic art, and digital painting. However, due to the high cost of VR equipment, it may not be accessible to everyone. Therefore, this needs the government sectors or relevant organizations to support such activities. In addition, Art sculptures, animations or storyboards have also been applied in the curriculum by combining the psychology of learning into courses or curriculums that focus on inspiration. Also, integrating science and arts world be able to draw learners' attention to the content for online teaching. Moreover, the curriculum was based on successful learning abroad, for example in the USA, Europe, Japan, Singapore, Korea and others. For example, various courses on online platforms were divided into 5 study periods details as follows: Part 1: beginning of the lesson it takes about 15 minutes and focuses on giving inspiration to the students, Part 2: an introduction of the content and details, Part 3: a review of the content, Part 4: a summary of the whole content, and Part 5 making learners understand the important issues.

Keywords: Metaverse; Art Education; Innovation

บทนำ

ในปัจจุบันมีผู้ให้ความสนใจใน Metaverse มุ่งเน้นไปด้านอุตสาหกรรมเกมเป็นหลัก และในด้านการนำ Metaverse มาใช้ในด้านการศึกษา นั้นคาดว่าจะได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมากและจะมีบทบาทสำคัญในอนาคต โดยข้อมูลจาก (UNICEF, 2021) เผยว่า นักเรียน 91% ทั่วโลกได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 นับตั้งแต่ต้นปี 2020 ทั้งครู/อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และนักเรียนต้องปรับตัวเข้ากับการเรียนทางออนไลน์ (Online) จึงนับได้ว่าเทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนในช่วงล็อกดาวน์ (Lockdown) ทั่วโลก อย่างไรก็ตาม การเรียนออนไลน์ (Online) อาจไม่ได้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากเท่าที่ควร เพราะเด็กหรือผู้เรียนหลายคนไม่สามารถจดจ่อกับการเรียนผ่านหน้าจอได้ แต่การเรียนใน Metaverse จะแตกต่างจากการเรียนออนไลน์แบบเดิม นักเรียนและครูจะสามารถโต้ตอบกันผ่านโลกดิจิทัลในสภาพแวดล้อม 3 มิติที่สมจริง ไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ที่ไหนในชีวิตจริงก็ตาม การเรียนในยุคใหม่

ไม่จำเป็นต้องมีโต๊ะ เก้าอี้และกระดานอยู่หน้าห้อง นี่จะทำให้นักเรียนรู้สึกตื่นตัวกับการเรียนรู้แบบใหม่ โดยไม่ต้องเบียดอยู่ในห้องเรียนอีกต่อไป

จุดเด่นของการเรียนใน Metaverse คือการจำลองการเรียนรู้ได้ โลกเสมือนจริงที่มีการโต้ตอบกันและมีการทำงานที่ต้องทำ อาจทำให้โรงเรียนเป็นเหมือนวิดีโอเกมที่ทำให้นักเรียนรู้สึกกระตือรือร้นที่จะทำงานให้สำเร็จ นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทางจะหมดไป เนื่องจากเราสามารถใช้อุปกรณ์ VR จะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกที่ทุกเวลา

การเรียนรู้แบบ VR ยังช่วยทำลายกำแพงระหว่างวิชาอีกด้วย เช่น การเรียนประวัติศาสตร์ที่เน้นการท่องเที่ยว เมื่อเข้าสู่โลก Metaverse เราสามารถเข้าไปอยู่ในสถานที่หรือเหตุการณ์นั้นได้ ทำให้นักเรียนรู้สึกอินกับเรื่องที่กำลังเรียนอยู่มากขึ้น ขณะที่วิชาที่เป็นทฤษฎีต่างๆ เช่น การเดินสายไฟ การติดตั้งท่อระบายน้ำ การปฐมพยาบาล ก็จะเรียนรู้ในภาคปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย โดยไม่ต้องเสี่ยงกับอุบัติเหตุในสภาพแวดล้อมจริงอีกด้วย (UNICEF, 2021)

Metaverse หมายถึง โลกเสมือนที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเปิดให้ผู้คนได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ และสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม พบปะพูดคุย ติดต่อ ท่องเที่ยว บันทึกลง หรือช้อปปิ้งเสมือนอยู่ในโลกจริงผ่านตัวตนที่เป็นอวตาร (Avatar) ซึ่งเป็นกราฟฟิก 3 มิติ แทนตัวเราเวลาทำกิจกรรมใน metaverse โดยใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์รองรับการเข้าถึงโลกเสมือน ได้แก่ Augmented Reality (AR) และ Virtual Reality (VR) เป็นสิ่งที่ มาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก (Mark Zuckerberg) ผู้บริหารของบริษัท Facebook ได้กล่าวถึงว่าในอนาคตโลก Facebook จะเปลี่ยนไปเป็น Metaverse company ซึ่งในปัจจุบันเรารู้จักเรื่องของ VR (Virtual Reality) แต่พอถึงจุดหนึ่งในเรื่องของ Metaverse ที่เข้ามาเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็วและถูกนำมาใช้ประโยชน์ในหลายด้าน การติดต่อสื่อสารโซเชียลมีเดียยุคใหม่ที่สามารถเชื่อมทุกคนบนโลกนี้มาอยู่ในโลกเสมือนอันเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ในเรื่องของความบันเทิง เรื่องของการเรียนการสอน การศึกษา (Chanrayap, 2021) “Metaverse” รากศัพท์มาจากคำว่า Meta ที่แปลว่า เหนือกว่า พันหรือเกินขอบเขต กับคำว่า Universe ที่แปลว่า จักรวาล ดังนั้นเมื่อนำสองคำนี้มารวมกันจึงหมายถึง โลกที่พ้นขอบเขตจักรวาลไปแล้วหรือเกินกว่าที่เราจะรู้จัก แต่ในทางปฏิบัติคำนี้ใช้เรียกแทน โลกเสมือนจริงที่พาผู้คนหรือผู้ใช้งานสามารถทำกิจกรรมและสนุกสนานอีกโลกหนึ่ง โดยการใช้ความเป็นจริงเสมือน (VR) หรือเทคโนโลยีโลกเสมือนผสมผสานโลกแห่งความจริง (AR) ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ใช้ชีวิตคล้ายกับอยู่บนโลกความเป็นจริง อุปกรณ์ที่สามารถเข้าถึงโลกเสมือนประกอบด้วย 1) เทคโนโลยี Augmented Reality (AR) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมประสบการณ์การทำกิจกรรมบนโลกเสมือนให้เสมือนจริงยิ่งขึ้น โดยมีการนำสภาพแวดล้อมจริงบางส่วนผนวกกับกิจกรรมในโลกเสมือน และแสดงผลผ่านอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ตและ 2) เทคโนโลยี Virtual Reality (VR) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีการจำลองสภาพแวดล้อมจริงเข้าไปในโลกเสมือน โดยผู้ใช้งานต้องใช้งานผ่านอุปกรณ์ต่างๆ เช่น Headset VR หรือแว่น VR โดยเมื่อผู้ใช้งานสวมใส่อุปกรณ์ดังกล่าว จะถูกนำเข้าไปสู่โลกเสมือน สามารถตัดขาดจากสภาพแวดล้อมภายนอก และสามารถรับรู้ประสบการณ์ในโลกเสมือนผ่านอุปกรณ์

การนำ Metaverse มาใช้ในการศึกษา

“เรารู้จักเรื่อง VR มาสักระยะหนึ่งแล้ว แต่พอถึงจุดที่มีเรื่องของ Metaverse เข้ามา เรื่องของ Metaverse จะเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็วและถูกนำมาใช้ประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งด้านการติดต่อสื่อสารในรูปแบบออนไลน์โซเชียลมีเดียยุคใหม่ ที่สามารถเชื่อมทุกคนบนโลกนี้มาอยู่ในโลกเสมือนอันเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ในเรื่องของความบันเทิง การเรียนการสอน การศึกษา ยกตัวอย่างของ

สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและมุ่งพัฒนาระบบการศึกษาและบริการ เพื่อนิสิตนักศึกษาและบุคลากรให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีโลกเสมือน โดยทางมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดหาและนำอุปกรณ์การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี VR เข้ามาเพื่อให้นิสิตนักศึกษา บุคลากร ได้เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์โลกเสมือนถือเป็นสถาบันการศึกษารายแรกๆ ของประเทศที่นำมาใช้คาดว่าเทคโนโลยีนี้จะ เป็นจุดเริ่มต้นให้อาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักวิจัยมีโอกาสนในการพัฒนา และสามารถที่จะนำเทคโนโลยีนี้ไปใช้ ประโยชน์ รวมทั้งอาจจะเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านนวัตกรรมการจัดการเรียน การสอน หรือการพัฒนาให้เกิดช่องทางการติดต่อสื่อสารแห่งอนาคตได้” เป็นต้นแบบของการใช้เทคโนโลยี และการพัฒนา ทางมหาวิทยาลัยจึงนำร่องใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในสำนักหอสมุด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น นิสิต นักศึกษา บุคลากร โดยผู้อำนวยการสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น กล่าวว่า Metaverse Experience จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้ได้รับประสบการณ์เสมือนจริง ซึ่งทำให้การเรียนรู้ทางไกล หรือ Distant Learning สามารถทำได้ในหลายมิติ เช่น สามารถฝึกปฏิบัติการต่างๆ ได้เสมือนว่าได้มาร่วมเรียนรู้ในสถานที่จริง ซึ่งมี ประโยชน์อย่างมากในการบวนการ Up skill, Re skill และการเรียนรู้ New Skill ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ ในแทบทุกศาสตร์ เช่นด้านการแพทย์ การออกแบบ ตลอดจนการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทดสอบใช้กับนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ชั้นปี 4 ทดลองใช้งานอุปกรณ์ VR Headset แล้ว และผลตอบรับของผู้ใช้บริการได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้รับว่า “ในการทดลองใช้ VR Headset ครั้งแรกนั้น ได้เห็นโลกที่เราไม่เคยเห็นทำให้รู้สึกได้ว่าเสมือนได้อยู่โลกใต้ทะเลจริงๆ เหมือนเราได้ไปดำน้ำจริง มีตึกใจที่เห็น ฉลามมาใกล้ๆ แน่แน่นอนว่าในอนาคต VR เกี่ยวกับการศึกษาน่าจะเป็นประสบการณ์ที่ดีมากสำหรับผู้เรียน และ ผู้ที่สนใจอย่างแน่นอน” (Phusingha, 2021) ดังภาพที่ 1

Picture 1: Khon Kaen University's Students Are Extremely Talented, Raising the Level of Teaching and Learning with Metaverse Technology.

การเรียนรู้แบบออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไปในสถานการณ์ปัจจุบันที่มี การแพร่ระบาดของโควิด 19 นั้น ต้องมีการบูรณาการ กระบวนการ เทคนิคกิจกรรมเข้ากับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต (Learning Program Life Skill) การเปิดพื้นที่ Meeting Space เป็นพื้นที่ แห่งการพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับทุกคน โดยไม่มีค่าใช้จ่ายบริการ ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์สนับสนุน

การเรียนรู้ที่ล้ำสมัย ตัวอย่าง VR Headset เพื่อส่งเสริมจินตนาการในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) เรียกว่าเทคโนโลยีที่สนับสนุน Metaverse นี่จะเป็นการสร้างพื้นที่ออนไลน์ใหม่ ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษารวมทั้งผู้คนในหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น ไม่แน่ว่าในอนาคตห้องเรียนทั้งห้องอาจเชื่อมต่อกันผ่านโลกเสมือนก็ได้ Metaverse นั้นจะเข้ามาช่วยทางด้านการศึกษาได้อย่างไร มีงานวิจัยทางการศึกษาหลายชิ้นที่ได้พัฒนาและนำ Metaverse มาใช้ในการเรียนการสอน การฝึกทักษะ และนำใช้แบบ Hybrid ที่ผสมผสานทั้งในห้องเรียนออนไลน์ ผ่านทางมือถือ และผนวกเข้ากับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ แรงจูงใจ ความอยากรู้อยากเห็น การแสดงออกถึงตัวตน ตัวอย่างเช่น อวตารนั้นจะเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีที่ผู้เรียนได้ทดลองปรับเปลี่ยนบุคลิกตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ ทำความเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆ และเมื่อการเรียนรู้สำเร็จก็ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองอีกด้วย (Poolsawat, 2021) ในแวดวงทางการศึกษาก็ควรต้องมีการเตรียมพร้อมกับการเรียนการสอนโดยเฉพาะในยุคนี้ที่ไม่สามารถทำการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติได้เต็มร้อย ในวิกฤติย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นเสมอทำให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นในฐานะสถาบันการศึกษาที่ถือเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาของชาวอีสานและประเทศไทย ได้เปิดตัวโครงการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีล้ำสมัยผ่านประสบการณ์ในโลกเสมือน หรือ Metaverse Experience ซึ่งดำเนินการโดยสำนักหอสมุด ร่วมกับภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดหาอุปกรณ์ VR headset ให้ใช้งานได้ง่ายและสามารถ Upload Educational Apps ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาและบุคลากร ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สนับสนุน เทคโนโลยีโลกเสมือน (Metaverse) มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเปิดประสบการณ์เรียนรู้ใหม่แก่นักศึกษา รวมถึงยกระดับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน (Somboon, 2565)

Metaverse กับงานศิลปะ

การสร้างแกลเลอรีในโลกเสมือนจริง

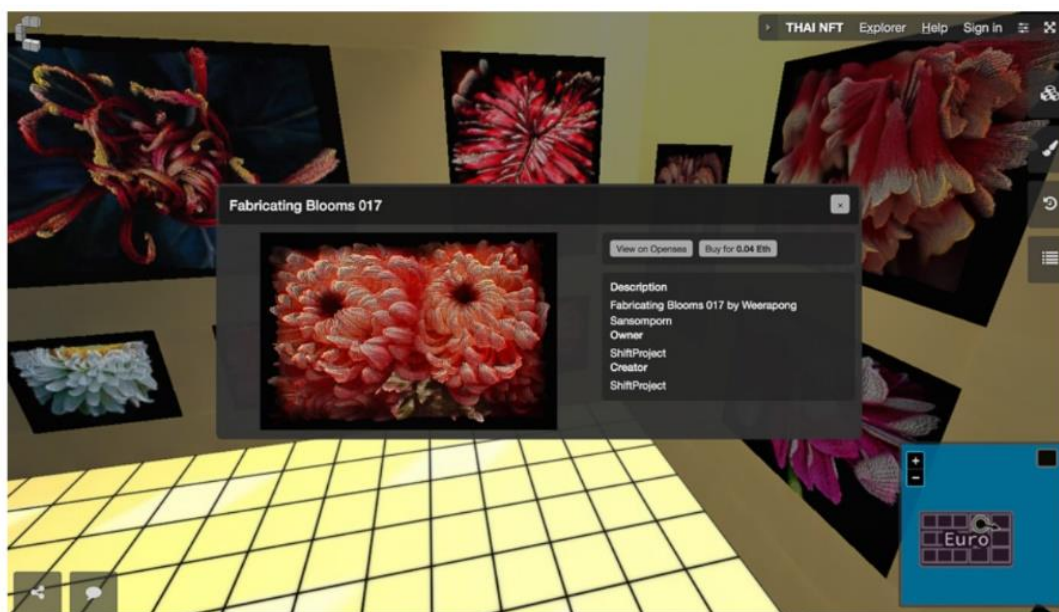
“ครั้งแรกที่ผมเข้าไปเห็นคลิปใน YouTube ผมมั่นใจมากกว่าผมต้องมี ผมเชื่อว่ามาถูกทาง”

(Jaruwattanakitti, 2021)

การสร้างแกลเลอรีในรูปแบบออนไลน์ที่สามารถเอา ‘ตัวเรา’ เข้าไปอยู่ในโลกเสมือนจริง และในอนาคต ผู้ใช้จะสื่อสารคุยกันได้เหมือนที่เราแชตกันในเกม นอกจากนี้ยังอาจมีการเลือกใส่เสื้อผ้า การซื้อไอเท็มหรือมีบัตรผ่านเข้าสถานที่แต่ละแห่งในรูปแบบต่างๆ ลองจินตนาการว่า ถึงจะมีสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 แต่การเข้าไปดูงานศิลปะผ่านนิทรรศการออนไลน์ แค่นี้ก็ดึงดูดใจเพื่อเข้าไปสู่เว็บไซต์ของศิลปิน อ่าน Wall-Text แม้แต่จะซื้อหรือประมูลงานศิลปะก็ยังทำได้ และสำหรับเขา นั่นคือการทำลายกำแพงของโลกศิลปะในรูปแบบดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง

“เราอาจยังไม่รู้เส้นทางของมันมากนัก แต่นับว่าเราเป็นคนแรกๆ ในไทยที่กล้าเดินเข้าไปในโลกใบนั้น”

(Jaruwattanakitti, 2021)

Picture 2: Creating a Gallery in the Virtual World

(Source: Saengmeesinsakul, 2021)

จากภาพที่ 2 อธิบายถึง NFT เปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายๆ สามารถอธิบายอย่างกว้างๆ ให้เห็นภาพได้ว่า คือ “เว็บไซต์ตลาดขายงานศิลปะ NFT ซึ่งไม่ว่าคุณจะเป็นใครก็สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ คือ Opensea ต่อมาตลาดที่เรียกว่าเป็นห้างประจำจังหวัด คือต้องได้รับเชิญ (Invite) ศิลปิน คือ Foundation และตลาดขายงาน High end ที่ต้องได้รับเลือกจากภัณฑารักษ์ คือ SuperRare” จุดเปลี่ยนของวงการนั้นมาจาก Blockchain ที่ทำให้งานดิจิทัลอาร์ตมีมูลค่า เพราะการซื้อขายต้นฉบับนั้นจะถูกส่งต่อโดยตรวจสอบที่มาที่ไป และยืนยันกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของได้ เรียกว่ามีความโปร่งใสและไม่สามารถทำสำเนาได้ ประกอบกับ Tokenization คือ กระบวนการสร้างตัวแทนของทรัพย์สินต่างๆ ให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล โดยสร้าง Token เป็นตัวแทนของสิทธิหรือทรัพย์สิน อย่างงานศิลปะ Digital Artwork ก็แปลงเป็นโทเคนได้ และ NFT แปลตรงตัวว่าเป็นโทเคนในรูปแบบที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนแทนด้วยสิ่งอื่นได้ (Non-fungible Token) เหล่าแพลตฟอร์มตลาดการขายงานศิลปะอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็น Opensea, Foundation และ Super Rare จะทำการ Tokenize งานศิลปะดิจิทัลบนระบบ Ethereum Blockchain โดยผู้ครอบครองโทเคน จะได้รับใบรับรองความเป็นเจ้าของในชิ้นงานนั้นๆ ส่วนสกุลเงินดิจิทัลที่นำมาซื้อผลงาน NFT นั้นจะถูกกำหนดโดยตลาดแต่ละแห่งด้วย (ส่วนใหญ่ที่ใช้คือ Ethereum)

“พอเราทำนิทรรศการออนไลน์ งานศิลปะถูกส่งตรงไปถึงสายตาคนทั่วโลก มีคนสนใจ มีสื่อต่างประเทศมาสัมภาษณ์ พอเป็นข่าว ก็ยิ่งได้รับยอดเข้าชมมากขึ้น ไม่ใช่แค่คนไทย แต่เป็นคนทั่วโลกที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้” (Jaruwattanakitti, 2021) มีนิทรรศการล่าสุด คือ 2D Afterlife โดย แพน-จินห์นิภา นิวาตะบุตร นำเสนอภาพสีน้ำมันของตัวละครสมมติที่เสียชีวิตไปแล้วจำนวน 50 ภาพ ผ่านแนวคิดปฏิสัมพันธ์ที่มีส่วนร่วม และวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของแฟนคลับ โดยผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในการระลึกถึงความทรงจำที่มีต่อตัวละครสมมติเหล่านี้ได้ ด้วยการวางดอกไม้หรือสิ่งของต่างๆ บนหน้าจอรูปเคารพ และไว้อาลัยแก่การจากไปของผู้วายชนม์ ที่แท้จริงแล้วไม่เคยมีชีวิตอยู่ เป็นต้น ซึ่งอนาคตของวงการศิลปะ “คือการกระจายอำนาจจากจุดศูนย์กลาง (Decentralize) กลายเป็นเครือข่ายสำคัญของยุคสมัยนี้โดยทุกคนสามารถเป็นผู้ส่งสาร เป็นผู้ผลิตคอนเทนต์ เช่นเดียวกับที่ทุกคนเป็นศิลปินได้โดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง” ซึ่ง “ในแง่หนึ่ง

ข้อดีของ NFT คือ การที่คนในโลกศิลปะได้ติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น แลกเปลี่ยนความรู้มากขึ้น ได้เข้าใจมุมมองและจุดประสงค์ที่ต้องการการสนับสนุนและเชื่อมต่อสู่โลกภายนอกที่สำคัญงานศิลปะในรูปแบบ NFT เหมือนเป็นบัตรเชิญที่ชวนให้โลกทั้งใบหันมามองเห็นฝีมือของศิลปินไทยมากขึ้น และตามหารากของศิลปะไทยมากขึ้นกว่าเดิม”

จากบทสัมภาษณ์ของ คุณป๊ก เณิมพล จันระยับ ที่พูดถึงเกี่ยวกับศิลปะกับ Metaverse ว่าในปัจจุบันไม่ใช่แค่การวาดการ์ตูน นักออกแบบกราฟิก หรือศิลปินเองเท่านั้น แต่เทคโนโลยี VR เข้ามามีส่วนสำคัญมากในการดำเนินชีวิตในด้านของการทำงาน อาจกล่าวได้ว่าต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อให้สามารถทำงานและอยู่รอดได้ในศตวรรษนี้ ทุกอย่างมีการนำเทคโนโลยีเข้ามา โดยเฉพาะ VR ในด้านการวาด พื้นที่ ออกแบบ Kinetic Art มีเดียต่างๆ แต่ในปัจจุบันศิลปินหรือนักวิชาการด้านศิลปะควรจะต้องเริ่มนำ VR เอามาประยุกต์ใช้กับงานศิลปะโดยเฉพาะงานประเภทปั้น 3D และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยสนับสนุนอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายซึ่งในอนาคตอาจจะมีราคาหรือต้นทุนที่สามารถเข้าถึงได้แต่อาจจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ หน่วยงานเข้ามามีบทบาทและขับเคลื่อนให้เป็นไปได้ (Chanrayap, 2021) ดังรูปแบบการบูรณาการจัดการเรียนการสอนแบบ Metaverse

แนวทางการนำ Metaverse กับการเรียนการสอนศิลปะ

การเรียนรู้และการสอนใน Metaverse ผู้สอนสามารถเพิ่มทิวทัศน์เสมือนจริงตามแผนการสอนของพวกเขาซึ่งจะช่วยเพิ่มพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กแทนที่จะมาจากหนังสือ การการเรียนรู้และการสอนใน Metaverse อาจฟังดูเหมือนแนวคิดที่ห่างไกล เป็นไปได้เฉพาะเพียงในความฝันของเรา แต่สถานการณ์ที่คล้ายกันนี้มีอยู่แล้วในโลกปัจจุบันของเรา ยกตัวอย่างเกมอย่าง Roblox ซึ่ง Roblox ช่วยให้ทุกคนสามารถสร้างและแชร์โลกเสมือนจริงที่คล้ายกับเกม Minecraft และ Fortnite ในขณะที่แนวคิดการสร้างโลกนี้เดิมใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างของผู้ใช้ซึ่ง Feature ก็ได้ขยายไปสู่การสร้างห้องเรียน Roblox ห้องเรียน Roblox ประกอบด้วยเวิร์กสเปซส่วนตัวสำหรับนักศึกษาและนักเรียนในการเข้าสู่ระบบ และสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในสถานการณ์จริงหรือเสมือนจริง ตัวอย่างเช่น เด็กๆ สามารถนั่งในห้องแล็บคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนและเข้าสู่ระบบโลกเดียวกันกับครูของพวกเขา

ในกรณีนี้ ครูอาจใช้โลกเสมือนจริงเพื่อแสดงสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ผ่านจอคอมพิวเตอร์ แต่การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนจะเกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตามประสบการณ์การเรียนรู้เสมือนจริงของ Roblox เป็นอีกตัวอย่างที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางการศึกษาของ Metaverse ประสบการณ์การเรียนรู้เสมือนจริงเกิดขึ้นนั้นมีมากกว่าล้านโลกที่ผู้ใช้สร้างขึ้นและนักเรียนจะเข้าสู่ระบบที่บ้านผ่านอุปกรณ์ของตนแทนที่จะอยู่ที่โรงเรียนโลกเหล่านี้บางส่วนใช้การจำลองทางฟิสิกส์เพื่อสอนนักเรียนในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงที่มีความปลอดภัยในขณะที่บางโลกอาจจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยสวมบทบาทสมมติ ประสบการณ์ดังกล่าวแสดงถึงรูปแบบใหม่ของการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต มากกว่าแค่การอ่านเจอจากในหนังสือแน่นอนแม้ว่าโลกของ Metaverse นั้นเราสามารถเข้าสู่ระบบจากที่ไหนก็ได้ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดี แต่สิ่งที่จะต่างออกไปจากโลกของความจริงนั้นก็คือบรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่จะได้ไม่เหมือนกัน ข้อดีของการเรียนรู้ผ่าน Metaverse การเรียนรู้วิธีการใช้ VR ในโรงเรียนทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าการจำลองแบบเดิมๆ เด็กๆ จะสามารถ “เยี่ยมชม” สถานที่ต่างๆ จากในอดีตหรือทำการทดลองที่มีความอันตรายในสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริงได้อย่างปลอดภัย ในขณะที่ Roblox และเกมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันนำเสนอประสบการณ์ในการเรียนรู้ออนไลน์ที่เสมือนจริงแต่เกมเหล่านี้ขาดในสิ่งที่ metaverse นั้นสามารถให้ได้สองถึงสามอย่าง ประการหนึ่งสภาพแวดล้อม Metaverse ไม่ได้มีภาพกราฟิกแบบ Roblox, Minecraft

และ Fortnite ซึ่งอาจจะสามารถเบี่ยงเบนความสนใจจากการเรียนรู้ได้อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมบน metaverse สามารถออกแบบให้ดูเหมือนจริงได้ นักการศึกษาจะมีขีดความสามารถในการออกแบบสภาพแวดล้อมที่น่าทึ่งและดึงดูดนักเรียนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ Metaverse แบบที่พวกเขาเลือก

นอกเหนือจากการติดต่อกับภาพแล้วโลก Metaverse ยังทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพกันได้มากขึ้นอีกด้วย ชุด VR และตัวควบคุมเสมือนจริงได้รับการออกแบบให้รู้สึกเป็นธรรมชาติและสามารถจำลองมือและนิ้วได้ในขณะที่นักเรียนสวมอุปกรณ์และอีกหนึ่งปัจจัยด้วยสภาพแวดล้อมดิจิทัลนั้นสามารถป้องกันสถานการณ์ที่อาจเกิดการสูญเสียหรือความรุนแรง เช่น การบุกรุกโรงเรียนเนื่องจากเด็กๆ จะถูกกระจายตัวอยู่ที่บ้านของพวกเขาแทนที่จะถูกจัดกลุ่มไว้ในพื้นที่เดียวกัน

กระบวนการจัดการเรียนการสอน

- 1) ครูมอบหมายให้นักเรียนสร้างชิ้นงาน (งานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม)
- 2) ครูสร้างห้องแสดงผลงาน ในโลกเสมือนจริง ได้ที่ spatial.io หรือดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน spatial ลงในโทรศัพท์มือถือหรือแท็บเล็ต
- 3) ครูสอนวิธีการใช้งานให้นักเรียนเข้าใจ
- 4) เมื่อนักเรียนสร้างชิ้นงานเรียบร้อยแล้ว ให้นำไปแสดงในห้องแสดงผลงาน (ในโลกเสมือนจริง)
- 5) ครูนัดหมายเวลานักเรียนเพื่อนำเสนอชิ้นงาน โดยให้ทุกคนเข้าไปเจอกันใน spatial.io ที่ครูได้สร้างห้องไว้
- 6) ครูประเมินชิ้นงานและการนำเสนอตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังภาพ

Picture 3: Applications of Metaverse Integrating Science Subjects and Art Subjects

จากภาพที่ 3 การประยุกต์ใช้โลกเสมือนจริง Metaverse บูรณาการกับรายวิชาวิทยาศาสตร์และศิลปะนั้น ทำให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่สมจริง ดึงดูดความสนใจของนักเรียน แตกต่างจากสื่อการสอนหรือรูปแบบการสอนแบบเดิม นักเรียนสามารถเกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้จากการเรียนเสมือนจริง ดังนี้

- 1) ได้ฝึกกระบวนการนำเสนอผลงานในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม
- 2) รู้จักการใช้งานโลกเสมือนจริง
- 3) มีความกล้าแสดงออก
- 4) รู้จักการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ
- 5) มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

ปัจจุบันมีการพัฒนาแพลตฟอร์มสำหรับการศึกษา “Metaverse of Education” ที่มีทั้งทักษะวิชาการ (Hard Skill and Academic), ทักษะการทำงาน (Working Skill), ทักษะชีวิตต่างๆ (Soft Skill)

เพื่อเป็นแหล่งรวมการศึกษายุคใหม่ของประเทศไทย โดยมีการจัดหลักสูตรเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม “Metaverse of Education” ทั้งการลงมือศึกษาและทำวิจัยร่วมด้วย เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย ให้ได้หลักสูตรเรียนออนไลน์ที่ดีที่สุด เนื่องจากการเรียนในห้องเรียนปกติกับการเรียนทางออนไลน์มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งวิทยากร ผู้เรียน สถานที่ และช่วงระยะเวลาของการเข้าห้องเรียน การพัฒนาหลักสูตรเรียนออนไลน์จึงต้องแตกต่าง ตัวอย่างของหน่วยงานเอกชนมีบทบาทในการนำนวัตกรรมทางด้านโลกเสมือนมาประยุกต์ใช้โดยการนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้เข้ามาผนวกในหลักสูตร สำคัญ คือ การให้ความสำคัญกับแรงบันดาลใจ (Inspiration) ศาสตร์และศิลป์บูรณาการผสมผสานเข้าไปอย่างลงตัว เพื่อดึงความสนใจของผู้เรียนให้อยู่กับเนื้อหาที่วิทยากรกำลังสอนบนช่องทางออนไลน์ โดยแต่ละหลักสูตรยังต้องอิงกับการเรียนรู้ของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศยุโรป ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศเกาหลีและอื่นๆ (Mai Fah Rada, 2022) หลักสูตรที่สอนออนไลน์บนแพลตฟอร์มจะมีการแบ่งช่วงเวลาของการเรียนไว้ 5 ช่วง ประกอบไปด้วย ช่วงที่ 1 ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนจะให้เวลาประมาณ 15 นาที และเนื้อหาจะมุ่งเน้นการให้ Inspiration กับผู้เรียน ส่วนช่วงที่ 2 จะค่อยๆ ลงเนื้อหาและรายละเอียดของแต่ละบทตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ ส่วนในช่วงที่ 3 จะเป็นการทบทวนเนื้อหา หรือการเชื่อมโยงความรู้เก่าและใหม่ ส่วนช่วงที่ 4 จะเป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมดจากการเรียนการสอน และสุดท้ายช่วงที่ 5 จะเป็นการทำความเข้าใจให้กับผู้เรียนในประเด็นที่สำคัญๆ หรือการวิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ความรู้จากการตกผลึก ดังนั้นการออกแบบของแต่ละช่วงเวลาที่มีการเรียนออนไลน์จะใช้เวลาเพียงแค่ 10-15 นาที เท่านั้น และจะมี Pop up ให้ผู้เรียนมี Inter Action เพื่อดึงดูดผู้เรียนให้อยู่กับเนื้อหาตลอด กระตุ้นผู้เรียน ดึงดูดความสนใจ จากการสังเกตจะเห็นว่า รูปแบบหรือบรรยากาศจะมีความแตกต่างกับคอร์สเรียนออนไลน์ทั่วไป ซึ่งมีลักษณะคือ เป็นการสื่อสารทางเดียวทำให้ผู้เรียนเบื่อไม่จดจ่อกับเนื้อหา และขาดเป้าหมาย จุดเด่นอีกข้อหนึ่งของหลักสูตรเรียนออนไลน์บนแพลตฟอร์ม “Metaverse of Education” ก็คือ จะมีการเสริมความรู้ทักษะทั้งด้านการทำงานบูรณาการเข้าไป ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และมีประสบการณ์จากทักษะที่ใส่เข้าไปเพื่อให้เข้ากับการทำงานในโลกยุคใหม่ในปัจจุบันและยังสามารถนำมาต่อยอดหรือเป็นตัวอย่างให้กับสถานศึกษาในปัจจุบันได้

สรุป

โลกเสมือนจริงทางดิจิทัลในอนาคต เมื่อพัฒนาอย่างสมบูรณ์ขึ้นคนจะสามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กันเสมือนว่ามีอีกหนึ่งตัวตนในโลกดิจิทัล ซึ่งมีการพยากรณ์ไว้ว่าในอนาคตเมื่อ Metaverse ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่คนจะใช้ชีวิตอยู่ในทั้งสองโลกอย่างมีความสำคัญพอๆ กัน การเข้าถึงชีวิตใน Metaverse หรือโลกเสมือนจริงทางดิจิทัลนั้น สามารถทำได้ผ่านเทคโนโลยี Virtual Reality (VR) ที่ในปัจจุบันบริษัทชั้นนำได้แข่งขันกันในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้ผู้ใช้งาน ตลอดจนการสร้างโลกเสมือนและระบบนิเวศเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลก Metaverse อย่างจริงจังในอนาคตอันใกล้ (Phanthongwiriyakul, 2021) การนำเทคโนโลยีทางด้าน Metaverse เข้ามาประยุกต์ใช้กับงานศิลปะ โดยในปัจจุบันมีการนำมาใช้ในรูปแบบของเกม งานวาด Kinetic Art ฯลฯ ผ่าน VR ซึ่งมีศิลปินหลายท่านที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ โอกาสช่องทางการสร้างตัวตนและเผยแพร่ผลงานศิลปะในรูปแบบออนไลน์และการมีส่วนร่วม การเข้าถึงของผู้คนก็เกิดเป็นมิติใหม่ในวงการศิลปะ

The iTeacher Metaverse จึงเป็นการเรียนรู้ในโลกเสมือน 14 แห่งที่แตกต่างกัน โลก VR นี้จะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการคิดเชิงวิพากษ์ การเชื่อมต่อนักเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อม

การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ห้องเรียน Fossil Museum ใน The iTeacher Metaverse จะให้ความรู้กับนักเรียนๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของฟอสซิล และยังเพลิดเพลินไปกับเหล่าไดโนเสาร์ที่อยู่รอบๆ ที่บูรณาการเสมือนจริงเข้าไป ดึงดูดความสนใจ และนักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเกิดขึ้นของฟอสซิลแบบเห็นภาพจริง สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะโดยการบูรณาการเรียนการสอนแบบ STEAM Education

ดังนั้น Metaverse จึงช่วยให้ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนจะสามารถเรียนสื่อสาร และเชื่อมต่อกับเพื่อนได้รวดเร็วและทั่วถึง โดยไม่ต้องเดินทางไปไหนในโลกจริง ซึ่งเป็นการจำลองหรือย่อเส้นทางบนโลกเสมือนแทน ซึ่งเป็นการยกระดับการเรียนรู้ด้วยการสัมผัสประสบการณ์จริง แทนการอ่านท่องจำ หรือรูปแบบการสอนเดิมๆ ในห้องเรียน แม้ว่าการเรียนใน Metaverse จะดูเป็นไอเดียที่ยอดเยียมและในปัจจุบันมีความพยายามที่ประยุกต์ใช้หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นมา แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ อยู่ เช่น งบประมาณในการจัดซื้อจัดทำ หน่วยงานที่เป็นหลักในการบริหารจัดการ การประเมินผลหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตัวอย่าง เด็กที่มีความทุพพลภาพ เช่น ปัญหาการได้ยินและการมองเห็น จะต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษ ซึ่งจะทำให้เรียนรู้ตรงนี้ได้ไม่เต็มที่ แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีนี้น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง และอาจพัฒนาเป็นนวัตกรรมที่รองรับการนำมาใช้ในห้องเรียน หรือสถานศึกษาเป็นหลักในอนาคตได้

References

- Chanrayap, C. (2021). *Virtual Art Metaverse*. Retrieved November 16, 2021, from https://www.youtube.com/watch?v=4OM8bT2_aDI&ab_channel=AtmTV
- Inlalit Srichandr, L. (2022). *Education in the Metaverse World, a New Opportunity for Limitless Learning*. Retrieved August 18, 2022, from <https://thestandard.co/education-in-metaverse/>
- Jaruwattanakitti, W. (2021). *Taking Art into the Metaverse of Wattanasin Jaruwattanakitti of Gallery Palette Artspace*. Retrieved November 15, 2021, from <https://today.line.me/th/v2/article/jDrLWx>
- Mai Fah Rada. (2022). *Metaverse, Education, No Matter How You Study, "Wisdom V Group"*. Retrieved August 18, 2022, <https://www.thansettakij.com/lifestyle/hr/517864>
- Phanthongwiriyaikul, C. (2021). *Metaverse, a Virtual World, Advanced Technology for Learning. Bangkok Business*. Retrieved December 7, 2021, from <https://th.kku.ac.th/77124/>
- Phusingha, P. (2021). *Open the World of Advanced Learning Through Metaverse Experience*. Retrieved December 20, 2022, from <https://th.kku.ac.th/78977/>
- Poolsawat, K. (2021). *Metaverse "Virtual World" Opportunity-challenge Learning*. Retrieved December 5, 2021, from <https://www.prachachat.net/education/news-814816>
- Saengmeesinsakul, R. (2021). *The Birth in a New and Bigger World of Palette Artspace, Which Sells NFT Art Both in the Physical Space and in the Virtual Metaverse*. Retrieved November 17, 2021, from <https://readthecloud.co/palette-artspace/>
- Sereeyosphat, P. (2022). *Virtual World (Metaverse)*. Retrieved November 3, 2022, from <https://insku.com/idea/-Muzkwn7vhZ2gqUFxWVi>

- Somboon, T. (2022). *Metaverse: The Future of Education Across Learning from the Real World to the Real World*. Retrieved April 8, 2022, from <https://www.chula.ac.th/highlight/64690/>
- UNICEF. (2021). *The Remaining Five Major Impacts Are COVID-19, Don't Forget the Country Kids*. Retrieved November 21, 2022, from <https://www.unicef.org/thailand/th/>